

F. A. Ossendowski

Warszawa, Zgoda 8.

Ferdinand Ossendowski

**ELÄIMIÄ, IHMISIÄ
JA JUMALIA.**

OTAVA

ELÄIMIÄ, IHMISIÄ JA JUMALIA

FERDINAND OSSENDOWSKI

ELÄIMIÄ, IHMISIÄ
JA JUMALIA

(BEASTS, MEN AND GODS)

SUOMENTANUT
EINO PALOLA

INSTYTUT
BADAŃ LITERACKICH PAN
BIBLIOTEKA
00-330 Warszawa, ul. Nowy Świat 77
Tel. 26-68-63

HELSINGISSÄ
<http://www.otava.fi>
KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA

Kustannusosakeyhtiö Otavan
kirjapaino, Helsingissä, 1924.

53

Puolalainen insinööri, tohtori Ossendowski, oli Venäjän hallituksen palveluksessa Krasnojarskissa, bolshevikkivallankumouksen ja Koltshakin hyökkäyksen aikana. Hän pakeni bolshevikkeja Mongolian kautta Tyynellemerelle ja kertoo pakomatkastaan tässä teoksessa. Hän tunsu jo aikaisemmin seudut, kansan ja kielen ja pääsi senvuoksi tällä kertaa hyvin läheiseen yhteyteen sen kanssa, niin läheiseen, että se on harvalle eurooppalaiselle onnistunut.

Pakomatkinsa jälkeen Ossendowski tapasi erään amerikkalaisen sanomalehtimiehen, jota hänen kertomuksensa suuresti miellyttivät. Tämän sanomalehtimiehen avulla hän kirjoitti niistä englanninkielisen teoksen, joka ilmestyi viime vuonna Amerikassa ja saavutti merkillisyytensä vuoksi tavattoman menestyksen.

Sen jälkeen se on ilmestynyt hyvin useilla eurooppalaisilla kielillä, m. m. saksaksi (lyhyessä ajassa kolme painosta) ja ruotsiksi (ainakin kaksi painosta). Tämä käännös on tehty saksalaisen mukaan.

ENSIMMÄINEN OSA
ELÄMÄN JA KUOLEMAN VAIHEILLA

Syvälle metsiin.

Sattumalta asuin vuoden 1920 alussa siperialaisessa Krasnojarskin kaupungissa, joka on Jenisein, tuon ihanan virran rannalla. Sen lähteet ovat Mongolian auringonpaisteisilla vuorilla, josta se vuodattaa lämmittävää eloa Jäämereen. Nansen laskei kahdesti maihin sen suulle etsiesään lyhyintä kauppätietä Euroopasta Aasian sydämeen. Siellä jouduin äkkiä Siperian talven keskellä hurjan vallankumouksen pyörremyrskyyn, joka raivosi koko Venäjällä ja repi tähänkin rauhalliseen ja rikkaaseen maahan vihan ja kostonhalun kuiluja ja synnytti kamalaa verenvuodatusta ja lukemattomia sovittamattomia rikoksia. Kukaan ei silloin osannut sanoa mitä tulossa oli. Elettiin päivästä päivään. Jos joku lähti kotoaan, ei hän voinut tietää, pääsisikö milloinkaan palaamaan sinne vai siepat-taisiinko hänet kiinni tiellä ja heitettäisiin noihin kaiken oikeuden irvikuvan, vallankumousneuvostojen vankiloihin, jotka olivat verisempiä ja kamalampia kuin keskiaikaisen inkvisitionin tyrmät. Meitäkin, vaikka olimmekin vieraita tuossa rikkirevityssä maassa, uhkasi samanlainen vaino.

Kun eräänä aamuna olin lähtenyt ulos tapaamaan erästä tuttavaa, sain tiedon, että parikymmentä punaista sotilasta oli piirittänyt taloni aikoen vangita minut. Minun täytyi paeta. Pukeuduin kiireesti tuttavani vanhaan metsästyspukuun, varustauduin rahalla ja kiiruhdin jalkaisin syrjäkatua pitkin niin kauas, että tavoitin maantien. Siellä vuokrasin hevosen talonpojalta, joka neljässä tunnissa vei

minut kahdenkymmenen mailin päähän kaupungista. Siellä erosin hänestä tiheämetsäisessä seudussa. Matkalla ostin pyssyn, kolmesataa ammusta, kirveen, puukon ja lampaan-nahkaisen turkin, teetä, suolaa, kuivattua leipää ja kattilan.

Tunkeuduin metsään ja saavuin puoleksi palaneen majan luo.

Tästä päivästä alkaen tuli minusta oikea erämies, mutta en voinut aavistaakaan, kuinka kauan saisin näytellä sellaisen osaa. Seuraavana päivänä lähdin metsälle ja minun onnistui ampua kaksi teettä. Samalla löysin joukoittain isojen metsäneläinten jälkiä ja saatoin siis olla varma, ettei minulta täällä puuttuisi ravintoaineita.

Kuitenkaan ei oleskeluni täällä tullut pitkäksi. Viiden päivän kuluttua huomasin metsältä palatessani, että majani piipusta nousi savua. Hiivin hitaasti lähemmäksi ja näin kaksi satuloitua hevosta, joitten kyljillä riippui sotilas-kiväärit. Kutsumattomat vieraat olivat siis jättäneet aseensa ulos. Kaksi aseetonta miestä ei kuitenkaan saattanut tuottaa vaaraa minulle, aseistetulle, ja niin juoksin nopeasti pihan poikki majaan. Sen penkiltä hyppäsi pystyyn kaksi säikähtynyttä sotilasta. He olivat bolshevikkeja. Heidän astrakaanitakeillaan loisti kommunistien punainen tähti, ja heidän puseroissaan huomasin bolshevikkien punaiset nauhat.

Tervehdimme ja istuuduimme pöydän ääreen. Sotilaat olivat keittäneet itselleen teetä. Joimme tuota aina terve-tullutta juomaa ja juttelimme katsellen toisiamme koko ajan epäilevästi. Häivyttääkseni heidän epäilynsä kerroin olevani metsästäjä eräältä kaukaiselta seudulta ja asuvani nyt täällä, koska olin huomannut, että seudulla oli paljon soopeleita. He taas selittivät olevansa sotilaita joukko-osastosta, joka oli kaupungista lähetetty metsiin ottamaan kiinni epäilyttäviä henkilöitä.

»Ymmärrätkö, toveri», sanoi toinen minulle, »ajamme takaa vastavallankumouksellisia ja ammumme ne».

Sen olin arvannutkin ja tein parhaani pysyttääkseni käytökselläni heidät siinä luulossa, että olin tavallinen talonpoikaismetsästäjä ja ettei minulla ollut mitään tekemistä vastavallankumouksellisten kanssa. Samalla ajattelin itsekseni, minne lähtisin kutsumattomien vieraitteni mentyä.

Tuli pimeä, ja pimeässä näyttivät heidän kasvonsa vielä vähemmän miellyttäviltä. He ottivat viinapullonsa esiin ja joivat. Alkoholi alkoi pian tehdä hyvin huomattavan vaikutuksen. He lörpöttelivät ääneensä, tuon tuostakin keskeyttäen toisensa kehuskellen, kuinka monta porvaria he olivat Krasnojarskissa tappaneet ja kuinka monta kasakkaa he olivat pistäneet joen jään alle. Sitten he alkoivat riidellä, mutta väsyivät kohta ja rupesivat hankkiutumaan makuulle.

Silloin ovi avautui äkkiä selkiselälleen. Höyry kuumasta huoneesta tulvi pilvenä pakkaseen. Pilvestä kohosi, kun se oli vähän harventunut, kuin henkiolentona, isokokoisensa laiha talonpojan vartalo. Hänellä oli astrakaanilakki päässään ja paksu lampaannahkaturkki ympärillään, joka puolestaan lisäsi vartalon mahtavuutta. Hän seisoi ovella kivääri valmiina laukeamaan. Hänen vyönsä alle oli pistetty terävä kirves, jota ilman siperialainen talonpoika ei tule toimeen. Silmät, nopeat ja säkenöivät kuin villin eläimen, kiitivät toisesta toiseen. Pienen ajan kuluttua hän otti hatun päästään, teki ristinmerkin ja kysyi: »Kuka täällä on isäntä?»

Ilmoitin sen hänelle.

»Saanko olla yötä täällä?»

»Saatte kyllä», vastasin. »Onhan täällä tilaa kaikille. Juokaa lasi teetä. Se on vielä kuumaa.»

Vieras riisui turkkinsa ja pisti kiväärinsä nurkkaan. Samalla hän piti meitä kaikkia ja koko huonetta tarkasti silmällä. Hänellä oli yllään nahkapusero ja housut samaa ainetta korkeihin huopasaappaihin pistettyinä. Hänen kas-

vonsa olivat nuoret, hienot ja niillä väreili pilkallinen ilme. Hänen vahvat valkeat hampaansa välähtelivät. Hänen katseensa oli läpitukenvea. Huomasin harmaita kiharoita hänen takkuisessa tukassaan. Katkera piirre kiersi hänen suutaan. Se osoitti, että hänen elämänsä oli ollut hyvin myrskyisää ja täynnä vaaroja.

Mies istuutui kiväärinsä viereen ja laski kirveen käden ulottuville permannolle.

»Miksi? Onko se vaimosi?» kysyi toinen juopuneista sotilaista osoittaen kirvestä.

Jykevä talonpoika katseli häntä tyynesti kirkkain silmin ja vastasi rauhallisesti: »Nykyään tapaa kaikenlaista väkeä. On turvallisempi kulkea kirves kainalossa.»

Hän alkoi ahnaasti särpiä teetä, ja hänen silmänsä siirtyivät alituisen minuun ankarasti kyselevinä ja liitivät siten yli koko huoneen, kuin etsien selitystä epäluulolleen. Hyvin hitaasti ja harkitsevan venyttelevästi hän vastasi kaikkiin sotilaitten kysymyksiin teetä härppiessään. Lopuksi hän käänsi lasinsa alassuin osoittaakseen, ettei hän enää juo, pisti pienen, tähteeksi jääneen sokeripalan lasin päälle ja virkkoi sotilaille:

»Käynpä ulkona silmäämässä hevostani ja riisun satulat teidänkin ratsuiltanne.»

»Oikein hyvä!» huudahti puoliuudessa nuorempi sotilas.
»Tuo kiväärimmekin sisälle.»

Sotilaat makasivat penkeillä ja jättivät meille vain permannon. Vieras palasi pian, toi kiväärin ja pisti ne pimeään nurkkaan. Hän levitti satulavaippansa permannolle, istuutui sen päälle ja veti saappaat jaloistaan.

Sotilaat ja vieraani kuorsasivat pian. Minä en nukkunut, sillä minun oli mietittävä mitä oli tehtävä. Kun aamurusko lopuksi koitti, torkahdin hiukan herätäkseni täyden päivän aikana ja huomatakseni, ettei vieraani enää ollut huoneessa. Menin ulos ja tapasin talonpojan satuloimassa kaunista, keltaista oritta. »Lähdettekö pois?» kysyin.

»Kyllä, mutta en haluaisi mennä noitten — 'tovereitten' seurassa», kuiskasi hän. »Palaan myöhemmin.»

En kysynyt häneltä enempää, sanoin vain odottavani häntä. Hän irroitti satulastaan nahkapussit ja pisti ne majan palaneeseen nurkkaan, missä ne olivat näkymättömissä, koetteli satulahihnan ja suitsien vahvuutta ja hymyili minulle satulaan hypätyään sanoen:

»Nyt olen valmis ja aion herättää 'toverit'.»

Puolisen tuntia aamuteen jälkeen sanoivat vieraani hyvästit ja lähtivät. Jäin majan eteen ja aloin hakata halakoja uunia varten. Äkkiä kajahti metsästä laukaus, ensin yksi, sitten toinen. Sen jälkeen hiljeni kaikki. Sieltä, mistä laukaukset olivat kuuluneet, nousi lentoon närhien pelästynyt parvi ja kiisi minua kohti. Korkean hongan latvasta kuului palokärjen kirkuna. Kuuntelin kauan aikaa, lähestyisikö joku majaan metsästä päin, mutta kaikki jäi hiljaiseksi.

Jenisein yläjuoksun varrella tulee aikaisin pimeä. Sytytin tulen uuniin ja keitin liemen yhä tarkaten jokaista ääntä ulkoa, sillä olin koko ajan selvillä siitä, että kuolema seiso vierelläni ja saattoi uhata minua ihmisten, villien eläinten, kylmyyden, onnettomuuden tai sairauden muodossa millä hetkellä hyvänsä. Tiesin, ettei lähelläni ollut ketään auttajaa ja että ainoa apuni oli Jumalan käsissä, jalkojeni ja käsieni voimassa, silmäni tarkkuudessa ja kylmäverisyydessäni.

Kuuntelemisestani ei kuitenkaan ollut mitään hyötyä. En ollenkaan huomannut, milloin vieraani palasi. Kuten eilenkin ilmestyi hän äkkiä ovelleni. Sumun läpi näin hänen hymyilevät silmänsä ja hänen hienot kasvonsa. Hän astui majaan ja pudotti permannelle kolme kivääriä aika rymillä.

»Kaksi hevosta, kaksi kivääriä, kaksi satulaa, kaksi säkkiä kuivattua leipää, puoli kakkua teetä, hiukan suola, puolisataa ammusta, kaksi viittaa, kaksi paria saap-

paita.» Niin luetteli hän nauraen. »Metsästykseni onnistui tänään erinomaisesti.»

Katselin häntä hämmästyneenä.

»Miksi olette hämmästyneet?» nauroi hän. »Kommunisteja ne olivat, nuo toverit. Mitäs niistä säälii! Juodaan teetä ja käydään nukkumaan. Huomenna vien teidät toiseen, varmaan paikkaan ja jatkan matkaani.»

2.

Matkatoverini salaisuus.

Aamun hämärtäessä heräsimme, ja pian jäi ensimmäinen pakopaikkani taaksemme. Sälytimme satulapusseihin omaisuutemme ja kiinnitimme ne satuloihin. »Meidän on kuljettava neljä-viisisataa virstaa», ilmoitti toverini muitta mutkitta.

Hänen nimensä oli Ivan, nimi, joka minulle ei merkinnyt mitään Venäjällä, missä se on joka toisen miehen nimi.

»Meidän on siis oltava matkalla hyvin kauan», huomautin hiukan pahoillani.

»Ei enempää kuin viikko, ehkäpä vähemmänkin», vastasi Ivan.

Ensimmäisen yön vietimme metsässä taivasalla. Päivällä oli ollut kova pakkanen. Jäätynyt lumi kirskui hevosten kavioitten alla. Niitten kavioista irtautuvat tierat vierivät pitkin hankea helisten kuin särkyvä lasi. Teeriä lenteli veltosti puusta puuhun, ja jänikset juoksentelivat kaikessa rauhassa virran kesäuomaa pitkin. Yöllä alkoi tuuli huokailla ja vinkua taivuttaen koivujen latvoja päämme yläpuolella. Mutta alhaalla oli tyyntä ja rauhallista.

Lepäsimme pienessä laaksossa, jota mahtavat puut reunustivat. Siellä löysimme kaatuneita kuusia, jotka pilkoimme haloiksi nuotiolle. Keitimme teetä ja söimme.

Ivan hinasi paikalle kaksi puunrunkoa, veisti ne tasaisiksi yhdeltä puolen ja asetti ne päälletysten tasaiset puolet vastakkain. Sitten hän löi vahvan kiilan tasoitettujen päiden väliin, niin että ne erosivat toisistaan n. kolme tai neljä tuumaa. Panimme hiiliä näin syntyneeseen aukkoon ja katselimme, kuinka tuli levisi pitkin tasaiseksi veistettyä särmää.

»Tällä tavalla on meillä tulta huomiseksikin», selitti hän. »Tämä on kullanetsijöiden *naida* (nuotio). Me kullanetsijät nukkuessamme kesät talvet metsissä rakennamme aina naidan. Se on mainio laitos, niinkuin itsekin saatte nähdä.»

Hän leikkasi kuusen oksia ja laittoi niistä naidaa vastapäätä viiston katoksen, jonka tuki kahdella tangolla. Havukattomme ja naidamme yläpuolella levittivät suojelevat kuuset oksansa. Hän toi yhä lisää oksia, jotka hän levitti lumelle katoksen alle. Ne peitettiin satulavaipoilla. Niin syntyi vuode, jolle Ivan laskeutui riisuen vaatteensa puseroa myöten. Pian huomasin hänen otsallaan hikipisaroita ja että hän pyyhkeili niskaansa hihallaan.

»Nyt on sulaisen lämmin», huudahti hän.

Lyhyen hetken kuluttua täytyi minunkin riisua päällysvaatteeni, ja kohta heittäydyin levolle ilman minkäänlaista peitettä. Vaikka kylmät tähdet kimalsivat kuusien oksien ja naidamme katon läpi ja sen ulkopuolella paukkui pakkaneen, olimme hyvässä turvassa. Tämän yön jälkeen en enää pelännyt pakkasta. Paleltuani päivällä luihin ja ytimiin satulassa annoin ystävällisen naidan lämmittää itseni yöllä, nukuin ilman raskaita päällysvaatteitani, vain pusero peittonani honkien ja kuusien katoksen alla, tai hörpin aina tervetullutta teetä.

Päiväisillä taipaleillamme Ivan kertoi minulle kulkuri-elämyksiään, seikkailuja Transbaikalin metsissä ja vuorilla kullan haussa. Nuo kertomukset olivat jännittävä sarja tapahtumia, vaaroja ja taisteluita. Ivan oli tyypillinen kullanhakija, sellainen, joka Venäjällä ja ehkä muuallakin löytää rikkaimmat kultasuonet ja pysyy itse kerjäläisenä. Hän vältteli kertomasta minulle, miksi hän oli lähtenyt Transbaikalista ja tullut Jeniseille. Arvelin hänen käytöstapansa vuoksi, että hän haluaa säilyttää sen omana salaisuutenaan, enkä ahdistellut häntä. Kuitenkin selveni tuo hänen elämänsä salaperäisin aika minulle eräänä päivänä kuin sattumalta.

Olimme jo lähellä määräämme. Koko päivän olimme tunkeutuneet hyvin vaikeasti pajutiheikköjen läpi lähetesämme Jenisein suuren lisäjoen, Manan, rantoja. Joka paikassa näimme pensaikossa elävien jäniksien kovaksi polkemina polkuja. Nuo metsän pienet asukkaat juoksentelivat sinne tänne edessämme. Kerran taas näimme ketun punaisen hännän vilahtavan; se oli piiloutunut kallion taa ja katsele yht'aikaa meitä ja vaarasta tiedottomia jäniksiä.

Ivan oli ollut kauan vaiti. Sitten hän alkoi puhua kertoen, että jonkun matkan päässä oli Manan pieni sivujoki ja sen rannalla maja.

»Mitä arvellette? Haluatteko, että tunkeudumme sinne saakka, vai jäämmekö yöksi naidan ääreen?»

Ehdotin, että menisimme majalle, koska halusin peseytyä ja koska minusta tuntui mieluisalta taas kerran viettää yö oikean katon alla. Ivan rypisti kulmiaan, mutta myöntyi. Alkoi jo pimetä, kun lähestyimme mökkiä, jota ympäröi tiheä metsä ja vaapukkapensaikko. Siinä oli pieni huone pikkuisine ikkunoineen ja jättiläismäinen venäläinen uuni. Majaan nojasivat vielä aitan jäännökset, jonka alla oli ollut kellari.

Ivan joi sotilailta perimästään pullosta ja tuli jonkun ajan kuluttua hyvinkin puheliaaksi. Hänen silmänsä kiilsivät ja hänen kätensä sukeltautuiivat usein ja nopeasti

hänen pitkiin hiuksiinsa. Hän kertoi minulle erästä seikkailuaan, mutta vaikeni äkkiä katsellen nurkkaan silmissään hillittömän kauhun ilme.

»Onko siellä rotta?» kysyin.

Hän tuli taas vaiteliaaksi ja mietti kulmat rypyssä. Koska usein olimme vaiti pitkät ajat, ei hänen käytöksensä hämmästyttänyt minua. Äkkiä Ivan kumartui minua kohti ja kuiskasi:

»Tahtoisin kertoa teille vanhan tarinan. Minulla oli ystävä Transbaikalissa. Hän oli rangaistusvanki ja hänen nimensä oli Gavronski. Yhdessä kuljimme kullan haussa yli monien vuorien ja läpi monien metsien. Meillä oli sellainen sopimus, että jakaisimme tasan kaiken. Mutta äkkiä menikin Gavronski taigaan Jeniseille ja katosi. Viiden vuoden kuluttua kuulimme hänen löytäneen hyvin rikkaan kultasuonen ja että hänestä oli tullut rikas mies. Sitten murhattiin hänet ja hänen vaimonsa . . .» Ivan vaikeni hetkeksi. Sitten hän jatkoi:

»Tämä on heidän entinen majansa. Täällä hän asui vaimoineen, ja jossakin tuolla, virran rannalla hän löysi kultasuonen. Mutta hän ei ilmoittanut paikkaa kenellekään. Kaikki ympäristössä elävät talonpojat tietävät, että hänellä oli koko joukko rahaa pankissa ja että hän oli myynyt kultaa hallitukselle. Täällä heidät murhattiin . . .»

Ivan astui uunin luo, otti palavan puun ja valaisi erästä paikkaa permannolla kumartuen sitä kohti.

»Näettekö nuo tahrat permannolla ja seinillä? Se on heidän vertaan, Gavronskin verta. He kuolivat, mutta eivät ilmaisseet kultakätköään. He olivat nostaneet kullan virran rannalle kaivamastaan syvästä lokerosta ja piilottivat saaliinsa aitan permannon alle. Mutta Gavronski ei luovuttanut mitään . . . Ja hyvä Jumala! . . . kuinka minä häntä piinasin. Kärvensin heitä tulella, katkoin heidän sormensa, painoin heidän silmänsä sisään sormillani. Mutta Gavronski kuoli ääneti.»

Hän mielti hetken. Sitten hän taas sanoi kiireisesti:

»Kaiken tämän kuulin talonpojilta.» Ivan heitti puupalaset uuniin ja vaipui penkille. »On aika nukkua», ähkäisi hän, ja kaikki vaikenä.

Kuuntelin vähän aikaa hänen hengitystään ja hänen kuiskailuaan itsensä kanssa, kun hän heittäytyi kyljeltä toiselle ja koetti tupakoida. Aamulla lähdimme tästä vaikean kärsimyksen ja rikoksen majasta.

Matkamme seitsemäntenä päivänä saavuimme tiheään setripuumetsään, joka kasvaa vuoriston alimmilla pengermillä.

»Täältä», selitti Ivan, »on kahdeksankymmentä virstaa lähimpään talonpoikaismajaan. Ihmiset tulevat tänne vain keräämään setrin käpyjä. Mutta sitäkin sattuu vain syksyllä. Sitä ennen ette tapaa ketään. Teillä on täällä runsaasti lintuja ja metsäeläimiä ja paljon pähkinöitä, niin että voitte elää hyvin. Näettekö tuon virran? Jos haluatte päästä talonpoikain luo, niin teidän on seurattava sitä, se vie teidät heidän luokseen.»

Ivan auttoi minua rakentamaan savimajan. Siitä ei kuitenkaan tullut oikeata savimajaa, vaan mökki, joka syntyi siten, että ensin kiskoimme maasta jossakin suuressa myrskyssä kaatuneen setripuun juuret. Näin syntyi syvä kuoppa, josta piti tulla asuntoni ainoa huone ja jota toiselta puolen tuki pienten juurien vahvistama saviseinä. Ylhäällä riippuvat juuret olivat kuin verkkona, johon työnsimme seipäitä ja risuja. Näin syntyi katto, jonka vielä kylmyyden varalta peitimme kivillä ja lumella. Etusivu jäi avonaiseksi, ja sitä suojeli aina palava naida.

Tässä lumimajassa vietin kaksi kuukautta, ikäänkuin olisi ollut kesä. Näkemättä yhtään toista inhimillistä olentoa tai olematta millään lailla yhteydessä tärkeiden tapausten tärisyttämän ulkomaailman kanssa, elin tässä haudassa kaatuneen puun alla luonnon silmien edessä, murhe perheeni kohtalosta ainaisena toverinani.

Ivan lähti seuraavana päivänä. Hän jätti minulle säkिलisen kuivattua leipää ja hiukan sokeria. En ole koskaan enää nähnyt häntä.

3.

Taistelu olemassaolosta.

Sitten olin yksin. Ympärilläni oli vain metsä ainaisesti lumen peittämine vihreine setripuineen ja jäätynyt virta. Niin kauas kuin saatoin nähdä puitten runkojen ja oksien läpi, ei näkynyt muuta kuin metsän ja lumen ääretön valtameri. Siperialainen taiga. Kuinka kauan on minun pakko elää täällä? Löytävätkö bolshevikit minut täältä? Mitä perheelleni tapahtuu? Nuo kysymykset palasivat alituisen aivoihini.

\ Pian selveni minulle, miksi Ivan oli vienyt minut niin kauas. Olimme matkamme varrella kyllä nähneet monta yksinäistä paikkaa, johon hän olisi voinut jättää minut turvaan. Mutta hän sanoi aina vievänsä minut sellaiseen paikkaan, missä olisi helpointa elää. Ja se oli totta. Setrimetsä ja metsäpeittoiset vuoret antoivat yksinäiselle piilopaikalleni erikoisen viehättyksen. Setri on merkillinen jättiläismäinen puu pitkine oksineen, jotka ovat kuin aina viheriöitsevä telta, ja sen turviin vetäytyvät kaikki elävät olennot. Setrien välissä oli aina vilkasta elämää. Siellä melusivat alituisesti oksalta oksalle hyppivät oravat. Tuolla päästeli närhi räikeitä ääniään. Parvi punatulkkuja karminpunaisine rintoineen suhahteli oksien välissä kuin liekki. Keltasirkkulauma pujahti sinne ja täytti puitten laajan salin vihellyksillään. Jänis hyppeli puun rungolta toiselle. Sen perässä lipui näkymättömän, lunta pitkin hiipivän kärpän varjo. Varovasti jäätynyttä hankea

astellen lähenivät uljaat hirvet. Ja lopuksi tuli luokseni, vuoren huipulle, Siperian metsien kuningas, ruskea karhu.

Kaikki tuo kiinnitti huomiotani. Se ajoi mustat ajatukset pakosalle ja rohkaisi minua kestäämään. Erinomaista, vaikka vaivalloista ajanvietettä oli sekin, että kiipesin vuoreni huipulle, joka kohosi keskellä metsää ja josta saattoin nähdä aina näköpiirin punaiseen reunaan saakka. Se oli punainen kalliojono Jenisein toisella rannalla. Siellä oli maailma, siellä olivat kaupungit, viholliset ja ystävät. Siellä oli myös piste, jonka saattoin määritellä perheeni asuinsijaksi. Sen takia oli Ivan tuonut minut tänne.

Päivien kuluessa yksinäisyydessä aloin kaivata seura-laistani, tuota miestä, joka, vaikka oli Gavronskin murhaaja, oli hoitanut minua kuin isä, joka aina oli satuloinut hevoseni, pilkonnut puuni ja tehnyt kaikkensa saattaakseen oloni niin mukavaksi kuin suinkin.

Monesti tuli mieleeni ajatus, että jos minun täytyisi kuolla tänne, kokoisin viimeiset voimani kiivetäkseni vuoren huipulle ja kuollakseni siellä.

Mutta tämä elämä villin luonnon parissa antoi minulle aihetta mietiskelyynkin ja vielä enemmän tilaisuutta ruumiini harjoittamiseen. Se oli ainaista, ankaraa taistelua olemassaolon puolesta. Vaikein tehtävä oli puunrunkojen valmistaminen naida varten. Kaatuneitten puitten rungot olivat aina lumen peitossa ja jäätyneet kiinni maahan. Niin oli minun pakko kaivaa ne irti ja kuljettaa ne paikoilleen pitkän seipään avulla. Helpottaakseni tätä valitsin hankintapaikakseni vuoren rinteeseen, josta saattoin, vaikka sinne olikin vaikea kiivetä, vierittää puut helposti asunnolleni. Sitten tein suurenmoisen keksinnön: löysin majani läheltä joukon lehtikuusia, noita kauniita ja surullisia metsän jättiläisiä, jotka hurja myrsky oli kaatanut. Rungot olivat kyllä lumen peitossa, mutta ne olivat jääneet kiinni kantoihinsa. Kun iskin kantoja kirveelläni, upposi terä niin syväälle, että minun oli vaikea kiskoa sitä irti. Tutkiessani

syitä huomasi sen johtuvan siitä, että kannot olivat hyvin pihkaisia. Tarvittiin vain kipinä sytyttämään tällaisen puun lastut. Pidin myöhemminkin lastuja varastossa saadakseni pian tulta, että voisin nopeasti lämmittää käsiäni metsältä palatessani ja keittää teetä.

Suurin osa aikaani kului metsästyksessä. Olin selvillä siitä, että minun täytyi viettää joka päivä työssä ja toimesta, sillä vain siten pääsin surumielisistä mietteistä. Aamuteen juotuani menin tavallisesti metsään ampumaan metson tai teeren. Kun olin saanut ammutuksi pari lintua, keitin päivälliseni, jossa ei milloinkaan ollut useita ruokalajeja. Minulla oli alituisesti lintulientä, johon sekoitin kourallisen kuivattua leipää, ja sitten loppumattomiin teetä. Kerran linnunpyynnillä ollessani kuulin pensaikosta ääntä. Kun tarkasti silmäilin paikkaa, näin oksien välistä hirven sarvet. Hiivin maata pitkin sitä kohti. Mutta valpas eläin kuuli lähestymiseni. Ankaralla melulla se hyökkäsi esiin pensaikosta. Kun se oli noin 300 metrin päässä, näin sen ihan tarkkaan, ja se pysähtyi vuoren rinteeseen reunalle. Se oli komea eläin. Karva vihreänharmaa, selkä melkein musta, pienen lehmän kokoinen. Nojasin aseeni oksaan ja laukaisin. Eläin hyppäsi korkealle, juoksi muutaman askeleen ja vaipui maahan. Niin pian kuin suinkin saatoin juoksin sinne, mutta hirvi nousi taas jaloilleen ja laahusti vuorta ylös. Toinen laukaus otti sen hengiltä. Niin sain lämpimän maton ja suuren lihavaraston. Sarvet kiinnitin majani seinään, ja niistä tuli komea naulakko.

En koskaan unhotta perin mielenkiintoista, mutta villiä kohtausta, jonka todistajaksi eräänä päivänä jouduin muutaman kilometrin päässä majastani. Siellä oli pieni suo, jonka rannat kasvavat heinää ja karpaloita. Täällä etsivät metsot ja teeret marjoja. Lähestyin hiljaa paikkaa pensaitten takana ja näin parven isoja metsoja kuopimassa lunta ja hakemassa marjoja. Kun katselin näytelmää, hypähti yksi metsoista akkia ilmaan. Muut lensivät heti

säikähtyneinä tiehensä. Hämmästykseni lensi ensimmäinen lintu korkeuteen tiheissä kierteissä ja putosi yht'äkkiä kuolleena maahan. Kun lähestyin paikkaa, hypäsi linnusta erilleen ahne kärppä ja piiloutui kaatuneen puun alle. Kärppä oli ahdistanut lintua, puretunut kiinni sen kaulaan, ja lintu oli vienyt sen muassaan ilmaan sen yhä imiessä verta kaulasuonista. Siitä johtui metson äkillinen putous. Kärpän ilmamatkaa sain kiittää siitä, että säästin ammuksen.

Niin elin ainaisessa taistelussa luonnon kanssa. Kovat ja katkerat ajatukset pyrkivät yhä enemmän myrkyttämään mieleni.

Kului päiviä ja viikkoja. Tunsin lämpimämpien tuulten hengen, ja lumi alkoi sulaa aukeilla paikoilla. Siellä täällä näkyi jo pieniä puroja. Pian näin kärpäsen tai hämähäkin, jotka olivat heränneet kovan talven jälkeen. Kevät alkoi lähestyä. Huomasin, että keväällä oli mahdollon lähteä metsästä, sillä silloin tulvivat kaikki purot ja soista ei pääse yli. Kaikki eläinten raivaamat polut muuttuvat virtaaviksi puroiksi.

Kevät voitti hyvin nopeasti. Kohta ei vuorellani enää ollut lunta, ja sitä peittivät vain kivet, koivujen ja haapojen rungot ja korkeat muurahaispesät. Virta puhkaisi muutamin paikoin jääpeitteensä. Se kiehui ja kohisi.

4.

Kalastajana.

Eräänä päivänä saavuin metsästysretkelläni virran rantaan. Siellä näin isoja punaselkäisiä kaloja, jotka näyttivät olevan verta täynnä. Ne uivat ihan pinnalla ja nauttivat auringon lämpöä. Kun virta oli kokonaan auennut,

saapuivat ne suunnattomissa laumoissa, ja pian huomasin, että ne pyrkivät jokea ylös. Päätin käyttää kalastuksessani ryöstömenetelmää, jonka kaikkien maitten lait kieltävät. Mutta lainsäätäjät ja tuomarit olisivat varmasti lempeitä henkilöä kohtaan, joka eli kaatuneen puun juurten alla ja joka vain näissä oloissa rikkoi järkeviä lakeja.

Keräsin joukon hienoja pajun ja haavan oksia ja laitoin niistä verkon, josta kalat eivät päässeet ohi. Ne koetivat turhaan hypätä laitokseni yli. Lähelle rantaa jätin n. 18 tuuman laajuisen aukon verkkooni, pinnan alle, ja asetin vastavirran puolelle vasun, jonka laadin notkeista pajun varvuista. Siihen täytyi kalojen joutua, kun ne kulivat reiän läpi. Sitten seisoin kylmänä ja julmana viressä ja löin kaloja paksulla kepillä päähän. Saaliini painoi välistä kolme-, välistä kahdeksankymmentä puutaa. Tätä kalaa sanotaan taimeneksi. Se kuuluu lohien luokkaan ja on Jenisein kaikkein parhaita kaloja.

Muutaman viikon kuluttua oli kalastus ohi. Vasuuni ei enää tullut mitään, ja sain taas ruveta metsästämään.

5.

Vaarallinen naapuri.

Metsästys kävi sitä tuottavammaksi ja mieluisammaksi, mitä enemmän kevät edistyi ja luonto virkosi. Aamulla, päivän noustessa, oli metsä täynnä ääniä, joita kaupungin asukkaan oli vaikea erottaa niiden outouden takia. Siinä hypähteli metso ja lauloi soidintaan istuen setripuun suipolla oksalla, maassa kuopivien harmaiden koppelojen häntä ihaillessa. Tuota siivekästä Carusoa oli hyvin helppo lähestyä ja saattaa hänet runollisista puuhistaan hyödyllisempiin. Hänen kuolemansa oli helppo loppu, sillä

hän oli rakastunut eikä kuullut mitään. Kedoilla taistelivat teeret komeat täplikkeitä pyrstöt hajallaan, kun naaraat taas tepastelivat aivan lähellä, kurottelivat kaulojaan ja lörpöttelivät keskenään kertoen kai juoruja kamppailevista sulhasistaan. Kaukaa kuului voimakas ja syvä mylvinä täynnä hellyyttä ja rakkautta, hirven lemmenhuuto, kun taas kukkulalta yläpuolellani kuului vuorikauriin lyhyitä, äkillisiä parahduksia. Pensaitten alla pitivät jänikset iloaan. Joskus oli ihan niitten vieressä punainen kettu maaten kyyryssä vatsallaan, tilaisuutta varroten. En koskaan nähnyt susia. Niitä ei tavallisesti olekaan Siperian metsä- ja vuoriseuduilla.

Mutta oli toinenkin eläin, joka asettui naapurikseni. Jommankumman meistä oli lähdeittä paikalta. Kun eräänä päivänä palasin metsältä kantaen isoa teertä, huomasin mustan, liikkuvan olennon puitten alla. Pysähdyin ja näin karhun, joka repi muurahaispesää. Kun se vainusi minut, tuhisti se kiivaasti nenäänsä ja juoksi pois. Sen kömpelön ruumiin nopeus hämmästytti minua suuresti. Kun seuraavana päivänä makasin majassani viittaani kääriytyneenä, kiinnitti ulkoa kuuluva melu huomiotani. Katsoin ulos ja näin karhun. Se seiso i takajaloillaan ja haisteli päristäen ilmaa. Nähtävästi se tutki kysymystä, mikä ihmeen elukka oli karhujen tavan mukaan ruvennut elämään talvensa kaatuneen puun rungon alla. Päästin huudon ja kolkutin kirveellä pataani. Aikainen vieraani juoksi tiehensä kaikella tarmollaan. Hänen käyntinsä ei kuitenkaan ollut minulle mieleen. Oli varhainen kevät, ja karhun ei oikeastaan vielä olisi pitänyt lähteä talvimajastaan. Se kuului n. s. muurahaissyöjiin. Epätavallinen karhu- luokka, jolta puuttui kaikenlainen karhun heimon perintätapaisen etiketin tuntemus.

Tiesin, että muurahaissyöjät ovat hyvin kiukkuisia ja rohkeita. Valmistauduin sen takia sekä puolustukseen että hyökkäykseen. Valmistukseni olivat lyhyet. Katkaisin kär-

jen viidestä ammuksesta, niin että niistä tuli dum-dumeja. Siten tuli niistä kyllin voimakas ponsilause epätervetullutta vierasta vastaan. Vedin takin ylleni ja lähdin paikalle, jossa olin ensimmäisen kerran nähnyt karhun ja jossa muurahaispesät olivat. Kuljin ristiin rastiin koko rinteeseen, katselin kaikkiin kallionkoloihin, mutta en missään nähnyt vierastani. Pettyneenä ja väsyneenä lähestyin piilopaikkaani vähääkään varomatta. Silloin näin yht'äkkiä metsänkunkinakaan itsensä, juuri kun se astui ulos matalasta majastani ja nuuski joka paikkaa sisäänkäytävän luona. Ammuin. Se kiljaisi tuskasta ja vihasta ja nousi takajaloilleen. Kun toinen luoti murskasi sen etukäpäälän, laskeutui se taas nelin kontin. Mutta se valmistautui sittenkin käymään heti kimppuuni vetäen kipeää käpälää perässään ja pyrki taas nousemaan takajaloilleen. Vasta kolmas luoti sattui rintaan ja päätti sen päivät. Se painoi 200—250 naulaa ja maistui mainiolta. Parhaimpia olivat kylkikappalet, mutta se oli erinomaista Hampurin-paistinakin, kuumilla kivillä paahdettuna ja pyöriteltynä. Siinä paisui liha isoiksi möhkäleiksi, jotka olivat yhtä köykäisiä kuin paras koko-omeletti Pietarin Medvedissä. Tämän tervetulleen ravinnonlisän jälkeen jäin pakopaikkaani, kunnes maa oli kuivanut ja virta alentunut niin paljon, että saatoin ajatella matkaa rantoja pitkin sinnepäin, minne Ivan oli neuvonut.

Matkustin mitä varovaisimmin ja kuljin vain jalkaisin joen viertä kuljettaen koko talouttani ja omaisuuttani mukana hirvennahkaisessa säkissäni. Näin kuormitettuna kahlasin tielleni sattuvien soiden ja pienten jokien yli. Noin viisikymmentä mailia kuljettuani saavuin Sifkovan alueelle. Siellä tapasin Tropov-nimisen talonpojan majan, joka oli lähinnä metsää. Hänen luonaan asuin jonkun aikaa.

Jos nyt kokoan kokemukseni siperialaisesta taigasta, tulen seuraavaan johtopäätökseen: Jokaisessa aikamme terveessä yksilössä herättää tilaisuus jälleen primitiivisen ihmisen ominaisuudet, metsästäjän tai soturin, ja tekee hänelle mahdolliseksi taistella luontoa vastaan. Järjeltään kehittynyt ihminen on paremmassa asemassa sivistymättömään nähden, koska hänellä on kylliksi tietoja ja tahdonvoimaa jaksakseen taistella. Mutta hinta, joka sivistyneen ihmisen on suoritettava, on siinä, ettei hänelle ole mikään kamalampaa kuin ehdoton yksinäisyys ja tietoisuus täydellisestä erosta ihmisten seurasta ja elämästä, henkisestä ja esteettisestä kulttuurista. Pieni askel vain, heikko hetki, ja täydellinen mielipuolisuus tarttuu ihmiseen ja tempaa hänet väkisinikin mukaansa tuhoon. Olen viettänyt peloitavia päiviä taistelussa nälkää ja kylmää vastaan. Mutta vielä kamalampaa oli tahtoni taistelu rikkirepiviä ajatuksia vastaan. Noitten päivien muisto saa vieläkin sydämeni ja mieleni vapisemaan, ja kun nyt, muistelmiani kirjoittaessani, palautan ne henkiin, heittävät ne minut alituisen pelon ja epäilyksen valtaan.

Lopuksi haluaisin vielä huomauttaa, että ihmiset korkeasti sivistyneissä valtioissa kiinnittävät liian vähän huomiota niitten ominaisuuksien kehittämiseen, jotka ovat luontaisia primitiivisissä oloissa eläville ihmisille, oloissa, jotka johtuvat elämän taistelusta luontoa vastaan. Tämän huomioon ottaminen olisi ainoa keino luoda vahva, terve, rautainen ihmispolvi, jolla samalla myös olisi kehittynyt sielunelämä.

Luonto tuhoaa heikon, mutta auttaa voimakasta. Se herättää sielussa liikkeitä, jotka eivät ilmaannu nykyaikaisen elämän tavallisissa oloissa.

6.

Raivoisa virta.

Oleskeluni Sifkovassa ei kestänyt kauan, mutta käytin sitä kaikin tavoin hyväkseni. Ensiksi lähetin miehen, johon saatoin luottaa, ystävieni luokse kaupunkiin ja sain hänen kauttaan alusvaatteita, kenkiä, rahaa ja pienen arkun, jossa oli tarpeita ensiapua varten ja tärkeimmät lääkkeet. Samalla sain, ja se olikin tärkeintä, passin väärälle nimelle, sillä bolshevikkien silmissä olin tietenkin kuollut.

Näissä hiukan suotuisammassa olosuhteissa harkitsin sitten tulevaa toimintaani. Sifkovassa levisi pian tieto, että bolshevikkikomissaari oli tullut takavarikoimaan karjaa punaiselle armeijalle. Niin kävi pitempi oleskelu täällä vaaralliseksi. Odotin vain sitä, että Jenisei loisi vahvan jääpeitteensä, joka sulki sen yhä, vaikka pienemmät virrat jo olivat avoinna ja ensimmäiset lehdet puhkesivat puihin. Tuhannella ruplalla sain kalastajan viemään minut viisikymmentäviisi mailia virtaa ylös eräälle hylätylle hiilikaivokselle, heti kun virta olisi luonut jäänsä.

Eräänä aamuna kuulin korviasärkevää ryskettä, joka oli kuin tykin laukaus. Juoksin ulos ja huomasin, että virta oli nostanut vahvan jääpeitteensä ja sitten läpäissyt sen pilkkoakseen sen kappaleiksi. Menin rantaan, jossa näin kauhistuttavan, mutta suurenmoisen näyn. Virta oli tuonut etelästä päin mukaansa irtautuneen jääpeitteensä ja kuljetti sitä nyt pohjoista kohti sitä vielä peittävän paksun kuoren alla. Sen paino rikkoi lopulta pohjolan talven varusteet, ja niin aukeni tie koko suurelle jääpaljoudelle viimeistä hyökkäystä varten jäämerta kohti.

Jenisei, »Isä Jenisei», »Sankari Jenisei», on Aasian pisimpiä virtoja. Se on syvä ja ihmeellinen etenkin keski-juoksullaan, jota vuoret reunustavat.

Ääretön virta oli temmannut mukaansa kokonaisia

jääkenttiä, jotka koskissa pirstautuivat siellä täällä töröttäviin kallioihin, kun virta tarttui niihin kiukusta kihisten. Se riisti silloin mukaansa leirilaitteet, jotka oli pystytetty karavaaneja varten Minusinskista Krasnojarskiin jäätä pitkin käyvän talvitien varrelle. Joskus tukkeutui veden vapaa juoksu. Silloin syntyi hurja mylvinä. Suuret jääkentät pirstautuivat ja kohosivat röykkiöiksi, joskus kolmenkymmenen jalan korkuisiksikin. Niistä tuli siten pato vedelle, joka nousi nopeasti yhä korkeammalle ja heitti matalissa paikoissa suuria jääröykkiöitä maalle. Mutta voimistuneen veden väki tuhosi pian sulun ja repi sen palasiksi, niin että se kilisi kuin lasi.

Joen mutkissa ja suurten kallioiden luona syntyi peloitava sekasorto. Tavattomat jäälohkareet tunkeilivat siellä ja pyörivät villisti ympäri, kunnes virta heitti ne korkealle ilmaan, toisia jäälohkareita vastaan tai rannan kallioihin, temmaten samalla rannoilta muassaan multaa, kiviä ja puita. Pitkin rantaa kokosi vesijättiläinen merkillisen äkkiä pitkän, viidestätoista kahteenkymmeneen jalkaan korkean muurin, jota talonpojat sanoivat »zaberegaksi», ja jonka läpi päästään virralle vain siten, että hakataan käytävä jäähän. Näin jättiläisen toimittavan uskomattomia tekoja. Se singotti monta metriä paksun ja monta metriä laajan jäälohkareen ilmaan, niin että se putosi maalle enemmän kuin viidenkymmenen metrin päähän rannalta murskaten siellä nuorta metsää.

Katsellessani tätä suurenmoista jäänlähtöä valtasi sydämeni kauhu ja inho, kun näin sen kamalan saaliin, jota Jenisei vuotuisessa taistelussaan kuljettaa mukanaan. Ne olivat mestattujen vastavallankumouksellisten ruumiita: bolshevistisvastaisen Venäjän ylikuvernöörin, amiraali Koltshakin entisen armeijan upseereja, sotilaita ja kasakoita. Ne olivat tshekan verisen toiminnan tulokset Minusinskista. Satoja näitä ruumiita, päät ja käsivarret irti leikattuina, kasvot runneltuina, ruumiit puoliksi palaneina ja kallot

murskattuina, ui pinnalla ja sekaantui jäälauttoihin hautoja hakiessaan. Tai sitten ne joutuivat terävien jääkappaleiden väliin, jotka kiivaihin kuohuihin jouduttuaan jauhoivat ne muodottomiksi möhkäleiksi, jotka virta, kauhistuneena sille annetusta tehtävästä, heitti saarille ja hiekkasärkille. Olen kulkenut koko keskisen Jenisein varren ja tapasin kaikkialla alituisen noita bolshevikkien työn mätäneviä, kamalia jäännöksiä. Eräässä joen mutkassa näin suuren läjän hevostuomiita, joita virta oli heittänyt sinne enemmän kuin kolmesataa. Virstan verran tämän paikan alapuolella löysin sellaista, jota hermoni eivät kestäneet. Näin rannalla pitkän rivin pajuja, jotka olivat riippuvine oksineen kalastaneet häväistystä vedestä ihmisruumiita kaikissa muodoissa ja kaikenlaisissa asennoissa ja pitivät niitä kiinni niin luonnollisesti, etten ikinä voi unohtaa tuota näkyä. Hirmuisen ryhmän muodosti täällä seitsemänkymmentä ruumista.

Lopulta oli kaikki jää juossut alas ja sen mukana kaatuneitten puitten rungot, pölkyt ja ruumiit, ruumiit, ruumiit. Kalastaja ja hänen poikansa nousivat kanssani pienen veneeseen, joka oli koverrettu isosta haavan rungosta, ja sauvoivat minua rantoja seuraten jokea ylös. Tuollainen sauvominen on hyvin ankaraa työtä. Jyrkissä käänteissä oli pakko soutaa ja taistella kaikilla lihaksilla virran voimaa vastaan. Monessa paikassa meidän täytyi tarttua käsin kallioihin ja pääsimme eteenpäin vain hitaasti käsiä muuttelamalla vetäen. Välistä kesti tavattoman kauan päästä virtaavassa paikassa eteenpäin viisi kuusi metriä.

Kahdessa päivässä me pääsimme perille. Vietin useita päiviä kultakaivoksella, jossa sen vartija perheineen vielä asui. Koska heillä itselläänkin oli puute ruokavaroista, eivät he voineet antaa minulle mitään, niin että sain taas käydä toimeen kivääreineni hankkiakseni ruokaa itselleni ja isäntäväellenikin.

Eräänä päivänä ilmestyi tänne agronomi. En piillyt

häntä, sillä talvella oli minulle kasvanut niin pitkä täysparta, että tuskin oma äitinikään olisi tuntenut minua. Vieraamme oli kuitenkin niin teräväsilmäinen, että huomasi kohta kuka olin. Minun ei kuitenkaan tarvinnut pelätä, sillä huomasin, ettei hän ollut bolshevikki. Meillä oli yhteisiä ystäviä ja samoja mielipiteitä nykypäivien tapahtumista. Hän asui kultakaivoksen läheisyydessä pienessä kylässä, missä hän tarkasti valtion töitä. Päätimme yhdessä paeta Venäjältä. Jo kauan olin miettinyt tätä asiaa, ja nyt oli suunnitelmani selvennyt. Koska tunsin hyvästi maantieteellisen asemani Siperiassa, päätin, että paras tie päästä turvaan oli seuraava: Urianhain kautta Mongolian pohjoisosaan, joka kuului Jenisein lähdealueeseen, ja sitten vinosti Mongolian läpi Kaukaiseen Itään ja Tyynelle valtamerelle. Ennen Koltshakin kukistumista olin saanut tehtäväkseni tutkia Urianhain ja Länsi-Mongolian, ja olin senvuoksi hyvin tarkkaan tutustunut karttoihin ja kirjoihin, joita sain hankituksi. Rohkean suunnitelmani toteuttamiseksi oli pyrkimykseni vapauten väkevin eteenpäin ajava voima.

7.

Läpi Neuvosto-Siperian.

Muutamaa päivää myöhemmin läksimme matkalle. Kullimme metsien läpi Jenisein vasemmalla rannalla etelää kohti. Pelosta jättää jälkiä välttimme kyliä niin paljon kuin mahdollista. Siellä, missä emme voineet niitä kiertää, ottivat talonpojat yleensä meidät hyvin vastaan eivätkä tunteet meitä. Huomasimme heidän vihaavan bolshevikkeja, jotka olivat hävittäneet useita kyliä. Eräällä paikkakunnalla kerrottiin, että Minusinskista oli lähtenyt liikkeelle punainen armeijaosasto ajamaan valkoisia takaa. Tämä

tieto pakotti meidät poistumaan kauas Jenisein rannoilta ja kätkeytymään vuorille ja metsiin. Siellä oleskelimme melkein kaksi viikkoa, sillä koko sen ajan kulki punaisia sotilaita läpi maan ja vangitsivat huonosti puettuja, aseetomia upseereja, jotka piilivät bolshevikkien kauheaa kostoja. Sattumalta jouduimme suolle, missä löysimme kahdeksankolmatta upseerin ruumiit puihin hirtettyinä. Kaikilta oli kasvot ja jäsenet silvottu. Tuon nähdessämme päättimme, ettemme milloinkaan antautuisi elävinä bolshevikkien käsiin. Säilyäksemme siitä oli meillä aseet ja varasto syankaliumia.

Kun kerran kuljimme erään Jenisein lisäjoen poikki, tapasimme ahtaan, savisen polun, jonka alkupäässä oli ihmisten ja hevosten ruumiita. Vähän myöhemmin tapasimme rikkonaisen reen, jonka varastokirstut oli ryöstetty ja paperit hajoitettu ympäriinsä. Vieressä oli revittyjä vaatteita ja taas ruumiita. Keitä nuo onnettomat olivat? Mikä murhenäytelmä oli metsässä tapahtunut? Koetimme vastata arvoitukseen tutkimalla asiakirjoja ja papereita. Ne olivat virallisia kirjeitä kenraali Pepeljajevin esikunnalle. Nähtävästi oli joku osa esikuntaa Koltsinakin perääntyessä kulkenut tämän metsän läpi piilläkseen kaikkialta päälle-tunkevia vihollisia. Täällä he olivat kuitenkin joutuneet punaisten käsiin ja saaneet surmansa. Vähän matkan päässä täältä tapasimme naisen ruumiin, jonka tila selvästi osoitti, mitä hänelle oli tapahtunut, ennenkuin pelastava luoti oli vapauttanut hänet. Ruumis oli havuvuoteen vieressä, joka oli täynnä pulloja ja säilykerasioita todistamassa orgiasta ennen murhaa.

Mitä kauemmaksi etelään tunkeuduimme, sitä vieraanvaraisemmin otti väestö meidät vastaan, ja sitä vihamielisempää se oli bolshevikeille. Lopulta tulimme metsistä Minusinskin äärettömille lakeuksille, joiden halki kulkee kolme Kizil-Kaja nimistä vuorenselkää ja jota siellä täällä peittävät suolajärvet. Tämä on hautojen maa,

tuhansien pienempien ja suurempien kivipatsaiden maa, sen ensimmäisten omistajien hautojen seutu. Siellä on kymmenkin metrin korkuisia kivi pyramidieja, jotka Dshingiskaani ja myöhemmin ontuva Tamerlan-Timur rakennuttivat valloitustensa tielle. Tuhannet noista hautapatsaista ja kivi pyramidieista ulottuvat loppumattomina riveinä pohjoista kohti. Tällä tasangolla asuu nyt tataareja. Bolshevikit olivat ryöstäneet heiltä kaikki, ja he vihasivat heitä. Niinpä saatoimme huoletta sanoa heille olevamme pako-matkalla. He antoivat meille ilmaiseksi elintarpeita, hankkivat meille oppaita ja ilmoittivat, missä voisimme pysähtyä ja mihin piiloutua vaaran uhatessa.

Useitten päivien kuluttua näimme Jenisein korkeilta rannoilta höyrylaivan, Oriolin, joka kuljetti punaisia joukkoja Krasnojarskista Minusinskiin.

Pian pääsimme Tuba-joen suulle, jota meidän oli seurattava itää kohti aina Sajenin vuorille saakka, mistä Urianhai alkaa. Olimme sitä mieltä, että kulku pitkin Tubaa ja sen syrjäjokea, Amylia, pitkin olisi matkamme vaarallisin osa, koska molemmissa laaksoissa on runsaasti väestöä, joka on antanut väkeä tunnetuille kommunistisille sisseille Shetinkinille ja Kraftshenkolle.

Tataari vei meidät ja hevosemme lautalla Jenisein oikealle rannalle ja lähetti aamun koittaessa luoksemme eräitä kasakoita, jotka veivät meidät Tuban suulle saakka. Siellä lepäsimme koko päivän. Villit mustat viinimarjat ja kirsikat olivat ravintonamme.

8.

Kolme päivää vihollisten parissa.

Väärillä passeillamme varustettuina seurasimme Tuban juoksua. Joka kymmenen tai viidentoista virstan päässä

saavuimme kyliin, joissa oli 100—600 taloa, joissa koko hallinto oli bolshevikkien käsissä ja joissa vakoilijat tarkastivat epäilevästi kaikkia ohikulkijoita. Näitä kyliä emme voineet välttää kahdesta syystä. Ensiksi olisi yrityskin, sillä tapasimme aina talonpoikia pelloillaan, herättänyt epäluulot ja ehkä saanut jonkun neuvostoviranomaisen ottamaan meidät kiinni ja viemään Minusinskin tshekan tutkittaviksi, ja siellä olisimme varmasti saaneet viimeistä kertaa nähdä päivänvalon. Toiseksi oli toverini passissa sanottu, että hän saa käyttää hyväkseen hallituksen kyytihevosiä. Näin oli meidän pakko käydä kyläneuvostoissa ja antaa niiden hankkia meille hevosia. Omat hepomme olimme antaneet tataarilaisille kasakoille, jotka olivat auttaneet meitä Tuban suulla. Kasakat olivat puolestaan tuoneet meidät omissa kärryissään ensimmäiseen kylään, jossa saimme kyytihevokset. Vaikka bolshevikit olivatkin vallalla maassa, huomasimme, että talonpojat, pientä vähemmistöä lukuunottamatta, olivat vihamielisiä bolshevikeille ja auttoivat meitä mielellään. Korvasin heille saadun avun, ja matkatoverini antoi heille käytännöllisiä neuvoja maanviljelyksen hoidossa. Erikoisesti auttoivat meitä vanhauskolaiset ja kasakat.

Usein saavuimme kyliin, jotka olivat kokonaan kommunistisia, ja pian opimme tuntemaan, missä asian laita oli sellainen. Kun kilisevin kulkusin ratsastimme kylään ja kun huomasimme, että sattumalta talojensa edessä istuvat talonpojat osoittivat taipumusta otsiaan rypistellen ja kiukkuisia huudahduksia päästellen nousemaan ylös, sen vuoksi että luulivat uusien punaisten pirujen tulevan, tiesimme olevamme kommunismille vihamielisessä kylässä, jossa saatoimme rauhallisesti pysähtyä. Mutta jos talonpojat tulivat luo ja tervehtivät meitä tovereina, niin tiesimme heti, että olimme vihollismaassa ja että meidän oli ryhdyttävä asian vaatimiin varokeinoihin. Näissä kylissä asui kansanluokka, joka ei ollut vapautta rakastavien siperialaisten

talonpoikien jälkeläisiä, vaan ukrainalaisia siirtolaisia, laiskaa, juoppoa väkeä, joka asui pienissä likaisissa taloissa, vaikka heidän kyliensä ympärillä oli mustaa ja väkevää aromultaa. Hyvin vaarallisia, mutta sentään miellyttäviä hetkiä vietimme Karatuzin kylässä. Se on oikeastaan kaupunki. Vuonna 1912 avattiin siellä kaksi koulua. Väestöä on 15,000 henkeä. Karatuz on eteläisen Jenisein kasakoiden pääkaupunki. Nyt on kuitenkin vaikea tuntea tuota paikkaa, sillä siirtolaiset ja punainen armeija ovat tappaneet koko kasakkaväestön ja polttaneet useimmat talot. Kaupunki on nykyään bolshevikkien keskus Minusinskin läänin itäosassa. Kun siellä saavuimme neuvoston virkapaikkaan vaihtaaksemme hevosia, pidettiin juuri tshekan istuntoa. Meidät piiritettiin heti ja vaadittiin passeja. Kun meillä ei ollut erikoisen hyvää omaatuntoa katsoen siihen vaikutukseen, minkä passimme tekisivät, koetimme päästä niitä näyttämästä. Toverini sanoi usein jälkeinpäin minulle:

»Olipa onni, että bolshevikkien kuvernööri oli entinen pahainen suutari, ja että oppineemmat saavat lakaista katuja ja puhdistaa puna-armeijan ratsuväen talleja. Voin puhua bolshevikkien kanssa, koska he eivät tiedä mitä eroa on sanoilla difteritis ja desinfektion, antrasit ja appendicit. Niin voin lörpötellä heille kaikkea, etteivät he välitä ampua luotia ruumiiseeni.» Ja niin lörpötelimmekin Karatuzin polsujen päät pyörälle, että he antoivat meille kaikki mitä vain pyysimme. Selitimme heille suurenmoista suunnitelmaa tämän seudun kehittämiseksi, sanoimme, että olimme tulleet rakentamaan teitä ja siltoja, niin että he saattaisivat kuljettaa puita Urianhaista, rautaa ja kultaa Sajanin vuoristosta ja karjaa ja nahkoja Mongoliasta. Kyllä neuvostovallan luomiskyky viettäisi siellä suuria juhlia! Oodi, jonka heille lauloimme, kesti noin tunnin. Kun pääsimme valmiiksi, olivat tshekan jäsenet täydellisesti unohtaneet passimme. He pitivät henkilökohtaisesti huolta

hevosten vaihtamisesta, nostivat omin käsin tavaramme kärryihin ja toivottivat meille onnellista matkaa. Tämä oli viimeinen hermokoe Venäjän rajoilla.

Kulkiessamme Amylin laakson läpi oli onni meille suotuisa. Lautan luona tapasimme karatuzilaisen miliisin. Hänellä oli vaunuissaan useita kiväärejä ja automaattisia pistoleja, enimmäkseen mausereita. Niillä oli varustettava retkikunta, jonka tuli kierrellä Urianhaita etsimässä eräitä kasakkaupseereja. Hän kehoitti meitä olemaan varovaisia, sillä olisimme helposti voineet kohdata retkikunnan, emmekä olleet varmat siitä, ymmärtäisivätkö sotilaat yhtä hyvin komeita lauseitamme kuin tshekan arvoisat jäsenet. Miliisiltä saimme tietää, mitä teitä retkikunta kulkisi. Seuraavassa kylässä olimme yötä hänen kanssaan samassa talossa. Minun täytyi avata kääröni ja huomasi heti, että hän heitelti ihailevia katseita matkasäkkiini:

»Mikä sinua niin huvittaa?» kysyin. Hän kuiskasi: »Housut.»

Olin tuttaviltani kaupungissa saanut ihan uudet ratsastushousut paksua, mustaa kangasta. Ne ne herättivät miliisin ahnasta huomiota.

»Jollei sinulla ole muita housuja . . .» aloitin, miettien, kuinka pääsisin uuden ystäväni kimppuun.

»Mistäs minulla», sanoi hän surullisesti. »Ei neuvosto housuja anna. Neuvostoherrat sanovat itsekin kulkevansa ilman housuja. Ja minun housuni ovat ihan lopussa. Katsookaahan.»

Hän nosti viittansa lievettä. Kun katsoin, ihmettelin, kuinka hän oikein saattoi pysyä moisissa housuissa, sillä niissä oli niin isoja reikiä, että ne olivat pikemmin verkko kuin housut, verkko, jonka lävitse pieni haikala olisi helposti päässyt pujahtamaan.

»Myyttekö?» kuiskasi sotilas kysyvällä äänellä.

»En voi, sillä tarvitsen ne itse», sanoin jyrkästi.

Hän tuumi muutaman hetken. Sitten hän tuli luokseni ja sanoi: »Mennään ulos puhumaan asiasta. Täällä ei voi.»

Menimme ulos. »No, kuinkas on», kysyi hän. »Te menette Urianhaihin. Siellä ei neuvostorahalla ole mitään arvoa, niin että ette voi ostaa mitään, vaikka siellä onkin paljon soopelinnahkoja, kettuja, kärppiä ja kultahiekkaa, joita kansa hyvin mielellään vaihtaa aseihin ja ammuksiin. Molemmilla teillä on kivääri. Annan teille kummallekin vielä kiväärin ja sata ammusta, jos annatte housut minulle.»

»Emme tarvitse aseita. Meitä suojelevat paperimme», vastasin, niinkuin en olisi ymmärtänyt hänen tarkoitustaan.

»No ette kyllä», keskeytti hän. »Tehän voitte vaihtaa kiväärin nahkoihin ja kultaan. Annan teille kiväärin paikalla.»

»Vai sitä sinä meinaat. Mutta se on liian vähän housuista. Nyt et saa housuja koko Venäjältä. Kaikki Venäjällä kulkevat housuita, ja kiväärilläsi voisin ehkä saada yhden soopelinnahan. Mitä minä sillä teen?»

Niin pääsin tahtoni perille. Sotamies sai housuni ja minä sain kiväärin ja sata ammusta ja sen lisäksi kaksi automaattista pistolia ja neljäkymmentä ammusta. Nyt olimme niin varustettuja että saatoimme puolustautua. Sen lisäksi houkuttelin housujeni onnellisen omistajan antamaan meille lupakirjan kantaa aseita. Sen jälkeen oli meillä sekä laki että voima puolellamme.

Kaukaisesta kylästä ostimme kolme hevosta, kaksi ratsuiksi ja yhden kuorman kantajaksi, otimme oppaan, hankimme kuivattua leipää, lihaa, kalaa ja voita. Kun olimme levänneet siellä vuorokauden, aloitimme matkamme Amylia ylös Sajanin vuoristoon Urianhain rajalle. Toivoimme, ettei siellä enää olisi bolshevikkeja.

Kolmen päivämatkan jälkeen Tuban suulta kuljimme ohi viimeisen venäläisen kylän mongolisen Urianhain alueen rajalla, oltuamme kolme päivää alituisessa kosketuksessa

laista piittaamattoman väestön kanssa, ainaisessa vaarassa ja äkillinen kuolema aina mahdollisesti uhkaamassa. Vain rautainen tahtomme, kylmäverisyytemme ja ankara itsepäisyytemme veivät meidät kaikkien vaarojen läpi ja varjelivat meitä syöksymästä kuiluun, jonka pohjalla jo lepäsi niin monta sellaista, joille meidän suorittamamme nousu vapautteen ei ollut onnistunut. Ehkäpä heiltä puuttui kestävyyttä ja päättäväisyyttä, ehkäpä heillä ei myöskään ollut runoilijan kykyä laulaa oodeja maanteistä, silloista ja kultakaivoksista, tai ehkäpä heillä ei ollut ylimääräisiä housuja.

9.

Sajanin alueella.

Meitä ympäröi tiheä, koskematon metsä. Tien ura oli tuskin näkyvässä jo kellahtuvassa korkeassa ruohossa, pensaitten ja puitten välissä, jotka jo alkoivat pudotella kirjaviksi käyneitä lehtiään. Olimme Amylin vanhalla, jo aikoja sitten unohtuneella valtatiellä. Viisikolmatta vuotta sitten sitä pitkin vielä kuljetettiin varastoja, koneita ja työläisiä monille, nyttemmin hylätyille Amylin laakson kulta-huhtomoille. Tie mutkitteli vuolaan Amylin rantoja pitkin, tunkeutui sitten syvälle metsään vieden meidät kiertessä ohi soisien alueitten, Siperian vaarallisen marskimaan, läpi pensaikkojen, yli vuorten ja laajojen tasankojen.

Oppaamme, joka oli kai huomannut varsinaisen tarkoituksemme, sanoi huolestuneena silmäillen maata:

»Kolme ratsastajaa, joitten hevoset ovat kengitetyt, on kulkenut tästä. Mahdollisesti sotilaita?»

Hänen huolensa loppui, kun hän huomasi, että jäljet kääntyivätkin syrjään ja sitten taas palasivat tielle. »Ne

eivät olekaan ratsastaneet kauemmaksi», huomautti hän viekkaasti hymyillen.

»Vahinko», sanoin. »Olisi ollut hauskempi kulkea yhdessä joukossa.» Mutta vanha talonpoika vain silitteli partaansa ja nauroi. Selityksemme ei nähtävästi ollut tehnyt häneen minkäänlaista vaikutusta.

Kuljimme ohi kultakaivoksen, jossa ennen oli ollut suurenmoiset laitteet, mutta joka nyt oli hylätty ja rakennuksetkin hävitetty. Bolshevikit olivat kuljettaneet pois koneet, varastot ja osittain rakennuksetkin. Läheisyydessä oli pimeä, synkkä kirkko, jonka ikkunat oli rikottu, ristit kiskottu irti ja torni poltettu: surullinen, mutta luonteenomainen kuva nykyajan Venäjistä. Kirkon vartijan nälkäänäkevä perhe eli kaivoksessa ainaisessa vaarassa. He kertoivat, että metsää kierteli punainen lauma, joka ryösti kaiken, mitä kaivoksesta vielä oli jäljellä. He kaivoivat kultaa kaivoksen rikkaimmasta osasta ja tuhlasivat sen siten kaukaisissa kylissä viinaan ja peliin. Talonpojat valmistivat nimittäin kiellettyä votkaa marjoista ja perunoista ja möivät sitä kullan arvoon. Näitten joukkojen kohtaaminen olisi meille merkinnyt kuolemaa.

Kolmen päivän kuluttua kuljimme Sajanin vuorien pohjoisen selänteen yli, kahlasimme rajajoen, Algiakin, poikki ja olimme tästä päivästä saakka Urianhain alueella, Venäjän rajojen ulkopuolella.

Tässä ihmeellisessä, luonnon mitä moninaisimmin tavoin suosimassa maassa asuu mongoliheimo, johon nyt kuuluu vain kuusituhatta henkeä ja joka vähitellen kuolee sukupuuttoon. He puhuvat muitten mongolien kielestä suuresti eroavaa murretta ja pitävät kiinni »ikuisesta rauhasta» kaiken elämän periaatteena ja ihanteena. Urianhaihin ovat jo pitkän aikaa venäläiset, mongolit ja kiinalaiset yrittäneet levittää hallintoaan vaatien samalla kaikki alueen suvereenisia oikeuksia, ja niin on sen onnetonten asukkaiden, sojoottien, maksettava veroa kolmelle taholle

yht'aikaa. Tämän johdosta ei maa suinkaan ollut meille turvallinen pakopaikka. Olimme jo kuulleet miliisiltämme retkikunnasta, joka aiottiin lähettää Urianhaihin. Talonpojaltamme kuulimme nyt, että kylissä Pienen Jenisein varrella ja vielä etelämmässä oli muodostettu punaisia osastoja, jotka ryöstivät ja tappoivat kenet käsiinsä saivat. Äsken ne olivat tappaneet kuusikymmentäkaksi upseeria, jotka Urianhain kautta pyrkivät Mongoliaan, ne olivat myös ryöstäneet ja tappaneet kokonaisen kiinalaisen karavaanin ja joukon neuvostoparatiisista paenneita saksalaisia sotavankeja.

Neljäntenä päivänä saavuimme soiseen laaksoon, jossa metsien keskellä oli yksinäinen venäläinen talo. Siellä sanoimme hyvästit oppaалlemme, joka kiiruhti lähtöpaikkaansa, ennenkuin lumi sulkisi tiet Sajanin vuorten yli. Talon omistaja suostui opastamaan meidät kymmenestä tuhannesta ruplasta Seybi-joelle. Koska ratsumme olivat väsyneet, oli meidän pakko antaa niiden levätä. Senvuoksi päätimme jäädä tänne vuorokaudeksi.

Olimme juuri teetä juomassa, kun isäntämme tytär huudahti: »Sojootit tulevat!» Huoneeseen hyökkäsi äkkiä neljä kivääreillä varustettua sojoottia suippolakit päässään. »Mendé», huusivat he meille. Sitten he alkoivat muitta mutkitta tarkastaa kaikkea. Heidän läpituokevat silmänsä tutkivat joka napin, joka sauman vaatteissamme. Sitten alkoi eräs heistä, joka nähtävästi oli paikkakunnan *merin* eli kuvernööri, tiedustella poliittisia mielipiteitämme. Kun hän kuuli meidän arvostelevan bolshevikkeja, miellytti se häntä nähtävästi, sillä hän alkoi jutella ihan avomielisesti:

»Olette hyviä ihmisiä. Ette rakasta bolshevikkeja. Autamme teitä.»

Ennen yön tuloa he lähtivät sanoen palaavansa aamulla. Tuli pimeä. Läksimme aavikolle katsomaan siellä laitumella olevia hevosiamme ja palasimme kohta kotiin. Juttelimme juuri iloisesti vieraanvaraisen isäntämme kanssa,

kun äkkiä kuulimme pihalta kavioitten kapsetta ja karkeitä ääniä. Heti astui viisi kivääreillä ja miekoilla varustettua punaista sotilasta sisään. Selkääni pitkin kulki ilkeä, kylmä puuska, ja sydämeni alkoi jyskyttää. Tiesimme, että punaiset olivat vihollisiamme. Näillä oli punainen tähti astrakaanilakeissaan ja punaiset kolmikulmat hihoissa. He kuuluivat osastoon, joka ajoi takaa kasakkaupseereja.

Meitä kieroon katsellen he riisuivat viittansa ja istuutuivat. Aloitimme keskustelun selittäen, että tarkoituksenamme oli tutkia teitä, siltoja ja kultakaivoksia. Heiltä kuulimme sitten, että osaston komentaja pian saapuisi seitsemän miestä muassaan ja että he halusivat saada isäntämme opastamaan heitä Seybi-joelle, missä he luulivat kasakkaupseerien piilevän. Sanoin heti, että se sopi erinomaisesti, koska siten voisimme matkustaa yhdessä. Eräs sotilaista vastasi, että se riippuu kokonaan toveriupseerista.

Keskustellessamme tuli sojoottikuvernööri sisään. Hän tarkasteli äsken tulleitakin hyvin terävästi ja kysyi: »Miksi olette ottaneet sojooteilta hyvät hevoset ja jättäneet huonoja sijalle?»

Sotilaat vain nauroivat hänelle.

»Muistakaapa, että olette vieraassa maassa!» lisäsi sojootti äänessä uhkaava sointu.

»Vieköön sinut piru!» huusi yksi sotilaista.

Mutta sojootti istuutui tynesti pöydän ääreen ja otti rauhallisesti emännän hänelle ojentaman teelasin. Keskustelu lakkasi. Sojootti joi teensä, poltti pitkää piippuaan ja nousi.

»Jolleivät hevoset aamulla ole omistajillaan», sanoi hän, »tulemme hakemaan niitä». Sitten hän kääntyi ja meni ulos.

Huomasin, että sotilaitten kasvoille levisi huolestumisen väre. Pian sen jälkeen lähetettiin yksi heistä lähettinä

pois toisten jäädessä paikoilleen painunein päin. Myöhään yöllä saapui upseeri mukanaan seitsemän miestä. Kun hän sai kuulla, mitä sojotti oli sanonut, rypisti hän kulmiaan ja sanoi:

»Se on ikävä juttu. Meidän täytyy kulkea rämeen halki, jossa joka kummun takana saattaa olla väijyvä sojotti.»

Hän näytti tosiaankin perin huolestuneelta, ja hänen hermostumisensa esti häntä onneksi kiinnittämästä liiaksi huomiota meihin. Rauhoitin häntä ja lupasin aamulla sopia asiasta sojootin kanssa. Upseeri oli raaka nauta ja tyhmä mies, joka toivoi liiankin kiihkeästi saavansa ylen- nystä vangittuaan kasakkaupseerit. Nyt hän pelkäsi sojoo- tin estävän hänen pääsynsä Seybille.

Aamun koittaessa lähdimme liikkeelle yhdessä punai- sen osaston kanssa. Kun olimme kulkeneet n. 15 kilo- metriä, näimme kaukana kaksi ratsastajaa pensaitten takana. He olivat sojootteja ja heillä oli pyssyt selässään.

»Odottakaa hetkinen», sanoin upseerille. »Neuvotte- len heidän kanssaan.»

Laukkasin pois niin nopeasti kuin hevoseni suinkin jak- soi. Yksi ratsastajista oli sojoottien kuvernööri. Hän sanoi minulle:

»Pysykää joukkueen jäljessä ja auttakaa minua.»

»Hyvä on», sanoin. »Mutta jutellaan hiukan, että nuo luulisivat meidän neuvottelevan.»

Jonkun ajan kuluttua ojensin sojootille käteni ja pala- sin sotilaitten luo. »Kaikki on kunnossa», huusin. »Saa- tamme jatkaa matkaa. Sojootit eivät estä meitä.»

Lähdimme taas liikkeelle. Kun kuljimme suuren lakeu- den poikki, näimme kaukana kaksi sojoottia, jotka täyttä laukkaa ratsastivat vuoren rinnettä ylös. Hiljalleen toimi- tin sovitun paikan vaihdoksen: menin tovereineni osaston taakse. Selkämme taa jäi vain yksi sotilas, joka näytti eläimelliseltä ja oli nähtävästi hyvin vihamielinen meille.

Sain sanotuksi toverilleni vain sanan: »mauseri», ja näinkin hänen huolellisesti avaavan satulataksunsa ja vetävän pistoliaan hiukan ulommaksi.

Pian huomasin, miksi sotilaat, vaikka olivatkin kokeineita metsänkävijöitä, eivät pyrkineet oppaatta Seybi-jolle. Koko alue Algiakilta Seybille on vuorenselkiä, joita toisistaan erottavat syvät, soiset laaksot. Se on kirottua ja vaarallista maata. Joskus hevoset vaipuivat polvia myöten mutaan, kompastelivat ja jäivät kavioistaan suokasvien juuriin. Usein ne kaatuivatkin, niin että jäimme niitten alle. Satulan hihnat katkeilivat ja ohjakset repeytyivät. Joskus vajotessamme maanpinta ulottui ratsastajan polviin. Hevoseni upposi kerran niinkin syvälle, että sen rinta ja pääkin vaipui punaiseen, juoksevaan mutaan. Sitten kaatui upseerin hevonen, niin että ratsastajan pää kolahti kiveen. Toverini loukkasi polvensa puuta vasten. Eräät sotilaatkin kaatuivat ja vahingoittuivat.

Ratsut hengittivät raskaasti. Jostakin kuului variksen käheä ja kolkko vaakkuna. Sen jälkeen muuttui tie vieläkin huonommaksi. Se johti yhä rämeen läpi. Mutta sen tukkivat joka paikassa kaatuneitten puitten rungot. Kun hevoset hyppäsivät noitten yli, putosivat ne usein syviin loviin ja tarttuivat kiinni. Me ja sotilaat olimme veren ja mudan peitossa ja pelkäsimme, että hevosemme väsysivät kokonaan. Meidän oli pieneksi aikaa noustava selästä ja talutettava hevosia. Lopuksi saavuimme isolle nevalle, joka oli pensaitten peitossa ja kallioitten ympäröimä. Täällä eivät ainoastaan hevoset vaan miehetkin vaipuivat vyötäisiä myöten näköjään pohjattomaan suohon. Sen pinnalla oli vain kerros turvetta, joka peitti mustan, haisevan vesikerroksen. Kun lopuksi havaitsimme, että meidän oli rikottava ruotumme ja marssittava suurempien välimatkojen päässä toisistamme, huomasimme, että saatoimme pysyä pinnalla, joka taipui allamme kuin ohut jää ja heilutti pensaita edestakaisin. Muutamin paikoin maa-perä oikein lainehti.

Äkkiä pamahti kolme laukausta. Ne eivät olleet kovempia kuin salonkikiväärin pamahdukset, mutta ne olivat oikeita laukauksia, sillä upseeri ja kaksi sotilasta vaipui maahan. Toiset tarttuivat kivääreihinsä ja katselivat pelokkaina ympärilleen. Pian oli neljä miestä lisää pudonnut satulasta. Silloin huomasin, kuinka takanamme oleva mies nosti kiväärinsä ja tähtäsi suoraan minua. Mauserini oli kuitenkin nopeampi kuin kivääri, niin että tällä hetkellä voin jatkaa kertomustani.

»Ammu!» huusin toverilleni, ja otimme puolestamme osaa ammuntaan. Pian olivat sojootit kaikilla puolilla ympärillämme. He riisuiivat kaatuneet, jakoivat saaliinsa ja kiipesivät taas hevosten selkään. Kun olimme vielä kulkeneet tunnin verran hyvin vaivalloista tietä, oli meidän kiivettävä vuorenrinteen yli ja niin saavuimme metsää kasvavalle tasangolle.

»Oikeastaan nuo sojootit eivät ole niinkään rauhallista väkeä», huomautin lähestyessäni kuvernööriä.

Hän loi minuun terävän katseen ja vastasi: »Sojootit eivät tappaneet ketään.»

Hän oli oikeassa, sillä ampujat olivatkin Abekantataareja sojooteiksi pukeutuneina. He olivat ajamassa karja- ja hevoslaumojaan Venäjän alueelta Urianhain kautta Mongoliaan. Heidän oppaanaan ja johtajanaan oli kalmukkilainen lamaisti.

Seuraavana aamuna lähestyimme erästä venäläisten siirtolaisten pientä viljelystä ja huomasimme eräitten ratsastajien ulkonevan metsästä. Nuori ja urhoollinen tataari ratsasti heitä vastaan, mutta kääntyi pian ja palasi luoksemme rauhoittavasti hymyillen.

»Kaikki kunnossa», huudahti hän nauraen. »Eteenpäin vaan.»

Jatkoimme matkaamme hyvällä leveällä tiellä, jota reunusti korkea laidunta ympäröivä puuaita. Siellä oli laitumella suuri lauma vapiteja eli isurbeja, joita venäläiset

kasvattavat sarvien takia. Näillä sarvilla on kasvavina suuri kauppa-arvo, koska kiinalaiset ja tiibetiläiset valmistavat niistä lääketta. Kun ne on keitetty ja kuivattu, nimitetään niitä *pantiksi* ja myydään kalliista kiinalaisille. Siirtolaiset ottivat meidät vastaan suuren pelon vallassa.

»Jumalan kiitos!» huudahti uusi emäntämme. »Ajattelimme . . .» Hän keskeytti ja loi silmäyksen mieheensä.

10.

Taistelu Seybi-joella.

Jatkuva vaara kehittää ihmisen valppautta ja huomio-kykyä. Koska olimme perin väsyneitä, emme riisuutuneet emmekä päästäneet hevosiamme satuloista. Pistin mause-rini takkini alle ja aloin tarkastaa ympäristöäni ja katsella läsnäolevia ihmisiä. Ensimmäinen silmiini sattunut seikka oli kiväärin perä sen pielusvuoren alla, joka aina peittää talonpoikien vuoteita. Samalla huomasin isäntämme palvelijain alituiseen kulkevan ulos ja sisään häneltä käskyjä saadakseen. He eivät olleet tavallisten talonpoikain näköisiä, vaikka heillä olikin pitkät parrat ja hyvin likaiset vaatteet. He katselivat minua hyvin tarkkaavasti eivätkä jättäneet minua ja toveriani yksin isännän kanssa. Emme ollenkaan saattaneet käsittää, kuinka asiat olivat. Sitten tuli sojoottien kuvernööri sisään ja selitti hänelle, kun hän huomasi tilanteen jäykkyyden, sojoottien kielellä, mitä hän meistä tiesi.

»Suokaa anteeksi», sanoi siirtolainen, »mutta tiedättehän, että nykyään on kymmentuhannen murhaajan ja rosvon joukossa vain yksi kunnon ihminen».

Sen jälkeen lähti keskustelu juoksemaan vapaammin. Isäntämme oli kuullut, että bolshevikkijoukko aikoi hyö-

kätä hänen talonsa kimppuun etsiessään hänen palveluksessaan olevia kasakkaupseereja. Hän oli jo kuullut yhden osaston täydellisestä tuhoutumisesta. Kertomuksemme ei kuitenkaan saattanut kokonaan rauhoittaa vanhaa miestä, sillä hän oli kuullut, että Usinkin piirin rajoilta oli lähestymässä suuri bolshevikijoukko ahdistamaan tataareja, jotka karjoineen koettivat paeta etelään, Mongoliaan päin.

»Odotamme heitä huolestuneina joka minuutti», sanoi isäntämme minulle. »Sojoottini saapui juuri kertomaan, että punaiset par'aikaa ovat menossa Seybin yli ja että tataarit valmistautuvat taisteluun.»

Menimme heti ulos tarkastamaan satuloitamme ja tavaroitamme. Sitten tartuimme hevostemme suitsiin ja piilotimme ne lähellä olevaan pensaikkoon. Laitoimme kiväärimme ja pistolimme ampumakuntoon. Niin pidimme vartiota ikkunan luona odottaen yhteistä vihollistamme. Kului tunti kiihkeässä odotuksessa. Silloin tuli yksi työmiehistä metsästä ja kuiskasi:

»Ne kulkevat suon poikki . . . Taistelu on alkanut.»

Todella pamahtikin, kuin sanojen vahvistukseksi, yksi ainoa kiväärin laukaus. Heti sen jälkeen alkoi yhä voimakkaampi erilaisten kiväärien pauke. Melu läheni taloa. Pian kuulumme hevosten kavioiden kopseen ja sotilaitten raa'an kirkunan. Äkkiä syöksyi kolme punaista taloon tieltä, jossa tataarit ampuivat heitä kolmelta suunnalta. He kiroilivat hurjasti. Eräs heistä ampui isäntäämme, joka kaatui ja vaipui polvilleen ojentaessaan kättään patjojen alla olevaa kivääriä kohti.

»Keitä te olette?» huusi sotilas uhkaavasti kääntyen meitä kohti ja kohottaen kivääriään. Vastasimme mause-reillamme sellaisella menestyksellä, että vain yksi sotilas, joka oli jäänyt kauemmaksi oven viereen, pääsi pakoon. Hän ei kuitenkaan ehtinyt kauemmaksi kuin työmiesten käsiin, jotka kuristivat hänet. Taistelu oli täydessä käynnissä. Punaiset olivat heittäytyneet ojaan, joka seurasi

tien vartta n. 300 metrin päässä talosta, ja vastasivat piirittävien tataarien tuleen. Muutamat sotilaat juoksivat taloon auttamaan tovereitaan. Mutta nyt paukkuikin isäntämme renkien tuli ihan säännönmukaisena. He ampuivat kuin harjoituksissa, tynesti ja tarkkaan. Viisi punaista jäi makaamaan tielle, kun toiset taas katsoivat parhaaksi pysyä ojan turvissa. Vähän ajan kuluttua huomasimme, että he ryömivät ojan suuta kohden, joka oli lähellä metsää, minne he olivat kätkeneet hevosensa. Kiväärinlaukaukset kuuluivat yhä kauempaa. Pian näimme, että viisi-kuusikymmentä tataaria ajoi punaisia takaa niityllä.

Kaksi päivää lepäsimme täällä Seybissä. Isäntämme rengit, kahdeksan miestä, osoittautuivatkin upseereiksi, jotka piilivät bolshevikkeja. He pyysivät lupaa tulla mukaamme, ja me sallimme sen.

Niin oli minulla ja tovereillani, kun taas jatkoimme matkaa, turvajoukkona kahdeksan aseistettua upseeria ja kolme kuormahevosta. Kuljimme kauniin laakson läpi, joka on Seybi- ja Ut-joen välillä. Kaikkialla näimme ihania laitumia ja niillä lukuisia karjalaumoja. Mutta parissa kolmessa talossa maantien varrella emme tavanneet yhtään elävää ihmistä. Kaikki olivat piiloutuneet pelosta, kun tieto taistelusta punaisten kanssa oli saapunut tänne. Seuraavana päivänä kiipesimme korkean Dabanin vuorijonon yli. Sitten kuljimme läpi palaneen metsän, missä tie kiemuroi kaatuneitten puunrunkojen sivuitse. Sen jälkeen laskeuduimme taas laaksoon, jonka pohja oli ollut maaston epätasaisuuksien peitossa. Siellä, kumpujen takana, virtasi Pieni Jenisei, viimeinen isompi joki ennen varsinaiseen Mongoliaan tuloa.

Noin kilometrin päässä joelta huomasimme savupatsaan, joka kohosi metsän keskeltä. Kaksi upseeria lähti tiedustelemaan. Pitkään aikaan emme kuulleet heistä mitään. Koska pelkäsimme, että heille olisi jotakin tapahtunut, liikuimme hiljaa savua kohti valmiina taisteluun, jos

se kävisi tarpeelliseksi. Lopuksi saavuimme niin lähelle, että saatoimme kuulla useitten ihmisten äänet, ja niitten joukossa tovereittemme naurun.

Ison aukeaman keskellä näimme avaran teltan, jossa oli kaksi havuvuodetta ja sen ympärillä noin viisi-, kuusi- ja kymmentä miestä. Kun astuimme ulos metsästä, juoksivat he meitä vastaan ja tervehtivät meitä iloisina. Olimme tavanneet suuren venäläisten upseerien ja sotilaitten leirin. He olivat paettuaan Siperiasta eläneet venäläisten siirto-laisten ja rikkaiden talonpoikien taloissa Urianhaissa.

»Mitä te täällä puuhaatte?» kysyimme yllätettyinä.

»Ettekö siis tiedä mitä on tapahtunut?» vastasi vanhanpuoleinen mies, jota sanottiin eversti Ostrovskiksi. »Urianhain sotilaskomissaari on määrännyt, että on mobilisoitava kaikki yli kahdeksankolmatta ikäiset miehet. Joka paikassa on nyt sissijoukkoja marssimassa Belotsarskin kaupunkia kohti. He ryöstävät siirtolaisten ja talonpoikain omaisuuden ja tappavat jokaisen käsiinsä joutuneen. Olemme heitä piilossa.»

Koko leirissä oli vain kuusitoista kivääriä ja kolme pommia. Ne kuuluivat eräälle tataarille, joka kalmukki oppaanaan oli karjoineen menossa läntiseen Mongoliaan. Selitimme matkamme tarkoituksen ja pyrkimyksemme kulkea Mongolian läpi lähimpään satamaan Tyynenmeren rannikolle. Upseerit pyysivät, että ottaisim heidät mukaan, ja suostuin siihen.

Tiedustelijamme saivat selville, ettei sen talonpojan talon luona, jonka piti viedä meidät lautalla Pienen Jenisein yli, ollut rosvojoukkoja. Kuljimme eteenpäin niin nopeasti kuin mahdollista päästäksemme mitä nopeimmin Jenisein vaarallisesta piiristä ja piiloutuaksemme sen toisella rannalla oleviin metsiin. Satoi lunta. Mutta lumi suli heti. Illan tullen alkoi kylmä pohjoinen puhaltaa tuoden mukaansa kevyttä sumua.

Myöhään yöllä saavuimme virralle. Siellä asuva siirto-

lainen lausui meidät tervetulleiksi ja tarjoutui heti viemään meidät yli. Hevosten piti uida toiselle rannalle, vaikka virrassa vielä oli jääkappaleita. Keskustelumme aikana oli saapuvilla eräs talonpojan rengeistä, punatukkainen, kierosilmäinen mies. Hän juoksenteli koko ajan sinne tänne. Äkkiä hän katosi. Kun isäntämme huomasi sen, sanoi hän pelkoa ilmaisevalla äänellä:

»Nyt se juoksi kylään ja tuo tänne sissijoukon. Meidän on heti päästävä yli.»

Nyt alkoi koko matkani hirmuisin yö. Ehdotimme siirtolaiselle, että hän ottaisi lautalleen vain tavaramme ja ampumatarpeemme, kun me itse hevosinemme uisimme yli, ettei lauttaa tarvitsisi alituiseen kuljettaa edestakaisin. Jenisei on tällä kohtaa noin 300 metriä leveä. Virta on hyvin voimakas ja heti rannasta syvä. Yö oli pilkkopimeä, ei yhtään tähteä taivaalla. Tuuli löi kimeästi viheltäen lunta kasvojamme vasten ja puri ankarasti poskiamme. Edessämme virtasi joen musta, kiiltävä vesi, joka kuljetti ohuita, tanssivia, pyöriviä jäälohkareita.

Hevoseni kieltäytyi pitkän aikaa hyppäämästä syvään veteen. Kaikin voimin löin sitä piiskalla kaulaan, kunnes se lopulta, sääliittävästi puhken, heittäytyi kylmään jokeen. Ensiksi painuimme kumpikin kokonaan pinnan alle, niin että hädin tuskin pysyin satulassa. Pian olimme muutaman metrin päässä rannasta. Ponnistellessaan työnsi hevoseni päänsä ja kaulansa hyvin kauas eteenpäin ja korskui alinomaa. Tunsin sen jokaisen liikkeen vedessä ja sen allani värisevän ruumiin. Lopulta pääsimme keskelle jokea. Siellä muuttui virta hyvin vuolaaksi ja alkoi viedä meitä mukaansa. Hirvittävässä pimeydessä kuulin tovereitteni huudot ja hevosten pelokkaan ja tuskallisen ähkinän. Olin rintaa myöten jäisessä vedessä, ja joskus sattuivat uivat jäälohkareet minuun. Välistä kuohut löivät pääni yli. Minulla ei ollut vähintäkään aikaa silmäillä ympärilleni ja tuntea kylmyyttä. Eläimellinen elämisen halu oli vallan-

nut minut kokonaan. Minulla oli mielessäni vain ajatus, että jos hevoseni voimat taistelussa virran kanssa pettävät, olen kuoleman oma. Koko huomioni oli senvuoksi kiintynyt eläimen ponnisteluihin ja sen pelokkaaseen värinään. Äkkiä se ähkäisi kovasti. Huomasin, että se alkoi upota. Vesi nousi jo sen sieraimiin, sillä sen väsynyt puuskutus kävi epätasaiseksi. Iso jääteli iski sitä päähän ja pakotti sen kääntymään, niin että nyt uimme virtaa alas. Vain vaivalla onnistui minun saada se taas kääntymään rantaa kohti. Kuitenkin tunsin, että sen voimat olivat loppumaisillaan. Sen pää katosi alituisen pinnan kuohujen alle. Niin ei minulla ollut valinnan varaa. Laskeuduin satulasta ja pitäen suitsista kiinni vasemmalla kädelläni uin oikealla kädelläni ja huudahtelin kehoittavasti hevoselle. Se valui jonkun aikaa virran mukana huulet raollaan ja hampaat kovasti yhdessä. Heti kun olin astunut satulasta, se nousi korkeammalle vedessä ja ui nopeammin ja rauhallisemmin.

Lopuksi kuulin väsyneen hevoseni jalkojen kalahtelevan kiviin. Samalla tavalla pääsivät kaikki toverini, toinen toisensa jälkeen, kovalle maalle. Hyvin harjoitetut hevoset toivat isäntänsä onnellisesti perille. Paljon alemmaksi laski siirtolainen tavaroinemme maihin. Hetkeäkään viivyttämättä sälytimme tavarat hevosten selkään ja jatkoimme matkaa.

Tuuli oli yhä ankarampi ja kylmempi. Päivän koittaessa kävi pakkaneen perin tuimaksi. Kastuneet vaatteemme jäätyivät ja tulivat koviksi kuin nahka. Hampaat kalisivat suussamme, silmissämme paloi kuumeen punainen tuli. Mutta me tunkeuduimme yhä eteenpäin saadaksemme mahdollisimman pitkän matkan itsemme ja sissien välille. Kun olimme kulkeneet metsässä noin viisitoista kilometriä, saavuimme avoimeen laaksoon, josta Jenisein toinen ranta oli näkyvissä. Kello oli kai kahdeksan aamulla. Toisen rannan tiellä kiemurteli pitkä jono ratsastajia ja vaunuja. Totesimme, että siellä kulki osasto punaisia sotii-

laita kuormastoineen. Senvuoksi piilouduimme pensaikkoon, ettei heidän huomionsa kiintyisi meihin.

Koko päivän jatkoimme matkaa, vaikka lämpömittari näyttikin vain nollaa. Vasta yön tullessa pysähdyimme lehtikuusien peittämälle vuorelle. Siellä sytytimme tulen ja kuivasimme vaatteemme perin pohjin. Nälkäiset hevosemme eivät lähteneet minnekään tulen luota, vaan seisovat takanamme päät painuksissa ja nukkuivat. Aikaisin aamulla tuli sojootteja leiriimme.

»Ulan?» (punaisia?) kysyivät he.

»Ei, ei», huusimme kaikki.

»Tzagan?» (valkoisia) kuului seuraava kysymys.

»Niin ollaan», sanoi tataarimme. »Olemme kaikki valkoisia.»

»Mendé, mendé», tervehtivät he silloin ja alkoivat sitten teetä juotuaan kertoa meille hyvin tärkeitä asioita. Heidän kertomuksestaan kävi selville, että punaiset sissit olivat lähteneet Tannu-Ola-vuorilta ja että he olivat asettaneet pitkin Mongolian rajaa vartioita ottaakseen kiinni talonpojat ja sojootit, jotka yrittivät viedä karjaa Mongoliaan. Sen takia oli mahdotonta päästä Tannu-Ola-vuorten yli.

Huomasin nyt vain yhden keino: Oli kuljettava Buret Hein rämeisen solan läpi päästäksemme Kosogol-järven etelärannalle, joka jo oli varsinaisen Mongolian aluetta.

Sojoottien tuomat tiedot olivat todella hyvin epämieluisia. Leiriltämme oli lähimmille mongolisille asemille vain 60 mailia, kun taas lyhyin matka Kosogol-järvelle oli 275 mailia. Hevoset, joilla minä ja toverini ratsastimme, saattoivat tuskin ponnistella tätä matkaa loppuun, kun ne jo olivat kulkeneet yli kuusisataa mailia mitä huonoimpia teitä ja ilman varsinaista ravintoa ja lepoa. Mutta kun ajattelin tilannetta ja muitten matkatovereittemme tilaa, päätin kuitenkin olla koettamatta päästä Tannu-Olan yli. Upseerit olivat hermostuneita, siveellisesti turmeltu-

neita ihmisiä, huonosti puettuja ja aseistettuja. Useimilla heistä ei ollut minkäänlaisia aseita. Tiesin, ettei taistelussa ole mitään suurempaa vaaraa kuin aseettomat miehet. He joutuvat helposti pakokauhun valtaan, menettävät harkintansa ja tartuttavat kauhunsa muihinkin. Senvuoksi neuvottelin ystäväieni kanssa sillä tuloksella, että päätimme pyrkiä Kosogoliin. Seurue suostui seuraamaan meitä.

Päivällisen jälkeen, jona oli lientä ja isoja lihamöhkäleitä, kuivattua leipää ja teetä, lähdimme liikkeelle. Noin kello kaksi alkoivat vuoret kohoilla edessämme. Ne olivat Tannu-Ola-vuoriston koillisia reunavuoria, joitten takana oli Buret Hein laakso.

11.

Punaisten sissien saartolinja.

Laaksossa, kahden jyrkän selänteen välillä, tapasimme jaki- ja lehmälauman, jota kymmenen ratsastavaa sojoottia ajoi aika kiireellä pohjoista kohti. Väsyneinä tulivat sojoottit luoksemme ja kertoivat meille, että Todjin *noyon* (ruhtinas) oli käskenyt heidät ajamaan laumat Buret Hein kautta Mongolian puolelle, koska hän pelkäsi, että punaiset sissit muutoin ryöstäisivät ne. He olivat toimineet määräyksen mukaan, mutta olivat saaneet sojoottilaisilta metsästäjiltä kuulla, että punaiset sissit, Vladimirovkan kylästä lähtien, olivat miehittäneet tämän osan Tannu-Olavuoristoa. Tiedustelimme heiltä sissien etujoukkojen asemia ja vuorensolia hallussaan pitävän miehistön lukumäärää. Sitten lähetimme tataarimme ja kalmukkimme tiedustelemaan varustautuen sillä aikaa jatkamaan matkaa käärिमällä hevostemme kaviot paidankappaleihin ja sitomalla niitten suun eteen kangasta, etteivät ne voisi hirttua.

Tiedustelijoittemme palatessa oli jo pimeä. He kertoivat, että sissien leiri oli noin 10 kilometrin päässä meistä, sojoottien jurtissa. Solassa oli kaksi etuvartiota: toiseen kuului kaksi, toiseen kolme sotilasta. Etuvartion ja leirin välillä oli matkaa hiukan yli mailin.

Kun tulimme solan läheisyyteen, jätin muut jäljelle ja otin toverini, tataarin, kalmukin ja kaksi nuorta upseeria mukaani. Vuorelta näimme noin puolen kilometrin päässä kaksi leiritulta. Molempien ääressä istui kiväärillä varustettu sotilas. Muut nukkuivat. En oikeastaan toivonut taistelua sissien kanssa, mutta etuvartijat oli saatava pois tieltä, vieläpä ampumatta, jos yleensä halusimme päästä solan läpi. Olin sitä mieltä, etteivät sissit myöhemmin enää saisi vihiä meistä, koska koko tie jo ennestään oli täynnä hevosten ja karjan jälkiä.

»Nuo kaksi otan minä osalleni», kuiskasi toverini osoittaen vasemmalla olevaa vartiota.

Meidän muitten piti tehdä loppu toisista. Ryömin pensaikossa ystäväni jäljessä ollakseni apuna, jos jotakin sattuisi. Minun täytyy kuitenkin myöntää, etten hänen puolestaan tuntenut mitään pelkoa. Hän oli melkein seitsemän jalkaa pitkä ja niin voimakas, että jos esim. hevonen ei tahtonut ottaa kuolaimia suuhunsa, hän kietoi käsivartensa hevosen kaulan ympärille ja potkaisi hevosen etujalkoja niin, että sen täytyi heittäytyä maahan, jossa oli helppo suitsittaa se.

Tultuamme noin sadan askelen päähän jäin pensaan taakse katsomaan. Näin selvästi torkkuvan vartijan ja tulen. Mies istui paikoillaan kivääri polvillaan. Hänen vieressään nukkuva sotilas ei liikahtanutkaan.

Vähään aikaan en nähnyt ystävästäni mitään. Leiritulella pysyi kaikki rauhallisena. Äkkiä kuului toiselta vartiolta hiljaisia huutoja, ja meidän tulemme ääressä istuva sotilas nosti päätään. Juuri sillä hetkellä nousi ystäväni jättiläisvartalo pystyyn, tunkeutui minun ja tulen väliin, ja

silmänräpäyksessä vilahtivat sissin jalat ilmassa, sillä toverini oli tarttunut häntä kurkkuun ja heitti hänet pensaikkoon, jonne molemmat hetkeksi hävisivät. Sekunnin kuluttua ilmestyi toverini jälleen. Hän heilutti sotilaan kivääriä toisen pään yläpuolella. Kumahdus, ja sitten kaikki oli ihan hiljaa. Toverini palasi ja sanoi hiukan nolona ja hymyillen:

»Se on tehty. Mutta piru vieköön sellaiset tehtävät. Kun olin poika, tahtoi äitini minusta pappia. Kun kasvoin, tuli minusta agronomi, joka — kuristaa ihmisiä ja ruhjoo heidän kallojaan. Vallankumous on helkkarin tyhmä juttu.»

Inhon ja ärtymyksen vallassa hän sylkäisi ja syytytti piippunsa.

Toinenkin etuvartio oli sillä välin lopetettu.

Vielä samana yönä pääsimme Tannu-Olan korkeimmille selänteille ja laskeuduimme sieltä tiheää pensaikkaa kasvavaan laaksoon kiemurrellaksemme sitten oikean jokija järviverkon läpi. Olimme saapuneet Buret Hein lähdealueille. Noin kello yksi pysähdyimme ruokkiaksemme hevosiamme, koska täällä kasvoi hyvin hyvää heinää. Luulimme olevamme turvassa täällä. Näimme monta rauhoitettavaa merkkiä. Vuorilla söivät jakit ruohoa, ja luoksemme tulleet sojootit varmistivat käsitystämme. Täällä, Tannu-Olan takana, eivät sojootit enää olleet nähneet punaisia sotilaita. Lahjoitimme sojooteille kakun teetä, ja he lähtivät luotamme onnellisina ja varmoina siitä, että olimme »tzaganeita», hyviä ihmisiä.

Sillä välin kuin hevosemme lepäsivät ja söivät hyvää ruohoa, istuimme tulien ääressä ja laadimme uusia matkasuunnitelmia. Tässä suhteessa syntyi ankara mielipiteiden eroavaisuus eräitten joukkomme ryhmien kesken. Toisen puheenjohtajaksi asetui eversti; häneen ja hänen neljään upseeriinsa se seikka, ettei punaisia pitänyt olla Tannu-Olan eteläpuolella, teki niin voimakkaan vaikutuksen, että he päättivät tunkeutua Kobdoon pyrkiäkseen sieltä Emil-

virran latvoilla olevaan leiriin, jonne kiinalaiset olivat keskittäneet vankileiriin kuusituhatta miestä kenraali Bakitshin armeijasta. Ystäväni, minä ja kuusitoista upseeria pidimme kuitenkin parempana noudattaa aikaisempia suunnitelmiamme, nimittäin pyrkiä Kosogol-järven etelärannalle ja jatkaa sieltä Kaukaista Itää kohti. Kun kumpikaan ryhmä ei saanut toistaan vakuutetuksi, niin joukkomme jakautui.

Seuraavana päivänä sanoimme toisillemme jäähyväiset. Myöhemmin saimme kuulla, että eversti Jukovin ryhmä tuhottiin. Sitä vastaan sattui voimakas punainen ratsuväen osasto ja voitti sen kahdessa taistelussa. Pakoon pääsi vain kaksi upseeria, jotka kertoivat meille taistelun yksityiskohdat, kun tapasimme toisemme neljän kuukauden kuluttua Urgassa.

Meidän kahdeksantoista miehen ja viiden kuormahevosen vahvuinen joukkomme seurasi Buret Hein laaksoa ylöspäin. Kahlasimme soissa, kuljimme monien likaisten virtojen poikki; kylmät tuulet puhalsivat lävitsemme, ja lumi ja rakeet pieksivät meitä. Mutta olimme väsymättömiä pyrkiesämme matkamme määrään, Kosogol-järven etelärannalle. Tataarimme kuljetti meitä luotettavasti teitä pitkin, joihin Urianhaista Mongoliaan ajettujen karjalaumojen sorkat olivat painaneet selvät merkkinsä.

12.

Ikuisen rauhan maassa.

Urianhain asukkaat, sojootit, ovat ylpeitä siitä, että he ovat oikeita buddhalaisia ja ovat säilyttäneet pyhän Raman puhtaan opin ja Sakia-muni'n syvän viisauden. He ovat ikuisista ajoista olleet sodan ja kaikenlaisen verenvuodatuksen vihollisia. Pitkän aikaa sitten, 1200-luvulla, he

hylkäsivät mielummin kotimaansa ja hakivat pakopaikan pohjoisessa, kuin taistelivat tai jäivät verisen keisarin, Dshingis-kaanin alamaisiksi, joka mielellään olisi käyttänyt näitä mainioita ratsastajia ja jousimiehiä armeijoissaan.

Kolmesti historiansa aikana he ovat näin kulkeneet pohjoista kohti välttääkseen taistelua, ja tähän päivään saakka ei kukaan voi sanoa nähneensä sojoottien käsissä ihmisveren jälkiä. Rauhanrakkaudellaan sojootit taistelevat sodan kirousta vastaan. Ankarat kiinalaiset virkamiehetkään eivät kyenneet tässä rauhanmaassa toteuttamaan jyrkkiä lakejaan. Samalla tavalla sojootit suhtautuivat venäläisiin, jotka verta ja rikosta himoten toivat vallankumouksen ruton maahan, ja välttivät aina joutumasta vastatusten punaisten osastojen tai sissijoukkojen kanssa paeten karjoineen ja perheineen kaukasiin Kamtshikin ja Soldjakin ruhtinaskuntiin. Tämän siirtolaistulvan vasen siipi kulki Buret Hein laakson kautta. Senvuoksi tapasimme siellä alituisen sojoottijoukkoja karjoineen.

Pääsimme nopeasti eteenpäin Buret Hein kiemuroivalla tiellä ja aloitimme jo kahden päivän kuluttua nousun Buret Hein ja Khargan laaksojen väliseen vuorisolaan. Tie ei ollut perin jyrkkä, mutta täällä oli joka paikassa kaatuneita lehtikuusia, ja niin uskomattomalta kuin se kuuluukin, oli täälläkin useita soita, joitten yli hevokset vain vaivoin pääsivät.

Pian muuttui tie taas vaaralliseksi johtaessaan vierinkivien ja soran peittämän maan yli. Kivet liukuivat alituisesti hevostemme jalkojen alta rotkoihin tien vierellä. Kulkiessamme näitten moreenien yli, jotka entisajan jääkentät kai olivat jättäneet tänne, väsyivät hevosemme hyvin pian. Joskus kulki tie ihan kuilujen reunalla, joihin hevosten jalat vierittivät suuret määrät soraa ja kiviä. Muistan, että meidän oli kuljettava kokonaisen löyhällä hiekalla peittyneen vuoren yli. Vuorella meidän täytyi nousta ratsujemme selästä ja kuljettaa niitä suitsista päästäk-

semme jalkaisin noin mailin tuon vierivän maaperän ylitse. Siinä vaivuimme usein hiekkiaan polvia myöten ja vierimme monesti hiekkajoukkojen mukana kuiluja kohti. Yksi ainoa sopimaton liike olisi saattanut syöstä meidät niihin. Niin kävi yhdelle hevosistamme. Jäätyään kiinni liikkuvaan hiekkiansaan ei se enää päässyt irti, liukui hiekkajoukon mukana ja vieri rotkoon. Kuulimme vain oksien taittumisen sen kuolemantiellä. Vain suurella vaivalla onnistui meidän laskeutua sinne ja pelastaa ainakin satula ja tavarat.

Myöhemmin oli meidän luovuttava vielä yhdestä kuormahevosesta, joka oli palvellut meitä aina Urianhain pohjoisrajalta saakka. Ensin koetimme pelastaa sen vähentämällä sen kantamusta, mutta siitä ei ollut apua. Se ei enää antanut ajaa itseään eteenpäin, vaan jäi seisomaan pää painuksissa ja oli niin lopen väsyneen näköinen, että näimme sen elämän päättyvän. Eräät sojootit tutkivat sitä, koettelivat sen lihaksia etu- ja takajaloissa, ottivat sen pään käsiensä väliin ja liikuttivat sitä edestakaisin. Sitten he sanoivat:

»Tämä hevonen ei jaksakaan kauemmaksi. Sen aivot ovat kuivuneet.» Niin oli meidän jätettävä eläin.

Saman päivän iltana koimme suurenmoisen maisemanvaihdoksen, kun saavuimme vuoren kukkulalle ja pysähdyimme laajalle, lehtikuusia kasvavalle tasangolle. Täällä tapasimme eräitä sojoottimetsästäjien jurttia, jotka oli tehty puunkuoresta, eikä huovasta, kuten tavallisesti. Teltoista syöksyi esiin kymmenen kivääreillä varustettua miestä meitä kohti. He selittivät, ettei Soldjakin ruhtinas salli kenenkään kulkevan tätä tietä, sillä hän pelkää, että hänen alueelleen tunkeutuu murhaajia ja rosvoja.

»Palatkaa sinne, mistä olette tulleet», neuvoivat he meitä, silmissä hätäinen katse.

Itse en vastannut mitään ja estin erästä upseeriani käymästä käsikähmään vanhan sojootin kanssa. Osoitin

pientä jokea laaksossa, joka oli edessämme, ja kysyin, mikä sen nimi oli.

»Oina», vastasi sojootti. »Se on meidän ruhtinaskuntamme raja. Sen yli ei kukaan saa mennä.»

»Hyvä on», vastasin. »Sallinette meidän kuitenkin lämmitellä ja hiukan levähtää.»

»Kyllä, kyllä», huusivat vieraanvaraiset sojootit ja veivät meidät leiriinsä.

Matkalla sinne käytin tilaisuutta lahjoittaakseni vanhalle sojootille savukkeita ja rasian tulitikkuja. Kuljimme kaikki perätysten, paitsi eräs sojootti, joka hitaasti hoippui eteenpäin takanamme pitäen kiinni kättään nenänsä edessä.

»Onko hän sairas?» kysyin.

»On», myönsi vanha sojootti surullisesti. »Hän on poikani. Kaksi päivää on hänen nenästään vuotanut verta, ja nyt hän on ihan heikko.»

Pysähdyin ja kutsuin nuorukaisen luokseni.

»Avaat takkisi», käskin. »Paljasta kaulasi ja rintasi ja taivuta päätäsi niin paljon taaksepäin kuin suinkin saatat.» Hänen näin tehdessään painoin voimakkaasti valtimoita pään molemmin puolin. Sitten sanoin hänelle:

»Nyt ei nenäsi enää vuoda. Mene teltaan ja käy pitkäksesi vähäksi aikaa.»

»Salaperäinen» puuhani teki sojootteihin syvän vaikutuksen. Vanha sojootti kuiskasi pelokkaana ja kunnioitavasti: »Ta Lama, Ta Lama!» (Suuri lääkäri.) Jurtassa vanha sojootti tarjosi meille teetä ajatellen itsekseen jotakin syviin mietteihin vaipuneena. Sitten hän neuvotteli seuralaistensa kanssa ja ilmoitti meille lopulta seuraavaa:

»Ruhtinaamme vaimolla on kipeät silmät, ja luulen, että ruhtinas olisi hyvin iloinen, jos toisin 'ta laman' hänen luokseen. Hän ei rankaise minua siitä, sillä hän on sanonut, että vain huonoilta ihmisiltä on pääsy rajan yli kielletty. Käsky ei kuitenkaan saa estää hyviä ihmisiä tulemasta hänen luokseen.»

»Tehkää niinkuin teistä parhaalta näyttää», vastasin jotenkin välinpitämättömästi. »Osaan kyllä hoitaa silmätauteja, mutta käännyn heti takaisin täältä, jos käskette minua tekemään niin.»

»En suinkaan», huusi vanha mies säikähtyneenä. »Vien itse teidät sinne.»

Istuen tulen ääressä hän sytytti piippunsa tuluksilla, hieroi imuketta hihaansa ja tarjosi sitä minulle kaikella alkuasukkaan kohteliaisuudella. Menettelin niin kuin tilanteeseen sopi ja poltin. Sitten ojensin piipun muille seurueemme jäsenille, jonka jälkeen jokainen lahjoitti savukkeeseen, hiukan tupakkaa tai tulitikkuja. Niin vahvistettiin ystävyys. Pian kokoontui jurttaan koko joukko ihmisiä, miehiä, vaimoja, lapsia, jopa koiriakin. Oli mahdotonta liikkua. Joukosta erkani laama sileäksi ajettuine kasvoineen ja lyhyiksi leikattuine hiuksineen luokkansa punaisessa, laajassa puvussa. Hänen ulkonäkönsä ja ilmeensä oli kokonaan toisenlainen kuin likaisten sojoottien palmikkoineen ja oravanhännän päillä koristettuine huopaviittoineen. Laama tuli hyvin ystävällisesti luoksemme ja katseli ahneesti kultaisia sormuksiamme ja kellojamme. Päätin käyttää hyväkseni tätä Buddhan palvelijaa. Ojentaen hänelle teetä ja kuivattua leipää ilmoitin hänelle haluvani ostaa hevosiä.

»Minulla on hevonen», sanoi hän. »Tahdotteko ostaa sen? En kuitenkaan huoli venäläisiä seteleitä. Teemme vaihtokaupan.»

Sain kauan tinkiä hänen kanssaan. Lopulta sain kultaisesta vihkisormuksestani sadetakin ja nahkaisen satulan, kauniin sojoottihevosen, joka oli asetettava menetetyn kuormahevosen sijaan, ja kaupanpäällisiksi nuoren vuohen. Täällä vietimme yön, sittenkuin meille oli tarjottu rasvaista lampaanlihaa.

Seuraavana aamuna lähdimme eteenpäin vanhan sojootin opastamina seuraten tietä, joka vei Oinan vuoretonta ja

rämeetöntä laaksoa pitkin. Tiesimme, että toverini ja oma hevoseni ja vielä kolme muuta ratsua olivat liian väsyneitä jaksakseen Kosogoliin saakka. Senvuoksi koetimme saada vielä lisää kauppoja syntymään. Pian tapasimme pienen ryhmän sojoottien jurttia, joita lehmä- ja hevoslaumat ympäröivät, ja lopuksi lähenimme ruhtinaan liikuvaa pääkaupunkia.

Oppaamme ratsasti edellä neuvotellakseen ensin heimoapäällikön kanssa. Ennen sitä hän vielä kerran vakuutti meille, että ruhtinas ilostuisi saadessaan tervehtiä ta lamaa, mutta hän näytti silti hyvin murheelliselta ja pelokkaalta. Lyhyen hetken kuluttua saavuimme laajalle, pensasten reunustamalle tasangolle. Alhaalla joen rannalla näimme isoja jurttia, joiden yläpuolella liehui keltaisia ja sinisiä lippuja. Arvasimme helposti, että siellä oli hallituksen päämaja.

Oppaamme palasi pian. Hänen kasvonsa oikein loistivat. Hän viittilo i käsillään ja huusi:

»Noyon (ruhtinas) pyytää teitä luokseen. Hän on hyvin iloissaan.»

Niin oli minun pakko muuttua sotilaasta diplomaatiksi. Kun lähestyimme ruhtinaan jurttaa, tuli meitä vastaan kaksi virkamiestä, joilla oli päässään mongoliset suippolakit liehuvine riikinkukonsulkineen. He pyysivät hyvin kunnioittavasti vierasta noyonia astumaan jurttaan. Ystäväni, tataarimme ja minä noudatimme kutsua. Kalliilla silkkillä runsaasti koristetussa jurtassa tapasimme heikon, kyyryisen vanhan miehen, jonka kasvot oli ajettu sileiksi ja tukka leikattu lyhyeksi. Hänellä oli yllään samanlainen huippulakki kuin muillakin, mutta se oli majavannahasta ja reunustettu punaisilla silkkiröyhelöillä. Päähineessä oli tummanpunainen mandariininappi, jonka alle oli pistetty pitkiä riikinkukon sulkia. Nenällään hänellä oli isot kiinalaiset rillit. Hän istui matalalla divaanilla, ja hänen sormensa hapuilivat hermostuneesti rukousnauhan helmiä.

Hän oli Ta Lama, Soldjakin ruhtinas ja Buddhan temppe-
lin ylipappi.

Ruhtinas toivotti meidät sydämellisesti tervetulleiksi ja kehoitti meitä istuutumaan kuparisessa pannussa palavan tulen ääreen. Hänen hämmästyttävän kaunis ruhtinattarenensa tarjosi meille teetä ja kiinalaisia makeisia. Poltimme piippua, vaikk'ei ruhtinas laama-arvonsa vuoksi tupakoinut. Hän noudatti kuitenkin velvollisuutta isäntänä ottamalla hänelle tarjotun piipun huultensa väliin ja ojentamalla meille vastalahjaksi nuuskaa vierellään ainaisesti olevasta nefriittisestä, vihreästä rasiasta. Kun etiketin vaatimukset näin oli täytetty, odotimme, mitä ruhtinaalla olisi sanottavaa. Hän tiedusteli, oliko onni ollut myötäinen matkallamme ja mitä suunnitelmia meillä nyt oli. Puhuin hänelle täysin avomielisesti ja pyysin hänen kestävävyyttään muulle joukollemme ja hevosillemme. Siihen hän heti suostui antaen käskyn pystyttää meille neljä jurttia.

»Olen kuullut, että vieras noyon on suuri lääkäri», sanoi ruhtinas sitten.

»Osaan kyllä hoitaa eräitä tauteja, ja minulla on lääkkeitä mukanani», vastasin. »Mutta en ole ammatiltani lääkäri. Olen oppinut muilla tieteen aloilla.»

Mutta sitä ruhtinas ei käsittänyt. Hänen mielestään oli mies, joka osasi hoitaa tauteja, ilman muuta lääkäri.

»Vaimoni on jo kaksi kuukautta alituisen potenut silmiään», kertoi hän. »Auttakaa häntä.»

Pyysin ruhtinatarta näyttämään minulle silmänsä ja huomasin hänen kärsivän tulehdusta, joka johtuu jurttien savusta ja yleisestä likaisuudesta. Tataarimme toi lääke-
laatikkoni. Pesin silmät boorivedellä ja tiputin niihin kokaiinia ja mietoa sinkkisulfaattiliuosta.

»Parantakaa minut», pyysi ruhtinatar. »Älkää lähtekö täältä, ennenkuin olen parantunut. Saatte meiltä itsellenne ja tovereillenne maitoa, lampaita ja jauhoja. Minun on

täytynyt usein itkeä nykyään, sillä minulla oli ennen hyvin kauniit silmät ja miehelläni oli tapana sanoa, että ne loistivat kuin tähdet.»

Oikullisesti hän polki permantoa jalallaan ja sanoi katsellen minua kiemailien: »Tahdotteko parantaa minut? Tahdotteko todella?»

Suloisten naisten luonne ja käytös on kaikkialla sama: välkkyvällä Broadwaylla, komean Thamesin rannoilla, vilkkaan Pariisin iloisilla bulevardeilla ja sojoottiruhtinaan silkillä vuoratussa jurtassa lehtikuusien peittämien Tannu-Ola-vuorien takana.

»Koetan aivan varmasti», vakuutti omatekoinen silmälääkäri.

Vietimme täällä kymmenen päivää ruhtinasperheen hyvyyden ja ystävyysalituksien tuntien. Ruhtinattaren silmät, jotka kahdeksan vuotta sitten olivat vietelleet jo silloin vanhan ruhtinaan, olivat taas kunnossa. Hän oli suunniltaan riemusta ja malttoi harvoin poistua peilin luota.

Ruhtinas antoi minulle viisi melko hyvää hevosta, kymmenen lammasta ja säkillisen jauhoja, joista heti valmisimme kuivaa leipää. Toverini lahjoitti hänelle tsaarin-aikuisen 500 ruplan setelin, jossa oli Pietari Suuren kuva. Omasta puolestani annoin hänelle kultamöhkäleen, jonka olin löytänyt joen pohjasta. Ruhtinas käski erästä sojoottiaan opastamaan meidät Kosogoliin, ja koko ruhtinaallinen perhe saattoi meitä luostarille, kymmenen kilometrin päähän »pääkaupungista». Luostarissa emme käyneet, mutta pysähdyimme sen lähellä olevaan *duguniin*, kiinalaiseen kauppavarastoon. Kiinalaiset kauppiaat katselivat meitä vihaisesti, vaikka samalla tarjosivatkin meille kaikenlaisia tavaroita. He aikoivat erikoisesti saada meille kaupaksi eräitä pyöreitä pulloja, joissa oli *maygoloa*, makeata anisviinaa. Kun meillä ei ollut rahaksilyömätöntä hopeaa eikä kiinalaisia dollareita, ei meillä ollut muuta neuvoa kuin kaihomielin katsella noita puoleen savetäviä pulloja,

kunnes ruhtinas tuli avuksi ja käskei kiinalaisia pistämään viisi pulloa satulapusseihimme.

13.

Ihmeitä, taikoja ja uusi taistelu.

Saman päivän iltana saavuimme kahdeksan kilometrin pituiselle pyhälle Teri Norin järvelle, jonka vesi näytti mutaiselta ja keltaiselta ja jonka rannat eivät juuri olleet miellyttävät. Järven keskellä oli vähitellen katoavan saaren jäännöksiä, joilla kasvoi muutamia puita ja törrötti vanhoja raunioita. Oppaamme selitti, ettei järveä kaksisataa vuotta sitten ollut olemassakaan ja että sen paikalla oli ollut hyvin luja kiinalainen linnoitus. Linnoituksen komentaja oli loukannut vanhaa laamaa, joka kirosi seudun ennustaen, että se häviäisi perin pohjin. Jo seuraavana päivänä oli vesi kohonnut maasta, hävittänyt linnoituksen ja hukuttanut kaikki kiinalaiset sotilaat. Vielä nykyin aallot, kun myrsky saa järven raivoihinsa, kuuluvat heittelevän rannalle järveen hukkuneiden ihmisten ja eläinten luita.

Teri Nor suureneekin vuosi vuodelta ja lähenee vähitellen vuoristoa. Seuraten järven itärantaa aloimme nousta lumipeitteiselle selänteelle. Aluksi tie oli hyvä, mutta oppaamme sanoi etukäteen, että nyt alkaisi matkamme vaikein taival. Sinne saavuimme kaksi päivää myöhemmin. Kohtasimme jyrkän vuoren, jolla kasvoi tiheää, lumista metsää. Vuoren tuolla puolen oli ikuisen lumen alue: harjanteita, joitten valkoisesta, auringosta läikkyvästä peitteestä siellä täällä törrötti mustia kallionlohkareita. Tämä oli Tannu-Öla-vuoriston itäisin ja korkein osa.

Vietimme yön metsässä ja aloimme seuraavana aamuna

nousta vuorelle. Keskipäivällä oppaamme kuljetti meitä sinne tänne, ristiin rastiin. Joka puolella sulkivat tiemme syvät rotkot, laajat suot, kaatuneet puut ja kallionlohka-reet, jotka olivat pysähtyneet tänne hurjassa vierinnässään huipuilta alas. Kamppailimme muutaman tunnin eteenpäin pyrkien, väsytimme hevosemme ja saavuimme lopuksi paikalle, jossa viimeksi olimme pysähtyneet. Sojoottimme oli silminnähtävästi eksynyt tieltä, ja hänen kasvoillaan kuvastuikin pelko.

»Kiroton metsän vanhat paholaiset eivät tahdo päästää meitä läpi», kuiskasi hän vapisevin huulin. »Se on hyvin paha merkki. Meidän on palattava Khargaan, ruhtinaan luo.»

Uhkasin häntä, jolloin hän epätoivoissaan taas lähti opastamaan. Onneksi keksi eräs miehistämme, urianhailainen metsästäjä, puissa ne merkit, jotka osoittivat, missä oppaamme kadottama tie kulki. Näitä merkkejä seuraten pääsimme metsän läpi ja kuljimme palaneen lehtikuusikon kautta. Sitten seurasi taas pieni metsä, joka oli ikuisen lumen peittämän vuoren juurella.

Tuli pimeä, niin että meidän täytyi jäädä sinne yöksi. Ankara tuuli alkoi puhaltaa tuoden muassaan tiheää, valkoista lunta, niin että emme nähneet mitään ja leirimmekin peittyi syvästi lumeen. Hevosemme seisovat ympärillämme kuin valkeat haamut, eivät tahtoneet syödä eivätkä lähteä pois tulen äärestä. Tuuli kiskoi niiden häntiä ja harjoja. Se vinkui ja ulisi vuoren onkaloissa. Jostakin kaukaa kuului susiparven ulvonta, joka silloin tällöin koveni ankaraksi haukunnaksi, kun tuulenpuuska kantoi sen korviimme.

Kun lepäilimme tulen ääressä, tuli sojootti luokseni ja sanoi: »Tulkaa kanssani *obo*on, tahdon näyttää teille jotakin.»

Lähdimme sinne ja nousimme vuoren rinnettä ylös. Hyvin jyrkän rinteän alle oli koottu kasa kallionlohkareita

ja puunrunkoja, jotka kohosivat noin kolmen metrin korkeuteen. Se oli obo. Obot ovat laamalaisille pyhiä viittoja. Ne rakennetaan vaarallisille paikoille alttareiksi pahoille hengille, tällaisten seutujen haltioille. Ohi kulkevat sojootit ja mongolit uhraavat hengille ripustamalla obon puunkoksiin *hatykeja*, pitkiä sinisiä silkkinauhoja tai kangaskappaleita, joita he repivät vaatteittensa vuorista, tai sitten vain jousia hevosen harjoista. Monesti he asettavat sinne vain lihankappaleita ja suolaa tai kupillisen teetä.

»Katsokaa tuota», sanoi sojootti. »Hatykit on revitty pois. Senvuoksi henget ovat kiukkuisia eivätkä salli meidän kulkea ohi. Noyon . . .»

Hän tarttui käteeni ja kuiskasi rukoilevalla äänellä: »Käännytään takaisin, noyon, käännytään. Henget eivät tahdo, että kuljemme vuorten yli. Kahteenkymmeneen vuoteen ei kukaan ole uskaltanut mennä niitten yli henkien tahtomatta, ja ne rohkeat miehet, jotka ovat sitä yrittäneet, ovat kaikki kuolleet täällä. Paholaiset ovat pakkasessa ja lumimyrskyssä käyneet heidän kimppuunsa. Katsokaa, nyt ne tulevat . . . Palataan meidän noyonin luo . . . Odoteetaan, kunnes ilma lämpenee, ja sitten . . .»

En kuunnellut sojoottia sen pitemmälle ja palasin tulen luo, jota lumimyrskyn läpi tuskin näkyikään. Kun pelkäsin, että oppaamme karkaisi, käskin vartijaa pysymään hänen rinnallaan. Myöhään yöllä vartija herätti minut sanoen: »Voi olla että erehdyn, mutta luulen kuulleen kiväärinlaukauksen.»

Mitä minun piti siihen sanoa? Saattoihan tapahtua, että harhailevat, eksyneet kulkijat siten halusivat ilmoittaa olinpaikkansa. Tai sitten oli vartija erehdyksestä luullut putoavan kallionkielekkeen kolinaa laukaukseksi. Pian nukuin taas. Unessa näin merkillisen selvän näyn. Kaukana lumisella tasangolla kulki ratsuväkiosasto. Näin omat kuormahevosemme, kalmukkimme ja koomillisen hevosen, jolla oli roomalainen nenä. Näin, kuinka laskeuduimme

tältä lumiselta ylätasangolta vuoriston poimuun. Siellä kasvoi muutamia lehtikuusia, joitten lähellä solisi pieni, jäätymätön vuoripuro. Sen jälkeen näin tulen syttyvän puitten väliin ja heräsin.

Päivä koitti. Kolistelin toisetkin hereille ja koetin saada heidät laittautumaan lähtökuntoon niin pian kuin suinkin, koska meillä ei ollut aikaa menetettävänä. Myrsky rai-vosi. Lumi vei meiltä näkökyvyn ja hävitti tien jäljet. Pakkanen yhä koveni. Lopulta olimme kaikki satulassa. Sojootti ratsasti edellä koettaen seurata tietä. Usein puto-simme syviin lumikuoppiin. Meidän oli kiivettävä jääty-neiden, liukkaiden kallioiden yli. Lopulta sojootti käänsi hevosensa, tuli luokseni ja sanoi hyvin lujalla äänellä:

»En halua kuolla kanssanne, vaan kieltäydyn lähte-mästä eteenpäin.» Ensimmäinen ajatukseni oli vastata hänelle piiskan siimalla. Olin nyt niin lähellä Mongolian »siunattua maata», että tämä toivomusteni tielle asettuva sojootti oli kuin pahin viholliseni. Mutta annoin kohote-tun käteni taas painua. Pääni läpi vilahti ihan mieletön ajatus.

»Kuuntele nyt tarkkaan», sanoin. »Jos käännyt, saat kuulun selkääsi etkä kuole vuoren huipulla, vaan sen alla. Mutta tahdonpa sanoa sinulle, kuinka meidän käy. Kun olemme saavuttaneet nuo kukkulat tuolla ylhäällä, lakkaa myrsky ja lumipyry. Aurinko paistaa taas, kun kuljemme lumitasangon yli, ja sitten joudumme laaksoon, jossa kas-vaa kuusia ja jossa virtaa jäätymätön vuoripuro. Siellä sytytämme leiritulen ja vietämme yön.»

»Onko noyon jo kulkenut Darkhat Olan vuorien yli?» kysyi hämmästynyt sojootti.

»En ole. Mutta näin viime yönä näyn, ja siitä tiedän, että pääsemme harjanteen toiselle puolen.»

»Opastan teitä», huusi sojootti. Hän löi hevostaan ruoskalla ja vei meidät jyrkkää rinnettä kukkulalle ikui-sen lumen alueelle.

<http://rcin.org.pl>

Sinne saavuttuamme hän huusi ulvovan myrskyn läpi: »Täällä on piiskan jälki lumessa. Se ei ole sojoottien tekemä.»

Arvoitus ratkesi pian. Yhteislaukaus pamahti. Eräs seuralaisistani päästi huudon ja tarttui oikeaan olkaansa. Kuormahevonen, joka oli saanut luodin korvansa taa, kaatui kuolleena maahan. Laskeuduimme nopeasti satulasta, haimme suojaa kallionkielekkeen takaa ja tutkimme asemaamme. Meidät erotti yhdensuuntaisesta selän-teestä laakso, joka oli noin tuhannen askelen päässä. Siellä näimme kolmisenkymmentä ratsumiestä, jotka olivat astuneet satulasta ja ampuivat meitä. Vihollinen oli hyökännyt kimppuumme äkkiarvaamatta, ja annoin seuralaisilleni käskyn vastata tuleen.

»Tähdätkää hevosiin», huusi eversti Ostrovski ja käski sojootteja viemään meidän ratsumme suojaan. Tapoimme kuusi vastustajan hevosista ja haavoitimme kai vielä useampia, sillä ne joutuivat raivoihinsa. Kivääreistämme lähti muisto myös jokaiselle viholliselle, joka oli kyllin rohkea näyttääkseen nokkaansa kivien takaa. Kuulimme hurjia huutoja ja punaisten sotilaiden kiroilua, kun he yhä innokkaammin ampuilivat asemaamme.

Äkkiä huomasin, kuinka sojoottimme kuljetti kolmea hevosta ylemmäksi vuorelle, hyppäsi etumaisen selkään ja veti toista perässään. Hänen perässään juoksivat tataari ja kalmukki. Tähtäsin jo sojoottia, mutta kun näin tataarin ja kalmukin kauniine hevosineen hänen jäljessään, laskin aseeni, sillä tiesin, että näin oli kaikki järjestyksessä. Punaiset ampuivat yhteislaukauksen kolmikkoa kohti, mutta he pääsivät suojaan kallion taa. Ammunta muuttui yhä kiivaammaksi. En tietänyt mitä pitäisi tehdä. Me ammuimme harvakseen säästääksemme panoksia.

Katsellessani tarkkaan vihollisen asemia näin äkkiä kaksi mustaa pistettä korkealla heidän yläpuolellaan lumessa. Ne lähestyivät vähitellen vihollisiamme, joita

korkeat kielekkeet estivät näkemästä niitä. Kun ne tulivat esiin kallioiden takaa, olivat ne kallionkielekkeen päällä, jonka alle punaiset olivat asettuneet aseisiin. Äkkiä näin, kuinka molemmat miehet nousivat pystyyn, heiluttivat jotakin välissään ja heittivät alas. Samassa kuului korvia repivä pamahdus, johon kaiku vastasi pitkään vuoren seinistä. Heti sen jälkeen uusi räjähdys, jota seurasi hurja kirkuna ja epäsäännöllinen ammunta punaisten puolella. Monta vihollisen hevosta liukui rotkon reunan yli lumeen. Laukaustemme ahdistamina viholliset lähtivät niin pian kuin mahdollista pakenemaan laakson suuta kohti, josta me olimme tulleet. Myöhemmin kertoi sojootti opastaneensa kalmukin ja tataarin vihollisen rintaman taa ahdistaakseen heitä pommeilla.

Kun olin sitonut haavoittuneen upseerin olkapään ja kuolleen kuormahevosen kantamus oli purettu, jatkoimme matkaamme. Asemamme oli vaikea. Oli selvää, että punainen osasto tuli Mongoliasta. Oliko Mongoliassakin siis punaisia joukkoja? Kuinka paljon niitä oli? Missä ne kohtaisimme? Eikö Mongolia siis enää ollutkaan »siunattu maa»? Hyvin synkät ajatukset täyttivät mielemme.

Mutta luonto oli armelias. Tuuli lakkasi vähitellen. Myrsky taukosi. Aurinko tunkeutui hiljalleen pilvien läpi. Kuljimme lumen peittämää ylätasankoa, jonka tuuli siellä täällä ajoi paljaaksi lumesta ja johon se toisin paikoin keräsi niin korkeita kinoksia, että hevosemme tarttuivat niihin. Joskus upposivat sekä hevoset että miehet lumeen, niin että heidät täytyi kaivaa esiin.

Lopultakin aloimme laskeutua. Auringon laskiessa pysähdyimme pieneen kuusikkoon, vietimme yön tulen ääressä puitten alla ja joimme teetä, johon saimme vettä jäätymättömästä vuoripurosta. Siellä täällä tapasimme äskeisten vihollistemme jälkiä. Kaikki, itse luontokin ja Darkhat Olan kiukkuiset henget olivat auttaneet meitä. Mutta iloisia emme olleet; sillä nyt oli edessämme paha

epätietoisuus, joka uhkasi meitä uusilla ja mahdollisesti tuhoisilla vaaroilla.

14.

Pirunvirta.

Ulan Taiga ja Darkhat Ola olivat takanamme. Pääsimme nyt nopeasti eteenpäin, sillä täällä alkoivat vuoretomat Mongolian tasangot. Kaikkialla levenivät edessämme komeat laitumet. Muutamain paikoin oli lehtikuusimetsiä. Kuljimme eräitten hyvin vuolaitten jokien poikki. Ne eivät kuitenkaan olleet syviä, ja niitten pohja oli kova. Kun olimme marssineet kaksi päivää Darkhatin lakeuksilla, tapasimme sojootteja, jotka ajoivat karjaansa hyvin kii-reesti luoteista kohti Orgarkha Olaan. Näiltä sojoteilta saimme hyvin ikäviä tietoja.

Irkutskin piirin bolshevikit olivat menneet Mongolian rajan yli, valloittaneet Khathylin venäläisen siirtolan Kosogolin etelärannalla ja kääntyneet etelää kohti, Muren Kuren venäläiseen siirtolaan, joka on suuren laamaluostarin luona kuusikymmentä mailia Kosogolista etelään. Mongolit kertoivat meille toiselta puolen, ettei Khathylin ja Muren Kuren välillä ollut punaisia joukkoja. Sen takia päätimme kulkea näitten paikkojen välitse päästäksemme Van Kureen, joka on idempänä.

Päästimme sojootti-oppaamme takaisin ja lähdimme liikkeelle lähetettyämme edellemme kolme tiedustelijaa. Kosogolia ympäröiviltä vuorilta saatoimme ihailta tämän alppijärven mainiota asemaa. Metsäisine rantakukkuloineen se oli kuin vanhaan kultaan sovitettu safiiri. Yöllä saavuimme lähelle Khathyliä, jota lähestyimme hyvin varovasti. Pysähdyimme virran rannalle, joka lähtee Koso-

golista ja on nimeltään Jarva tai Egingol. Siellä tapasimme mongolin, joka oli halukas viemään meidät jäätyneen virran toiselle rannalle ja näyttämään meille Khathylin ja Muren Kuren välistä vievän turvallisen tien. Joka paikassa tapasimme virran rannalla suuria oboja ja pieniä uhrikiviä, jotka oli pystytetty virran haltioille.

»Miksi täällä on niin paljon oboja?» kysyimme mongolilta.

»Tämä on Pirunvirta, joka on vaarallinen ja petollinen. Kaksi päivää sitten peittyi jää veteen. Kolmet vauunut ja viisi sotilasta hukkui.»

Aloitimme kulkumme joen poikki. Sen lumeton pinta oli niin kirkas, että se muistutti isoa peiliä. Hevosemme astelivat hyvin varovasti. Siitä huolimatta muutamat niistä kaatuivat ja niitä täytyi kuljettaa suitsista. Pääet painuneina, jäsenet vapisten, säikähtyneet silmät jäähän tuijottaen ne kulkivat. Katsoin alas ja ymmärsin niiden pelon. Jalanpaksuisen jääpeitteen läpi näki selvästi joen pohjan. Kuunvalossa olivat kaikki kivet, kuopat, jopa yksityiset ruohotkin selvästi näkyvissä, vaikka joki oli kymmenen metriä syvä ja syvempikin. Jarga virtasi jään alla huikean nopeana. Se kuohui ja ilmaisi virtavat paikkansa pitkillä vaahtoviivoilla ja kuplilla. Äkkiä seisahduin paikalleni kuin jäähän tarttuneena. Jään pintaa pitkin kiiri pamaus kuin tykin laukaus, jota seurasi kaksi, kolme samanlaista.

»Nopeammin, nopeammin», huusi mongoli viittiloiden käsillään.

Vielä kerran paukahti, ja aivan lähellemme ilmaantui railo. Hevoset hypähtivät pystyyn ja kaatuivat. Monet satuttivat itsensä hyvin pahoin jäähän kolahtaessaan. Hyvin nopeasti railo laajeni kahden jalan levyiseksi, niin että saatoin silmilläni seurata sen koko pituutta. Heti tulvi railosta vettäkin jälle.

»Eteenpäin, eteenpäin!» huuteli opas.

Suurella vaivalla pakotimme hevosemme hyppäämään

railon yli ja menemään edelleen. Eläimet vapisivat eivätkä tahtoneet totella. Vain ankarilla ruoskan iskuilla saimme ne unohtamaan pakokauhunsa.

Kun lopuksi pääsimme turvaan toiselle rannalle ja piilouduimme metsään, kertoi mongolimme virran usein aukeavan tällä salaperäisellä tavalla ja suurten vesimäärien virtaavan jäälle. Kaikkien jäällä olevien ihmisten ja eläinten täytyi silloin kuolla. Kylmän veden hurja nopeus tempaa ne jään alle. On usein tapahtunut, että railo aukeaa heti hevosen jalkojen alle, ja kun hevonen etujalkoineen vaipuu veteen, sulkeutuu railo ja leikkaa ne poikki.

Kosogolin laakso on sammuneen tulivuoren kraateri. Sen ääriiviat ovat näkyvissä järven korkealta läntiseltä rannalta. Vulkaaninen voima vaikuttaa yhä vieläkin ja pakottaa mongolit rakentamaan paholaisen kunniaksi oboja ja uhraamaan sen alttareilla.

Koko yö ja seuraava päivä kului meiltä ponnistellesamme itää kohti joutuaksemme pois punaisten tieltä ja löytääksemme hyvän laitumen hevosillemme. Noin yhdeksän aikaan illalla näimme kaukaa tulen loimottavan. Toverini ja minä lähdimme kulkemaan tulta kohti arvellen, että siellä oli varmasti jokin mongolien jurtta, jossa voisimme rauhassa levätä. Saimme kulkea kokonaisen mailin, ennenkuin selvästi erotimme jurttaryhmän ääriiviat. Mutta niistä ei tullut ketään meitä vastaan, eikä meitä — seikka, joka meitä vielä enemmän hämmästytti — tervehtinytkään mustien mongolikoirien hurja haukunta. Kuitenkin olimme varmasti nähneet tulen kajastusta. Täällä täytyi siis olla joku.

Laskeuduimme ratsujemme selästä ja lähestyimme jurttia jalan. Erästä syöksyi äkkiä vastaanme kaksi venäläistä sotilasta, joista toinen ampui minua pistolillaan osaamatta ja haavoitti hevostani selkään satulan läpi. Ammuin hänet kuoliaaksi mauserillani. Toisen surmasi toverini kiväärinperällä. Kun tutkimme heidän taskunsa,

löysimme papereita, joista kävi selville, että he kuuluivat Sisä-Siperian punaisten puolustusjoukkojen toiseen eskadroonaan.

Näissä jurtissa vietimme yön. Omistajat olivat paenneet, sillä punaiset olivat koonneet heidän omaisuutensa kasoihin ja tunkeneet osan satulasäkkeihinsä. He olivat kai juuri lähdössä, sillä he olivat täysissä pukimissa. Tässä kahakassa joutui haltuumme vielä kaksi hevosta, jotka löysimme pensaikosta, kaksi kivääriä ja kaksi automaattista pistolia ammuksineen. Satulasäkeistä löysimme teetä, tupakkaa, tulitikkuja ja ammuksia, kaikki hyvin tarpeellisia henkemme pitimiksi.

Kun pari päivää myöhemmin saavuimme Uri-joen rannoille, tapasimme kaksi venäläistä ratsumiestä, jotka olivat erään Sutunin-nimisen atamaanin kasakoita ja taistelivat Selengan laaksossa bolshevikkeja vastaan. Näitten kasakoiden piti viedä Sutuninilta sana Kaigorodoville, Altain piirin valkoisten joukkojen komentajalle. He ilmoittivat meille, että pitkin koko Mongolian rajaa oli asetettu bolshevikkijoukkoja, ja että kommunistisia kiihoittajia oli päässyt tunkeutumaan Kiahtaan, Ulankomiin ja Kobdoon. Siellä he olivat pakottaneet kiinalaiset virkamiehet luovuttamaan kaikki pakolaiset venäläisille. Saimme myös kuulla, että Urgan ja Van Kuren seuduilla oli ollut taisteluita kiinalaisten joukkojen ja antibolshevistisen kenraalin, paroni Ungern von Sternbergin ja eversti Kazagrandin osastojen välillä, jotka taistelivat Mongolian vapauttamisen puolesta. Paroni Ungern oli jo kärsinyt kaksi tappiota, niin että kiinalaiset uskalsivat esiintyä Urgassa hyvin ylpeinä ja pitivät kaikkia ulkomaalaisia epäilyttävinä, kenraalin kanssa yhteydessä olevina henkilöinä.

Niinpä tajusimme, että asemassa oli tapahtunut jyrkkä käänne. Tie Tyynellemerelle oli suljettu. Kun olin tarkasti harkinnut pulmaa, tulin siihen päätökseen, että meille jäi vain yksi keino: meidän oli vältettävä kaikkia

kaupunkeja, joissa oli kiinalainen hallinto, kuljettava Mongolian läpi pohjoisesta etelään, ja sitten erämaan halki Jassaktu-kaanin ruhtinaskunnan eteläosassa, tunkeutua Gobiin, Sisä-Mongolian länsiosassa, ja sitten niin nopeasti kuin mahdollista läpäistä seuraavat kuusikymmentä mailia kiinalaista aluetta Kansun maakunnassa ja tunkeutua Tiibettiin. Siellä toivoin jossakin tapaavani Englannin konsulin ja pääseväni hänen avullaan johonkin Intian satamaan. Olin täysin selvillä siitä, mitä vaikeuksia tällainen yritys tuottaisi, mutta ei ollut muuta neuvoa. Saatoin ryhtyä vain tähän mielettömään kokeeseen, ellen tahtonut kuolla bolshevikkien käsiin tai nääntyä kiinalaisiin vankiloihin.

Kun ilmoitin tovereilleni suunnitelmani salaamatta heiltä sen tavattomia vaaroja ja mielettömyyttä, vastasivat he heti epäröimättä: »Johtakaa meitä. Me seuraamme!»

Eräs seikka oli kuitenkin eduksi meille. Meidän ei tarvinnut pelätä nälkää, sillä meillä oli teetä, tupakkaa, tilitikkuja ja yllin kyllin hevosia, satuloita, kiväärejä, takkeja ja saappaita, jotka näillä seuduilla ovat parhaita maksuvälineitä. Ryhdyimme siis heti toteuttamaan uutta matkasuunnitelmaa. Tehtävämme oli tunkeutua etelään ja jättää Uliassutain kaupunki oikealle. Suunta kulki Zaganlukin kaupunkia kohti, siitä sitten Balian autiossa piirissä olevan Jassaktu-kaanin ruhtinaskunnan läpi, Naron Khuhu Gobin kautta Boron vuorille. Siellä voisimme sitten viipyä pitemmän aikaa antaaksemme hevostemme levätä. Toinen puoli suunnitelmaamme käsitti kulun Sisä-Mongolian länsiosan kautta, Pienen Gobin, torgutien alueen, Kahra-vuoriston ja Kansun läpi kiinalaisen Sutshaun kaupungin länsipuolelle. Sieltä oli meidän sitten tunkeuduttava Koko Norin maakuntaan ja sitten etelää kohti Jangtse-virran lähdealueille. En tietänyt tarkoin, mitä sitten olisi tehtävä. Siinä auttoi minua toistaiseksi Aasian kartta, jonka eräs upseereista omisti. Tästä näimme, että vuorenselät länteen Jangtse lähdealueesta erottavat vedet Brahmaputran lähteistä Tiibetissä, ja siellä toivoin löytäväni englantilaista apua.

15.

Henkien marssi.

En osaa antaa tälle osalle matkakertomustani, Erojoelta Tiibetin rajoille, muunlaista nimeä. Tuon tuhannensadan mailin matkan kuljimme yli lumisten vuorten ja erämaiden neljässäkymmenessäkahdeksassa päivässä. Koeitimme retkemme varrella välttää muitten ihmisten tapamista, pysähdyimme vain lyhyiksi ajoiksi hyvin autioille seuduille emmekä moneen viikkoon syöneet muuta kuin raakaa, jäätynyttä lihaa, ettemme tulta sytyttämällä vetäisi ihmisten huomiota puoleemme. Jos oli ihan välttämätöntä, että ravinnon hankkijamme ostivat härän tai lampaan, lähetimme asialle pari aseistamatonta miestä, joitten tuli kertoa alkuasukkaille olevansa venäläisten siirtolaisten palvelijoita. Varoimme ampumastakin, vaikka eräänä päivänä esim. tapasimme suuren, viisituhatpäisen antilooppilauman. Balian tuolla puolen, alueilla, jotka Jassaktu-kaani Elävän Buddhan määräyksestä Urgassa myrkytetyn veljensä jälkeen oli ottanut haltuunsa, tapasimme kierteleviä venäläisiä tataareja, jotka olivat ajaneet karjansa koko matkan Altailta ja Abakanista tänne saakka. He tervehtivät meitä sydämellisesti ja hankkivat meille härkiä ja kolmekymmentäkuusi kakkua teetä. He suojelivat meitä sitäpaitsi välttämättömältä tuholta, sillä he kertoivat, että Gobin läpi oli mahdoton päästä hevosilla, koska siellä ei ole ollenkaan ruohoa. Meidän täytyi siis ostaa kameeleja vaihtamalla niitä hevosiimme ja liikoihin varastoihimme. Eräs tataari toi leirilleen rikkaan mongolin, jonka kanssa hän teki kaupat. Mongoli antoi meille yhdeksäntoista kameelia ja otti vastineeksi kaikki hevosemme, kiväärin, pistolin ja parhaan kasakkasatulan. Hän käski meitä kaikin mokomin käymään Narabantshin pyhässä luostarissa, viimeisessä laamalaisessa pyhäössä Mongoliasta Tiibettiin

mentäessä. Hän kertoi meille, että pyhä hutuktu, »Buddhan lihallistuma», loukkaantuisi pahoin, jollemme kävisi luostaria ja sen kuuluisaa »siunausten uhrilipasta» katsomassa. Siellä on kaikilla Tiibettiin matkustavilla tapana käydä uhraamassa. Laamalainen kalmukkimme kannatti tässä suhteessa mongoliamme. Senvuoksi päätinkin mennä sinne kalmukin kanssa. Tataarit antoivat minulle pitkiä silkkisiä hatykeja uhrilahjoiksi ja lainasivat meille neljä kaunista hevosta. Vaikka luostari olikin viidenkuudetta mailin päässä leiripaikastamme, astuin vielä samana iltana kello yhdeksältä pyhän hutuktun majaan.

Hutuktu oli pieni sileäkasvoinen mies, keski-ikäinen ja nimeltään Jelyp Djamsrap Hutuktu. Hän otti meidät lämpimästi vastaan, iloitsi hatykeista ja siitä, että tunsin niin hyvin mongolisen etiketin, jota tataarini oli kauan aikaa ja hyvin kärsivällisesti opettanut minulle. Hän kuunteli minua hyvin tarkkaavaisena ja antoi oivallisia neuvoja tiestä. Vastalahjaksi hän ojensi minulle sormuksen, joka sen jälkeen on avannut minulle pääsyn kaikkiin laamaluostareihin. Tämän hutuktun nimeä ei kunnioiteta vain Mongoliassa, vaan myös Tiibetissä ja Kiinan laamalaismaailmassa. Vietimme yön hänen komeassa teltassaan ja kävimme seuraavana aamuna katsomassa uhrilippaita luostarissa, jossa juuri vietettiin juhlallista jumalanpalvelusta rumpujen, tam-tamien ja pillien säestäessä. Laamat yhtyivät syvine äänineen rukoukseen, kun alemmat papit taas aina toistelivat samaa kertosaettä. Pyhä lause: »Om! Mani padme Hom!» toistui loppumattomiin.

Hutuktu toivotti meille onnellista matkaa, lahjoitti meille suuren, keltaisen hatykin ja saattoi meitä luostarin portille. Kun istuimme satulassa, sanoi hän:

»Muistakaa, että olette mieleisiä vieraita täällä. Elämä on hyvin sekavaa ja saattaa kääntyä mihin suuntaan hyvänsä. Ehkäpä teidän kerran tulevaisuudessa taas on pakko tulla kaukaiseen Mongoliaamme. Älkää silloin jättäkö käymättä Narabantsi Kuessa.»

Samana yönä palasimme tataarien leirille jatkaaksemme matkaamme seuraavana päivänä. Väsymykseni vuoksi tuntuivat minusta kameelin hitaat ja mukavat liikkeet tervetulleilta ja rauhoittavilta. Koko päivän torkuin itsekseni satulassa uinahtaen silloin tällöin. Se tuotti minulle onnettomuuden. Kun kameelini nousi virran jyrkkää töyryä rannalle, putosin unessa maahan ja löin pääni kiveen niin ankarasti, että menin tainnoksiin, ja kun vihdoin toivuin, oli viittani veressä. Seuralaiseni seisoivat pelästyneen näköisinä ympärilläni. He sitoivat pääni, ja sitten jatkettiin matkaa. Kuulin vasta myöhemmin lääkäriltä, joka tutki minua, että uinahtamiseni oli tuottanut minulle halkeaman pääkalloon.

Kuljimme Altain itäisten haarojen ja Karlik Tagin yli Tien Shanin vuoriston Gobin erämaahan työntämien äärimmäisten haaraantumien kautta. Sitten läpäisimme koko Khuhu Gobin pohjoisesta etelään. Koko tänä aikana oli mitä ankarin pakkanen. Kuitenkin oli siitä se hyöty, että pääsimme nopeasti etenemään jäätynyttä hiekkaa pitkin. Ennenkuin olimme kulkeneet Kharan selänten yli, vaihdoimme taas kameelimme hevosiin, kauppa, jossa torgutit petkuttivat meitä aika lailla.

Tämän vuoren reunoja seuraten pääsimme Kansun maakuntaan. Se oli vaarallinen paikka, sillä kiinalaiset vangitsivat kaikki kulkijat, niin että minua huolestutti venäläisten tovereitteni kohtalo. Päiväkausia piilimme rotkoissa, metsissä ja pensaikeissa jatkaaksemme matkaa suunnattomissa marsseissa. Harvat tapaamamme kiinalaiset talonpojat olivat ystävällisen näköisiä ja hyvin vieraanvaraisia. Erikoisen suurta myötämielisyyttä osoitettiin kal-mukille, joka puhui vähän kiinaa, ja minun lääkearkulleni. Joka paikassa tapasimme sairaita, jotka potivat useimmiten silmätulehdusta, reumatismia ja ihotauteja. Alituisen pyydettiin apuani.

Kun lähestyimme Nam Shania, Altyn Tagin koillista

etuvuorta (joka taas puolestaan on Pamirin ja Karakorumin itäinen etuvartija) tapasimme suuren kiinalaisen kauppias-karavaanin, johon liityimme. Kolme päivää kiertelimme loppumattomia, luolamaisia vuorilaaksoja. Sitten nousimme korkeihin vuorisoliin. Täällä totesimme kiinalaisten osaan löytää helpoimmat karavaanitiet näissä vaikeissa seuduissa.

Kuljin koko tuon pitkän matkan suurelle soisten järvien ryhmälle, josta Koko Nor ja kokonainen verkko pieniä jokia lähtee, puoleksi tajuttomassa tilassa. Väsymyksen ja ainaisen hermojännityksen takia, jota putoaminen kameelin selästä tietenkin oli enentänyt, oli minun siedettävä pahoja kuumepuuskia, niin että joskus suorastaan hehkuin, ja sitten taas kalisivat hampaani niin ankarasti, että hevoseni hyppeli pelosta ja joskus heitti minut satulasta. Raivosin, huusin, jopa välistä itkinkin. Huusin perhettäni luokseni ja selitin, kuinka he pääsisivät tänne.

Muistan vielä kuin unessa, kuinka seuralaiseni eräänä päivänä nostivat minut satulasta, laskivat maahan ja vahvistivat minua kiinalaisella paloviinalla, ja kuinka he sitten, kun olin hiukan toipunut, sanoivat minulle:

»Kiinalaiset kauppiaat ovat kääntyneet länteen. Meidänhän täytyy kulkea etelään.»

»Ei, pohjoiseen!» vastasin hyvin ankarasti.

»Eihän toki, vaan etelään», koettivat seuralaiseni vakuutella.

»Hitto vieköön», huusin vihoissani, »olemmehan juuri uineet Pienen Jenisein poikki ja Algyak on pohjoisessa».

»Olemme Tiibetissä», vastustelivat seuralaiseni. »Meidän täytyy päästä Brahmaputralle.»

»Brahmaputra . . . Brahmaputra.» Tuo sana kaiveli polttavia aivojani, piti siellä hirveätä melua ja synnytti tavattoman sekamelskan. Mutta äkkiä muistin taas kaiken ja avasin silmäni. Saatoin tuskin liikuttaa huuliani ja menetin jälleen tajuntani. Toverini veivät minut Sharkhen

luostariin, missä laama-lääkäri paransi minut pian fatilin eli kiinalaisen ginsengin sekoituksella. Kun neuvottelimme hänen kanssaan matkasuunnitelmistamme, epäili hän suu-
resti, pääsisimmekö Tiibetin halki. Mutta epäilyjensä syitä hän ei tahtonut ilmoittaa.

16.

Salaperäisessä Tiibetissä.

Jokseenkin leveä tie vei Sharkhesta vuoriston läpi. Luostarista etelään käyvän kaksiviikkoisen matkamme viidentenä päivänä saavuimme suureen umpilaaksoon, jonka keskellä on Koko Norin järvi. Jos Suomea sanotaan »kymmentuhannen järven maaksi», niin voi Koko Norin piiriä yhtä hyvällä syyllä nimittää »miljoonien järvien maaksi».

Kuljimme järven läntisen rannan ja Doulan Kittin välillä kierrellen ja kaarrellen lukuisia soita, järviä ja pieniä, syviä ja likaisia jokia. Vesi ei ollut jäässä täällä. Vain vuorten korkeimmilla kukkuloilla tunsimme kiusallisesti tuulen kylmyyden. Harvoin tapasimme maan alkuasukkaita. Mitä suurimmalla vaivalla saattoi kalmukkimme seurata tietä kyselemällä neuvoa silloin tällöin kohtaamiltamme lammaspaimenilta. Tassoun-järven itärannalta pyrimme luostaria kohti, joka oli järven toisella puolella. Siellä lepäsimme hetkisen. Paitsi meitä oli pyhässä paikassa vielä toinenkin vierasjoukkue: tiibetiläisiä, joitten suhtautuminen meihin tuntui minusta perin epämiellyttävältä. He kieltäytyivät keskustelemasta kanssamme, olivat kaikki aseistetut, useimmat venäläisillä sotilaskivääreillä, ja rinnan yli kiersi jokaisella kaksi ammusvyötä, kun vöistä taas pisti esiin kaksi tai kolmekin pistolia ammuksineen. He tarkastelivat meitä ja puhelivat meistä hyvin innokkaasti, niin että he

nähtävästi arvioivat taisteluvoimaamme. Kun he sitten samana päivänä lähtivät pois, käskin kalmukkia ylipapilta tarkoin tiedustelemaan, mitä väkeä he olivat. Kauan aikaa vastasi munkki kierrellen, mutta kun lopulta näytin hänelle Narabantshin hutuktun sormuksen ja lahjoitin hänelle ison keltaisen hatykin, aukeni hänen suunsa:

»Ne ovat huonoja ihmisiä», sanoi hän. »Varokaa heitä.»

Hän ei kuitenkaan ollut halukas ilmoittamaan heidän nimiään. Hän perusteli kieltäytymistään sillä Buddhan lakipykälällä, jossa kielletään ilmaisemasta isän, opettajan tai päällikön nimeä. Myöhemmin huomasin, että täällä Pohjois-Tiibetissä on vallalla sama tapa kuin Pohjois-Kiinassakin. Siellä kuten täälläkin kiertelee hunguusilauvoja. Nämä ilmestyvät silloin tällöin suurten kauppayhtiöiden varastopaikoille tai luostareihin, vaativat paloveroa ja muuttuvat veron saatuaan alueen suojelijoiksi. Tämän luostarin suojelijaksi oli rosvojoukko kai tullut samalla tavalla.

Matkaa jatkaessamme huomasimme alituisen hyvin kaukana, usein ihan näköpiirissä, yksinäisiä ratsumiehiä, jotka näyttivät tarkastelevan liikkeitämme. Kaikki yrityksemme päästä lähenemään heitä ja kosketuksiin heidän kanssaan olivat ihan turhia. Pienillä, nopeilla hevosillaan he katosivat kuin varjo.

Kun saavuimme Ham Shanin vuoriston vaikeaan ja jyrkkään solaan ja valmistauduimme viettämään yötä siellä, näyttäytyi äkkiä korkealla kalliolla päittemme yläpuolella neljäkymmentä ratsumiestä ihan valkeitten hevosten selässä ja alkoivat ilman minkäänlaista varoitusta ampua meitä kohden luoteja kuin rakeita. Kaksi upseereistamme vaipui huudahtaen maahan. Toinen oli heti kuollut, ja toinenkin eli vain muutaman minuutin.

En sallinut miesteni vastata tuleen, vaan kohotin valkoisen lipun ja lähdin vihollista kohti neuvottelemaan.

Ensin he ampuivat pari laukausta meitä kohti, mutta sitten he lopettivat ampumisen ja lähettivät kukkulalta eräitä ratsumiehiä meitä vastaan.

Aloitimme neuvottelut. Tiibetiläiset selittivät, että Ham Shan oli pyhä vuori, jolla ei saanut viettää yötä. He neuvoivat meitä menemään eteenpäin päästäksemme turvaan. He kysyivät, mistä tulimme ja mikä oli päämäärämme, ja selittivät vastaukseksi tietoihimme ja ilmoituksiimme matkamme syistä, että he kyllä tunsivat bolshevikit ja pitivät heitä Aasian vapauttajina valkoisen rodun ikeestä. Kun en halunnut ruveta riitelemään heidän kanssaan politiikasta, palasin tovereitteni luo. Ratsastaessani leiriimme olin varma siitä, että saisin luodin selkääni, mutta tiibetiläiset hunguusit eivät ampuneetkaan.

Matkustimme eteenpäin jättäen surulliseksi tullimaksuksi jälkeemme kahden toverimme ruumiit. Ratsastimme koko yön. Väsyneet hevosemme tahtoivat alituisen pysähtyä ja heittäytyä maahan, mutta pakotimme ne aina uudelleen eteenpäin.

Lopulta, kun aurinko näyttäytyi taivaanrannalla, pysähdyimme. Riisumatta hevostemme satuloita annoimme niille tilaisuuden levätä hiukan. Edessämme oli laaja, soinen tasanko, jolla nähtävästi olivat Ma-Tshu-virran lähteet. Vähäisen matkan päässä sieltä oli Aroung Norin järvi.

Teimme tulen karjanlannasta ja panimme teeveden kiehumaan. Mutta täälläkin alkoi varoituksetta sadella luoteja kaikilta puolin. Heti haimme suojaa kallioitten takana odottaaksemme asioitten kehitystä. Ammunta tiheni ja lähestyi. Hyökkääjät olivat piirissä ympärillämme ja luoti-sade kävi yhä tiheämmäksi.

Olimme menneet ansaan. Meillä ei näyttänyt olevan edessämme muuta kuin kuolema. Se oli selvästi jokaisen tietoisuudessa.

Koetin taas neuvotella. Mutta kun kohotin valkoisen

lippuni, oli ainoa vastaus yhä voimakkaampi ryöppy luoteja, joista yksi, kimmoten kalliosta, sattui vasempaan sääreeni ja jäi sinne. Samalla kaatui eräs matkatoverimme.

Meillä ei ollut muuta neuvoa kuin taistella. Taistelua kesti noin kaksi tuntia. Paitsi minua haavoittui lievästi vielä kolme muuta. Pidimme puoliamme niin kauan kuin voimme. Kun hunguusit lähenivät, kävi asemamme epätoivoiseksi.

»Meillä ei ole muuta neuvoa», sanoi eräs seurueestamme, kokenut eversti, »kuin nousta ratsaille ja ajaa henkemme edestä . . . johonkin».

»Johonkin», se oli kauhea sana. Kuitenkin neuvottelimme vain silmänräpäyksen. Oli selvää, että mitä kauemmaksi Tiibettiin tunkeutuisimme tämä rosvolauma kintereillämme, sitä vähemmän meillä olisi toiveita pelastaa henkemme. Päätimme siis palata Mongoliaan, mutta kuinka?

Sitä emme tietäneet. Ja niin aloitimme peräytymisemme. Lakkaamatta ampuen panimme hevosemme ravaamaan pohjoista kohti niin paljon kuin kavioista lähti. Kolme miestä kaatui taas, toinen toisensa jälkeen. Tuossa syöksyi tataarini maahan saatuaan luodin kaulansa läpi. Hänen jälkeensä putosi satulasta kaksi nuorta, voimakasta upseeria kuolemanparahduksen päästäen, kun heidän säikähtyneet hevosensa hurjan pelon vallassa laukkasivat tasankoa pitkin.

Tappiomme rohkaisivat tiibetiläisiä. Luoti sattui oikean jalkani sääryksen solkeen ja iski sen nahka- ja kangaspalasten mukana lihan sisään. Vanha, paljon kokenut ystäväni, agronomi, huudahti ja tapaili kädellä olkaansa. Sitten näin, kuinka hän pyyhkeili veristä otsaansa ja sitoi sen niin hyvin kuin osasi. Muutamaa hetkeä myöhemmin lävisti kaksi luotia perätysten kalmukkimme kämmenen, niin että se ruhjoutui kokonaan.

Juuri sillä hetkellä teki viisitoista hunguusia hyökkäyksen meitä vastaan.

»Yhteislaukaus!» komensi eversti.

Kuusi rosvoa syöksyi maahan. Kaksi putosi hiukan sen jälkeen satulasta ja jäi juoksemaan kaikin voimin perääntyvien seuralaistensa jäljessä. Pari minuuttia myöhemmin vastustajamme lopettivat tulen ja nostivat omasta puolestaan valkoisen lipun.

Kaksi ratsumiestä tuli meitä kohti. Neuvotteluissa kävi selville, että heidän johtajansa oli saanut luodin rintaansa. He pyysivät meiltä lääkäriä.

Siinä näin heti toivonsäteen. Otin lääkelaatikkoni mukaani ja läksin liikkeelle haavoittuneen kalmukkimme kanssa, joka ähkyi ja kiroili.

»Antakaa sille pirulle annos syankaliumia», sanoivat toverini. Mutta minulla oli mielessäni toinen suunnitelma.

Meidät vietiin haavoittuneen päällikön luo, joka makasi kahden kallonlohkareen välissä satulasäkkien päällä. Meille sanottiin, että hän oli tiibetiläinen, mutta tunsin heti hänen kasvojensa piirteistä, että hän oli sartti tai turkmeeni, luultavasti Turkestanin eteläosista kotoisin. Hän katseli minua pelokkaasti ja pyytävästi. Tarkastaessani häntä totesin, että luoti oli kulkenut vasemmalta oikealle rinnan läpi, että hän oli menettänyt paljon verta ja että hän oli hyvin heikko.

Tein huolellisesti kaiken mitä voin hänen hyväkseen. Ensiksi koettelin kielelläni kaikkia käyttämiäni lääkkeitä, vieläpä jodoformiakin osoittaakseni, etteivät ne olleet myrkyllisiä. Puhdistin haavan jodilla, ruiskutin siihen jodoformia ja sidoin sen. Sitten määräsin, ettei haavoittunutta saanut koskea eikä liikuttaa paikaltaan, että hänen täytyi antaa maata siinä, missä hän oli. Osoitin eräälle tiibetiläiselle, kuinka sidettä oli vaihdettava, ja jätin hänelle antiseptisesti valmistettua pumpulia, kääreitä ja hiukan jodoformia. Sairaalle itselleen, jota kuume jo vaivasi, annoin suuren annoksen aspiriinia, ja jätin hänelle vielä

monta tablettia kiniiniä. Sitten pyysin kalmukkia kääntämään seuraavan juhlallisen puheen rosvoille:

»Haava on hyvin vaarallinen. Mutta olen antanut päällyksenne hyvin voimakkaita lääkkeitä. Toivon, että hän pääsee pystyyn. Sen edellytyksenä on kuitenkin eräs ehto: ne pahat henget, jotka kostoksi hyökkäyksestänne viattomien matkustajain kimppuun ovat tunkeutuneet häneen, tappavat hänet heti, jos laukauskaan ammutaan. Ette saa pitää yhtään ammusta pyssyissänne.»

Näitten sanojen jälkeen käskin kalmukkia tyhjentämään kiväärinsä, samalla kuin itse otin ammuksot mauseristani. Tiibetiläiset seurasivat alistuneina esimerkkiämme.

»Ajatelkaa sitä, mitä sanoin. Yhteentoista yöhön ja yhteentoista päivään ette saa liikkua minnekään tältä paikalta ettekä saa ladata kiväärejänne. Muutoin ottaa kuoleman henki päällikkönne ja seuraa teitä aina.»

Nämä sanat sanottuani lähdin juhlallisesti pois kohottaen Narabantshin hutuktun sormuksen heidän päittänsä päälle.

Palasin tovereitteni luo ja koetin rauhoittaa heitä. Sanoin, että saimme olla turvassa enemmiltä hyökkäyksiltä ja että meidän nyt onneemme luottaen oli pyrittävä takaisin Mongoliaan. Hevosemme olivat kuitenkin niin väsyneet ja laihat, että olisimme voineet ripustaa viittamme niiden töröttäviin luihin.

Hyökkäyspaikalla vietimme vielä kaksi päivää, joitten kuluessa kävin usein katsomassa sairastani. Tämä lepo hetki antoi meille myös tilaisuuden sitoa omat, onneksi lievät haavamme ja levätä hiukan. Onnettomuudeksi oli minulla vain linkkuveitsi, jolla leikkasin luodin pohkeestani.

Kun olimme rosvoilta tiedustelleet karavaaniteitä, onnistui meidän helposti päästä päätielle. Siellä satuimme onneksi yhteen nuoren mongoliruhtinaan, Punzigin, karavaanin kanssa, joka oli pyhällä retkellä, sillä hän kuljetti Urgan Elävän Buddhan ilmoitusta Lassan Dalai-laamalle.

Ruhtinas auttoi meitä ostamaan hevosia, kameeleja ja ruokatarpeita. Kun olimme luovuttaneet aseemme ja varastomme eläinten ja elintarpeitten ostoon, palasimme kuin paljaksi ryöstettyinä Narabantshin luostariin, jossa hutuku toivotti meidät tervetulleiksi.

»Tiesin, että palaisitte», sanoi hän. »Jumalat ilmaisivat sen minulle.»

Kuusi toveriamme oli jäänyt Tiibettiin ikuiseksi matkaveroksi tunkeutumisestamme etelää kohti. Meitä palasi luostariin vain kaksitoista.

Siellä viivyimme kaksi viikkoa saadaksemme kaiken taas järjestykseen ja ottaaksemme selville, mihin suuntaan tapahtumat kohtalon aaltoisella merellä nyt lähtisivät.

Upseerit liittyivät joukko-osastoihin, joita silloin koottiin taistelemaan Mongoliassa bolshevikkeja, Venäjän tuhojia, vastaan. Alkuperäinen seuralaiseni ja minä varustauduimme matkaan Mongolian tasangon halki, pelkäämättä niitä seikkailuja ja vaaroja, jotka siellä mahdollisesti kohtaisivat meitä suojapaikkaa hakiessamme.

TOINEN OSA
HENKIEN MAASSA

Salaperäinen Mongolia.

Aasian sydämessä lepää laaja, salaperäinen, rikas Mongolia. Tien Shanin lumisilta rinteiltä ja läntisen Zungarian kuumilta hieta-aroilta se ulottuu Sajanin vuoriston metsäisille kukkuloille ja Kiinan muurille äärettömän laajana alueena Keski-Aasiassa.

Se on kansojen kehto, sieltä ovat historian kaudet alkunsa saaneet, sitä ympäröivät tuhannet tarinat. Se on ollut veristen valloittajien syntymäseutu, joitten pääkaupungit nyt lepäävät haudattuina Gobin erämaan hiekassa, mutta joitten salaperäiset suhteet ja vanhat paimentolaislait ovat jääneet eloon; se on munkkien ja ilkeitten pahoilaisten alue, kulkuriheimojen maa, jota Dshingis-kaanin ja Kublai-kaanin jälkeläiset, nuoremman linjan kaanit ja ruhtinaat hallitsevat.

Se on Raman, Sakia-munin, Djonkapan ja Paspan palveluksen salaperäinen maa, sen uskonnon, joka edustaa Elävän Buddhan persoona — Bogdo Gheghen Ta Kuressa tai Urgassa —, joka on jälleensyntyneen Buddhan laamauskonnon mukaan kolmanneksi korkein arvossa. Se on salaperäisten lääkkäreitten, profeettojen, noitien, ennustajien ja velhojen maa, svastikan maa, maa, joka ei vieläkään ole unohtanut kauan sitten kuolleitten, Aasian ja puolen Euroopan hallitsijoiksi kohonneiden suurten mahtimiesten ajatuksia.

Se on alastomien vuorien ja kaljujen tasankojen maa, jonka aurinko on polttanut ja pakkaneen tappanut, sairaiden karjojen ja sairaiden ihmisten maa, ruton, inhoittavien ihotautien ja isonrokon maa. Se on kiehuvankuumien lähteiden ja vaarallisten vuorirotkojen maa, joissa pahat henget asuvat, pyhien, kalarikkaiden järvien maa, susien, harvinaisten hirvilajien ja vuorikauriiden maa, lukemattomien murmelieläinten, villien hevosten ja kameelien maa, joita ei koskaan voi kesyttää, raivoisien koirien ja ahnaitten petolintujen maa, lintujen, jotka syövät tasangoille hylätyt ihmisten ruumiit.

Se on maa, jonka sukupuuttoon kuoleva, alkuperäinen kansa yhä katselee tasankojen hiekkaan ja tomuun hautatuneita isien luita, maa, jossa vähitellen häviää se kansa, joka kerran muinaisuudessa valloitti Kiinan, Siamin, Pohjois-Intian ja Venäjän, mutta jonka sotilaat sitten pysäytti puolalaisten, silloin koko kristittyä maailmaa hurjan Aasian hyökkäystä vastaan suojelevien ritareitten keihäsmuuri.

Se on maa, joka on halkeamaisillaan maaperänsä rikkauksista, mutta joka ei tuota mitään, jolta puuttuu kaikki, joka kärsii hätää ja jota nykyinen maailman kohtalo ankaraasti painaa.

Tässä maassa täytyi minun, niin tahtoi kohtalo, taistelussani elämästä ja kuolemasta ja pyrkimyksessäni päästä turvaan, viettää puoli vuotta, kun aikomukseni päästä Intian valtamerelle Tiibetin kautta näyttäytyi mahdottomaksi.

Vanhan hyvän ystäväni ja minut tempasi pyörteeseensä se erikoisen tärkeiden ja vaarallisten tapausten pyörre, joka v. 1921 kulki Mongolian yli.

Tätä seikkaa minun on aina kiittäminen siitä, että minulle oli mahdollista oppia tuntemaan Mongolian rauhallinen, hyväsydäminen ja rehellinen kansa. Osasin lukea sen sielua ja näin sen kärsimykset ja toiveet. Pääsin todis-

tamaan sorron ja pelon synnyttämää kauheaa tilaa, jonka vallassa tämä maa nukkuu pois salaperäisyytensä sylissä, salaperäisyyden, joka täällä täyttää koko elämän. Näin, kuinka virrat ankarien talvipakkasten aikana rikkoivat jääpeitteensä kumeasti jyrähdellen, näin, kuinka järvet heittelivät rannoille ihmisten luita, kuulin hurjien äänien kaikuvan vuorien rotkoissa, katselin soisilla tasangoilla hyppeleviä virvatulia ja palavia järviä, katselin vuorille, joiden huipuille ei voi päästä, tapasin joukoittain kiemurtelevia, rotkoissa talvehtivia käärmeitä, kohtasin virtoja, jotka aina ovat jäässä, löysin kallioita, jotka olivat kuin kameelien, ratsumiesten tai karavaanien jähmettyneitä jätteitä, ja kaikkialla näin nuo alastomat, alastomat vuoret, joitten pengermät ilta-auringon valossa näyttivät saatanan vereenkastetulta viitalta.

»Katsokaa tuonne», huusi vanha paimen osoittaen kiro-tun Zagastin rinteitä. »Se ei ole vuori, se on siellä makaa-massa punaisessa viitassaan odottamassa päivää, jolloin hän taas pääsee nousemaan ja aloittamaan taistelunsa henkien kanssa.»

Paimenen näin sanoessa tuli mieleeni Vrubelin mystilinen maalaus. Siinä olivat kuvattuina nämä samat, alastomat vuoret verhottuina saatanan violettiin ja purppuraiseen vaippaan, mutta saatanan kasvot peitti lähestyvä, harmaa pilvi.

Mongolia on mysteerioiden ja henkien peloittava maa. Senvuoksi ei olekaan ihmeteltävää, että jokainen ikivanhan elämänjärjestyksen loukkaus harhailevien paimentolaisten keskuudessa päättyy punaisiin verivirtoihin ja kauhistuttaviin tekoihin.

Sittenkuin olimme palanneet Koko Norin piiristä Mongoliaan ja levänneet muutaman päivän Narabantshin luostarissa, vietimme jonkun aikaa Uliassutaissa, Ulko-Mongolian läntisen osan pääkaupungissa. Uliassutai on viimeinen puhtaasti mongolinen kaupunki lännessä. Mon-

goliassa onkin vain kolme puhtaasti mongolista kaupunkia, nim. Urga, Uliassutai ja Ulankom. Neljännellä kaupungilla, Kobdolla, on selvä kiinalainen luonne, koska se on kiinalaisen hallinnon pääpaikka piirissä, jossa asuu kierteleviä ja Pekingin ja Urgan vallan vain nimellisesti tunnustavia heimoja. Uliassutaissa ja Ulankomissa oli paitsi luvottomasti siellä oleskelevia kiinalaisia komissaareja ja joukkoja mongolisia maaherroja eli saiteja, jotka Elävä Buddha nimitti.

Saapuessamme kaupunkiin jouduimme heti poliittisten intohimojen hurjasti kuohuttamalle ulapalle. Mongolit vastustivat intohimoisen kiihkeästi Kiinan heidän maassaan harjoittamaa politiikkaa. Kiinalaiset raivosivat ja vaativat mongoleilta veroa koko siltä ajalta, joka oli kulunut siitä, kun Kiinan oli pakko tunnustaa Mongolian autonomia. Venäläiset siirtolaiset, joita monta vuotta oli asunut kaupungin lähellä, suurten luostarien turvissa ja vaeltavien heimojen keskuudessa, olivat hajaantuneet poliittisiin ryhmiin, jotka taistelivat keskenään. Urgasta tuli sanomia taistelusta Ulko-Mongolian itsenäisyyden puolesta, jota johti venäläinen kenraali, paroni Ungern von Sternberg. Venäläiset upseerit ja pakolaiset liittyivät joukko-osastoiksi, joita kiinalaiset viranomaiset eivät tahtoneet suvaita, mutta joita mongolit ilomielin tervehtivät. Bolshevikit, joita valkoisten osastojen synty Mongoliassa huolestutti, lähettivät joukkoja Mongolian rajoille. Irkutskin ja Tshitain, Uliassutain ja Urgan välillä kulki lähetettä, jotka toivat kiinalaisille komissaareille kaikenlaisia bolshevikkien ehdotuksia. Kiinalaiset viranomaiset Mongoliassa ryhtyivät yhä suuremmin joukoin salaisiin suhteihin bolshevikkien kanssa ja luovuttivat heille, kansainoikeutta loukaten, Kiahtassa ja Ulankomissa venäläisiä pakolaisia. Urgaan venäläiset perustivat kommunistisen yhteiskunnan. Lailliset venäläiset konsulit eivät tehneet mitään. Kosogolin ja Selengan laakson venäläiset joukot taistelivat siellä bolshevikkeja vastus-

tavien upseerijoukkojen kanssa. Kiinalaiset virkailijat toivat Mongolian kaupunkeihin varusväkeä ja lähettivät rangaistusretkikuntia maahan. Sekasorron täydentämiseksi toimittivat kiinalaiset joukot kotitarkastuksia, joissa ei suinkaan puuttunut ryöstöjä ja varkauksia.

»Kuulkaapa», sanoi vanha toverini minulle, »kuristaisin mieluummin sissejä ja taistelisin hunguuseja vastaan kuin istun täällä odottamassa tietoja, yhä vain huonompia tietoja».

Hän oli oikeassa. Sillä pahinta asemassamme oli se, että tässä tosiasioiden, huhujen ja juurujen sekamelskassa olisivat punaiset vastustuksetta voineet lähestyä Uliassutaita ja ottaa siellä jokaisen kiinni vaikka paljain käsin.

Olisimme mielellämme lähteneet tästä epävarmuuden kaupungista, mutta emme tienneet, minnepäin mennä. Pohjoisessa oli vihamielisiä sissejä ja punaisia joukkoja. Etelässä olimme menettäneet useita tovereita ja itsekin saaneet haavoja. Lännessä raivosivat kiinalaiset hallintoviranomaiset ja heidän joukkonsa, ja idässä oli syttynyt sota, josta saapui tietoja, kiinalaisten viranomaisten salaamisyhtymistä huolimatta, kertoen aseman vakavuudesta Ulko-Mongoliassa. Senvuoksi ei meillä ollut muuta neuvoa kuin pysyä Uliassutaissa. Täällä oli paitsi minua vielä muita puolalaisia sotilaita, jotka olivat paenneet vankileireistä Venäjältä, kaksi puolalaista perhettä ja kaksi amerikkalaista kauppahuonetta. Kaikki nämä olivat samassa asemassa kuin mekin. Liityimme yhteen ja järjestimme oman tietotoimistomme, jonka oli tarkoin seurattava tapahtumien kehitystä. Meidän onnistui solmia hyvät suhteet kiinalaisen komissaarin ja mongolisen saitin kanssa, ja siitä oli suurta hyötyä aseman arvostelulle.

Mitä tapahtui Mongoliassa tämän kehityksen takana? Uliassutain hyvin älykäs mongolinen sait selitti sitä meille seuraavasti:

»Mongolian, Kiinan ja Venäjän välillä lokakuun 21 p.

1912, lokakuun 23 p. 1913 ja kesäkuun 7 p. 1915 tehtyjen sopimusten mukaan taattiin Ulko-Mongolian itsenäisyys ja se tunnustettiin keltaisen oppimme moraaliseksi johtajaksi. Hänen pyhyytensä, Elävä Buddha, tuli mongolisen kansan valtiaaksi Khalkhassa ja Ulko-Mongoliassa arvonimellä 'Bogdo Djebsung Damba Hutuktu Khan'. Niin kauan kuin Venäjä oli voimakas ja ajoi Aasiassa lujaa politiikkaa, kunnioitti Pekingin hallitus sopimusta. Mutta kun Venäjän oli sodan syyttyä Saksan kanssa vietävä joukkonsa Siperiasta, alkoi Kiina vaatia, että sen oikeudet Mongoliassa palautettaisiin. Senvuoksi täydennettiin edellämainittuja sopimuksia. Kun kuitenkin Venäjän joukot jäivät toivottomaan taisteluun ja vallankumous puhkesi helmikuussa 1917, otti Kiinan hallitus avoimesti Mongolian taas haltuunsa. Se asetti kaikkialle uusia mongolisia ministereitä ja saiteja, olioita, jotka ajoivat Kiinan asiaa. Se vangitutti joukon Mongolian itsenäisyyden kannattajia ja kuljetti heidät Pekingin vankiloihin. Se perusti Urgaan ja muihin kaupunkeihin kiinalaisen hallinnon ja otti hänen pyhyydeltään, Bogdo-kaanilta, kaikki hallinto-oikeudet tehden hänestä vain kiinalaisten määräysten allekirjoituskoneen. Lopuksi se lähetti joukkojaankin Mongolian.

Tästä hetkestä alkoi maahan virrata runsaasti kiinalaisia kauppiaita ja kuleja. Kiinalaiset vaativat verojen ja kulunkien maksua aina vuodesta 1912. Niin ryöstettiin mongoliselta väestöltä piankin sen omaisuus, niin että se nyt kokoontuu kaupunkien ja luostareiden luo kokonaisuksi kerjäläissiirtoloiksi, jotka asuvat maankoloissa. Kaikki mongolien asevarastot ja aarteet takavarikoitiin, kaikki luostarit pakotettiin maksamaan veroa, kaikkia maansa vapautta harrastavia mongoleja vainottiin. Lahjomisella, jossa käytettiin kiinalaista hopeaa, kunniamerkkejä ja arvonimiä, kiinalaiset hankkivat itselleen puoluelaisia alempien ruhtinaitten joukossa. Niinpä onkin helposti

ymmärrettävissä, että hallitseva sääty, hänen pyhyytensä, kaanit, ruhtinaat ja korkeat laamat, samoin kuin omaisuutensa menettänyt ja sorretti kansa, muistellessaan sitä, että mongoliset ruhtinaat olivat kerran hallinneet Pekingiä ja Kiinaa ja antaneet hallituksensa aikana Kiinalle ensimmäisen sijan Aasiassa, nyt ovat vihamielisiä tylysti esiintyviä kiinalaisia hallintoviranomaisia kohtaan. Vastarinta oli kuitenkin mahdotonta. Meillä ei ollut aseita. Kaikkia johtajiamme vartioitiin, ja he olisivat jokaisesta aseelliseen vastarintaan viittaavasta liikkeestäkin päättäneet elämänsä samoissa Pekingin vankiloissa, joissa jo kahdeksankymmentä aatelisistamme, ruhtinaistamme ja laamoistamme oli kuollut nälkään ja kidutukseen. Hyvin voimakas sysäys oli tarpeen kansan toimintaan nostamiseksi. Sen antoivat kiinalaiset maaherrat, kenraalit Tsheng Y ja Tshu Tsihsiang. Nämä olivat julistaneet hänen pyhyytensä Bogdo-kaanin vangiksi palatsissaan ja huomauttaneet hänelle, että Pekingin hallituksen aikaisemmin antaman määräyksen mukaan, jota mongolit kuitenkin pitivät epälaillisena, hän oli viimeinen Elävä Buddha. Se oli liikaa. Heti syntyi kansan ja sen elävän jumalan välillä salaisia suhteita ja laadittiin suunnitelmia hänen pyhyytensä vapauttamiseksi ja taisteluksi vapauden puolesta. Saimme apua burjettien suuriruhtinaalta, Djam Bolonilta, joka aloitti neuvottelut silloin Transbaikalissa bolshevikkeja vastaan taistelevan kenraali Ungernin kanssa ja vaati häntä marssimaan Mongoliaan auttamaan meitä taistelussa kiinalaisia vastaan. Niin alkoi vapaustaistelumme.»

Näin selitti Uliassutain sait minulle asemaa. Myöhemmin tapahtui seuraavaa: Sitten kun paroni Ungern oli suostunut taistelemaan Mongolian vapauden puolesta, järjesti hän kaikkien pohjoisten piirien mongolien liikekannallepanon ja lupasi Kerulen-joen rantoja seuraten saapua omine pienine joukkoineen Mongoliaan. Sitten hän solmi suhteet muitten Mongoliassa olevien venäläisten

joukkojen kanssa, joita komensi eversti Kazagrandi, ja aloitti mongolialaisten ratsumiesten tukemana hyökkäyksen Urgaa kohti. Kaksi kertaa hän joutui tappiolle. Mutta helmikuun 3 p:nä v. 1921 hänen onnistui valloittaa kaupunki ja nostaa Elävä Buddha jälleen kaanien valtaistuimelle.

Maaliskuun lopulla olivat nämä tapaukset kuitenkin tuntemattomia Uliassutaissa. Emme tietäneet mitään Urgan antautumisesta emmekä 15,000 miehen suuruisen kiinalaisen sotajoukon tuhoutumisesta Maimaitshengin taistelussa Tolan rannoilla ja teillä Urgan ja Uden välillä. Kiinalaiset koettivat kaikin tavoin salata totuuden estämällä jokaista pääsemästä länteen Urgasta. Mutta huhut olivat ilmassa ja kiihoittivat kaikkien mieltä. Ilmapiiri kävi yhä levottomammaksi ja suhteet kiinalaisten kanssa toiselta ja venäläisten kanssa toiselta puolen tulivat yhä huonomiksi.

Tähän aikaan oli kiinalaisena komissaarina Uliassutaissa Wang Tsao-tsun ja hänen neuvonantajanaan Fu Hsiang. Molemmat olivat nuoria, kokemattomia miehiä. Kiinalaiset erottivat ystäväni, Uliassutain saitin, etevän mongolisen isänmaanystävän ruhtinas Hultun Beylin ja asettivat hänen sijalleen kiinalaismielisen laamaruhtinaan, Urgan entisen varasotaministerin.

Mutta sorto tuli vielä pahemmaksi. Nyt alkoivat täälläkin kotitarkastukset venäläisten upseerien ja siirtolaisten asunnoissa, ja kiinalaiset ryhtyivät julkisiin suhteihin bolshevikkien kanssa. Vangitsemisia ja pieksämisiä sattui joka päivä. Venäläiset upseerit kokoontuivat salaiseksi, kuusikymmenmiehiseksi joukko-osastoksi, niin että he nyt saattoivat puolustautua. Tässä joukossa syntyi kuitenkin riitaisuuksia everstiluutnantti M. M. Mihailovin ja hänen upseereittensa välillä. Oli selvää, että osasto hajoaisi ratkaisevan hetken tullessa.

Me, jotka emme olleet venäläisiä, koetimme ottaa tar-

kan selon siitä, oliko pelkoa bolshevikkijoukkojen lähene-
misestä. Vanha ystäväni ja minä selitimme olevamme val-
miit tiedustelijoiksi. Ruhtinas Hultun Beyli antoi meille
hyvän oppaan, vanhan, Tzeren-nimisen mongolin, joka
osasi sujuvasti puhua ja lukea venäjää. Tämä opas oli
hyvin mielenkiintoinen henkilö, sillä hän oli ollut tulkkina
sekä mongolisten että satunnaisesti myös kiinalaisten vir-
kailijoiden palveluksessa. Jonkun aikaa sitten oli hänet
lähetetty Pekingiin erikoislähettinä hyvin tärkeissä asioissa.
Tällöin oli tuo verraton ratsastaja kulkenut matkan Ulias-
sutaista Pekingiin, 1,800 mailia, yhdeksässä päivässä, niin
uskomattomalta kuin se kuuluukin. Hän oli varustautunut
matkalle kietomalla rintansa, jalkansa ja kätensä vahvoi-
hin pumpulisiin siteihin säästyäkseen siten pitkän satulassa
istumisen tuottamilta vaivoilta. Hatussaan hänellä oli
kolme kotkansulkaa merkinä siitä, että hän oli saanut
käskyn lentää kuin lintu. Erikoisella Tzara-nimisellä pas-
silla varustettuna, joka antoi hänelle oikeuden vaatia kai-
kista kyytipaikoista parhaat hevoset, yhden ratsuksi ja toi-
sen varalle vaihtamista varten ja vielä kaksi oulatshia eli
vartijaa hevosten palauttamiseksi, hän kulki 15—30 mailin
matkat ourtonien, majatalojen välillä täyttä laukkaa ja vii-
pyi jokaisessa pysähdyspaikassa vain niin kauan kuin
hevosten ja vartijoiden vaihtamiseen kului. Hänen edellään
ratsasti lähetti, joka ilmoitti hänen tulonsa seuraavaan
majataloon. Jokaisella heistä oli kolme hevosta, mikä teki
heille mahdolliseksi hypätä satulasta satulaan ja jättää
väsyneet hevoset tien varrelle paluumatkalla takaisin saa-
tettaviksi. Joka kolmannessa majatalossa sanansaattaja joi
kupin kuumaa, vihreää teetä ja jatkoi heti matkaansa etelää
kohti. Ratsastettuaan seitsemän- tai kahdeksantoista tun-
tia vietti hän yön jossakin majatalossa syötyään ennen
levollemenoa keitetyn lampaanreiden. Niin hän matkusti
yhdeksän päivää.

Tämä mies palvelijanimme lähdimme eräänä kylmänä

talviaamuna Kobdoa kohti. Olimme saaneet sieltä levottomutta-herättävän tiedon, että punaiset joukot olivat tunkeutuneet Ulankomiin ja että kiinalaiset virkailijat siellä olivat luovuttaneet kaikki eurooppalaiset heille.

Tiemme poikki kulki Dzaphin-joki, joka oli jäässä. Se on kamala virta. Sen uoma on täynnä juoksuhiiekkaa, joka kesällä nielee joukoittain kameeleja, hevosia ja ihmisiä.

Kun olimme päässeet puolen matkaa Kobdoon, tulimme pienen Baga Norin järven rannalla paimenen jurtan luo. Illan saapuminen ja ankara pyörretuulen tuoma lumimyrsky pakottivat meidät jäämään sinne yöksi. Jurtan vieressä seisoi muhkea ratsu, jolla oli hopealla ja koralleilla koristettu komea satula.

Kun lähestyimme jurttaa tieltä käsin, läksi sieltä kii-reesti kaksi mongolia. Toinen heistä hyppäsi satulaan ja katosi pian tasangon lumisten kumpujen taakse. Saa-toimme nähdä, että hänellä oli yksinkertaisen viittansa alla keltainen puku, ja näimme, että hänellä oli iso, vihreään nahkatuppeen pistetty veitsi, jossa oli sarvesta ja norsun-luusta tehty varsi. Toinen mies oli jurtan omistaja, täällä asuvan ruhtinas Novontziranin paimen.

Mies osoitti ilon merkkejä meidät nähdessään ja lupasi meille sijan jurtassaan.

»Kuka oli ratsastaja?» kysyimme.

Hän katsoi maahan ja oli vaiti.

»Sano se meille», vaadimme me. »Jollet sano meille hänen nimeään, niin se merkitsee, että sinulla on huonoa seuraa.»

»Ei, ei», väitti hän vastaan käsillään viittiloiden. »Hän on hyvä, hän on suuri mies. Mutta laki kieltää minua lausumasta hänen nimeään.»

Ymmärsimme, että vieras oli joko miehen isäntä tai joku korkea laama. Senvuoksi emme uudistaneetkaan vaatimustamme ja valmistauduimme levolle. Isäntämme alkoi keittää meille kolmea lampaanreittä leikaten isolla

veitsellään taitavasti luut irti. Juttelimme hänen kanssaan ja kuulimme, ettei täällä ollut kukaan nähnyt punaisia joukkoja, mutta että kiinalaiset joukot Kobdossa ja Ulan-komissa kiusasivat kansaa ja pieksivät bambukepeillä kuoliaaksi mongoleja, jotka puolustivat naisiaan noita petoja vastaan. Eräät mongolit olivat senvuoksi paenneet vuorille liittyäkseen Kaigorodovin johtamaan joukko-osastoon. Hän oli tataarilainen upseeri, joka varusti heidät aseilla.

18.

Salaperäinen kostaja-laama.

Kahden päivän matkan jälkeen, joka oli lumessa ja ankarassa pakkasessa vienyt meidät 170 mailin päähän, nautimme lepoa jurtassa. Mehuisaa lampaanpaistia illalliseksi syödessämme puhelimme vapaasti ja huolettomasti, kun äkkiä kuulimme syvän ja karkean äänen sanovan:

»Sayn!» (Hyvää iltaa!)

Käännymme tulisijalta ovea kohti ja näimme keskikokoisen, hyvin leveähartiaisen mongolin, jolla oli hirvennahkainen viitta ja olkapäille valuva päähine. Hänen vyönsä pisti esiin sama iso puukko vihreine tuppineen, jonka olimme nähneet pakenevalla ratsumiehellä.

»Amour sayn», vastasimme me.

Hän aukaisi nopeasti vyönsä ja heitti viittansa syrjään. Nyt hän seiso i edessämme ihmeellisessä kelta-silkkisessä puvussaan, joka välkkyi kuin kulta. Hänen sileiksi ajellut kasvonsa, leikattu tukkansa, punaisista koralleista tehty rukousnauha vasemmassa kädessä ja hänen keltainen pukunsa osoittivat, että edessämme seiso i korkea laama, — pappi, jolla oli raskas lyömämiekka sinisen vyöhikön alla! Käännyin isäntämme ja mongolisen oppaamme Tze-

renin puoleen ja näin heidän kasvoillaan pelkoa ja kunnioitusta. Vieras astui tulen luo ja istuutui.

»Puhutaan venäjää», sanoi hän pistäen suuhunsa lihapalasan.

Keskustelu alkoi. Vieraalla oli jotakin asiaa Elävän Buddhan hallitukselle Urgassa.

»Siellä mongolit vapauttavat itsensä, ovat valloittaneet Urgan, lyöneet kiinalaisen armeijan, ja täällä lännessä ei siitä tiedetä mitään. Täällä ei tapahdu mitään, ja kiinalaiset saavat murhata kansaamme ja varastaa. Minun mielestäni olisi Bogdo-kaanin pitänyt lähettää tänne tietoja. Miksi kiinalaiset voivat lähettää viestejä Kiahtaan ja Kobdoon apua pyytämään, ja miksi ei Mongolian hallitus voi menetellä samoin? Miksi?»

»Aikovatko kiinalaiset lähettää apujoukkoja Urgaan?» kysyin.

Vieraamme sanoi käheästi nauraen: »Olen ottanut kiinni kaikki lähetit, riistänyt heiltä kirjeet ja lähettänyt heidät takaisin — hautaan.»

Hän nauroi taas ja katseli ympärilleen merkittävästi loistavin silmin. Vasta nyt huomasin, että hänen poskipäätänsä ja leukansa eivät olleet sen muotoiset kuin tavallisesti Keski-Aasian mongolien keskuudessa. Hän oli pikemmin tataarin tai kirgiisin näköinen. Olimme vaiti ja tupakoimme.

»Milloin lähtee tshaharien joukko Uliassutaista?» kysyi hän.

Vastasimme, ettemme olleet kuulleet siitä mitään, jonka johdosta vieras selitti, että kiinalaiset olivat Sisä-Mongoliassa mobilisoineet vahvan joukon sotakuntoisia tshahareita, heimoa, jonka vaellusalue on ihan Kiinan muurin juurella. Sen päällikkönä on eräs kuuluisa hunguusi, joka on saanut Kiinan hallitukselta kapteenin arvon luvattuaan kukistaa kaikki heimot Kobdon ja Urianhain alueilla.

Kun vieraamme sai tietää, mikä matkamme määrä ja

syy oli, sanoi hän, että hän saattoi antaa meille mitä tarkimpia tietoja ja että matkamme jatkaminen siten olisi tarpeetonta.

»Sitäpaitsi se on hyvin vaarallista», lisäsi hän, »sillä Kobdon väestö hakataan maahan ja kaupunki poltetaan. Tiedän sen varmasti.»

Kun hän sai kuulla epäonnistuneesta yrityksestämme tunkeutua Tiibetin läpi, kuunteli hän hyvin tarkasti ja myötämielisesti kaikkea.

»Vain minä olisin voinut auttaa teitä, mutta ei milloinkaan Narabantshin hutuktu. Minun suojakirjallani olisitte voineet Tiibetissä mennä minne hyvänsä. Olen Tushegoun-laama.»

Tushegoun-laama! Kuinka monta merkillistä kertomusta olinkaan jo kuullut tästä miehestä. Hän on venäläinen kalmukki, joka kalmukkien vapauden puolesta harjoittamansa kiihoituksen vuoksi sai tsaarien aikana tutustua moneen venäläiseen vankilaan ja jota bolshevikit samasta syystä ajoivat takaa. Hän pääsi Mongoliaan ja sai heti suuren vaikutusvallan mongolien keskuudessa. Se ei ollut mikään ihme, sillä hän on Lassen Dalai-laaman läheinen ystävä ja oppilas, oppinein kaikista laamalaisista, kuuluisa parantaja ja lääkäri. Suhteessaan Elävään Buddhaan hän on melkein riippumaton. Hänestä tuli kaikkien Länsi-Mongolian ja Zungarian paimentolaisten johtaja, hänen vaikutusvaltansa ulottui aina Turkestaniin saakka. Hänen mahtinsa johtui hänen suurista tiedoistaan salaisissa asioissa, niinkuin hän selitti. Mutta se perustui myös, kuten minulle kerrottiin, suurimmaksi osaksi siihen paanilliseen pelkoon, jonka valtaan hän oli osannut saattaa mongolit. Se, joka ei totellut hänen käskyjään, oli kuoleman oma. Tottelematon ei voinut milloinkaan tietää päivää eikä hetkeä, jolloin kostaja-laama, Dalai-laaman merkillinen ja mahtava ystävä, taas esiintyisi. Puukonpisto, luoti tai puristus kurkusta: Niillä ihmeittäjien rankaisi tuota pikaa.

Jurtan ulkopuolella ulvoi tuuli ja ajoi jäätynyttä lunta kovasti pingoitettuja jurtan seiniä vasten. Tuulen ulvonnin läpi kuului monien äänien melu, huutoa ja naurua. Tunsin, että tässä ympäristössä ei olisi vaikeaa saada paimentolaisia uskomaan ihmeihin, sillä luonto itse antoi apuaan. Tuskin oli tämä ajatus tullut mieleeni, kun Tushegoun-laama äkkiä nosti päänsä, katsahti terävästi minuun ja sanoi:

»Luonnossa on paljon sellaista, jota emme tunne, ja kyky käyttää tuntematonta hyväkseen synnyttää ihmeen. Tahdon todistaa sen teille ja saatte sanoa minulle myöhemmin, oletteko nähneet sen, mitä aion teille näyttää.»

Hän nousi pystyyn, kääri ylös keltaisen pukunsa hihat, otti veitsensä ja lähestyi karjapaimenta.

»Nouse ylös, Mishik», käski hän.

Kun mies oli jaloillaan, avasi laama hänen takkinsa ja paljasti rinnan. En saattanut vielä käsittää, mitä hän aikoi, kun Tushegoun-laama yht'äkkiä, koko voimallaan, iski veitsen miehen rintaan. Paimen vaipui maahan, koko ruumis veren vallassa. Laaman keltaisella puvulla huomasin veripärskeen.

»Mitä te teitte?» huusin.

»Hs, hiljaa», kuiskasi hän kääntäen minua kohti aivan valkeiksi valahtaneet kasvot.

Muutamalla veitsen viillolla hän leikkasi auki mongolin rinnan. Näin paimenen keuhkojen hiljaa hengittävän ja sydämen liikkeit. Laama kosketteli näitä elimiä kädellään, mutta kuitenkin ei verta näyttänyt juoksevan ja paimenen kasvot olivat ihan rauhalliset. Hän makasi paikallaan silmät suljettuina ja näytti olevan syvässä unessa. Kun laama alkoi avata hänen rintaansa, suljin silmäni pelosta ja kauhusta. Kun sitten taas avasin ne lyhyen hetken kuluttua, olin vielä enemmän ihmeissäni, sillä näin, että paimenen takki oli vielä auki, mutta hänen rintansa koskematon ja hän oli vaipunut rauhalliseen uneen. Tushegoun-laama

istui tulen ääressä, poltti piippuaan ja katsoi miettiväisenä liekkejä.

»Se on ihmeellistä», tunnustin. »En ole milloinkaan nähnyt sellaista.»

»Mistä te puhutte?» kysyi kalmukki.

»Ihmeestänne, joksi sitä nimitätte», vastasin.

»En ole milloinkaan sanonut sitä ihmeeksi», torjui kalmukki sanani kylmä ilme silmissään.

»Näittekö te sen?» kysyin toveriltani.

»Minkä?» kysyi hän unissaan.

Ymmärsin joutuneeni Tushegoun-laaman hypnoottisen kyvyn uhriksi. Se oli minusta kuitenkin mieluisempaa kuin nähdä viattoman mongolin kuolevan, sillä en ollut luullut, että Tushegoun-laama osaisi yhtä nopeasti ommella kiinni uhrinsa ruumiin kuin hän sen avasi.

Seuraavana päivänä sanoimme hyvästit isännällemme. Päätimme palata, koska tehtävämme oli täytetty.

Tushegoun-laama selitti meille, että hän oli kaikkialla. Hän vaeltaa koko Mongoliassa, elää milloin metsästäjien ja paimenten yksinkertaisissa jurtissa, milloin ruhtinaiden ja heimopäälliköiden komeissa teltoissa. Erotessaan meistä sanoi hän vieokkaasti hymyillen:

»Älkää puhuko kiinalaisille viranomaisille mitään minusta.» Sitten hän lisäsi: »Se, mitä eilen illalla näitte, oli vain pieni näyte. Te eurooppalaiset ette tahdo tunnustaa, että meillä valistuksettomilla paimentolaisilla on salaisen tiedon voima. Jos te saisitte nähdä pyhän Tashilaaman ihmeet ja voiman, jonka vaikutuksesta esim. lamput ja kynttilät Buddhan vanhan patsaan ääressä syttyvät ja sammuvat, niin ajattelisitte toisin. Mutta on olemassa vielä pyhempi ja mahtavampi mies . . .»

»Se on kai maailmankuningas Aghartissa?» keskeytin.

Hän katseli minua ihmetellen: »Oletteko kuullut hänestä?» kysyi hän miettivästi kulmiaan rypistellen.

Muutaman sekunnin kuluttua hän sanoi: »Vain yksi

mies tuntee hänen pyhän nimensä, vain yksi nyt elävä ihminen on kerran ollut Aghartissa. Se olen minä. Senvuoksi on pyhä Dalai-laama osoittanut minulle suosioitaan ja senvuoksi Urgan Elävä Buddha minua pelkää. Mutta en tule koskaan istumaan korkeimman papin valtaistuimella Lassassa, enkä saavuta sitä arvoa, jonka Dshingis-kaani on jättänyt keltaisen uskon päämiehelle. En ole munkki, olen sotilas ja kostaja.»

Taitavasti hän hyppäsi satulaan, löi hevostaan ruoskalla ja lennätti pois huudettuaan tavallisen mongolisen jäähyväistervehdyksen: »Sayn! Sayn — bayna!»

Paluumatkalla kertoi Tzeren meille niitä satoja legendoja, jotka ympäröivät Tushegoun-laamaa. Yksi niistä on erikoisesti jäänyt mieleeni. Se tapahtui v. 1911 tai 1912, jolloin mongolit ase kädessä taistelivat kiinalaisia vastaan vapautensa puolesta. Kiinalaisten päämaja Länsi-Mongoliassa oli Kobdossa, jossa oli noin kymmenentuhatta kiinalaista sotilasta parhaiten upseerien johdolla. Määräys valata Kobdo annettiin Hun Boldonille, tavalliselle paimenelle, joka oli niittänyt mainetta taisteluissa kiinalaisia vastaan ja saanut Elävältä Buddhalta Hunin ruhtinaan arvonimen. Hurjalla, pelottomalla päättäväisyydellä oli Hun, joka oli voimiltaan jättiläinen, useita kertoja vienyt huonosti aseistetut mongolit hyökkäykseen. Mutta heidän oli joka kerta ollut pakko peräytyä, kärsittyään suuria tappioita konekiväärituloessa. Odottamatta saapui Tushegoun-laama. Hän kokosi mongoliset soturit ympärilleen ja puhui heille seuraavasti:

»Älkää pelätkö kuolemaa älkääkään peräytykö. Te taistelette ja kuulette Mongolian puolesta, jolle jumalat ovat määränneet suuren tulevaisuuden. Katsokaa, millainen on Mongolian kohtalo.»

Hän viittasi kädellään kaukaisuuteen. Sotilaat näkivät, että kaikki maa heidän ympärillään oli täynnä jurttia ja laidunmaita, joilla lukemattomat karjalaumat söivät ruo-

hoa. Tasangoilla näkyi joukko ratsastajia hevosilla, joilla oli kallisarvoiset satulat. Naisilla oli komeat silkkipuvut, hopeiset raskaat renkaat korvissa ja arvokkaita koristeita hiuksissa. Kiinalaiset kauppiat kuljettivat loppumatonta karavaania ylhäisen näköisen mongolisen saitin luo, jota ympäröivät iloisesti puetut sotilaat ja joka neuvotteli kauppiaitten kanssa ylhäisessä asennossa tavarain ostosta.

Pian sen jälkeen näky katosi. Tushegoun lausui:

»Älkää pelätkö kuolemaa. Se on vapautus vaivoistamme maan päällä ja tie ikuiseen siunaukseen. Katsokaa itään. Näettekö entisissä taisteluissa kaatuneet veljenne ja ystäväanne?»

»Näemme, näemme», huusivat mongoliset soturit mitä suurimman innostuksen vallassa, sillä he näkivät taloryhmän, jonka kaarikäytävät saattoivat kuulua vain lämpimässä, ystävällisessä valossa kylpevään suureen temppeeliin. Nuo talot olivat kaikki verhotut keltaiseen silkkiin, kaikki patsaat ja seinät läikkyivät kultaisessa valossa. Suurella vihreällä alttarilla paloi uhrikynttilöitä kultaisissa jaloissa. Pehmeillä patjoilla maassa lepäsivät hyökkäyksissä Kobdoon vastaan kaatuneet mongolit. Heidän edessään oli matalia emaljipöytiä, joilla oli höyryäviä liharuokia, korkeita, viinillä ja teellä täytettyjä maljakoita, leivosvateja, kuivattua juustoa, taateleita, rusinoita ja pähkinöitä. Kaatuneet sotilaat polttivat kultaisia piippuja ja juttelivat iloisesti keskenään.

Tämäkin näky katosi. Ilmaan tuijottavien mongolien eteen jäi vain salaperäinen kalmukki seisomaan kohoteuin käsin.

»Nyt taisteluun, josta ei ole paluuta ilman voittoa! Olen mukananne taistelussa.»

Hyökkäys alkoi. Mongolit taistelivat hurjan raivokaasti, kaatuivat satalukuisina, mutta valloittivat Kobdon. Silloin uudistui ilmiö, jota moniin aikoihin ei ollut tapahtunut: tataarilaumat hävittivät oikean kaupungin. Hun Boldon

antoi perintätavan mukaisen ryöstömerkin nostattamalla päänsä yläpuolelle kolme punaisilla nauhoilla koristettua, pyramidin muotoon asetettua keihästä. Täten hän luovutti kaupungin sotilaille kolmeksi päiväksi. Murhaaminen ja ryöstäminen alkoi. Kaupunki poltettiin ja muurit ja linnoitukset hajoitettiin maahan. Sitten lähti Hun Boldon Uliassutaihin hävittääkseen sieltäkin kiinalaiset linnoitukset. Tämän tapauksen muistona törröttää vielä nytkin raunioita, hävitettyjä muureja ja torneja, alastomina ilmaan kohoavia porttikaaria ja kiinalaisten virastojen ja kasarmien jäännöksiä.

19.

Hurjat tshaharit.

Palattuamme Uliassutaihin saimme kuulla, että mongolinen sait oli saanut huolestuttavia tietoja Muren Kuresta. Hänelle tullessa kirjeessä kerrottiin, että punaiset joukot olivat pakottaneet eversti Kazagrandin peräytymään Kosogol-järven luo. Sait pelkäsi, että punaiset hyökkäisivät Uliassutaihin. Senvuoksi molemmat amerikkalaiset kauppahuoneet lopettivat liikkeensä ja kaikki yhteiset ystävämme varustautuivat nopeasti lähtemään, vaikka he viivytelivätkin lähtöä kaupungista peläten idässä kohtaanansa sieltäpäin etenevät tshahar-rykmentit.

Päätimme odottaa tämän joukon tuloa, koska sen johdosta koko asema saattaisi muuttua. Muutaman päivän kuluttua se saapuikin. Siihen kuului kaksisataa sotaista tshahar-rosvoa, joita komensi kiinalainen hunguusi. Tämä oli kookas, melkein vain luista ja nahasta rakennettu mies, jonka kädet ulottuivat aina polviin saakka. Hänen kasvonsa olivat auringon ja tuulen mustentamat, ja hänellä oli

kaksi leveää arpea otsassa ja leuassa, joista toinen kulki vinosti tyhjän silmäkuopan yli.

Joukkue asettui leirille hävitettyyn linnoitukseen erään kiinalaisen rakennuksen luo, joka oli säilynyt mongolien viime hyökkäyksessä ja oli nyt kiinalaisen komissaarin päämajana. Jo ensimmäisenä päivänä tshaharit ryöstivät kiinalaisen dugunin eli kauppavaraston, joka oli tuskin puolen mailin päässä linnoituksesta. He loukkasivat myös kiinalaisen komissaarin vaimoa sanomalla häntä petturiksi. Tshaharit eivät olleetkaan väärässä tätä väittäessään, sillä kiinalainen komissaari Wang Tsao-tsun oli saapuessaan Uliassutaihin seurannut kiinalaisten tavallista tapaa alusmaissaan vaatimalla mongolista jalkavaimoa. Orjamainen uusi sait olikin antanut käskyn luovuttaa hänelle kauniin mongolityön.

Ryöstöt, riidat ja juopuneiden tshaharien irstailut kuu-
luivat päivän tapauksiin, niin että Wang Tsao-tsun koetti
kaikin voimin saada joukon lähtemään länteen, Kobdoon
päin ja aina Urianhaihin saakka.

Kun Uliassutain asukkaat heräsivät erään kylmän talvi-
päivän aamuna, joutuivat he hyvin merkillisen tapahtuman
todistajiksi. Pitkin pääkatua marssi tshahar-osastoja.
Soturit ratsastivat pienillä laihoilla poneillaan kolmimiehi-
sissä riveissä. He olivat puetut lämpimiin sinisiin takkei-
hin ja heillä oli lampaannahkaiset turkit, päässä määräyk-
sen mukaiset karhunnahkalakit ja aseita hampaihin saakka.
He ratsastelivat villisti huudahdellen ja kirkuen katua pit-
kin ja katselivat ahnein silmin kiinalaisia kauppoja ja
venäläisten siirtolaisten taloja. Heidän edellään ratsasti
hinguusipäällikkö jäljessään kolme valkeaturkkista ratsu-
miestä, jotka kantoivat liehuvia lippuja ja soittivat simpu-
kankuorilla jotakin, minkä muka piti olla marssia.

Eräs tshahareista ei voinut vastustaa kiusausta. Hän
hyppäsi ratsultaan ja syöksyi kiinalaiseen kauppaan. Heti
kajahtivat sieltä kiinalaisten kauppioiden hätäiset huudot.

Hunguusi käänsi hevosensa, huomasi tshaharin ratsun kaupan ovella ja käsitti, mitä oli tekeillä. Karkealla äänellä hän huusi tshaharia tulemaan ulos. Kun tämä ilmestyi, löi hunguusi häntä piiskallaan kaikin voimin suoraan kasvoihin, niin että veri juoksi poskista. Mutta sekunnin kuluksia oli tshahari mutisematta taas satulassa ja ratsasti eteenpäin paikallaan rivissä.

Tshaharien lähtiessä piiloutui jokainen taloihin. Uskallettiin pelokkaasti kurkistella vain oven raoista ja ikkunan pielistä, mutta mainittua välikohtausta lukuunottamatta kävi lähtö rauhallisesti. Vasta kun villit soturit noin kuuden mailin päässä kaupungista tapasivat kiinalaisen viinikaravaanin, leimahti heidän luontainen intohimonsa ilmi. He ryöstivät karavaanin ja tyhjensivät monta tynnyriä. Hargaman lähellä he sitten joutuivat Tushegoun-laaman heille virittämään ansaan, ja heitä kohdeltiin niin, etteivät tshaharien laidunmaat suinkaan iloitsisi, jos nämä Tuban sojoottien jälkeläisiä kukistamaan lähetetyt sotilaat sinne kerran palaisivatkin.

Samana iltana, jolloin tshaharit lähtivät Uliassutaista, satoi runsaasti lunta, niin että tiet menivät umpeen. Senvuoksi ei saattanut löytää yhtään mongolia, joka olisi lähtenyt matkalle härillä tai jakeilla. Tällaisessa tilanteessa saattoi käyttää vain kameeleja, mutta Uliassutaissa oli niitä vähän, ja niitten ajajat eivät uskoneet pääsevänsä lähimmälle rautatieasemalle, Kuku-Hotoon, jonne oli 1,400 mailin matka. Niinpä meidän oli taas pakko odottaa. Odottaa mitä? Kuolemaako vai pelastusta? Vain omat voimamme saattoivat auttaa meitä, ja senvuoksi päätin toverini kaikissa tapauksissa lähteä, sitten kun olimme hankkineet teltan, uunin ja elintarpeita.

Aioimme tehdä tiedusteluretken Kosogol-järven tienoille, josta mongolinen sait odotti punaisten joukkojen saapuvan,

Jagistain henki.

Pieni joukkomme, johon kuului neljä ratsukameelia ja kuormakameeli, kulki pohjoiseen suuntaan Boyagol-joen laaksoa pitkin Tarbagatai-vuoria kohti. Tie oli kivinen ja syvän lumen peitossa. Kameelimme astelivat hyvin varovaisesti hakien korskuen tietä kuljettajien »Ok ok»-huutojen kajahdellessa. Jätimme ensiksi taaksemme linnoituksen ja kiinalaisen kauppavaraston, sitten kiersimme harjanteen taakse ja aloimme nousta vuoren kukkulalle kahlattuamme usean kerran jäätymättömän joen yli. Täällä kävi kulku vaikeaksi ja vaaralliseksi työksi. Kameelimme olivat perin varovaisia ja liikuttivat yhtämittaa korviaan, kuten niiden tapa tällaisissa tilaisuuksissa on. Tie kierteli mutkissa rinnettä ylös, vei selänteen yli ja upposi taas laaksoihin, jotka eivät olleet kovin syvät, niin että jouduimme yhä korkeammalle. Eräässä paikassa näimme harmaata, -vuoren huipuilla lepäävää pilveä vasten mustia pilkkuja valkoisessa lumipeitteessä.

»Ne ovat oboja, tämän solan pahoille hengille rakennettuja alttareita», selitti oppaamme. »Solaa sanotaan Jagistaiksi. Vielä nytkin kerrotaan siitä hyvin vanhoja tarinoita. Ne ovat yhtä vanhoja kuin nämä vuoret.»

Pyysimme häntä kertomaan jonkun niistä. Mongoli nykäisi kameelinsa ohjaksista, katseli huolestuneena ympärilleen ja aloitti sitten:

»Siitä on kauan, kauan aikaa . . . Suuren Dshingiskaenin pojanpoika istui Kiinan valtaistuimella ja hallitsi Aasiaa. Kiinalaiset tappoivat kaaninsa ja aikoivat tuhota hänen koko perheensä, mutta pyhä laama pelasti keisarin vaimon ja pienen pojan ja vei heidät nopeilla kameeleilla suurten murien tuolle puolelle, josta he taas pääsivät tänne, meidän aroillemme. Kiinalaiset etsivät kauan pako-

laisten jälkiä ja keksivät lopulta, minne he olivat menneet. He lähettivät voimakkaan kiinalaisen ratsuosaston nopeilla hevosilla vangitsemaan heidät, ja kiinalaiset olivatkin saamaisillaan kiinni kaanin pakenevat jälkeläiset. Mutta laama rukoili taivaalta suurta lumipyryä, niin että vain kameelit, mutta ei hevoset, pääsisivät lumen läpi. Tämä laama oli kotoisin kaukaisesta luostarista. Sinne mekin tulemme. Sinne päästäkseen täytyy kulkea Jagistain yli. Juuri tällä paikalla sairastui vanha laama äkkiä, niin että hän putosi satulasta kuolleena maahan. Ta Sin Lo, suuren kaanin leski, puhkesi itkuun. Vaikka hän näki kiinalaisten ratsumiesten jo lähestyvän laaksosta, tahtoi hän kuitenkin jatkaa matkaa vuoren solia kohti. Mutta kameelit olivat väsyksissä ja seisautuivat alituisesti. Nainen ei tietänyt, kuinka niitä oli ajettava, ja niin pääsivät kiinalaiset rosvot yhä lähemmäksi. Heidän riemuhuutonsa kuuluivat jo, sillä he luulivat saavuttaneensa mandariinien kruununperillisen vangitsemisesta lupaaman palkinnon. He aikoivat viedä Pekingiin äidin ja pojan päät asettaakseen ne siellä Tshien Meniin kansan pilkattavaksi. Pelästynyt äiti nosti lapsensa taivasta kohti ja rukoili:

'Mongolian maa ja jumalat! Katselkaa sen miehen jälkeläistä, joka on tehnyt mongolien nimen kuuluisaksi maan äärestä toiseen. Älkää salliko, että Dshingis-kaanin liha hävitetään.'

Sillä hetkellä näki hän valkean hiiren, joka istui läheisellä kallion lohkareella. Hiiri hyppäsi hänen syliinsä ja sanoi:

'Minut on lähetetty tänne pelastamaan sinut. Kulje rauhallisesti eteenpäin äläkä pelkää mitään. Ne ihmiset, jotka ajavat takaa sinua ja poikaasi, teitä, joille on määrätty maineikas elämä, ovat saavuttaneet päiviensä täyden määrän.'

Ta Sin Lo ei ymmärtänyt, kuinka pieni hiiri kykenisi pidättämään kolmesataa miestä. Mutta hiiri hyppäsi maahan ja puhui edelleen:

'Olen Tarbagatain henki, Jagistai. Olen mahtava ja jumalien lemmikki. Mutta koska olet epäillyt ihmeitätekevän hiiren voimaa, niin on Jagistai tästä lähin yhtä vaarallinen hyvälle kuin pahoillekin.'

Kaanin leski ja poika pelastuivat. Mutta Jagistai ei vieläkään tunne armoa. Matkalla tämän solan kautta täytyy aina olla varuillaan. Vuoren henki on aina valmis houkuttelemaan matkamiehen satimeen.» —

Kaikki Tarbagatain huiput ja selänteet olivat täynnä oboja. Eräässä paikassa oli kivistä pystytetty oikea torni. Henki näytti odottavan meitä.

Kun aloimme nousta pääselänteelle, se puhalsi vastaan viiltävää, kylmää tuulta, joka vinkui ja ulvoi ympärillämme, ja sitten se heitti kokonaisia lumivuoria vierimään päällemme jyrkänteiltä. Emme nähneet mitään ympärillämme, emme voineet erottaa edes lähintä kameeliakaan.

Äkkiä säpsähdin. Katselin ympärilleni, mutta siellä ei näkynyt mitään merkellisempää. Istuin mukavasti molempien satulasäkkien välissä, jotka olivat täynnä leipää ja lihaa, mutta . . . en kyennyt näkemään kameelini päätä. Kameeli oli kadonnut. Tuntui siltä, kuin se olisi liukunut pois ja pudonnut ahtaaseen kuiluun suurten satulasäkkien jäädessä kiinni sen reunoihin. Tällä kertaa oli Jagistain henki kyllä suvainnut laskea leikkiä, leikkiä, joka ei kuitenkaan näyttänyt sitä tyydyttävän, sillä kohta sen viha yltyi ylymistään.

Hurjilla tuulispäillään se koetti kiskoa meidät ja tavaramme kameeleista irti, yritti kaataa ratsumme ja riistää meiltä näkö- ja hengityskyvyn jäätyneillä lumimöhkäleillä. Monet pitkät tunnit laahauduimme syvässä lumessa hyvin hitaasti eteenpäin. Lopulta pääsimme pieneen laaksoon, jossa tuuli vinkui ja huusi tuhansin äänin. Oli tullut pimeä. Mongoli juoksenteli ympäri tietä hakemassa. Lopulta hän palasi, heilutteli käsivarsiaan ja sanoi:

»Olemme eksyneet ja meidän on jäätävä tähän yöksi. Se on hyvin paha, sillä täällä ei ole puita uuniimme ja pakkanen yltyy yhä.»

Suurella vaivalla meidän onnistui kohmettuneilla käsillä saada teltta pystyyn. Asetimme sinne hyödyttömän uuninkin, peitimme teltan lumella, kaivoimme syviä kuoppia jäätyneeseen hankeen ja pakotimme kameelimme laskeutumaan niihin huutaen niille »dzuk dzuk», polvistumiskäskyn. Sitten veimme tavarat teltaan.

Toverini ei tahtonut viettää kylmää yötä hyödyttömän uunin ääressä.

»Menen ulos hakemaan puita», sanoi hän päättävästi.

Hän otti kirveen ja katosi. Tunnin kuluttua hän palasi mukanaan suuri lennätinpatsaan kappale. »Kuulkaapa, Dshingis-kaanit», huusi hän hieroen kohmettuneita sormiaan, »jos otatte kirveenne ja menette ulos hiukan vasemmalle, löydätte kaatuneita lennätinpylväitä. Olen tehnyt hyvän Jagistain tuttavuutta, ja se näytti minulle pylväät.»

Ihan lyhyen matkan päässä olinpaikastamme kulki venäläinen lennätinlinja, joka ennen bolshevikkien aikaa oli yhdistänyt Irkutskin Uliassutaihin ja jonka mongolit kiinalaisten käskystä olivat kaataneet ja kiskoneet pois langat. Nämä pylväät pelastavat nyt solan yli pyrkivät matkustajat. Niitä oli meidänkin kiittäminen siitä, että saimme viettää yön lämpimässä teltassa ja söimme lämpimän illallisen, kuumaa lientä lihamöhkäleineen, keskellä vihaisen Jagistain valta-aluetta.

Aikaisin seuraavana aamuna löysimme tien jälleen. Se kulki vain parin-kolmensadan askelen päässä teltastamme, ja niin jatkoimme taas kulkuamme Tarbagatain vuorijonon yli.

Adair-joen laakson alussa näimme joukon Mongolian punanokkaisia variksia kiertelevän erään kukkulan yläpuolella. Lähestyimme paikkaa ja näimme siellä hevosen ja miehen ruumiit, jotka nähtävästi olivat sortuneet ihan

äskän. Oli vaikea arvata, mikä heille oli tullut. Ne lepäsivät ihan lähetyksen, ohjokset olivat kiedotut miehen oikean käden ympärille. Ei ollut näkyvissä puukonpistoa, ei ampumahaavaa. Miehen piirteitä ei saattanut erottaa. Hänen päällysvaippansa oli mongolinen, mutta hänen housunsa ja takkinsa eivät olleet mongoliseen tapaan leikatut. Tuumailimme itseksemme, mikä miehelle ja ratsulle oli mahtanut tapahtua.

Mongolimme painoi pelokkaasti päänsä kumaraan ja arveli kuiskaten, mutta varmasti: »Se on Jagistain kosto. Ratsastaja ei ole uhrannut mitään eteläisellä obolla. Senvuoksi on henki kuristanut hänet ratsuineen.»

Lopultakin oli Tarbagatain jono takanamme. Jalkojemme alla lepäsi Adairin laakso. Se on ahdas, oikukkaasti mutkitteleva alanko, joka seuraa vuorien reunustamaa virtaa ja jota peittää mehukas heinä. Kaadetut lennätinpatsaat jakoivat laakson kahteen osaan. Niitten kaatamisen Irkutskin ja Uliassutain väliltä oli kiinalaisten hyökkäävä politiikka Mongoliassa tehnyt välttämättömäksi.

Pian tuli vastaamme suuria lammasmaaloja, jotka lumen läpi hakivat hyvin ravitsevaa ruohoa. Erällä paikoilla näkyi vuoren korkeimmilla rinteillä jakeja ja härkiä. Vain kerran näimme paimenen, sillä tämän maan asukkaat näyttävät karttavan matkustajia. Teillä ei tavannut edes jurttiakaan. Paimentolaiset valitsevat talvehtimispaikkansa hyvin taitavasti. Olen usein talvella käynyt mongolien jurtissa, jotka ovat niin suojatuilla paikoilla, että tullessani kylmältä tasangolta luulin olevani kasvihuoneessa.

Kun lähestyimme isoa lammasmaalaa, lähti suurin osa siitä vähitellen kauemmaksi. Pienemmästä osasta poistui meidän vielä lähemmäksi tullessamme noin kolmeneljäkymmentä eläintä, jotka juoksivat vuoren rinnettä ylös. Otin kiikarini ja huomasin seuraavaa: Se osa lammasta, joka vielä oli paikoillaan, oli tavallisia lampaita.

Suurin osa, joka oli paennut tasangolle, oli Mongolian antilooppeja (*Gazella gutturosa*). Rinnettä ylös kiivenneet taas olivat sarvilampaita (*Ovis Argali*). Ne olivat kaikki yhdessä syöneet ruohoa Adair-laakson niityillä. Laakso oli nähtävästi talvellakin hyvä laidun. Monissa kohdissa ei virta ollut jäänyt, ja siellä täällä näkyi suuria höyrypilviä vedenpinnan yläpuolella. Muutamat antiloopit ja sarvilampaat seurasivat meitä silmillään.

»Ne koettavat pian kulkea yli tiemme», sanoi mongoli nauraen. »Antiloopit ovat hyvin kummallisia eläimiä. Monesti ne juoksevat mailimääriä päästäkseen ratsumiehen hevosen edelle ja voidakseen sitten kulkea tien poikki. Sitten kun ne ovat sen tehneet, aterioivat ne taas rauhallisesti.»

Tunsin jo ennestään antilooppien menettelyn. Päätin käyttää sitä metsästystarkoituksiin. Järjestimme pyynnin seuraavasti: Jätimme mongolin jatkamaan matkaa entiseen suuntaan kuormakameelin kanssa. Me muut hajaannuimme viuhkanmuotoisesti eri suuntiin ja kuljimme tiestä oikealle laumaa kohti. Lauma jäi heti hämmästyneenä paikoilleen, sillä niiden etiketti vaati, että piti samalla kertaa päästä kaikkien neljän ratsastajan tien poikki. Niitä oli noin kolmetuhatta eläintä, ja koko tuo armeija juoksenteli nyt määrää vailla puolelta toiselle. Syntyi täydellinen hämminki. Noin viisikymmentä päätä käsittävä ryhmä hyökkäsi kahdessa rivissä paikkaa kohti, jossa minä olin. Huudahdin ja ammuin. Eläimet jäivät heti seisomaan, juoksentelivat sitten sinne tänne ja törmäsivät yhteen muutamien hyppiessä toisten yli. Niiden häiriö kävi niille kalliiksi, sillä siten sain tilaisuuden laukaista neljä kertaa ja kaataa kaksi komeata eläintä. Ystäväni oli vieläkin onnellisempi kuin minä, sillä hän ampui vain kerran keskelle laumaa ja kaatoi yhdellä luodilla kaksi eläintä.

Sillä välin olivat sarvilampaat kiivenneet vielä ylemmäksi vuorelle ja olivat asettuneet sinne riveihin ja ruotui-

hin kuin sotilaat. Ne katselivat meitä tarkasti. Näinkin kaukaa saatoin selvästi nähdä niiden voimakkaat ruumiit majesteettillisine päineen ja isoine sarvineen.

Kun olimme keränneet saaliimme, kiiruhdimme edellä ratsastaneen mongolin jälkeen ja jatkoimme matkaa. Aituiseseen tapasimme lampaanruumiita, joitten kurkut oli revitty rikki ja liha syöty kyljistä.

»Se on susien työtä», sanoi oppaamme. Näillä seu-
duilla on aina hyvin paljon susia.»

Tapasimme vielä monta antilooppilaumaa, jotka joka kerta juoksivat rinnallamme niin kauan, että voivat juosta edessämme tien poikki. Sitten ne pysähtyivät ihan rauhallisina ja jatkoivat syöntiään. Kerran käänsin kameelini päinvastaiseen suuntaan pettäökseni antiloopeja. Koko karja ryhtyi heti kilpailuun, juoksi samaan suuntaan rinnallani, kunnes saattoi mukavasti juosta tien poikki. Silloin käänsin taas kameelini, jolloin eläimet menettelivät ihan samoin palaten entiselle laitumelleen. Toisella kertaa uudistin saman tempun kolmasti, ja se sai minut sydämellisesti nauramaan noille eläimille.

Meidän oli tässä laaksossa vietettävä hyvin epämiellettävä yö. Pysähdyimme erääseen paikkaan jäätyneen joen rannalla, jossa korkea, joen yli riippuva kieleke suojeli meitä tuulelta. Uunissamme paloi tuli ja kattilassamme oli kiehuva vettä. Telttamme oli myös lämmin ja mukava. Aioimme juuri päästä lepäämään ja iloitsimme jo illallisesta, kun äkkiä kuulimme ihan teltan läheltä helvetillistä ulinaa ja naurua, kun taas laakson toiselta puolen kajahti vastaukseksi surkea ulvonta.

»Susia», sanoi mongolimme rauhallisesti tarttuen revolveriinsa ja lähtien teltasta. Hän ei palannut pitkään aikaan. Lopulta kuulimme laukauksen ja heti sen jälkeen hän palasi teltaan.

»Peloitinpa niitä hiukan», sanoi hän. »Ne olivat kokoon-
tuneet Adairin rannalle kameelin ruumiin päälle.»

»Toivottavasti ne eivät ole koskeneet meidän kameelejamme?» kysyimme.

»Tehdään tuli teltan ulkopuolelle, niin ne jättävät meidät rauhaan.»

Illallisen jälkeen kävimme levolle. Pysyin kuitenkin kauan valveilla kuunnellen palavan puun räiskettä tulessa, kameelien syvää, huokaavaa hengitystä ja susien kaukaista ulvontaa.

Vihdoin nukuin välittämättä äänistä. En tiedä kuinka kauan lienen nukkunut, kun äkkiä tunsin aimo survauksen kyljessäni ja heräsin. Makasin ihan teltan reunassa. Joku sen ulkopuolella oli kiivaasti syössyt minua vasten muitta mutkitta. Arvelin, että joku kameeleista oli tullut nuoleksimaan telttakangasta. Otin mauserini ja löin sillä kovasti kankaaseen. Kuului äkäistä ulvontaa, jota seurasi poistuvien käpälien tassutus.

Seuraavana aamuna huomasimme susien jäljistä, että ne olivat tulleet ihan teltan seinän viereen ja olivat koettaneet kaivautua rakentamamme lumivallin alitse. Nähtävästi oli yksi ryöväreistä saanut poistua aika kuhmu otsassaan.

»Sudet ja kotkat ovat Jagistain palvelijoita», selitti mongoli meille hyvin vakavasti. Se ei kuitenkaan estä mongoleja pyydystämästä susia. Ruhtinas Baysein leirissä pääsin kerran näkemään sellaisen metsästyksen. Mongoliratsastajat saavuttivat parhailla ratsuillaan sudet avoimella tasangolla ja löivät ne kuoliaaksi raskailla bambukepeillä, tashureilla. Eräs venäläinen eläinlääkäri oli kerran opettanut mongolit myrkyttämään susia strykniiinillä, mutta he luopuivat pian siitä menetelmästä, koska koirat, paimentolaisten hyvät ystävät, siten joutuivat vaaraan. Mongolit eivät milloinkaan ahdistaneet kotkia ja haukkoja, vaan ruokkivatkin niitä. Kun he teurastavat eläimiä, niin he usein heittävät, kuin koirille, lihapaloja ilmaan, jotka kotkat ja haukat sieppaavat lennossa. Kotkia ja haukkoja pidetään suuressa arvossa, ne kun karkoittavat varikset ja harakat,

jotka ovat vaarallisia eläimille, koska ne repivät ja nokkivat eläinten selkään tulleita haavoja.

21.

Kuoleman koto.

Kameelimme astelivat hitaasti ja tasaisesti pohjoista kohti. Kuljimme päivittäin viisikolmatta, kolmekymmentä mailia. Tie vei meidät pienen luostarin luo, joka oli sen vasemmalla puolella. Luostarin rakennukset olivat neliössä, ja niitä ympäröi korkea aita paksuista parruista. Aidan joka puolella oli keskellä aukko, joka vei temppelein jälle ovelle. Se oli ihan rakennusneliön keskellä. Temppe-
lissä oli kiinalaisen rakennustavan mukaan punaisiksi lakeeratut pylväät ja kaarevat katot ja se nousi korkealle yli sitä ympäröivien laamojen mataloiden asuntojen. Tien toisella puolella oli rakennus, joka oli kiinalaisen linnoituksen näköinen, mutta se oli kai vain kiinalainen kauppavarasto eli dugun. Kiinalaiset rakentavat nim. varastonsa aina linnoitusten näköisiksi, joita ympäröivät kahdet, vain muutaman askelen erottamat muurit. Niissä on tavallisesti kaksi-, kolmekymmentä aseistettua miestä kaiken varalle. Näin voidaan näitä duguneita hädän tullen käyttää linnakkeina ja niissä voi kestää pitkänkin piirityksen.

Dugunin ja luostarin välillä oli hiukan lähempänä tietä paimentolaisleiri. Heidän hevosiin ja karjaansa ei näkynyt. Luultavasti nuo mongolit olivat asuneet täällä jo kauan ja jättäneet karjansa vuoristoon. Useitten jurttien yllä liehui monivärisiä, kolmikulmaisia lippuja, merkinä siitä, että jurttissa oli sairaita. Toisten edessä taas oli korkeita paaluja, joitten päihin oli pistetty mongolilakkeja, jotka osoittivat, että niiden isännät olivat kuolleet.

Tasangolla harhailevat koiraparvet ilmaisivat ruumiitten olevan jossakin lähellä, joko rotkoissa tai virran rannoilla.

Lähestyessämme leiriä kuulimme hurjaa rummunpärrytystä, huilun kaihomielisiä säveliä ja mielipuolista kirkunaa. Mongolimme, joka oli lähtenyt edelle tiedustelemaan, kertoi, että eräät mongoliperheet olivat tulleet tänne luostariin hakemaan apua Jahantsin hutuktulta, jonka parannuskyvystä kerrottiin ihmeitä. Ihmisiä vaivasi ihotauti ja musta rokko. He olivat kulkeneet hyvin pitkän matkan saadakseen tietää, ettei hutuktu ollutkaan luostarissa, vaan oli mennyt Urgaan Elävän Buddhan luo. Senvuoksi heidän oli pakko kääntyä poppamiesten puoleen.

Nuo ihmiset kuolivat toinen toisensa jälkeen. Juuri meidän tullessamme he olivat haudanneet seitsemännenkolmatta ruumiin tasangolle.

Puhellessamme näistä asioista tuli velhotohtori jurtasta. Hän oli vanha, kaihisilmäinen ja rokonarpinen mies, kokonaan ryysyihin puettu. Useita värillisiä riepuja riippui hänen lanteillaan. Hänellä oli muassaan rumpu ja huilu. Näimme vaahtoa hänen suupielissään ja hulluuden hänen silmissään. Äkkiä hän alkoi pyöriä ympäriinsä ja tuhansin tavoin väännellen pitkiä sääriään ja heilutellen olkapäitään tanssia samalla lyöden rumpuaan, puhallellen huiluaan, huutaen ja raivoten ja kiihoittaen liikkeensä äärimmäisen nopeiksi, kunnes hän vihdoin kasvot kalpeina ja verestävin silmin syöksyi lumeen, missä hänen jäsenensä yhä vavahtelivat ja hän päästeli yhä mielettömiä huutojaan. Tällä tavoin tohtori hoiti potilaitaan. Hänen hulluutensa karkoitti muka pahat henget, sairauden kantajat.

Toinen velho juotti potilailleen likaista, savista vettä, joka, kuten hän sanoi, oli Elävän Buddhan kylpyvettä; hän oli muka siinä pessyt »jumalaista» lootuskukasta syntynyttä ruumistaan.

»Om, om», kirkuivat molemmat velhot yhtämittaa.

Sillä aikaa kuin lääkärit taistelivat paholaisen kanssa,

olivat sairaat jääneet omiin hoiviinsa. He makasivat kovassa kuumeessa lammasnahka- ja ryysykääröjen alla, hourailivat ja heittelevivät. Hiilivalkean ääressä jutteli joukko välinpitämättömiä naisia ja lapsia, jotka vielä olivat terveitä, joiivat teetä ja tupakoivat. Näissä jurtissa näin kärsivien ja kuolevien keskellä niin paljon kauhistuttavaa kurjuutta, etten voi sitä kertoakaan.

Mieleeni tuli ajatus: »Oi, suuri Dshingis-kaani, miksi sinä, kun kerran niin hyvin käsität Aasian ja Euroopan aseman, joka omistit työsi Mongolian kansan kunnialle, et omalle kansallesi, joka yhä vielä on säilyttänyt vanhan siveysoppinsa, kunniallisuutensa ja rauhalliset tapansa, miks'et antanut sille tarpeellista valistusta, joka olisi suojellut sitä tällaiselta kuolemalta? Sinun Karakorumin mausoleumissa vuosisatoja lahonneitten luittesi tulisi nousta vastustamaan sinun entisen suuren, puolen sivistysmaailman pelkäämän kansasi kuolemaa.»

Tällaisia ajatuksia liikkui mielessäni, kun näin noitten varmaa kuolemaa odottavien leirin ja kuulin kuolevien miesten, naisten ja lasten ähkynän, kirkunan ja hourailua. Jossakin kaukana ulvoivat nälkäiset koirat, ja väsyvän velhon rumpu kaikui yksitoikkoisesti.

»Eteenpäin!» En voinut kauemmin katsella tuota kauhun kuvaa. Kun olimme lähteneet liikkeelle, painoi meitä tunne, että meitä oli tuosta kamalasta paikasta lähtenyt ajamaan takaa joku kaamea, näkymätön paholainen. Sairauksien paholainenko? Vai ainoastaan kauhun kuvat? Taikka ehkä noitten ihmisten sielut, joita siellä uhrattiin mongolisen pimeyden alttarille? Selittämätön kammo valtasi meidät molemmat. Vasta kun käännyimme pois tieltä ja pääsimme metsäisen harjanteen yli laaksoon, josta ei näkynyt Jahantsi Kuren luostaria, ei dugunia, eikä kuolevien mongolien hautaa, vasta siellä saatoimme hengittää vapaasti.

Olimme saapuneet suuren järven rannalle. Se oli Tisingol. Rannalla oli iso venäläinen talo, Uliassutain ja Kosogolin välinen lennätinasema.

Murhaajien parissa.

Lähestyessämme lennätinasemaa tuli meitä vastaan nuori, vaalea mies, aseman hoitaja, nimeltään Kanin. Hiukan ujustellen hän tarjosi meille yösjaa talossaan. Kun astuimme sisään, nousi pöydästä pitkä, laiha mies ja tuli arastellen lähemmäksi tähyillen meitä hyvin tarkkaan.

»Vieraita», selitti Kanin. »He ovat menossa Khathyliin. Yksityishenkilöitä, outoja, ulkomaalaisia . . .»

»Vai niin», sanoi toinen rauhallisesti, ikäänkuin olisi ymmärtänyt.

Kun avasimme vyömme ja vaivalloisesti riisuimme raskaat mongoliset viittamme, kuiskaili pitkä, laiha mies vilkkaasti isäntämme kanssa. Kuulin hänen sanovan pöytää lähestyessämme: »Meidän on siis pakko jättää se toistaiseksi.» Kanin nyökkäsi.

Pöydässä istui vielä monta muutakin, joitten joukossa Kaninin apulainen, kookas, vaalea, kalpeakasvoinen mies, joka lörpötteli kaikenlaisista maailman asioista. Hän oli puolihassu. Kaninin vaimo, nuori, väsyneen näköinen nainen, jolla oli pelokkaat silmät ja piinautuneet kasvot, oli myös läsnä. Hänen rinnallaan istui noin viisitoistavuotias tyttö, jonka tukka oli lyhyeksi leikattu ja joka oli puettu kuin mies. Huoneessa oli vielä Kaninin kaksi pientä poikaa.

Tutustuimme kaikkiin. Isokokoinen vieras oli nimeltään Gorokov ja sanoi olevansa venäläinen siirtolainen Samgaltaista. Hän esitteli lyhyttukkaisen tytön sisarekseen.

Kaninin vaimo katseli meitä selvän pelon vallassa eikä puhunut mitään. Nähtävästi läsnäolomme kiusasi häntä. Meillä ei kuitenkaan ollut muuta neuvoa, jomme teetä ja söimme leipää ja kylmää lihaa.

Kanin kertoi, että hänen perheensä oli lennätinlinjan hävittämisen jälkeen joutunut hätään. Bolshevikit eivät

lähettäneet hänelle palkkaa Irkutskista, niin että hänen oli pakko elää millä keinoin hyvänsä. Hän korjasi perheineen heinää, jota he myivät venäläisille siirtolaisille, hoitivat yksityistietojen perille lähettämistä ja tavaroiden välitystä Khathylista Uliassutaihin ja Samgaltaihin, ostivat ja myivät karjaa, metsästivät ja saattoivat siten ansaita elantonsa.

Gorokov kertoi, että hänen kauppaa-asiansa pakottivat hänet lähtemään Khathyliin. Hän ja hänen sisarensa olisivat senvuoksi mielissään, jos saisivat yhtyä meidän karavaaniimme. Hänellä oli värittömine silmineen, jotka aina välttivät toisen katsetta, kaikkea muuta kuin miellyttävät kasvot.

Keskustelun kuluessa kysyimme Kaninilta, oliko läheisyydessä venäläistä siirtolaata. Hän vastasi otsaansa rypistellen ja vihaisin katsein:

»Noin virstan päässä täältä asuu vanha rikas mies Bobrov. En neuvoisi teitä kumminkaan käymään hänen luonaan, sillä hän on häijy, töykeä, vanha lurjus.»

Puolisonsa näin puhuessa rouva Kanin katseli maahan ja veti olkapäitään yhteen, ihan kuin vilu olisi puistattanut häntä. Gorokov ja hänen sisarensa tupakoivat yhä välinpitämättöminä. Kaikki tuo, Kaninin äänen vihainen väre, hänen vaimonsa hämilleen-tulo ja Gorokovin teennäinen välinpitämättömyys herätti huomiotani. Siksi päätinkin käydä tuon vanhan siirtolaisen luona, jota Kanin oli arvostellut niin epäedullisesti. Uliassutaissa tunsin kaksi Bobrovnimistä miestä. Sanoin Kaninille, että minua oli pyydetty persoonallisesti jättämään Bobroville kirje, vedin päällystakin ylleni ja läksin ulos.

Bobrovin talo oli syvässä laaksossa. Sitä ympäröi aita, jonka yli talojen matalat katot näkyivät. Eräästä ikkunasta paistoi valkea. Kolkutin oveen. Koirien hurja haukunta vastasi. Aidan raoista näin neljä jättiläiskokoista mongolista koira, jotka irvistivät ikeniään ja ulvoivat hurjasti hyökätessään porttia vastaan. Pihalla avautui asuinhuoneen ovi. Joku huusi: »Kuka siellä?»

Vastasin olevani matkustaja Uliassutaista. Ensiksi sidottiin koirat. Sitten päästi minut sisään mies, joka katseli minua tutkivasti päästä jalkoihin. Revolverin pää pisti esiin hänen taskustaan. Rauhoittuneena näkemästään ja kertomuksestani, että tunsin hänen sukulaisiaan, toivotti hän minut lämpimästi tervetulleeksi, pyysi minua käymään sisälle ja tutustutti minut vaimoonsa, arvokkaaseen hienoon naiseen, ja hyvin kauniiseen kasvattityttöön, viisivuotiaaseen tyttöön, jonka hän oli löytänyt arolta bolshevikkeja paossa olevan nääntyneen äitinsä ruumiin vierestä.

Bobrov kertoi minulle eversti Kazagrandin venäläisten joukkojen karkoittaneen punaiset joukot Kosogolista. Saa-toimme siis vaaratta jatkaa matkaamme Khathyliin.

»Miksi ette mieluummin ole meillä yötä kuin noitten rosvojen luona tuolla?» kysyi vanhus. Pyysin häneltä enemmän selityksiä ja sainkin hyvin tärkeitä tietoja. Näytti siltä, että Kanin oli Irkutskin punaisten tänne vakoilemaan lähettämä bolshevikki. Nyt hänet kuitenkin oli tehty vaarattomaksi, arveli Bobrov, kun langat hänen asemansa ja Irkutskin väliltä oli katkaistu. Kuitenkin oli Biiskistä, Altain alueelta, äskettäin saapunut tuollainen tärkeä komissaari.

»Gorokov?» kysyin.

»Sillä nimellä hän kulkee», vastasi vanhus. »Mutta minäkin tulen juuri Biiskistä ja tunnen siellä jokaisen. Hänen oikea nimensä on Puzikov, ja lyhyttukkainen tyttö hänen seurassaan on hänen rakastajattarensa. Hän on tshekan komissaari, ja tyttö on saman viraston asiamies. Viime elokuussa ampuivat nämä molemmat revolvereillaan seitsemänkymmentä Koltshakin armeijan vangittua upseeria. Roistomaisia, luihuja murhaajia. Nyt he ovat tulleet tänne vakoilemaan maata. He tahtoivat olla yötä meillä, mutta tunsin heidät liian hyvin ja kielsin heitä tulemasta.»

»Ettekö pelkää heitä?» kysyin muistaessani noitten ihmisten monet epäilyttävät sanat ja katseet, kun he istuivat pöydässä lennätinasemalla.

»En pelkää», vastasi vanhus. »Osaan puolustaa itseäni ja perhettäni. Minulla on sitäpaitsi suojelija — poikani. Hän on sellainen ampuja, ratsastaja ja taistelija, ettei koko Mongoliassa ole hänen vertaistaan. Olen pahoillani, kun ette saa tutustua häneen. Hän lähti pitämään huolta karjastamme ja palaa vasta aamulla.»

Otimme sydämelliset jäähyväiset. Lupasin palatesamme asua hänen luonaan.

»No, mitä Bobrov meistä juurusi?» kuului kysymys, jolla Kanin ja Gorokov ottivat minut palatessani vastaan.

»Ei mitään teistä», vastasin. »Sillä kun hän kuuli, että asuin teillä, ei hän yleensä halunnut puhua mitään kansani. Mitä teidän välillänne on tapahtunut?» lisäsin kysyvästi ollen olevinani hämmästynyt.

»Se on vanha riita», mutisi Gorokov.

»Pahaluontoinen vanha roisto», arveli Kanin. Mutta rouva Kaninin aroista silmistä kuvastui oikea kauhu, ikäänkuin hän joka hetki odottaisi saavansa kuolettavan iskun.

Gorokov kokosi tavaransa ollakseen seuraavana aamuna valmis lähtöön. Asetimme yksinkertaiset vuoteemme vieriseen huoneeseen ja valmistauduimme käymään levolle. Sitä ennen kuiskasin toverilleni, että hän pitäisi revolverinsa varalla. Ystäväni hymyili vain vetäessään revolverinsa esiin ja pannessaan kirveensä päänalusensa alle.

»Nuo ihmiset näyttivät minusta heti hyvin epämiellyttäviltä», kuiskasi hän. »Heillä on jotakin pahaa mielessä. Huomenna ratsastan Gorokovin jäljessä ja varustan hänelle pienen, kauniin dum-dum-luodin.»

Mongolit viettivät yön teltoissaan avoimella pihalla kameeliensa vieressä. He tahtoivat olla eläintensä luona ruokkiakseen niitä. Noin seitsemältä aamulla lähdimme liikkeelle. Ystäväni asettui paikoilleen karavaanin loppupäähän ja pysytteli tällä tavoin aina Gorokovin takana, jolla, kuten hänen »sisarellaankin», — molemmat olivat hampaisiin saakka aseistetut oli komea hevonen.

»Kuinka olette saaneet hevosenne pysymään noin hyvässä kunnossa, vaikka teillä on takananne pitkä tie Samgaltaista tänne?» kysyin heiltä.

Kun Gorokov vastasi, että hevoset olivat Kaninin omaisuutta, selvisi minulle, ettei tämä saattanut olla niin köyhä, kuin hän oli väittänyt. Sillä jokainen rikas mongoli olisi antanut hänelle noista hevosista niin paljon lampaista, että hän olisi saattanut täyttää lihavarastonsa vuoden päiviksi.

Pian saavuimme laajalle suolle, jota ympäröi tiheä pensaikko. Olin suuresti hämmästynyt nähdessäni siellä sadoittain metsäkanoja. Vedestä nousi lentoon sorsaparvi, kun tulimme lähelle. Talvella, pahimmalla pakkasella ja kylmän tuulen aikana sorsia! Mongoli selitti ilmiön minulle seuraavasti:

»Tämä suo pysyy aina lämpimänä eikä jäädy koskaan. Sorsat elävät täällä koko vuoden, ja metsäkanat saavat pehmeästä, lämpimästä maasta kylliksi ravintoa.»

Puhuessani mongolin kanssa näin suolla punertavan-keltaisen tulenliekin. Se liehui sinne tänne ja katosi äkkiä. Kohta välähti toisella rannalla taas kaksi samanlaista tuliekielekettä. Huomasin, että ne olivat todellisia virvatulia, joita kaikkialla ympäröivät tuhannet tarut, mutta joitten syttymisen kemia selittää ihan luonnollisella tavalla siten, että niissä on kyseessä suokaasujen syttyminen, joita kasvien mätänemisestä syntyy lämpimässä, kosteassa suo-
maassa.

»Täällä asustavat Adairin pahat henget, jotka ovat alituisessa taistelussa Murenin haltioiden kanssa», selitti mongoli.

»Ei ole ihme», ajattelin, »että kun kerran runottomassa Euroopassakin vielä meidän päivinämme talonpojat uskovat, että nuo liekit johtuvat ilkeästä noituudesta, niin miksikä ei kaikkien ihmeitten maassa niitä pidettäisi kahden lähellä toisiaan olevan joen haltioiden merkkitulina».

Kun olimme jättäneet suon taaksemme, huomasimme

jonkun matkan päässä edessämme ison luostarin. Vaikka se olikin puolen mailin päässä tieltä, selitti Gorokov, että hänen oli poikettava sinne ostamaan tavaroita kiinalaisilta kauppiailta. He ratsastivat nopeasti tiehensä luyaten pian palata seuraamme. Emme kuitenkaan tavanneet heitä pitkään aikaan. Kohtasimme sitten toisemme kokonaan muuttuneissa olosuhteissa, joilla oli heille traagillinen sisällys. Omasta puolestamme olimme tyytyväisiä päästessämme heistä. Nyt saatoin tarkoin kertoa toverilleni, mitä Bobrov oli heistä ilmoittanut.

23.

Tulivuorella.

Seuraavana iltana saavuimme Khathyliin, joka on pieni venäläinen siirtola. Siihen kuuluu kymmenkunta hajallaan olevaa taloa Egingolin eli Jagan laaksossa, joka puoli mailia kylän yläpuolella eroaa Kosogolista. Kosogol on suunnattoman suuri alppijärvi. Se on syvä ja kylmä, viisi-yhdeksättä mailia pitkä ja kymmenen-kolmekymmentä mailia leveä. Sen länsirannalla asuvat Darkhat-sojootit, jotka sanovat järveä Hubsuguliksi. Kosogol on sen mongolinkielinen nimi.

Sekä sojootit että mongolit pitävät järveä peloittavana, pyhänä vetenä. Tämän luulon saattaa helposti ymmärtää, sillä järvi on vieläkin osittain vulkaanisessa toiminnassa olevalla alueella. Kesällä sen tyyni pinta usein aurinkoisinakin päivinä rupeaa kuohumaan korkeina laineina, jotka eivät ole vaarallisia ainoastaan alkuasukkaiden kalastusvenheille, vaan järvellä kulkeville isoille venäläisille höyrylaivoillekin. Talvella järven jää taas yht'äkkiä murtuu, ja avoimista paikoista nousee ilmaan korkeita höyrypatsaita.

Nähtävästi järven pohjalla piilevät kuumat lähteet rupeavat silloin tällöin toimimaan, taikka sitten liikkuu siellä laavavirtoja. Järven pinnalle usein kohoavat joukot kuolleita kaloja osoittavat, että nämä luonnonilmiöt johtuvat joistakin maanalaisista murroksista: kaloja kuolee usein niin paljon, että ne tukkeavat matalat lasku-uomat.

Järvi on erittäin rikas kaloista. Siinä on pääasiallisesti forelleja ja muita lohilajeja. Se on kuuluisa ihmeellisistä »valkoisista kaloistaan», joita ennen lähetettiin koko Mandshuriaan, vieläpä Mukdeniin saakka. »Valkea kala» on lihava, merkillisen pehmyt ja tuottaa mainiota kaviaaria. Toinen kalalaji on khayrus eli forelli, joka talvella, päinvastoin kuin muut kalat, lähtee laskeutumaan alaspäin Jaga-jokea pitkin, jolloin koko joki rannasta rantaan saattaa olla täynnä vedestä pistäviä kalanselkiä. Tätä kalaa ei kuitenkaan pyydetä, sillä se on täynnä matoja eikä sovi ravinnoksi. Eivät edes kissat ja koiratkaan välitä khayruksesta. Tässä on kyseessä hyvin mielenkiintoinen ilmiö, jota Irkutskin yliopiston professori Dorogostaiski tutki, kunnes bolshevikit häiritsivät hänen työtään.

Khathylissa oli pakokauhu vallalla. Eversti Kazagrandin venäläinen osasto oli yht'äkkiä joutunut kyvyttömäksi taisteluun ja hajonnut upseerien keskinäisten riitojen vuoksi. Tämä tapahtui juuri sen jälkeen kuin se oli kaksi kertaa voittanut bolshevikit ja päässyt nopeasti etenemään marssiessaan Irkutskia kohti. Bolshevikit käyttivät asemaa hyväkseen, vahvistivat joukkonsa tuhanneksi mieheksi ja ryhtyivät etenemään valloittaakseen takaisin menettämänsä alueen. Kazagrandin joukon jäännökset perääntyivät Khathylia kohti, jossa aiottiin yrittää äärimmäistä vastarintaa.

Khathylin asukkaat latoivat kaiken irtaimen omaisuutensa kärryille ja pakenivat kaupungista jättäen karjansa ja hevosensa jäljelle. Eräs ryhmä suunnitteli pakoa kaukasiin lehtikuusimetsiin ja vuorensoliin, kun taas toinen

joukkue kääntyi etelään Muren Kurea ja Uliassutaita kohti.

Samana päivänä kuin saavuimme sinne, ilmoitettiin mongolisille paikallisviranomaisille, että punaiset olivat saartaneet eversti Kazagrandin ja marssivat siis todella Khathyliin. Mongolinen virkamies käski heti kuormittaa asiapaperinsa ja palvelijansa yhdentoista kameelin selkään ja lähti pois paikkakunnalta. Hänen mukanaan katosi mongolinen oppaamme puhumatta meille sanaakaan ja otti kameelimme mukaansa.

Asemamme näytti nyt epätoivoiselta. Kiiruhdimme siirtolaisten luo, jotka eivät vielä olleet lähteneet pakoon, yrittääksemme ostaa heiltä kameeleja. Nämä olivat kuitenkin tapausten kulkua odotellessaan kuljettaneet laumansa kaukaisiin kätköihin eivätkä siis voineet antaa meille mitään. Sen jälkeen läksimme tohtori V. G. Gayn, kaupungissa asuvan eläinlääkärin luo, joka oli kuuluisa koko Mongoliassa taistelustaan eläinruttoa vastaan. Hän asui täällä perheineen ja oli, sittenkuin hänen oli ollut pakko luopua valtionvirastaan, ruvennut karjakauppiaksi. Hän oli hyvin mielenkiintoinen, taitava ja tarmokas henkilö. Tsaarin hallituksen aikana hän oli saanut tehtäväkseen välittää kaikki Venäjän armeijan lihanhankinnat Mongoliasta Saksan rintamalle. Näin tuli hänestä suurenmoisen yrityksen pääjärjestäjä. Mutta kun bolshevikit v. 1917 anastivat vallan, asettui hän heidän käytettäväkseen. Kun Koltshakin joukot toukokuussa 1918 karkoittivat bolshevikit Siperiasta, vangittiin hänet ja vedettiin oikeuteen. Hänet päästettiin kuitenkin vapaaksi, sillä huomattiin, että hän oli ainoa henkilö, joka saattoi hoitaa suurta lihanhankintaa. Hänestä tuli siten amiraali Koltshakin lihanhankkija. Viime aikoina oli Gay taas ollut Kazagrandin joukkojen muonanhankinnan järjestäjä ja välittäjä.

Kun menimme hänen luokseen, sanoi hän heti, ettei meillä ollut muuta neuvoa kuin tyytyä muutamiin kulu-

neihin, laihoihin hevosiin, jotka kykenivät kantamaan meidät kuudenkymmenen mailin päähän Muren Kureen, josta sitten saisimme kameeleja jatkaaksemme matkaa Uliassutaihin. Mutta nämäkin hevoset olivat jonkun matkan päässä kaupungista, niin että meidän oli pakko viettää siellä se yö, jona punaisia joukkoja odotettiin.

Olimme hämmästyneet nähdessämme, että Gaykin perheineen halusi jäädä kaupunkiin punaisten tuloon saakka. Muuten jäi sinne vain muutamia kasakoita, jotka olivat saaneet määräyksen jäädä jälkeen pitämään silmällä punaisten joukkojen liikkeitä.

Yö saapui. Toverimme ja minä olimme valmiit taistelemaan tai, äärimmäisessä tapauksessa, tekemään itsemurhan. Pysyttelimme pienessä talossa lähellä Jagaa. Siellä asui työläisiä, jotka eivät pitäneet pakoa välttämättömänä. He lähtivät eräälle kukkulalle, josta näkyi koko tasanko niille vuorille saakka, joitten takaa punaisten joukkojen piti ilmestyä. Tältä tähystyspaikalta saapui äkkiä eräs työmiehistä huutaen takaisin.

»Voi, voi, punaiset tulevat! Ratsumies nelisti niin nopeasti kuin voi metsätietä pitkin. Huusin hänelle, mutta hän ei vastannut. Oli pimeä, mutta näin kuitenkin, että hänen hevosensa oli tuntematon.»

»Älä puhu pötyä», sanoi toinen työmies. »Luultavasti on joku mongoli ratsastanut ohi ja pidit häntä punaisena.»

»Ei se ollut mongoli», vastasi ensimmäinen työmies. »Hevonen oli kengitetty. Kuulin selvästi kavioiden kapseen tiellä. Voi meitä!»

»Hyvä on», sanoi toverini. »Näyttää siltä, että lopumme lähestyy. Tyhmää, että kaikki päättyy tällä lailla.»

Hän oli oikeassa.

Juuri sillä hetkellä kolkutti joku oveen. Se oli mongoli, joka toi meille kolme hevosta pakomatkaa varten. Satuolimme ne heti ja kuormitimme kolmannen tavaroilla ja elintarpeilla. Sitten ratsastimme heti pois sanoaksemme Gaylle hyvästit.

Hänen talossaan tapasimme koolla kokonaisen sota-neuvoston. Pari kolme siirtolaista ja eräitä kasakoita oli saapunut täyttä laukkaa vuorilta ja ilmoittanut, että punainen osasto lähestyy Khathylia, mutta jää yöksi metsään, missä se par'aikaa sytyttää leiritulia. Todella näkyikin ikkunasta tulen loimotusta. Oli hyvin merkkillistä, että vihollinen jäi metsään odottamaan huomista päivää, vaikka se hyvinkin olisi voinut ratsastaa kylään, jonka aikoi vallata.

Aseistettu kasakka astui sisään ja ilmoitti, että kaksi aseistettua joukko-osaston miestä lähestyi taloa. Kaikki huoneessa olevat miehet teroittivat korviaan. Ulkoa kuulimme useain hevosten kavierien kapseen ja ihmisääniä. Sitten kolkutettiin oveen.

»Sisään», huusi Gay.

Kaksi nuorta miestä tuli sisään. Heidän partansa olivat ihan valkoiset ja heidän poskensa pakkasesta tulipunaiset. Heillä oli yllään tavallinen siperialainen viitta ja päässä isot astrakaanilakit. Mutta aseita heillä ei ollut.

Heille tehtiin heti joukoittain kysymyksiä. Silloin kävi selville, että pelätty joukko oli ryhmä Irkutskin ja Jakutskin talonpoikia, jotka olivat taistelleet bolshevikkeja vastaan. Heidät oli voitettu lähellä Irkutskia, ja he koettivat nyt päästä yhteyteen Kazagrandin kanssa. Näitten joukkojen päällikkö oli sosialisti, kapteeni Vasiljev, joka oli tsaarin aikana saanut kärsiä paljon mielipiteittensä takia.

Nyt ei vaara enää uhannut meitä. Siitä huolimatta päätimme nopeasti lähteä Muren Kureen, koska olimme saaneet haluamamme tiedot ja meillä oli kiire viedä ne perille.

Kadulla saavutimme kolme kasakkaa, jotka olivat menossa hakemaan takaisin etelään pakenevia siirtolaisia. Liityimme heihin. Astuimme satulasta ja talutimme hevosemme joen jään yli. Jaga oli hurja. Maanalaiset voimat nostattivat jään alla korkeita, ylöspäin pyrkiviä aaltoja, jotka hurjasti kohisten kiskoivat irti suuria jääkappaleita,

musersivat ne pieniksi muruiksi ja imivät ne joen alajuoksua peittävän, vielä särkymättömän jään alle. Kuin käärmeet kiemurtelivat halkeamat sinne tänne jään pinnalla. Eräs kasakoista syöksyi tällaiseen halkeamaan, ja pääsimme juuri parahiksi pelastamaan hänet. Kastuttuaan jääkylmässä vedessä täytyi hänen palata Khathyliin. Hevosemme liukastuivat usein ja upposivat jäähän. Sekä ihmiset että eläimet tunsivat kuoleman läheisyyden.

Lopulta pääsimme toiselle rannalle ja saatoimme jatkaa matkaamme etelää kohti. Kymmenen mailin päässä tapasimme ensimmäisen pakolaisryhmän. He olivat pystyttäneet ison teltan ja täyttäneet sen lämmöllä, mutta myös savulla. Heidän leirinsä oli kiinalaisen kauppavaraston vieressä, jonka omistaja kuitenkin kieltäytyi päästämästä pakolaisia avariin suojiinsa, vaikka heidän joukossaan oli lapsia, naisia ja sairaita. Vietimme siellä vain puolisen tuntia.

Kun sitten jatkoimme matkaa, oli tie hyvä, paitsi niillä paikoilla, missä oli paljon lunta.

Kuljimme Egingolin ja Murenin välisen, melkoisen korkean vedenjakajan yli. Solatiellä sattui meille aivan odottamatonta. Ratsastimme juuri jokseenkin leveään laakson kautta, jonka seinämien yläosat olivat metsän peitossa. Metsän reunassa näimme kaksi ratsastajaa, jotka silminnähtävästi tarkastelivat meitä. Tapa, jolla he istuivat satuloissaan, ja heidän hevostensa muoto ilmaisi meille, etteivät he saattaneet olla mongoleja. Huusimme heille ja heilutimme käsiämme, mutta he eivät vastanneet. Metsästä tuli nyt kolmas ratsastaja, joka myös pysähtyi katselemaan jälkeemme. Päätimme ottaa selville keitä he olivat ja laukkasimme heitä kohti. Kun olimme heistä noin tuhat metrin päässä, liukuivat he satuloistaan ja aloittivat pikatulen meitä vastaan. Onneksi ratsastimme hajalla, niin että heillä oli huono maali. Hyppäsimme hevosten selästä, heittäydymme vatsallemme maahan ja valmistauduimme

taisteluun. Siitä huolimatta emme vielä ampuneet, koska arvelimme heidän erehdyksestä pitävän meitä punaisina. Heti sen jälkeen he katosivat. Heidän laukauksensa eurooppalaisista kivääreistä todistivat meille selvästi, että he eivät olleet mongoleja. Odotimme, kunnes heitä ei enää näkynyt metsikössä. Sitten lähdimme eteenpäin tutkiaksemme heidän jälkiään, jotka, kuten saimme selville, olivat kengitettyjen hevosten jättämiä, mikä sekin puolestaan todisti, ettemme olleet tekemisissä mongolien kanssa. Keitähän nuo ihmiset olivat? Emme koskaan päässeet siitä selville.

Kun olimme saapuneet solan toiselle puolelle, tapasimme venäläisen siirtolaisen D. A. Teternikovin Muren Kuresta, joka pyysi meitä Muren Kureen saavuttuamme asumaan hänen talossaan ja lupasi hankkia meille kameeleja laamoilta.

• Pakkanen oli hyvin kova, ja pistävä tuuli teki sen vieläkin ankarammaksi. Päivällä meitä paleli luita myöten ja vasta yöllä sulimme telttauunimme ääressä ja lämpenimme miellyttävästi. Kahden päivän kuluttua saavutimme Muren Kuren laakson ja näimme kaukaa Kuren neliön kiinalaisine kattoineen ja suurine punaisine temppeleineen edessämme. Läheisyydessä oli toinenkin nelikulmio, kiinalais-venäläinen kauppavarasto. Kaksi lisätuntia saattoi meidät vieraanvaraisen seuralaisemme taloon, hänen miellyttävän nuoren vaimonsa luokse. Äsken saadut ystävät asettivat etemme ihmeellisen aamiaisen mainioine ruokineen.

Vietimme Kuressa viisi päivää odottaen vuokrattavia kameeleja. Sen ajan kuluessa saapui Khathylista paljon pakolaisia, sillä eversti Kazagrandi vetäytyi hitaasti Kosogolin etelärannalle. Tulijoiden joukossa oli kaksi everstiä, Plavako ja Maklakov, jotka olivat olleet synnä Kazagrandin joukon hajoamiseen. Tuskin olivat pakolaiset saapuneet Muren Kureen, kun mongoliset virkamiehet ilmoittivat kiinalaisten viranomaisten käskeneen heitä karkoittamaan kaikki venäläiset pakolaiset.

»Mihinkä me kodittomat saatamme keskellä talvea mennä vaimoinemme ja lapsinemme?» kysyivät hätäiset pakolaiset.

»Se ei liikuta meitä», vastasivat mongoliset virkamiehet. »Kiinalaiset viranomaiset ovat suutuksissaan ja käskivät meitä ajamaan teidät pois. Emme voi auttaa teitä.»

Pakolaisten oli lähdeävä Muren Kuresta, ja he pystyttivät telttansa taivasalle kaupungin lähelle. Plavako ja Maklakov ostivat hevoset ja lähtivät Van Kureen päin. Myöhemmin saimme kuulla kiinalaisten tappaneen molemmat matkan varrella.

Hankimme itsellemme kolme kameelia ja lähdimme matkalle Uliassutaita kohti suuressa joukossa, johon kuului kiinalaisia kauppiaita ja venäläisiä pakolaisia. Matkallemme seurasi meitä hyvin miellyttävä muisto isäntäväestämme T. V. ja D. A. Teternikovista. Kameeliemme vuokra oli meidän täytynyt maksaa suuri summa, 33 liangia rahaksi lyömätöntä hopeaa, jonka Uliassutain amerikkalainen kauppahuone meille hankki. Summa vastaa jokseenkin 2,7 naulaa tätä valkoista metallia.

24.

Kamala rikos.

Pian saavuimme tielle, jota pitkin olimme matkanneet pohjoista kohden, ja näimme taas kaadetut lennätinpylväät, jotka jo kerran ennen olivat ystävällisesti antaneet lämpöä meille. Pääsimme juuri Tisingolin laakson pohjoisosassa oleville metsäisille kukkuloille, kun alkoi pimetä. Senvuoksi päätimme jäädä Bobroville yöksi, kun seuralaisemme taas aikoivat nauttia Kaninin vieraanvaraisuutta lennätinasemalla.

Aseman ovella tapasimme kiväärillä varustetun sotilaan, joka kysyi mistä olimme ja minne menimme, ja saatuaan haluamansa tiedot hän kutsui vihellyksellä nuoren upseerin talosta.

»Luutnantti Ivanov», esitteli tämä itsensä. »Olen asettunut tänne erään valkoisen sissijoukon kanssa.»

Hän oli tullut Irkutskin seuduilta kymmenmiehisen osastonsa kanssa ja asettunut yhteyteen eversti Mihailovin kanssa Uliassutaissa. Tämä oli käskenyt häntä miehittämään lennätinaseaman.

»Olkaa hyvä ja käykää lähemmä», sanoi hän kohteliaasti.

Selitin hänelle, että aioin asua Bobrovin luona, jolloin hän teki kädellään epätoivoisen liikkeen ja sanoi: »Älkää vaivautuko. Bobrovit on tapettu ja heidän talonsa poltettu.»

En voinut pidättää kauhistuksen parahdusta.

Luutnantti jatkoi: »Kanin ja Puzikov tappoivat hänet, ryöstivät omaisuuden ja polttivat sitten talon siellä olevine ruumiineen. Haluatteko itse nähdä?»

Toverini ja minä menimme sinne luutnantin seurassa ja katselimme kauhunpaikkaa. Pystyssä oli vielä muutamia mustia paaluja palaneitten lautojen ja hirsien joukossa, ja kaikkialla hajallaan talouskaluja ja rautaisia astioita. Pienen matkan päässä lepäsi huovan alla kaikki, mitä onnettomista oli jäänyt jäljelle. Upseeri sanoi ensiksi:

»Olen antanut tapauksesta tiedon Uliassutaihin ja sain tietää, että murhattujen sukulaiset ovat kahden upseerin kanssa tulossa tänne tutkimaan asiaa. Siitä syystä en voi haudata ruumiita.»

»Kuinka se on tapahtunut?» kysyin surullisen näyn painostamana.

»Tulin yöllä kymmenen sotilaani kanssa tästä ohi», kertoi hän. »Kun pelkäsin, että täällä olisi punaisia, hiivimme lennätinaseaman luo ja katsoimme sisään ikkunasta.

Näimme Kaninin, Puzikovin ja lyhyttukkaisen tytön jakelevan vaatteita ja muita tavaroita ja punnitsevan hopeamöhkäleitä. En heti ymmärtänyt tämän kuvan merkitystä, mutta tunsin, että oli hyvä olla edelleen varuillaan. Sen vuoksi käskin sotilaita kiipeämään aidan yli ja avaamaan portin. Syöksyimme pihalle. Ensimmäinen, joka juoksi talosta vastaamme, oli Kaninin rouva. Hän väenteli käsiään ja huusi äärimmäisen pelon vallassa: 'Tiesin, että se tuotaisi onnettomuutta.' Sitten hän pyörtyi. Eräs miehistä kiihuhti takatietä varastohuoneeseen pihalle ja koetti sen läpi juosten päästä kiipeämään aidan yli. En huomannut häntä, mutta sotilaat ottivat hänet kiinni. Ovella astui Kanin meitä vastaan kalpeana ja vapisevana. Nyt ymmärsin, että jotakin tärkeää oli tapahtunut, ja ilmoitin kaikille, että he olivat vangituita. Miehet sidottiin ja asetettiin mitä ankarimman valvonnan alaisiksi. Kysymyksiini en aluksi saanut mitään vastausta, paitsi rouva Kaninilta, joka huusi: 'Säälikää lapsia, he ovat viattomia', heittäytyi polvilleen ja väenteli pyytäen käsiään. Lyhyttukkainen tyttö nauroi hävyttömän näköisenä ja puhalsi suustaan savua silmilleni. Minun oli pakko käyttää uhkaavaa kieltä ja sanoin: 'Tiedän, että olette tehneet jonkin rikoksen, mutta ette halua tunnustaa. Jos ette tunnusta, ammutan miehet ja vien naiset oikeuteen Uliassutaihin.' Puhuin päättävästi, sillä olin ankarasti vihoissani. Hämmästyksekseni sanoi lyhyttukkainen tyttö ensiksi: 'Kerron teille kaikki.'

Käskin tuoda mustetta, paperia ja kynän. Sotilaat olivat todistajina. Sitten merkitsin pöytäkirjaan Puzikovin naisen todistuksen. Hänen verinen kertomuksensa kuului seuraavasti:

'Mieheni ja minä olemme bolshevikkien komissaareja. Meidät on lähetetty tänne ottamaan selville, kuinka paljon valkoisia upseereja Mongoliassa on piilossa. Mutta vanha Bobrov tunsu meidät. Oikeastaan aioimme matkustaa kauemmaksi, mutta Kanin pidätti meitä kertoen meille, että

Bobrov oli rikas ja että hänellä, Kaninilla, oli kauan ollut mielessä tappaa hänet ja ryöstää hänen omaisuutensa. Seliimme olevamme valmiit auttamaan häntä. Houkuttelimme nuoren Bobrovin pelaamaan korttia. Kun hän palasi kotiin, hiipi mieheni hänen jälkeensä ja ampui hänet takaapäin. Sitten menimme kaikki Bobrovin talolle. Kiipesin aidalle ja heitin koirille myrkytettyä lihaa, niin että ne kuolivat muutamassa minuutissa. Sitten kiipesimme kaikki aidan yli. Ensimmäiseksi tuli talosta Bobrovin rouva. Oven taakse piiloutunut Puzikov löi hänet kirveellä puoliaaksi. Vanhuksen tapoimme myös kirveillä, kun hän jo oli vuoteessa. Pieni tyttö juoksi melua kuultuaan huoneeseen, ja Kanin ampui luodin hänen päähänsä. Sitten ryöstimme talon, poltinme sen ja hävitimme samalla hevoset ja karjan. Myöhemmin olisimme polttaneet tarkasti kaikki, niin ettei olisi jäänyt mitään jälkiä, mutta silloin te äkkiä tulitte ja tyhvät miehet ilmaisivat meidät heti.»

»Teko oli roistomainen», jatkoi luutnantti, kun palasimme asemalle. »Hiukseni nousivat kauhusta pystyyn, kun kuuntelin tuon nuoren naisen, oikeastaan vielä lapsen, rauhallista kertomusta. Vasta silloin ymmärsin, kuinka syvälle bolshevismi, hävittäessään ihmisten uskon, jumalanpelon ja omantunnon, on syössyt ihmiset. Vasta silloin tajusin, että kaikkien kunniallisten ihmisten on taisteltava leppymättä noita ihmiskunnan pahimpia vihollisia vastaan.»

Paluumatkalla asemalle huomasin tien vierellä mustan läjän. »Mikä tuo on?» kysyin läjää osoittaen.

»Se on murhaaja Puzikov, jonka ammuin», vastasi luutnantti. »Olisin ampunut Kanininkin ja Puzikovin vaimon, mutta Kaninin lapset ja vaimo säällittivät minua. En ole vielä oppinut ampumaan naisia. Vien nyt nämä henkilöt teidän kanssanne vartioituina Uliassutaihin. Sielläkin he joutuvat hengiltä, sillä mongolit, joitten tuomioistuimeen he joutuvat, tuomitsevat heidät murhasta kuolemaan.»

Tämä tapahtui Tisingolin luona, jonka rannalla virvutet tanssivat suon yllä.

Matkamme Tisingolista Uliassutaihin näiden rikokselisten kanssa oli hyvin epämiellyttävä. Toverini ja minä menetimme tavallisen henkisen voimamme ja mielenlaatumme kokonaan. Kanin oli aina vajonnut uhmaileviin ajatuksiin, kun taas hävytön nainen nauroi, poltteli ja laski ilkeää leikkiä sotilaittemme kanssa. Lopulta pääsimme Jagistain yli ja saatoimme sitten muutaman tunnin kuluttua nähdä linnoituksen ja tasangolle levinneiden talojen katot, joista tiesimme, että ne olivat Uliassutain kaupunki.

25.

Levottomia päiviä.

Taas olimme tapahtumien pyörteessä. Niiden kahden viikon aikana, jotka olimme olleet poissa Uliassutaista, oli tapahtunut hyvin paljon. Kiinalainen komissaari Wang Tsao-tsun oli lähettänyt kaikkiaan yksitoista lähettä Urgaan. Mutta yksikään niistä ei ollut palannut. Asema koko Mongoliassa pysyi kaikkea muuta kuin selvänä. Uliassutaissa koottu venäläinen osasto oli voimistunut siirtolaisten liityttyä siihen ja jatkoi oikeudenvastaista olemassaoloaan, vaikka kiinalaiset tiesivät siitä laajan vakoilujärjestelmänsä avulla. Kaupungeissa ei kukaan venäläinen eikä ulkomaalainen uskaltanut lähteä ulos. Jokainen pysyi aseistettuna kotosalla. Yöllä oli kaikissa tavaravarastoissa aseistetut vartijat. Kiinalaiset antoivat aiheen tällaisiin turvallisuustoimiin. Komissaarinsa käsystä olivat kiinalaiset varustaneet aseilla kaikki apulaisensa heidän käytettävissään olevalla kiväärivarastolla ja jättäneet ylijääneet kiväärit virkamiehilleen, jotka taas oli-

vat varustaneet niillä kokonaisen kulijoukon. Kiinalaiset ottivat haltuunsa mongolisenkin asevaraston ja jakoivat siellä olleet aseet kiinalaisille vihannesviljelijöille Nagan Hushunissa, missä kiinalainen väestö aina on kuulunut alimpaan työväenluokkaan. Tämä kiinalainen roskaväki tunsu nyt olevansa voimissaan. Miehet pitivät meluisia kokouksia ja valmistautuivat nähtävästi yhteentörmäykseen. Yöllä kulit kantoivat ammuslaatikoita kiinalaisiin kauppoihin Nagan Hushuniin. Kiinalaisen roskaväen käytös tuli sietämättömän röyhkeäksi. Nämä kulit olivat siksi hävyttömiä, että pysäyttivät ihmisiä kaduilla ja tarkastivat heidät. He halusivat vain saada syntymään yhteentörmäyksiä, jotka antaisivat heille tilaisuuden rikastuttaa itseään. Salaisten tietojen kautta, joita saimme eräistä kiinalaisista piireistä, kuulumme, että kiinalaiset valmistautuivat tappaamaan kaikki venäläiset ja mongolit Uliassutaissa. Olimme selvillä siitä, että varsinaisessa kaupungissa tarvitsi sytyttää tuleen vain yksi talo, jotta koko puutaloista rakennettu siirtola muuttuisi tulimereksi. Venäläiset ja mongolit valmistautuivat puolustukseen. He vahvistivat vartiostojaan, nimittivät päälliköitä eri kaupunginosaan, järjestivät erikoisen palokunnan ja pitivät valmiina hevosia, vaunuja ja elintarpeita äkillisen paon varalta. Asema kävi yhä huonommaksi, kun Kobdosta saapui tieto, että kiinalaiset siellä olivat nostattaneet levottomuuksia, tappaneet joukon asukkaita ja polttaneet koko kaupungin hurjan ryöstöorgian jälkeen. Paljon ihmisiä oli paennut vuorten soliin, mutta kun heillä ei ollut kylliksi lämpimiä vaatteita ja elintarpeita, niin kaikuivat Kobdon ympäristön vuoret pian pakolaisten hätähuudoista. Ankara pakkanen ja nälkä Mongolian talven avoimen taivaan alla tempasi pian mukaansa naiset ja lapset. Uliassutain kiinalaiset saivat pian tiedon näistä tapahtumista. He nauroivat pilkallisesti ja järjestivät suuria kokouksia Nagan Hushunissa, joissa keskusteltiin roskaväen irtipäästämisestä kaupungin kimppuun.

Kuulimme näistä suunnitelmista nuorelta kiinalaiselta, erään siirtolaisen kokin pojalta. Päätimme heti puuttua asiaan. Eräs venäläinen upseeri, toverini ja minä yhdyimme lähteäksemme kaupungin ulkoreunoille nuoren kiinalaisen opastamina. Olimme olevinamme vain kävelyllä, mutta kaupungin rajalla pidatti meidät kuitenkin kiinalainen vartio, joka hävyttömästi selitti meille, ettei kukaan saanut poistua kaupungista. Puhuessani kulin kanssa sain selville, että koko tiellä Nagan Hushunin ja kaupungin välillä oli kiinalaisia vartijoita, ja että kiinalaisia riensi virtanaan siihen suuntaan. Niin kävi meille selväksi, että meille oli aivan mahdotonta päästä kokouspaikalle. Senvuoksi valitsimme toisen tien.

Läksimme kaupungista itään päin ja kiersimme kiinalaisten ryöstöjen kerjäläisiksi saattamien mongolien leirin ohi. Sielläkin odotettiin hätäisinä, mitä oli tulossa, sillä vaikka aika jo olikin myöhäinen, ei kukaan ollut ruvennut nukkumaan. Joen jään yli hiivimme sitten kiertoteitse Nagan Hushuniin. Kaupungin ulkopuolella ryömimme vatsallamme hakien suojapaikkoja, missä sellaisia vain oli. Olimme varustetut revolvereilla ja käsipommeilla. Pieni osasto ystäviä kaupungissa piti itsensä valmiina rientääkseen avuksi hädän tullen. Ensimmäisenä meistä neljästä ryömi nuori kiinalainen. Välittömästi hänen jäljessään seurasi kuin varjona toverini, joka alituisen muistutti kiinalaiselle kuristavansa hänet kuin rotan, jos hän yrittäisikään pettää meidät. Luulempa, ettei tämä matka ollut pojalle ollenkaan hauska.

Lopultakin alkoivat Nagan Hushunin ääriviivat näkyä. Nyt ei salaliittolaisten ja meidän välillämme enää ollut muuta kuin avoin kenttä, jolla ryhmämme olisi saatettu helposti tuntea. Senvuoksi päätimme ryömiä kentän poikki yksitellen, paitsi että kiinalainen pysyi toverini seurassa. Onneksi oli kentällä monta jäätynyttä lantakasaa, joitten takana saatoimme piillä.

Aidan varjossa hiivimme sitten pihaa kohti, josta kuulimme kiihoittuneen joukon ääniä. Kun saatoimme pimeässä valita hyvän tähystyspaikan, voimme hyvin läheltä tarkastella koko menoa.

Toinenkin näkymätön vieras oli kiinalaisten luona. Hän makasi vatsallaan pää raossa, jonka koirat olivat kaivaneet aidan alitse. Hän pysyi liikahtamatta eikä nähtävästi ollut kuullut tuloamme. Hänen lähellään lepäsi maakuopassa valkoinen hevonen, jonka sieraimet oli sidottu, ja vähän matkan päässä oli toinen, valmiiksi satuloitu ratsu aitaan sidottuna.

Pihalla vallitsi aika melu. Siellä kirkui kilpaa ainakin kaksituhatta henkeä. He kiistelivät ja heiluttelivat hurjasti käsiään. Melkein kaikki olivat varustetut kivääreillä, revolvereilla, miekoilla ja kirveillä. Joukon keskellä juoksenteli nuoria poikia, jotka alituisen puhuttelivat joukkoa, jakelevat papereita ja antoivat selityksiä. Lopuksi nousi isokokoinen, leveähartiainen kiinalainen kaivonkannelle. Hän heilutteli kivääriään päänsä yläpuolella ja puhui kimakalla äänellä seuraavasti:

»Hän sanoo niille», kertoi tulkkimme, »että heidän on tehtävä täällä samoin kuin Kobdossa. Heidän täytyy vaatia komissaaria antamaan vartioväelle käskyn olla estämättä suunnitelman täytäntöönpanoa. Komissaarin pitää myös vaatia venäläisiä luovuttamaan aseensa. Sitten hän kehoittaa heitä kostamaan venäläisille Blagoveshtshenskin rikoksen, kun he v. 1900 hukuttivat yli kolmetuhatta kiinalaista. Hän neuvoo muita jäämään tänne lähteäkseen itse komissaarin puheille.»

Puhuja hyppäsi alas kaivonkannelta ja lähti kiireesti kaupunginpuoliselle portille. Silloin huomasin, että aidan aukossa maannut mies ryömi pois, tempasi valkoisen hevosen kuopasta, juoksi sitten paikalle, mihin toinen hevonen oli sidottu, ja vei sen meidän puolellemme, joka ei ollut kaupungin taholla. Hän jätti toisen hevosen sinne ja kät-

keytyi talon aidan taakse. Kiinalaisten lähetti astui ulos portista. Kun hän näki hevosensa ihan toisella suunnalla, heitti hän kiväärin selkäänsä ja lähti hevosta kohti. Hän oli päässyt noin puoliväliin tietä, kun vieras yht'äkkiä loikkasi esiin piilopaikastaan, sieppasi miehen salamannopeasti satulansa eteen ja sitoi jo puolitukehtuneen kiinalaisen suun tukkoon. Sitten vieras riensi läntiseen suuntaan pois päin kaupungista.

»Kenen luulette hänen olleen?» kysyin toveriltani, joka heti vastasi:

»Hän oli varmasti Tushegoun-laama . . .»

Minustakin muistutti koko esiintyminen voimakkaasti salaperäistä kostaja-laamaa.

Myöhään yöllä kuulimme, että jonkun aikaa sen jälkeen, kun kiinalaisten puhuja oli lähtenyt pyytääkseen komissaarin kannatusta suunnitelmalle, heitettiin kokousteineitten odottavien kiinalaisten keskelle hänen päänsä ja että kahdeksan nuorta kiinalaista katosi jäljettömiin salaperäisellä tavalla tiellä Hushunista kaupunkiin. Tämä säikäytti kiinalaiset siinä määrin, että heidän tulistuneet mielensä saivat kuin kylmän suihkun.

Seuraavana päivänä saimme odottamatta apua. Nuori mongoli tuli täyttää laukkaa kaupunkiin Urgasta. Hänen viittansa oli repeytynyt, hänen tukkansa ihan hajallaan, revolveri pisti esiin hänen vyöstään. Rynnätessään suoraan torille, missä mongolit tavallisesti kokoontuivat, hän huusi satulasta laskeutumatta:

»Mongolimme ja tshang-tshyn (kenraali) paroni Ungern ovat valloittaneet Urgan. Bogdo-hutuktu on taas kaanimme. Mongolit, lyökää kiinalaiset kuoliaiksi ja ryöstäkää heidän kauppansa! Kärsivällisyytemme on lopussa!»

Joukon valtasi voimakas kiihko. Ihmiset ympäröivät ratsumiehen kysellen häneltä lakkaamatta kaikkea. Kiinalaisten erottamalle mongoliselle saitille, Hultun Beylille, ilmoitettiin heti asioitten tila. Hän käski lähetin luokseen.

Kyselyään häneltä tapausten kulkua vangitutti hän miehen syyttäen häntä joukkojen mielialan kiihoittamisesta. Mutta hän kieltäytyi luovuttamasta häntä kiinalaisille viranomaisille. Olin itse saitin luona tämän tapahtuessa ja siis hänen menettelynsä todistajana. Kun kiinalainen komissaari Wang Tsao-tsun uhkasi vaatia saitin tilille tottelemattomuudesta, tarttui vanhus vain rukousnauhaansa ja sanoi:

»Uskon, että joka sana tämän mongolin kertomuksessa on totta, ja luulen, että suhteemme pian muuttuvat päinvastaisiksi.»

Minusta tuntui, että Wang Tsao-tsunkin myönsi mongolin tiedot oikeiksi, sillä hän ei pysynyt vaatimuksessaan.

Tästä hetkestä alkaen kiinalaiset katosivat Uliassutain kaduilta. Heidän sijalleen astuivat venäläisten upseerien ja ulkomaisen siirtokunnan vartiostot. Kiinalaisten keskuudessa syntynyt kauhu suureni vielä, kun saapui kirje, että mongolit ja Altain tataarit tataariupseeri Kaigorodovin johdolla olivat ryhtyneet ahdistamaan Kobdon kiinalaisia, jotka yrittivät paeta kaupungista ryöstämänsä saalis mukanaan, mutta jotka oli saavutettu ja tuhottu Sinkiangin rajalla. Samassa kirjeessä kerrottiin, että kenraali Bakitshin johtamat kuusituhatta miestä, jotka kiinalaiset olivat saartaneet Amyl-joen rannalla, olivat saaneet aseita ja valmistautuivat yhtymään atamaani Annenkoviin, joka oli ollut saarrettuna Kuldjassa, yhtyäkseen sitten paroni Ungerniin. Tämä ei pitänyt paikkaansa, sillä ei kummallakaan ollut sellaisia suunnitelmia. Annenkovin olivat kiinalaiset päinvastoin lähettäneet kauas Turkestaniin. Tiedot aiheuttivat kuitenkin kiinalaisten keskuudessa täydellisen ällistyksen.

Juuri samaan aikaan saapui venäläisen bolshevikkisiirtolaisen Burdukovin luo kolme Irkutskin bolshevikkien asiamiestä, Saltikov, Freimann ja Novak. Nuo kolme koettivat heti saada kiinalaiset viranomaiset riisumaan aseista venäläiset upseerit ja luovuttamaan heidät punaisille. He saivat

kiinalaiset kauppiat pyytämään Irkutskin bolshevikeilta punaisen osaston lähettämistä Uliassutaihin kiinalaisten turvaksi valkeita joukkoja vastaan. Freimannilla oli kommunistisia, mongolinkielisiä lentolehtisiä ja ohjeita Irkutskin lennätinlinjan jälleenrakentamiseksi.

Tämän nelimiehistön joukon toiminta menestyi hyvin. Pian työskenteli Wang Tsao-tsun käsi kädessä asiamiesten kanssa. Niin palasivat pian jälleen ne päivät, jolloin odotimme Uliassutaissa joukkomurhia. Venäläiset upseerit pelkäsivät, että heidät vangittaisiin. Erään amerikkalaisen toiminimen edustaja lähti kanssani komissaarin luo neuvottelemaan. Selitimme hänelle, että hänen toimintansa oli laitonta, ettei hänellä ollut mitään valtuuksia hallitukseltaan liittyä bolshevikkeihin ja ettei Pekingin hallitus ollut tunnustanut neuvostohallitusta. Wang Tsao-tsun ja hänen neuvonantajansa Fu Hsiang tulivat hyvin hämilleen, kun he täten huomasivat, että meillä oli tieto heidän salaisista neuvotteluistaan bolshevikkien asiamiesten kanssa. Komissaari selitti meille, että hänen suojelusjoukkonsa oli kyllin voimakas estääkseen murhat.

Se olikin todella hyvin muhkea joukko. Siihen kuului hyvin aseistettuja ja hyvin harjoitettuja sotilaita, joitten komentajana oli vakava ja hyvin kasvatettu upseeri. Mutta mitä mahtoi kahdeksankymmentä sotilasta kolmituhantiselle kulijoukolle, tuhannelle aseistetulle kauppiaalle ja kahdellesadalle nuorelle miehelle?

Ilmaisimme huolestamme hyvin voimakkaasti ja vaadimme komissaaria estämään kaiken verenvuodatuksen viitaten siihen, että ulkomaalaiset ja venäläiset olivat päättäneet puolustautua viimeiseen veripisaraan saakka.

Wang Tsao-tsun määräsi heti, että kaduille oli asetettava voimakkaita vartiostoja, ja niin syntyi lopulta hyvin merkillinen kuva, kun kaupungissa yht'aikaa oli liikkeellä venäläisten, ulkomaalaisten ja kiinalaisten patrulleja. Silloin emme vielä tietäneet, että suojelijoita oli vielä kolme-

sataa miestä, nimittäin Tushegoun-laaman väkeä, jotka pysyttelivät näkymättöminä vuorilla.

Pian tapahtui suuri ja perinpohjainen käänne. Mongolinen sait sai läheisen luostarin laamoilta tiedon, että eversti Kazagranti oli taistelun jälkeen epäsäännöllisten kiinalaisten osastojen kanssa vallannut Van Kuren, muodostanut siellä kolme venäläis-mongolista ratsuväenosastoa ja mobilisoinut mongolit Elävän Buddhan ja venäläiset paroni Ungernin käskystä. Muutamaa tuntia hyöhemmin saapui tieto, että kiinalaiset sotilaat olivat Dzainin suuressa luostarissa murhanneet venäläisen kapteenin Barskin ja että osa eversti Kazagrantin joukkoja oli kostoksi hyökännyt kiinalaisten kimppuun ja karkoittanut heidät.

Van Kuren valtauksessa olivat venäläiset vanginneet korealaisen kommunistin, joka oli iähetetty Moskovasta Koreaan ja Amerikkaan kiihoittajaksi. Hänellä oli muassaan kultaa ja kiihoituskirjallisuutta. Eversti Kazagranti lähetti hänet kultalasteineen paroni Ungernin tuomittavaksi.

Sen jälkeen kuin nämä tiedot olivat saapuneet Uliassutaihin, vangitsi kaupungin venäläisen ryhmän johtaja kaikki bolshevikkien asiamiehet ja veti heidät, samalla kertaa kuin Bobrovin murhaajat, sota oikeuteen. Kanin, Puzikovin vaimo ja Freimann ammuttiin. Saltikoviin ja Novakiin nähden oltiin eri mieltä. Sen lisäksi onnistui Saltikovin päästä pakoon, kun Novak taas everstiluutnantti Mihailovin käskystä karkoitettiin länteen.

Uliassutain venäläisen osaston komentaja mobilisoi siirtolaiset ja otti kaupungin avoimesti suojelukseensa, johon mongoliset viranomaiset ääneti suostuivat.

Mongolinen sait, Hultun Beyli, kutsui neuvotteluihin ympäristön mongoliset ruhtinaat, joitten sieluksi tuli tunnettu mongolinen isänmaanystävä Hun-Jap-laama. Ruhtinaat laativat heti vaatimuksen kiinalaisille, jonka mukaan heidän oli täydellisesti tyhjennettävä Hultun Beylin käsky-

valtaan kuuluva alue. Tämä vaatimus johti neuvotteluihin, uhkauksiin ja hankauksiin erilaisten kiinalaisten ja mongolisten ainesten välillä. Wang Tsao-tsun ehdotti omaa suunnitelmaansa, jonka mongoliset ruhtinaat hyväksyivät. Mutta ratkaisevalla hetkellä Jap-laama heitti kiinalaisten paperit maahan, veti veitsensä ja vannoi mieluummin tekevänsä itsemurhan kuin asettavansa sinettinsä moisen petollisen asiakirjan alle. Sen johdosta kiinalaisten ehdotukset hylättiin, niin että vastapuolet alkoivat valmistautua taisteluun. Kaikki aseistetut mongolit Jassaktu-kaanin, Sain-Noion-kaanin ja Jahantsi-laaman alueilta kutsuttiin koolle. Kiinalaiset viranomaiset asettivat neljä konekivääriään taisteluasentoon ja valmistautuivat puolustamaan linnoitustaan.

Kuitenkin neuvottelivat kiinalaiset ja mongolit kukin tahollaan. Viimein tuli vanha tuttavani Tzeren luokseni asiaan suoranaisesti kuulumattomana ulkomaalaisena tuoden yht'aikaa Wang Tsao-tsunin ja Hultun Beylin pyynnöt, joissa tahdottiin minua rauhanvälittäjäksi molempien ryhmien välillä ja kohtuullisen sopimuksen tekijäksi.

Samanlaiset pyynnöt jätettiin erään amerikkalaisen toiminimen edustajalle.

Seuraavana iltana pidettiin ensimmäinen erotuomareitten ja kiinalaisten ja mongolilaisten edustajain kokous. Siitä tuli kiihkeä ja myrskyinen, niin että me ulkomaalaiset epäilimme menestystämme. Kun puhujat puoliyön aikana väsyivät, johdimme me asiat parissa kohdassa sopimukseen: mongolit selittivät, että he eivät halunneet käydä sotaa ja että heillä oli tarkoituksena järjestää asia siten, että heille säilyisi Kiinan suuren kansan ystävyys, jolloin kiinalainen komissaari puolestaan myönsi Kiinan loukanneen niitä sopimuksia, joilla mongoleille oli laillisesti pätevällä tavalla myönnetty täydellinen riippumattomuus.

Nämä molemmat kohdat olivat perusteenamme seuraavissa neuvotteluissa ja lähtökohtana, jonka pohjalla saatoimme vaatia sovintoa. Neuvotteluja kesti kolme päivää,

ja ne kehittyivät lopulta siihen suuntaan, että meillä oli tilaisuus tehdä ehdotuksia asioitten järjestämiseksi. Ehdotuksemme pääkohdat tähtäsivät siihen, että kiinalaisten viranomaisten oli luovuttava hallinnollisesta vallasta, annettava aseet mongoleille takaisin, riisuttava aseista nuo kaksisataa nuorukaista ja lähdeittävä muualle. Mongolien taas tuli antaa kiinalaiselle komissaarille ja hänen kahdeksallekymmenelle vartijalleen vapaa ja kunniallinen lähtö. Tämän kiinalais-mongolisen Uliassutain sopimuksen vahvistivat kiinalaiset komissaarit Wang Tsao-tsun ja Fu Hsiang, mongoliset saitit, Hun-Jap-laama ja muut ruhtinaat, sekä heidän lisäksi kiinalaisen ja venäläisen kauppakamarin puheenjohtajat ja me, erotuomarit.

Kiinalaiset virkamiehet ja heidän turvaväkensä alkoivat heti koota tavaroitaan ja valmistautua lähtöön. Kiinalaiset kauppiat jäivät Uliassutaihin, sillä sait Hultun Beyli, jolla oli nyt täysi valta kaupungissa, takasi heidän turvallisuutensa.

Wang Tsao-tsunin joukon lähtöpäivä oli tullut. Kuormitetut kameelit täyttivät jo yamenin pihan, ja miehet odottivat vain hevosten paluuta arolta. Äkkiä levisi tieto, että hevoslaumat oli yöllä varastettu ja viety etelään päin. Kahdesta sotilaasta, jotka oli lähetetty seuraamaan lauman jälkiä, palasi vain toinen ilmoittamaan, että hänen toverinsa oli murhattu.

Suuri hämmästyksensä vallitsi koko kaupungissa. Kiinalaisten keskuudessa syntyi tavaton kauhu, joka vain lisääntyi, kun eräitä mongoleja saapui idästä tuoden sanan, että he olivat eri paikoilla Urgan tiellä löytäneet Wang Tsao-tsunin Urgaan kirjeitä viemään lähettämien kuudentoista sotilaan ruumiit. Näitä tapauksia ympäröivä salaperäisyys sai pian selityksensä.

Venäläisen osaston komentaja sai kirjeen kasakkaeversti V. N. Domojirovilta, joka antoi käskyn heti paikalla riisua aseista kiinalaisen varusväen, vangita kaikki

kiinalaiset virkamiehet, lähettää heidät Urgaan paroni Ungernin tuomittaviksi ja vallata Uliassutai vaikka väkipakolla yhteyden aikaansaamiseksi hänen joukkojensa kanssa. Samalla tuli lähetti laukaten kaupunkiin tuoden kirjeen Narabantshin hutuktulta ja kertoi, että venäläinen osasto Hun Boldonin ja eversti Domojirovin johdolla oli ryöstänyt eräitä kiinalaisia kauppahuoneita ja murhannut kauppiaat ja että tämä joukko oli tullut luostariin vaatimaan hevosia, elintarpeita ja asuntoa. Hutuktu pyysi apua, sillä hän pelkäsi, että Kobdon hurja valtaaja, Hun Boldon, ryöstäisi kaukaisen, suojattoman luostarin.

Vaadinme ankarasti everstiluutnantti Mihailovia olemaan loukkaamatta vahvistettua sopimusta, jonka rikkominen saattaisi tulla tuhoisaksi kaikille sen tekemiseen osaa ottaneille venäläisille ja ulkomaalaisille. Tuollainen toisen pettäminen tällaisissa asioissa olisi vain bolshevikkien menetelmien jäljittelyä.

Vaatumuksemme vaikuttivat Mihailoviin, sillä hän vastasi Domojiroville, että Uliassutai oli jo taistelutta hänen vallassaan, ent. venäläisen konsulaatin katolla liehui taas Venäjän valtiolippu, kiinalaiset roskajoukot oli riisuttu aseista ja muuten ei annettua käskyä voitaisi täyttää, koska silloin loukattaisiin Uliassutaissa juuri tehtyä kiinalais-mongolista sopimusta.

Joka päivä lähetti Narabantshin hutuktu useita sanantuoja Uliassutaihin. Sanomat kävivät yhä enemmän levottomuutta herättäviksi. Hutuktu ilmoitti, että Hun Boldon mobilisoi ja harjoitti kiinalaisia kerjäläisiä ja hevosvarkaita, että sotilaat ryöstivät luostarin lampaita, että »noyon» Domojirov oli aina humalassa ja että hutuktu sai vastaukseksi valituksiinsa vain pilkkaa ja naurua.

Lähetit eivät voineet antaa mitään tietoja joukon vahvuudesta. Toiset sanoivat, että siihen kuului noin kolmekymmentä miestä, toiset väittivät Domojirovin komentavan kahdeksansadan miehen suuruista osastoa. Emme saatta-

neet oikein käsittää asian laitaa sitä vähemmän, kun lähettejä ei enää saapunut. Kaikki sailille osoitetut kirjeet jäivät vastauksetta, ja niitä viemään lähetetyt miehet eivät palanneet. Epäilemättä oli heidät joko murhattu tai otettu vangiksi.

Ruhtinas Hultun Beyli päätti henkilökohtaisesti lähteä paikalle. Hän otti mukaansa venäläisen ja kiinalaisen kauppakamarin puheenjohtajat ja kaksi mongolista upseeria. Kului kolme päivää meidän saamatta kuulla heistä mitään. Mongolit alkoivat tulla levottomiksi.

Kiinalainen komissaari ja Hun-Jap-laama pyysivät ulkomaista ryhmäämme lähettämään jonkun Narabantshiin sovittamaan siellä puhjenneet riitaisuudet ja pakottamaan Domojirovin tunnustamaan sopimuksen. Ryhmämme pyysi minua yhteisen hyvän nimessä ottamaan vastaan tämän tehtävän. Tulkiksi annettiin mukaani reipas venäläinen siirtolainen, murhatun Bobrovin veljenpoika, joka samalla oli mainio ratsastaja ja kylmäverinen, urhoollinen mies. Everstiluutnantti Mihailov antoi minulle erään upseerinsa seuraksi.

Pikakyydillä ja opas mukanamme kuljimme nyt nopeasti tutun tien vanhan ystäväni Narabantshin hutuktun Jelib Djamsrapin luo. Vaikka paikoitellen olikin paksulta lunta, kuljimme päivässä sata, jopa sataviisitoistakin mailia.

26.

Joukko valkeita hunguuseja.

Matkamme kolmantena päivänä saavuimme myöhään yöllä Narabantshiin. Kun lähestyimme luostaria, huomasimme useita ratsumiehiä, jotka heti meidät nähtyään palasivat kiireesti luostariin. Kauan haimme venäläisen osaston leiriä sitä kuitenkaan löytämättä. Mongolit veivät mei-

dät luostariin, jossa hutuktu otti minut heti vastaan. Hänen jurtassaan istui Hultun Beyli. Hän lahjoitti minulle hatykeja ja sanoi:

»Hyvä jumala on lähettänyt teidät tänne juuri vaikeimmalla hetkellä.»

Kävi selville, että Domojirov oli vangituttanut molemmat kauppakamarin puheenjohtajat ja uhannut ampua ruhtinas Hultun Beylin. Kun Domojirovilla ja Hun Boldonilla ei kummallakaan ollut minkäänlaisia papereita, jotka olisivat oikeuttaneet heidät toimimaan siten, niin aikoi Hultun Beyli ryhtyä taisteluun heitä vastaan.

Pyysin, että minut ohjattaisiin Domojirovin luo. Pimeässä näin neljä isoa jurttaa ja niitten edessä kaksi venäläisillä kivääreillä varustettua vartijaa. Astuimme venäläisen »noyonin» teltaan. Täällä avautui eteemme hyvin erikoinen näky. Jurtan keskellä paloi valkea tulisijassa. Sillä paikalla, missä alttari tavallisesti on, oli nyt valtaistuin, jolla isokasvuinen, hoikka, harmaatukkainen Domojirov istui. Hänellä oli yllään vain alusvaatteet ja sukat, hän oli nähtävästi hiukan humalassa ja näytti kertovan juttuja. Tulen ympärillä makasi kaksitoista nuorta miestä kaikenlaisissa maalauksellisissa asennoissa.

Seurassani oleva upseeri selosti Domojiroville, mitä Uliassutaissa oli tapahtunut. Sitä seuranneen keskustelun aikana kysyin Domojirovilta, missä hänen osastonsa leiri oli. Hän nauroi viitatessaan kädellään seuralaisiinsa ja sanoessaan: »Tässä on minun joukkoni.» Huomautin hänelle, että hänen Uliassutaihin lähettämiensä käskyjen muoto oli herättänyt meissä luulon, että hänellä oli suuri joukko käskettävänä. Sitten kerroin hänelle everstiluutnantti Mihailovin aikovan ryhtyä taisteluun Uliassutaita kohti marssivan punaisen osaston kanssa.

»Kuinka?» huudahti hän peloissaan ja hämmästyneenä. »Tulevatko punaiset?»

Vietimme yön hänen jurtassaan. Kun valmistauduin käymään levolle, kuiskasi upseeri korvaani:

»Olkaa varuillanne ja pitäkää revolverinne varalla»,
 johon nauraen vastasin: »Mutta mehän olemme valkoisen
 joukon keskellä ja senvuoksi täysin turvassa.»

»Huhuu», vastasi upseeri iskien silmää.

Seuraavana päivänä pyysin Domojirovia kanssani
 kävelylle arolle. Tätä tilaisuutta käytin puhuakseni hänelle
 avoimesti tapahtumista. Hän ja Hun Boldon olivat saaneet
 paroni Ungernilta käskyn yhtyä kenraali Bakitshin joukkoi-
 hin. Sen sijaan he olivat ryöstäneet tielleen sattuneet kiina-
 laiset kauppahuoneet, ja hän itse oli päättänyt tulla suu-
 reksi valloittajaksi. Tiellä hän oli kohdannut useita eversti
 Kazagrandin joukoista paenneita upseereja, jotka nyt ryös-
 telivät omin päin. Kehoitin Domojirovia rauhassa sopi-
 maan Hultun Beylin kanssa ja olemaan rikkomatta sopi-
 musta.

Heti tämän jälkeen Domojirov lähti luostariin jo ennen
 minua. Palatessani tapasin ison mongolin, jolla oli villit
 kasvot ja joka oli puettu keltaiseen silkkiin. Hän oli Hun
 Boldon. Hän esittäytyi minulle ja puhui venäjää.

Vähän aikaa puheltuani mongolisen rosvopäällikön
 kanssa, päästyäni Domojirovin jurtaan ja juuri riisuttuani
 viittani tuli eräs mongoli kiireesti sisään ja vaati minua
 lähtemään Hun Boldonin puheille. Rosvopäällikkö asui ihan
 lähellä komeassa keltaisessa teltassa. Kun tunsin mongo-
 liset tavat, hyppäsin satulaan ja ratsastin nuo kymmenen
 askelta hänen asunnolleen.

Hun Boldon otti minut vastaan kylmästi ja ylpeästi.

»Kuka hän on?» kysyi hän tulkilta viitataten minua sor-
 mellaan.

Ymmärsin, että hän halusi loukata minua. Niinpä vas-
 tasin samalla tavalla osoittaen häntä sormella ja kysyen
 tulkilta vielä epäystävällisemmällä äänellä:

»Kuka hän on? Suuri ruhtinas, sotilas, lammaspaimen
 vai rosvo?»

Boldon joutui hämilleen. // Vapisevin päin ja huitovin

liikkein hän alkoi sättiä minua sanoen, ettei hän salli minun puuttua asioihinsa ja että hän ampuu jokaisen, joka uskaltaa asettua vastustamaan hänen käskyjään. Hän löi nyrkillään pöytään. Mutta kun olin paljon oleillut paimentolaisten keskuudessa, olin tarkoin tutkinut heitä — ruhtinaita, laamoja, lammaspaimenia, rosvoja. Otin ruuskani, löin kaikin voimin pöytään ja sanoin tulkille:

»Sano hänelle, että hänellä on kunnia puhua henkilön kanssa, joka ei ole venäläinen eikä mongoli, vaan suuren ja vapaan valtion kansalainen. Sano hänelle, että hänen täytyy oppia olemaan mies. Vasta sitten hän saa käydä luonani, ja vasta sitten voimme puhella keskenämme.»

Käännyin ja läksin ulos. Kymmenen minuuttia myöhemmin Hun Boldon astui jurttaani ja pyysi anteeksi. Kehoitin häntä neuvottelemaan Hultun Beylin kanssa ja olemaan käytöksellään loukkaamatta Mongolian vapaata kansaa. Vielä sinä yönä järjestettiin kaikki. Hun Boldon päästi mongolinsa menemään ja meni Kobdoon, kun taas Domojirov seuralaisineen lähti marssimaan Jassaktukaanin alueelle mobilisoidakseen sikäläiset mongolit. Hultun Beylin suostumuksella hän kirjoitti Wang Tsaotsunille kirjeen, jossa hän vaati kiinalaisen vartioston aseista-riisumista, koska kaikkia kiinalaisia joukkoja oli Urgassa kohdeltu samalla tavalla. Tämä kirje saapui Uliassutaihin vasta sitten, kun Wang, joka varastettujen hevosten sijaan oli ostanut kameeleja, jo oli matkalla rajalle. Sen jälkeen lähetti everstiluutnantti Mihailov luutnantti Striginin johdolla viisikymmentä miestä käskien tavoittaa Wangin ja ottaa haltuunsa hänen vartiionsa aseet.

27.

Pienen temppelin salaisuus.

Ruhtinas Hultun Beyli ja minä olimme valmiit lähtemään Narabantshi Kuresta. Sillä välin kuin hutuktu piti

saitille siinausjumalanpalvelusta, kävelin ahtailla käytävillä talojen välissä, kiertelin eriarvoisten laamojen asunnoita: gelongien, getulien, haidjein ja rabdjampojen, kouluja, missä oppineet teologian tohtorit, marambat, opiskelivat yhdessä lääketieteen tohtorien tai laamojen kanssa, ylioppilaiden eli bandien asuntojen välissä, varastojen, arkistojen ja kirjastojen keskellä. Kun palasin hutuktun jurttaan, oli hän jo siellä. Hän ojensi minulle ison hatykin ja ehdotti kävelyretkeä luostarin ympäri. Hänen kasvonsa olivat miettiväiset, josta päättelin, että hän halusi harkita kansani jotakin. Kun astuimme ulos jurtasta, liittyivät meihin nyt vapautettu venäläisen kauppakamarin puheenjohtaja ja eräs venäläinen upseeri. Hutuktu vei meidät erääseen pienen taloon, joka oli ihan kiiltävän keltaisen kivimuurin takana.

»Tässä rakennuksessa ovat Dalai-laama ja Bogdo-kaani kerran asuneet. Maalaamme aina keltaisiksi ne talot, joissa nämä pyhät henkilöt ovat käyneet. Astukaa sisälle.»

Rakennuksen sisusta oli loistava. Maan tasalla oli ruokasali, joka oli kalustettu runsaasti leikellyillä, mustasta puusta tehdyillä raskailla pöydillä ja kaapeilla, jotka olivat täynnä posliini- ja pronssiastioita. Sen yläpuolella oli kaksi huonetta. Toinen oli paksuilla, keltaisilla silkki-verhoilla verhottu makuuhuone, jonka leikkauksilla koristetusta katosta riippui arvokkailla värillisillä kivillä somistettu kiinalainen lyhty pronssiketjuissaan. Huoneessa oli iso, neliskulmainen vuode, joka oli peitetty silkkisillä pie-luksilla, patjoilla ja liinoilla. Vuoteen puite oli myös kiinalaista mustaa puuta ja myös runsaasti koristeltu leikkauksilla, jotka esittivät kaikkialla tavattavaa, aurinkoa nielevää lohikäärmettä, etenkin pilareissa, jotka kannattivat katto-maista päällystää. Vuoteen vieressä oli kokonaan uskonnollisaiheisilla kuvioilla koristettu yöpöytä. Neljä mukavaa nojatuolia ja matala itämainen valtaistuin, joka seisoi korokkeella peräseinällä, täydensivät huoneen kalustoa.

»Näettekö tuon valtaistuimen?» kysyi hutuktu. »Eräänä yönä talvella saapui luostariin joukko ratsumiehiä ja vaativat, että kaikkien gelongien ja getylien, hutuktu ja kanpo etunenässä, tuli kokoontua tähän huoneeseen. Sitten nousi eräs vieraista valtaistuimelle ja riisui huppupäähineensä. Kaikki laamat vaipuivat polvilleen, sillä he tunsivat miehen, joka kauan sitten oli ollut kuvattuna Dalai-laaman pyhissä käskykirjeissä: Tashi-laaman ja Bogdo-kaanin. Hän oli se mies, joka omistaa koko maailman ja joka on tunkeutunut luonnon kaikkiin salaisuuksiin. Tashi-laama lausui lyhyen tiibetiläisen rukouksen, siunasi läsnäolevia ja ennusti tulevan puolen vuosisadan tapahtumat. Tämä tapahtui kolmekymmentä vuotta sitten, ja kaikki, mitä hän ennusti, on sillä välin käynyt toteen. Hänen rukoillessaan pienen rukouslippaan ääressä viereisessä huoneessa aukeni ovi itsestään, kynttilät alttarilla syttyivät kenenkään syyttämättä, ja pyhistä tulimaljakoista levisi suitsutusta, joka peitti hämärään huoneet, vaikka niissä ei ollutkaan hiiliä. Sitten katosi maailmankuningas seuralaisineen keskuudestamme. Hänestä ei jäänyt mitään jälkeä, paitsi rypyt valtaistuimen silkkiseen peitteeseen, ja nekin tasoittuivat pian jättäen istuimen sellaiseksi kuin ei kukaan olisi istunut siinä.»

Hutuktu lähestyi rukouslipasta, polvistui, peitti silmänsä käsillään ja alkoi rukoilla. Katselin kultaisen Buddhan rauhallisia, välinpitämättömiä kasvoja, joille liehuvat liekit heittivät sinne tänne vilahtelevia varjoja, sitten suuntasin katseeni erääseen kohtaan valtaistuimen vieressä. Oli ihmeellistä ja tuskin uskottavaa, mutta näin siinä todella hyvin voimakkaan ja hartiakkaan miehen. Hänellä oli vakavat, ilmeikkäät kasvot, joitten elävyyttä silmien loiste vielä lisäsi. Hänen kuultavanvalkoisiin puetun varतालonsa läpi näin tiibetiläiset kirjaimet istuimen selkänojassa. Ummistin silmäni, avasin ne jälleen. Siellä ei ollut ketään, mutta istuimen silkkinen peite näytti liikuvan.

»Hermostumista», ajattelin, »luonnotonta, kiihoittunutta herkkyyttä, joka johtuu erikoisesta ympäristöstä ja kestetyistä ponnistuksista».

Hutuktu kääntyi minuun ja sanoi: »Antakaa minulle hatykinne. Minusta tuntuu, että olette huolissanne rakastamienne ihmisten takia. Rukoilen puolestanne, ja rukoilkaa tekin. Rukoilkaa Jumalaa ja suunnatkaa sielunne silmät maailmankuninkaan puoleen, joka on ollut täällä ja pyhitänyt tämän huoneen.»

Hutuktu laski hatykin Buddhan hartioille ja kuiskaili rukouksen sanoja heittäytyen matolle alttarin eteen. Sitten hän kohotti kätensä ja viittasi sillä hiljaa minulle.

»Katselkaa pimeätä kohtaa Buddhan kuvan takana. Siellä saatte nähdä rakkaanne.»

Seurasin kumealla äänellä annettua käskyä ja katselin pimeään komeroon Buddhan kuvan takana. Pian alkoi pimeästä tulla virtanaan savua ja läpinäkyviä lankoja. Ne leijailivat ilmassa, tulivat yhä lukuisammiksi ja paksummiksi, kunnes niistä lopulta syntyi useitten henkilöiden vartaloita ja erilaisten esineitten ääriiviivoja. Näin vieraan huoneen, jossa perheeni oli. Sen luona oli eräitä ihmisiä, joita en tuntenut, ja eräitä tuttujakin. Tunsin heti vaimoni puvun. Jokainen hänen rakkaitten kasvojensa piirre oli selvästi näkyvissä. Vähitellen näky tummeni. Se hajautui savuksi ja läpinäkyviksi langoiksi ja katosi. Kultaisen Buddhan takaa tuijotti vain pimeys.

Hutuktu nousi seisaalleen, otti hatykini Buddhan hartioilta ja antoi sen jälleen minulle sanoen:

»Onni on aina teidän ja perheenne kanssa. Jumalan hyvyys ei koskaan jätä teitä.»

Astuimme ulos tuntemattoman maailmankuninkaan huoneesta, jossa hän oli rukoillut koko ihmiskunnan puolesta ja ennustanut kansojen ja valtakuntien kohtaloita. Olin hyvin ihmeissäni kuullessani, että seuralaiseni olivat nähneet saman näyn. He kuvasivat pienimpiäkin yksityis-

kohtia myöten henkilöitten puvut ja ulkonäön, kun ne näyttäytyivät komerossa Buddhan pään takana. Saadakseni toisten todistuksen tästä merkillisestä ja vaikuttavasta näystä, pyysin asianomaisia laatimaan pöytäkirjan nähdystä ja vahvistamaan sen. Sen he tekivätkin, ja minulla on heidän selityksensä hallussani.

Mongolinen upseeri kertoi minulle Hultun Beylin edellisenä päivänä pyytäneen hutuktua ilmaisemaan hänen tulevaisuutensa nyt, kun hänen elämässään ja hänen maansa kohtalossa oli tapahtumassa tärkeä käänne. Mutta hutuku viittasi vain kauhistuneen näköisenä kädellään ja kieltäytyi. Kun kysyin hutuktulta hänen kieltäytymisensä syyt ja arvelin, että pyynnön täyttäminen olisi voinut rauhoittaa ruhtinasta, kuten minun rakkaitteni näkeminen oli vahvistanut minua, veti hutuku otsansa ryppyihin ja sanoi:

»Ei! Näky ei miellyttäisi ruhtinasta. Hänen kohtalonsa on musta. Eilen hain kolmasti hänen kohtalooaan poltetusta lampaan lapaluusta ja suolista, ja joka kerta ilmaantui sama kamala tapaus . . .»

Hän ei lopettanut lausettaan, vaan peitti kauhuissaan kasvonsa käsillään. Hän näytti olevan vakuutettu siitä, että Hultun Beylin kohtalo oli yhtä synkkä kuin yö.

Ruhtinas ja minä lähdimme. Tunnin kuluttua olimme mataloitten kukkulain takana, jotka peittivät meiltä Nara-bantshi Kuren.

28.

Kuoleman henkäys.

Palasimme Uliassutaihin samana päivänä kuin Wang Tsao-tsunin osasto aseista riisumaan lähetetty komennuskuntakin saapui sinne. Tämä komennuskunta oli tiellään tavannut eversti Domojirovin, joka oli antanut sille käskyn

ei ainoastaan riisua vartiosto aseista, vaan myös ryöstää se. Onnettomuudeksi oli osaston johtaja, luutnantti Strigin, pannut toimeen tämän oikeudenvastaisen määräyksen. Oli häpeä nähdä venäläisten upseerien ja sotamiesten palatsaan näyttelevän kiinalaisia pukuja, saappaita ja rannekelloja, jotka he olivat ryöstäneet Wangin turvajoukolta. Sitäpaitsi oli jokainen anastanut kultaa ja hopeaa saaliista. Wang Tsao-tsunin mongolinen puoliso ja hänen veljensä palasivat komennuskunnan kanssa ja jättivät valituksen, että venäläiset olivat ryöstäneet heidät. Kiinalaiset virkailijat ja heidän turvajoukkonsa saapuivat Kiinan rajalle, alttiina nälälle ja pakkaselle, mitä suurimmilla vaikeuksilla, sillä ryöstön jälkeen heidän täytyi matkustaa ilman min-käänlaisia varastoja.

Me ulkomaalaiset olimme hyvin hämmästyneitä nähdesämme, että everstiluutnantti Mihailov otti Striginin vastaan sotilaallisin kunnianosoituksin, mutta se selvisi meille kohta, kun saimme kuulla Mihailovin saaneen osan kiinalaisten hopeasta ja hänen vaimonsa Fu Hsiangin rouvan kauniisti koristellun satulan. Hultun Beyli vaati, että kaikki kiinalaisilta ryöstetyt aseet ja kaikki heiltä varastettu omaisuus oli luovutettava hänelle, koska se myöhemmin oli palautettava kiinalaisille viranomaisille. Mutta Mihailov hylkäsi vaatimuksen. Tämän johdosta me ulkomaalaiset lopetimme kaikki suhteemme venäläisen osaston kanssa. Sen lisäksi kävivät mongolien ja venäläisten välit hyvin kireiksi. Useat venäläiset upseerit panivat vastalauseensa Mihailovin ja Striginin toiminnan johdosta, ja niin syntyi yhä useammin uudistuvia, vakavia riitoja.

Tähän aikaan saapui Uliassutaihin eräänä aamuna hyvin merkillinen joukko aseistettuja ratsastajia. He asettuivat bolshevistisen Burdukovin asuntoon, joka, kuten kerrottiin, luovutti heille suuret määrät hopeaa. He väittivät olevansa entisiä keisarillisen kaartin upseereja, nimeltään eversti Poletika, N. N. Filipov ja hänen kolme veljeään.

He selittivät pyrkivänsä kokoamaan kaikki Mongoliassa ja Kiinassa oleskelevat valkoiset upseerit ja sotilaat taisteluun bolshevikkeja vastaan Urianhaissa, mutta aluksi oli heistä välttämätöntä tuhota paroni Ungern ja luovuttaa Mongolia jälleen Kiinalle. He sanoivat olevansa Venäjän valkoisen keskusjärjestön jäseniä.

Venäläisten upseerien yhdistys Uliassutaissa kutsui äskensaapuneet kokoukseensa, tarkasti heidän paperinsa ja tutki heitä. Tutkimus osoitti, että upseerien ilmoitukset heidän entiseen asemaansa nähden olivat kokonaan vääriä, että Poletikalla oli tärkeä asema bolshevikkien sotaneuvostossa, että yksi Filipoveista oli avustanut Kamenevia hänen koettaessaan ensimmäistä kertaa päästä Englantiin, että Venäjän valkoista keskusjärjestöä ei yleensä ollut olemasakaan, että suunniteltu hyökkäys Urianhaihin oli yksinkertaisesti vain ansa valkoisille upseereille, ja että äskentulleet olivat hyvin läheisessä poliittisessa yhteydessä bolshevikki Burdukovin kanssa.

Vaikka todisteet olivatkin näin selvät, syntyi upseerien keskuudessa kuitenkin erimielisyyttä siitä, mitä miehille olisi tehtävä, ja kiivas väittely hajotti koko joukon kahteen ryhmään. Eversti Mihailov ja monet muut upseerit puolsivat Poletikaa ja hänen tovereitaan. Juuri samaan aikaan saapui eversti Domojirov osastoineen Uliassutaihin. Hän asettui heti molempien ryhmien yhteyteen, tunnusteli ensiksi poliittista maaperää ja nimitti sitten Poletikan Uliassutain komentajaksi lähettäen samalla tarkan selonteon Uliassutain tapahtumista paroni Ungernille. Tässä asiakirjassa kiinnitettiin minun olemukseeni hyvin suurta huomiota. Minua syytettiin siitä, että olin asettunut vastustamaan Domojirovin käskyjä.

Minulle vihamielisen everstin sotilaat vartioivat tästä lähin minua alituisesti. Monelta taholta kehoitettiin minua olemaan varuillani. Tuo joukkio ja sen johtaja kysyivät julkisesti, mitä oikeutta minulla ulkomaalaisena oli puut-

tua Mongolian asioihin. Vaatipa eräs Domojirovin upseeri minua eräessä kokouksessa selittämään, mitä aioin. Hyvin rauhallinen vastaukseni kuului seuraavasti:

»Ja millä oikeudella venäläiset pakolaiset, joilla ei ole oikeuksia kotonaan eikä ulkomailla, sekaantuvat Mongolian asioihin?»

Upseeri ei antanut mitään varsinaista vastausta, mutta saatoin lukea sen hänen silmistään. Jättiläismäinen toverini, joka istui vieressäni, näki sen, astui upseerin luo ja ojensi, häntä kohden kumartuen, käsivartensa suoriksi ikäänkuin juuri unesta heräten ja sanoi: »Tahtoisinpa kerran hiukan nyrkkeillä.»

Kerran olin vähällä joutua Domojirovin väen käsiin, jollei ulkomaisen ryhmämme valppaus olisi pelastanut minua. Olin mennyt linnoitukseen neuvottelemaan mongolisen saitin kanssa ulkomaalaisten poislähtöä koskevista seikoista. Hultun Beyli pidätti minua hetken luonaan, niin että vasta yhdeksältä illalla pääsin palaamaan. Hevoseni asteli hitaasti. Noin kolmen mailin päässä kaupungista hyökkäsi kolme miestä ojasta minua kohti. Iskin hevos-tani ruoskalla, mutta huomasin samassa, että toisesta ojasta nousi vielä lisää miehiä, jotka nähtävästi aikoivat sulkea paluutieni. Erehdyin kuitenkin, sillä jälkimmäinen ryhmä hyökkäsi edellisen kimppuun ja vangitsi nuo kolme miestä. Kuulin erään tutun ulkomaalaisen äänen kutsuvan minua.

Siellä tapasin sitten kolme Domojirovin upseeria puolaisten sotilaiden ja muitten ulkomaalaisten käsissä, joita johti oivallinen ystäväni. He sitoivat par'aikaa upseerien käsiä niin tiukalle, että luut natisivat. Kun tämä työ oli päätetty, tuumi toverini vakavan ja tärkeän näköisenä: »Luullakseni olisi parasta heittää heidät virtaan.»

Nauraen hänen totisuudelleen ja Domojirovin upseerien pelolle kysyin, minkä takia he olivat olleet väijymässä. He painoivat silmänsä maahan ja olivat vaiti. Heidän vai-

kenemisensa ilmaisi kuitenkin paljon. Ymmärsimme hyvin, mikä heidän tarkoituksensa oli ollut: heillä oli revolverit taskussa.

»Hyvä on», sanoin. »Kaikki on päivänselvää . . . Päästän teidät menemään. Mutta teidän täytyy ilmoittaa minulle mies, joka teidät lähetti, että hän ei ensi kerralla saisi iloita teidän paluustanne. Aseenne annan Uliassutain komendantille.»

Toverini aukoi heidän siteitään osoittaen yhä samaa peloittavaa huolellisuutta ja toistellen: »Olisinpa mielelläni ruokkinut teillä kaloja tuossa joessa.»

Sitten palasimme kaupunkiin ja jätimme pahantekijät oman onnensa nojaan.

Domojirov lähetti yhä tietoja kenraali Ungernille. Hän pyysi ehtimiseen laajennettuja valtuuksia itselleen ja ker-toili kaikenlaista Mihailovista, Hultun Beylistä, Poletikasta, Filipovista ja minusta. Viekkana kuin aasialainen konsa-naan hän säilytti kuitenkin hyvät suhteet kaikkiin niihin, joitten hän olisi suonut saavan surmansa paroni Ungernin, ankaran soturin, rautaisesta kädestä, joka täten sai kai-kesta, mitä Uliassutaissa tapahtui, hyvin yksipuolisen kuvan. Koko siirtokuntamme oli suuren kiihkon vallassa. Eivät ainoastaan upseerit olleet jakaantuneet moniin puo-lueisiin, vaan sotilaitkin yhtyivät ryhmiin ja keskustelivat päivän tapahtumista arvostellen päälliköitään. Eräitten Domojirovin miesten vaikutuksesta kiersivät kurittomat tuumat miehestä mieheen. Niinpä kulki sotilaitten joukossa seuraava ilkeä pila: »Meillä on nyt seitsemän everstiä, jotka kaikki haluavat ylipäällikkyyttä ja riitelevät keskenään. Heille pitäisi kerran antaa selkään kaikille, ja se, joka sie-tää enemmän raippoja, saisi ruveta johtajaksemme.»

Tämä huono pila kuvasi venäläisen osaston mielialaa.

»Minusta näyttää siltä», tuumi ystäväni kerran, »että meillä kohta on ilo täällä Uliassutaissakin nähdä sotilas-neuvostoja. Vieköön heidät piru! Eräs seikka on täällä

hyvin epämiellyttävä: täällä ei ole suuria metsiä, joihin kunnan kristitty voisi pujahtaa ja päästä irti kaikista kirotuista neuvostoista. Tämä kurja Mongolia on alaston, perin alaston ja vailla piilopaikkoja.»

Todella oli sotilasneuvostojen perustamisen vaara hyvin lähellä. Kerran sotilaat anastivat kiinalaisten asevarastoon jättämät aseet ja veivät ne leiriinsä. Juoppous, pelihimo ja riita yltivät. Me ulkomaalaiset seurasimme tapahtumia hyvin tarkkaavasti ja päätimme lähteä, koska pelkäsimme yhteentörmäystä, pois koko Uliassutaista, tuosta riitojen ja ilmiantojen pesästä. Kuulimme, että Poletikan ryhmä oli myös päättänyt lähteä pois muutaman päivän kuluttua.

Jakaannuimme kahteen ryhmään. Toinen lähti vanhaa karavaanitietä, joka Gobin halki, hyvin paljon etelään Urgasta, vie Kuku-Hotoon eli Kweihuatshengiin ja Kalganiin. Toinen ryhmä, johon toverini, kaksi puolalaista sotilasta ja minä kuuluimme, valitsi tien Urgaan Zain Shabin kautta, jossa halusin tavata eversti Kazagrandin, kuten äsken oli kirjeellisesti sovittu. Niin jätimme taaksemme Uliassutain, joka oli tuottanut meille niin paljon levottomuutta.

Kuusi päivää lähtömme jälkeen saapui Uliassutaihin mongolis-burjettilainen joukko, jota komensivat burjetti Vandalov ja venäläinen kapteeni Besrodnov. Tämän ryhmän tapasimme myöhemmin Zain Shabissa. Paroni Ungern oli lähettänyt sen Urgasta palauttamaan järjestystä Uliassutaihin ja sitten marssimaan Kobdoon. Tiellä Zain Shabiin Besrodnov tapasi Poletikan ja Mihailovin ryhmän. Hän tutkitutti miehet ja löysi heidän kompeistaan epäilyttäviä papereita sekä Mihailovin ja hänen vaimonsa tavaroitten joukosta hopeaa ja muuta kiinalaisilta ryöstettyä omaisuutta. Tästä kuusitoistamiehisestä ryhmästä hän lähetti N. N. Filipovin paroni Ungernin luo, päästi vapaaksi kolme miestä ja ammutti loput. Niin päättyi Zain Shabissa erään

Uliassutain pakolaisryhmän elämä ja Poletikan toiminta. Saavuttuaan Uliassutaihin Besrodnov ammutti Hultun Beylin kiinalais-mongolisen sopimuksen loukkaamisesta, ja eräät bolshevistiset venäläiset siirtolaiset saivat saman kohtalon. Hän vangitutti Domojirovin ja lähetti hänet Urgaan. Niin hän palautti taas järjestyksen. Hultun Beylille ennustettu kohtalo oli täyttynyt.

Tiesin, mitä Domojirov oli minusta ilmoittanut. Kuitenkin päätin olla väistämättä Urgaa, kuten Poletika oli aikonut, kun Besrodnov vangitsi hänet. Olin nyt tottunut katselemaan vaaraa silmiin ja päättänyt tavata »verisen paronin». Kukaan ei saata ratkaista omaa kohtaloaan. Tiesin, että en ollut väärässä, ja pelon tunne oli jo kauan ollut vieras minulle. Tiedon tuttaviemme kuolemasta Zain Shabissa toi minulle matkan varrella mongolinen ratsumies, joka vietti yön kanssani majatalona olevassa jurtassa ja kertoi minulle selostuksensa ohella seuraavan kuolemanlegendan:

»Se tapahtui kauan sitten, jo siihen aikaan, jolloin mongolit vielä hallitsivat Kiinaakin. Uliassutain ruhtinas, Beltis Van, oli mielipuoli. Hän mestautti mielivaltaisesti jokaisen, niin ettei kukaan uskaltanut mennä Uliassutain ohitse. Tämän johdosta ryhtyivät kaikki muut ruhtinaat ja rikkaat mongolit piirittämään kaupunkia, jossa Beltis rai-vosi, saarsivat sen joka puolelta eivätkä päästäneet ketään sisään eikä ulos. Kaupungissa syntyi nälänhätä. Kaikki härät, lampaat ja hevoset oli jo syöty. Lopuksi päätti Beltis Van joukkoineen tehdä hyökkäyksen länttä kohti päästäkseen Oletsiin, erään hänen alaisensa heimon maahan. Mutta hän ja kaikki hänen miehensä kaatuivat taistelussa. Ruhtinaat hautasivat sitten kaatuneet Buyantan hutuktun neuvosta Uliassutain lähellä olevien vuorten rin-teille. He hautasivat heidät laulaen hengellisiä lauluja ja tehden taikatemppuja estääkseen väkivaltaisen kuoleman tuojaa palaamasta taas maahansa. Haudat peitettiin ras-

kailla kivillä, ja hutuktu ennusti, että väkivaltaisen kuoleman paha henki jättäisi maan vasta sitten, kun hautakivelle vuodatettaisiin ihmisen verta. Tämä ennustus on nyt täyttynyt. Venäläiset ovat haudalla ampuneet kolme bolshevikkia, kiinalaiset kaksi mongolia. Beltis Vanin paha henki on päässyt pois raskaitten kivipaasien alta ja lyö nyt kansaa maahan viikatteellaan. Jalo Hultun Beyli on kuollut, venäläinen noyon Mihailov on kaatunut, ja Uliassutaista kuolema alkaa levitä laajalle tasangollemme. Kuka kykenisi pidättämään sitä? Kenellä olisi voimia vielä nyt sitoa sen raivoisat kädet? Paha aika on tullut jumalille ja hyville hengille. Pahat haltiat ovat julistaneet sodan hyviä vastaan. Mitä ihminen siinä voi tehdä? Hän voi vain kuolla, vain kuolla . . .»

KOLMAS OSA

AASIAN SYDÄN VAVAHTELEE

<http://rcin.org.pl>

Suurten valloittajien teillä.

Suuri valloittaja Dshingis-kaani, surullisen, vakavan, ankaran Mongolian poika, oli erään vanhan legendan mukaan kerran noussut Karasu Togolin vuoren huipulle ja katsellut kotkansilmillään länteen ja itään. Lännessä hän näki kokonaisia meriä ihmisverta, joitten yläpuolella häilyi näköpiirin peittävä veriharso. Sieltä hän ei siis saanut tietoja kohtalostaan. Kuitenkin käskivät jumalat häntä lähtemään länteen ja viemään sinne kaikki sotilaansa ja mongoliset heimonsa. Idässä hän sen sijaan näki rikkaita kaupunkeja, loistavia temppeleitä, joukoittain onnellista kansaa, puutarhoja ja peltoja hedelmällisine multineen, ja se miellytti suuresti suurta mongolia. Hän sanoi pojilleen: »Tuolla lännessä olen tuli, miekka, tuhoaja ja kostava kohtalo, mutta itään saavun armollisena, suurena rakentajana, joka tuo kansalle ja maalle onnea.»

Niin kertoo legenda. Minusta siinä oli paljon totta. Olen kulkenut pitkän matkan Dshingis-kaanin tietä länttä kohti ja näin sen joka paikassa haudoilla ja kivipatsailla merkittynä. Olen myös kulkenut osan sankarin itäistä tietä, Kiinaan menevää tietä. Siellä oli kuva ihan toisenlainen.

Kun seurueemme lähti Uliassutaista, järjestimme matkamme mukavaksi. Kuljimme päivässä vain 35—50 mailia, kunnes saavuimme noin kuudenkymmenen mailin päähän

Zain Shabista. Siellä erosin muista mennäkseni tapamaan eversti Kazagrandia sovittuun paikkaan. Aurinko oli juuri noussut, kun mongolinen oppaani ja minä aloimme nousta matalille, metsäisille vuorenselänteille, joitten harjanteilta vielä kerran voin nähdä saattajani alhaalla laaksoissa. Minulla ei ollut aavistustakaan niistä monista ja melkein kohtalokkaista vaaroista, joita kohtaisin tällä odottamattomasti pidenneellä retkellä.

Kun kuljimme pienen, hiekkarantaisen joen poikki, kertoi mongolini, kuinka he menettelevät huuhtoessaan täällä kesällä kultaa laamojen kielloista huolimatta. Työtapa on hyvin alkeellinen, mutta tulokset osoittavat, että hiekka on hyvin kullanpitoista. Kultaa huuhtova mongoli laskeutuu vatsalleen maahan, siirtää sulalla hiekkaa syrjään ja puhaltalee näin syntyneeseen syvennykseen. Tuon tuostakin hän kostuttaa sormiaan ja nostaa kosteilla sormenpäillä pienen kultarakeen tai -pallon, jonka hän sitten pistää pieneen, leuan alla riippuvaan kukkaroon. Tällä tavalla saavat kullanhuuhtajat noin viidenneksen unssia kultaa päivässä.

Päätin kulkea koko matkan täältä Zain Shabiin yhdessä päivässä. Majapaikoissa koetin jouduttaa hevosten kiinnittämistä ja valjastamista niin paljon kuin suinkin. Eräällä pysähdyspaikalla mongolit antoivat minulle kesyttömän hevosen, ison, voimakkaan päistärökkö-oriin. Kun yritin nousta sen selkään ja olin jo asettanut jalkani jalustimeen, potkaisi hevonen minua siihen sääreen, joka oli haavoittunut Tiibetin taisteluissa. Sääri turposi heti ja kävi hyvin kipeäksi.

Auringonlaskun aikaan saimme näkyviimme Zain Shabin ensimmäiset kiinalaiset ja venäläiset talot ja pian myös luostarin. Laskeuduimme vuoren rinnettä juoksevan pienen joen laaksoon. Tämän vuoren kukkulalla luovat valkeat kalliot niin omituisen kuvion, että niistä syntyy erään tiibetiläisen rukouksen sanoja vastaava kirjainmerkki. Tämän vuoren juurella on laamojen hautausmaa: — siellä oli iso

luuläjä ja parvi koiria. Lopultakin oli luostari ihan edes-sämme, tavallinen nelikulmio, jota ympäröi puinen aita. Keskellä oli iso temppeli, joka erosi paljon Mongolian muista temppeleistä. Se ei näet ollut rakennettu kiinalaiseen, vaan tiibetiläiseen tyyliin, valkea talo pystysuorine seinineen ja säännöllisine riveineen mustakehyksisiä ikkunoita, katto mustista tiilistä. Toinen pieni rakennusneliö oli jonkin matkan päässä idän puolella. Siihen kuului venäläisiä asuinhuoneita, joita luostariin yhdisti — puhelin.

»Se on Zainin Elävän Jumalan asunto», selitti mongoli osoittaen pientä neliötä. »Hän pitää venäläisistä tavoista ja laitoksista.»

Luostarista pohjoiseen on keilanmuotoisella kukkulalla torni, joka muistuttaa babylonisia rakennuksia. Se on temppeli, jossa säilytetään vanhoja kirjoja ja käsikirjoituksia, vanhoja temppelinkoristeita, uskonnollisissa menoissa käytettäviä esineitä ja kuolleitten hutuktujen vaatteita. Tämän museon takana kohoaa korkeuteen jyrkkä kallio, jonne ei voi nousta. Kallion seinään on ilman huomattavaa järjestelyä kaiverrettu kaikenlaisia laamalaisten jumalien kuvia, jotka ovat noin puolen metrin korkuisia. Niiden eteen munkit sytyttävät yöllä lamppuja, niin että jumalien ja jumalattarien kuvat näkyvät kauas.

Menimme kauppavarastoon. Kadut olivat autiot. Ikkunoista katseli vain vaimoja ja lapsia. Sain asunnon erään venäläisen liikkeen huoneistossa, jonka haaraosastoja tunsin muissa osissa maata.

Ihmeekseni ihmiset tervehtivät Zain Shabissa minua tuttavanaan. Narabantshin hutuktu oli nimittäin lähettänyt kaikkiin luostareihin ohjeita, että minulle oli annettava apua, saavuin minne hyvänsä, koska olin pelastanut Narabantshin luostarin ja koska, kuten selvä jumalainen ilmoitus oli todistanut, olin jumalain suosima Buddhan inkarnatio. Tämä minulle perin suosiollisen hutuktun kirje oli minulle hyvin hyödyllinen. Vieläpä sain oikeastaan kiittää häntä enemmstäkin, sillä tuo kirje pelasti sitten henkeni.

Täällä nauttimani vieraanvaraisuus oli minulle hyvin tervetullut, sillä sairas jalkani turposi yhä ja oli hyvin kipeä. Kun vedin pois saappaani, huomasin, että koko jalka oli veren peitossa, sillä vanha haava oli auennut hevosen potkaisusta. Minut sidottiin, niin että kolmen päivän kuluttua pääsin taas liikkeelle. En tavannut eversti Kazagrandia enää Zain Shabissa. Kun hän oli täällä tuhonnut epäsäännölliset kiinalaiset joukot, oli hän palannut Van Kureen. Hänen tänne määräämänsä päällikkö jätti minulle kirjeen, jossa eversti pyysi minua käymään luonaan, heti kun olin kylliksi levännyt Zain Shabissa. Kirjeeseen oli liitetty mongoliankielinen asiakirja, joka oikeutti minut karjalaumalta toiselle kulkiessani saamaan hevosta ja vaunuja. Tämä kahdensadan mailin matka oli minusta hyvin epämiellyttävä tehtävä, mutta nähtävästi oli Kazagrandilla, jota tähän asti en ollut tavannut, hyvät syynsä toivoa tapaavansa minut.

Seuraavana päivänä saapumiseni jälkeen tuli kello yhden seuduissa päivällä paikkakunnan »jumala» käymään luonani. Hänen arvonimensä oli Gheghen Pandita Hutuktu. Hän oli merkillinen ja erikoinen ilmestys, jota ei millään olisi voinut kuvitella jumalaksi, pienikasvuinen, hoikka, nuori mies, joka liikkuu äkillisin ja hermostunein käännähdyksin, ilmeikkäät kasvot, joita, kuten aina mongolisten jumalien piirteitä, hallitsivat suuret, säikähtyneet silmät. Hänellä oli yllään sinisilkkinen venäläinen univormutakki, jossa oli keltaiset olkalaput pandita-hutuktun pyhillä merkeillä varustettuina, siniset silkkihousut, pitkävartiset saappaat, ja päässä valkoinen, keltapitsinen astrakaanilakki. Hänen vyössään oli sapeli ja revolveri. En oikein tietänyt, mitä minun piti ajatella tästä naamiaispukeisesta jumalasta. Hän otti isäntäni tarjoaman teelasin ja alkoi puhua mongolian ja venäjän sekasotkua.

»Taloni lähellä on vanha Erdeni Dzun luostari, joka on rakennettu Dshingis-kaanin entisen pääkaupungin, Karakorumin raunioille. Sinne ohjasi Kublai-kaani muinoin

hyvin usein kulkunsa kunnioittaakseen jumalia ja levätäkseen vaivoistaan Kiinan, Intian, Persian, Mongolian ja puolen Euroopan keisarina. Nyt on jäljellä vain raunioita ja hautoja ilmaiseessa tätä 'onnellisten päivien puutarhaa'. Barun Kuren hurskaat munkit löysivät raunioitten kivijaloista käsikirjoituksia, jotka ovat paljon vanhempia kuin Erdeni Dzu itse. Näitten joukossa marambani Meetshik-Atak tapasi asiakirjan, joka ilmoitti, että Zainin hutuktu pian saisi panditan arvon. Hän olisi vain yhdenkolmatta ikäinen, polveutuisi Dshingis-kaanin maitten sydäimestä ja kantaisi rinnallaan syntymästä svastikan merkkiä. Tätä hutuktua kansa kunnioittaisi suuresti suuren sodan ja levottomuuden päivinä ja hän aloittaisi taistelun 'punaisen pahan' palvelijoita vastaan. Hän voittaisi ne ja palauttaisi rauhan ja järjestyksen maailmaan juhliakseen sitten tätä onnellista päivää valkean temppelin ja kymmenentuhannen kellon helinän kaupungissa. Minä olen panditahutuktu. Ennusmerkit ja tunnukset sopivat minuun. Minä hävitän bolshevikit, 'punaisen pahan' kelvottomat palvelijat, ja lepään Moskovassa maineikkaitten ja suurenmoisten töitteni jälkeen. Senvuoksi olen pyytänyt eversti Kazagrandia ottamaan minut paroni Ungernin joukkoihin ja antamaan minulle tilaisuuden taistella. Laamat koettavat estää minua poistumasta. Mutta kuka täällä on jumala?»

Hän polkaisi tarmokkaasti jalkaansa maahan, ja laamat ja henkivartioväki kumarsivat kunnioittavasti. Kun hän lähti luotani, lahjoitti hän minulle hatykin. Kai vellessani satulalaukkuani löysin sieltä yhden ainoan esineen, joka näytti minusta kyllin arvokkaalta lahjaksi hutuktulle, pienen pullon osmiridiumia, platinan rinnalla tavattavaa harvinaista ainetta.

»Tämä on metalleista kovinta ja vahvinta», sanoin. »Olkoon se merkinä teidän vallastanne ja maineestanne, hutuktu.»

Pandita kiitti minua ja pyysi käymään luonansa.

Kun haavani oli jossakin määrin parantunut, menin hänen eurooppalaisella tavalla sisustettuun asuntoonsa: sähkövalo, sähkösoittokellot ja puhelimet. Hän tarjosi minulle viiniä ja makeisia ja tutustutti minut kahteen hyvin mielenkiintoiseen henkilöön. Toinen oli vanha tiibetiläinen lääkäri, jonka kasvot olivat rokonarpien uurtamat. Hänellä oli paksu, iso nenä ja vinot silmät. Hän oli merkillinen lääkäri. Hänen tehtävänään oli hoitaa hutuktuja ja parantaa heidät, jos he sairastuivat, ja — myrkyttää heidät, jos he tulivat liian riippumattomiksi tai haihatteleviksi tai jos heidän politiikkansa ei ollut sopusoinnussa Elävän Buddhan laamojen neuvoston tai Dalai-laaman määräysten kanssa. Nyt levännee kai pandita-hutuktu ikuisessa rauhassa jonkin pyhän vuoren kukkulalla, jonne hänen merkillisen hovi-lääkäriensä huolenpito on hänet lähettänyt. Laamojen neuvostossa ei näet oikein pidetty pandita-hutuktun sotaisesta mielenfilasta.

Pandita piti viinistä ja korteista. Eräänä päivänä, hänen ollessaan venäläisten seurassa eurooppalaisessa puvussa, tuli laamoja kiireesti sisään ilmoittamaan jumalanpalveluksen jo alkaneen ja että »Elävän Jumalan» tulisi asettua paikalleen alttarille rukoiltavaksi. Vähääkään hämmästyttä pandita puki punaisen hutuktu-viitan eurooppalaisen pukunsa ja pitkien harmaitten housujensa päälle ja antoi laamojen kantaa jumalansa tässä kunnossa temppeleihin kantotuolissa.

Paitsi lääketaitoista myrkynekoittajaa tapasin hutuktun talossa noin kolmentoistavuotiaan pojan, jonka nuoruus, punainen viitta ja leikattu tukka antoi minun aavistaa, että hän oli bandi eli hutuktun kodissa palvelusta toimittava ylioppilas. Mutta pian kävi selville, että hänellä olikin toisenlainen asema. Tämä poika oli ensimmäinen hubilgan, myös Buddhan inkarnatio, armoitettu ennustaja ja pandita-hutuktun seuraaja. Hän oli aina juovuksissa, intohimoinen kortinpeluri ja päästeli mielellään huonoja sukkeluuksia, jotka herättivät laamojen keskuudessa suurta pahennusta.

Samana iltana tutustuin toiseen hubilganiin. Hän tuli käymään luonani. Hän se varsinaisesti hallitsi Zain Shabia, joka on Elävän Buddhan alainen, riippumaton alue. Tämä hubilgan oli vakava, askeettinen mies, noin kolmen-neljättävuoτίας, hän oli saanut hyvän kasvatuksen ja tunsi hyvin tarkasti mongolisen kansanrunouden. Hän osasi venäjää ja oli lukenut paljon venäläistä kirjallisuutta, ja yleensä hän oli kiintynyt vieraitten kansojen elämään ja vaiheisiin. Erikoisen suuri oli hänen kunnioituksensa Amerikan kansan luovaa neroa kohtaan. Hän sanoi minulle:

»Kun palaatte Amerikkaan, niin pyytäkää amerikkalaisia tulemaan tänne ja johtamaan meidät pois meitä ympäröivästä pimeydestä. Kiinalaiset ja venäläiset vievät meidät vain tuhoon. Amerikkalaiset yksin voivat pelastaa meidät.»

Kun jalkani oli kunnollisesti parantunut, pyysi hutuktu minua lähtemään hänen kanssaan Erdeniin, johon selitin suostuvani. Aamulla varattiin minulle kevyet ja mukavat kärryt. Matkamme kesti viisi päivää. Kävimme Erdeni Dzussa, Karakorumissa, Hoto-Zaidamissa ja Hara-Balgasunissa. Kaikilla näillä paikoilla on luostarien ja kaupunkien raunioita, jotka Dshingis-kaani ja hänen seuraajansa Ugadai ja Kublai rakensivat 1200-luvulla. Nyt siellä on vain muurien ja tornien jätteitä ja muutamia suuria hautoja, ja raunioitten alta löytyy kirjoja, joissa on vanhoja tarinoita ja legendoja.

»Katsokaa näitä hautoja», sanoi hutuktu minulle. »Tähän on haudattu Uyuk-kaanin poika. Kiinalaiset viettelivät nuoren prinssin lahjoillaan murhaamaan oman isänsä. Mutta hänen sisarensa esti teon tappaen veljensä peläten vanhan isänsä keisarin ja kaanin henkeä. Tuossa on Tsi-rillan, Mangu-kaanin rakastetun puolison hauta. Hän jätti Kiinan pääkaupungin lähteäkseen Khara Bolgasuniin, jossa hän rakastui urhoolliseen lammaspaimeneen Damshareeniin. Tämä osasi ratsastaa niin nopeasti, että hän hevosellaan

voi tavoittaa tuulen ja vangita paljailla käsillään villejä jakeja ja hevosia. Hurjistunut kaani antoi kuristaa uskotoman puolionsa, mutta hautasi hänet myöhemmin keisarillisin kunnianosoituksin ja tuli usein hänen haudalleen itkemään kadotettua rakkauttaan.»

»Entä kuinka Damsharenin kävi?» kysyin uteliaana. Hutuktu itse ei tietänyt sitä, mutta hänen vanha palvelijansa, oikea legendojen tietäjä, kertoi:

»Hurjien tshaharirosvojen kanssa hän taisteli kauan Kiinaa vastaan. Mutta kukaan ei tiedä, kuinka hän kuoli.»

Munkit rukoilevat määrättyyn aikaan rauniokaupungeissa ja hakevat samalla pyhiä kirjoja ja esineitä, joita on jäänyt raunioitten alle. Äskettäin he löysivät kaksi kiinalaista kivääriä, kaksi kultasormusta ja kaksi pakkaa vanhoja käsikirjoituksia, joita nahkanauhat pitivät koossa.

»Miksi tämä seutu on vetänyt puoleensa noita mahtavia keisareita ja kaaneja, jotka hallitsivat Tyyneltä valtamereältä aina Adrianmerelle saakka?» tuumin itsekseni. »Vetovoima ei kai piillyt näissä lehtikuusien ja koivujen peittämissä vuorissa ja laaksoissa, ei myöskään näissä laajoissa hieta-aavikoissa, rinteitten lumessa ja alastomissa kallioissa.» Mutta luulenpa löytäneeni vastauksen kysymykseeni.

Suuret keisarit, jotka muistivat Dshingis-kaanin näyn, hakivat täältä uusia ilmestyksiä ja ennustuksia, jotka viittaisivat hänen ihmeelliseen, majesteettiseen, samalla jumalallisen kunnioituksen, tottelevaisuuden ja vihan ympäröimään olemukseensa. Missä muualla he olisivat saattaneet päästä yhteyteen jumalien, hyvien ja pahojen henkien kanssa, jollei täällä, näillä paikoilla. Zainin alue vanhoine raunioineen sopii siihen mainiosti.

»Tälle vuorelle voivat kiivetä vain miehet, jotka polveutuvat suoraan Dshingis-kaanista», selitti pandita minulle. »Rinteen puolivälissä kuolee tavallinen ihminen tukehtumalla, jos uskaltaa nousta sinne saakka. Jonkin

aikaa sitten mongoliset metsästäjät vainosivat susiparvea näillä vuorilla. Mutta kun he saapuivat mainittuun paikkaan rinteellä, menettivät he kaikki henkensä. Tuolla, vuoren rinteillä, vaalenevat kotkien, suurimpien sarvilampaitten ja kabarga-antilooppien luut, eläinten, jotka ovat keveitä ja nopeita kuin tuuli, mutta joiden kuitenkin täytyi kuolla. Siellä asustaa se henki, jolla on hallussaan ihmiskohtalon kirjat.»

»Siinä oli vastaus, jota hain», ajattelin mielessäni.

Kaukasuksen länsiosassa olen kerran nähnyt Sukhum Kalen ja Tuopsein välillä vuoren, jolla sudet, kotkat ja villit lampaat samoin kuolivat ja jossa ihmisetkin olisivat kuolleet, jollei heillä siellä olisi ollut tapana kulkea alueen yli hevosen selässä. Siellä virtaa nimittäin maasta hiili-kaasua, niin että maan pinnalle, noin puolen metrin korkeudelle, syntyy myrkyllinen kaasukerros. Hevosella ratsastavat ihmiset pysyvät tämän kerroksen yläpuolella, ja heitä ei vaara uhkaa. Hevoset pitävät aina päätään ylhäällä, mutta korskuvat peloissaan, kunnes vaaranpaikka on ohi. Tämän vuoren huipulla, jossa paha haltia selailee ihmiskohtalon kirjaa, on kyseessä sama ilmiö. Näin saatoin käsittää tuon uskonnollisen pelon, jota mongolit tuntevat tällä paikalla, sekä sen viehätyksen Dshingis-kaanin korkeakasvuille, melkein jättiläismäisille jälkeläisille. Heidän päänsä olivat myrkykaasuvyön yläpuolella, niin että he saattoivat päästä tämän salaperäisen ja kauhean vuoren huipulle. On myös mahdollista selittää tämä ilmiö geologisesti, sillä tämä seutu on hiilikerrosten eteläraja, ja niistä nousee usein hiili- ja suokaasuja.

Jonkun matkan päässä raunioilta, Hun Doptshin Djamtson maassa, on pieni järvi, jonka pinta usein syttyy punaisiin liekkeihin ja herättää suurta kauhistusta mongolien ja hevoslaumojen keskuudessa. Luonnollisesti kerrotaan tästäkin järvestä paljon tarinoita. Sinne on kerran pudonnut meteori, joka on syöksynyt syvälle maahan.

Täten syntyneeseen aukkoon on kokoontunut vettä. Nyt, niin uskovat mongolit, yrittävät maanalaisten käytävien asukkaat, jotka ovat puoleksi ihmisiä, puoleksi paholaisia, nostaa »taivaan kiven» pois kuopastaan. Joka kerta kun kiveä kohotetaan, syttyy vesi tuleen ja kivi putoaa taas paikoilleen. En ole omin silmin nähnyt järveä, mutta eräs venäläinen siirtolainen sanoi minulle, että järvessä on petroolia, joka syttyy rannalla palavista leiritulista tai auringon kuumista säteistä.

Joka tapauksessa saattaa hyvin ymmärtää, miksi suuret mongoliset valtiat tunsivat vetovoimaa tännepäin. Voimakaimman vaikutuksen teki minuun Karakorum, paikka, jossa viisas ja julma Dshingis-kaani eli ja laati suunnitelmiaan koko lännen hukuttamiseksi veriin ja koko idän valaisemiseksi ennenkuulumattomalla maineella. Dshingis-kaani rakensi kaksi Karakoriumia, toisen tänne Tatsa Golin läheisyyteen, karavaanitien varrelle, toisen Pamiriin, jossa surevat sotilaat hautasivat suurimman valloittaja-ihmisen hautakammioonsa. Sen rakensi viisisataa vankia, jotka työn päätyttyä uhrattiin vainajan hengelle.

Sotainen pandita-hutuktu rukoili rauniokaupungissa, jossa harhailivat noitten puolta maailmaa hallinneitten mah-tajien varjot. Täällä rukoili hutuktu, jonka sielu janosi kuviteltuja urotöitä, Dshingis-kaanin ja Tamerlanin mai-
netta.

Paluumatkalla kutsuttiin meidät käymään lähellä Zainia asuvan rikkaan mongolin luo. Tämä oli jo varus-tanut suurten arvohenkilöiden kestitsemiseen tarkoitettut jurtat komeilla matoilla ja silkkisillä verhoilla. Hutuktu otti kutsun vastaan. Laskeuduimme jurtan pehmeille tyy-nyille, ja hutuktu siunasi mongolia koskettaen hänen pää-tään pyhällä kädellään ja ottaen vastaan hatykit. Isän-tämme tuotatti sitten kokonaisen lampaan meille kestityk-seksi ja keitätti sen äärettömän suuressa vadissa. Hutuktu leikkasi takajalan irti ja tarjosi sen minulle, mutta säilytti

toisen takajalan itselleen. Sitten hän ojensi ison lihakappaleen isäntämme nuorimmalle pojalle, joka merkitsi sitä, että pandita antoi läsnäoleville merkin aloittaa aterian. Silmänröpäyksessä oli koko lammas revitty kappaleiksi ja osanottajien käsissä. Kun hutuktu heitti lampaan valkeaksi kalutun luun, johon ei ollut jäänyt lihan muruakaan, tulisi-ajan viereen, otti isäntä polvistuen kappaleen lampaan- nahkaa tulesta ja tarjosi sen molemmin käsin, erikoisia menoja noudattaen hutuktulle. Pandita raapi veitsellään villat ja tuhkan pois, leikkasi nahan hienoiksi viipaleiksi ja alkoi sitten syödä tätä todella maukasta palaa. Tämä nahkapalane on otettu rintalastan kohdalta. Mongoliassa sitä sanotaan *tarahiksi* eli »nuoleksi». Kun lammas nyljetään, niin tämä pieni nahkapala leikataan irti ja pannaan tulisille hiilille, jossa se hiljaa käreistyy. Tällä lailla valmistettuna se on mitä paras herkkupala ja annetaan aina kunniavieraalle. Tapa vaatii, että sitä ei milloinkaan saa jakaa.

Aterian jälkeen isäntämme ehdotti, että lähtisimme pyytämään paksusarvisia lampaita, joita kokonainen lauma oli syömässä vuorilla tuskin puolen mailin päässä. Tuotiin komeasatulaisia, kalliilla suitsilla varustettuja hevosia. Hutuktun hevosen suitset oli koristettu punaisilla ja keltaisilla tupsuilla ilmaisten ratsastajan arvoa. Noin viisikymmentä mongolista ratsumiestä laukkasi takanamme. Kun perille päästyämme astuimme hevosten selästä, asetettiin meidät kallioiden taakse, jotka olivat noin kolmensadan metrin päässä toisistaan. Sitten mongoliset ajajat aloittivat kaartoliikkeensä vuoren ympäri. Noin puolen tunnin kuluttua huomasin, että ylhäällä kallioiden välissä vilahteli jotakin, ja totesin, että komea paksusarvi hyppeli siellä hurjilla loikkauksilla lohkarelta lohkarelle, ja sen takana kiiti koko lauma, enemmän kuin kaksikymmentä eläintä, eteenpäin salaman nopeudella. Minua harmitti, kun luulin mongolien pilanneen koko ajon päästämällä lauman, ennen-

kuin kaari oli suljettu, livahtamaan ohi. Mutta onneksi olin erehtynyt. Juuri sen kallion takaa, jonka edessä lauma oli, hypähti äkkiä käsiään heilutteleva mongoli. Vain kookas johtaja-eläin ei säikähtynyt. Se hyökkäsi aseettoman mongolin ohitse. Muu osa laumaa kääntyi nopeasti ympäri ja hyökkäsi rinnettä alas, suoraan minua kohti. Ammuin ja kaadoin kaksi eläintä. Hutuktukin kaatoi paksusarven ja antiloopin, joka odottamatta tuli esiin kallion takaa. Suurin kaadettujen eläinten sarvipari painoi noin kolmekymmentä naulaa. Mutta sekin oli vain nuoren lampaan.

Päivää myöhemmin, kun olimme palanneet Zain Shabiin, päätin viimeinkin lähteä Van Kureen, koska tunsin olevani aivan terve. Kun hyvästelin hutuktua, antoi hän minulle ison hatykin ja kiitti minua samalla mitä lämpimmin lahjasta, jonka olin antanut hänelle tuttavuutemme ensi päivinä.

»Se oli mainiota lääkettä», huudahti hän. »Palautamme matkaltamme tunsin itseni ihan väsyneeksi. Silloin join lääkkeenne. Se palautti minulle kokonaan nuoruuteni voimat. Paljon, paljon kiitoksia.»

Miesparka oli niellyt osmiridiumin. Se ei tietenkään vahingoittanut häntä, mutta että se auttoi, oli merkillistä. Ehkäpä haluttaisi länsimaidenkin lääkäreitä nyt käyttää tätä uutta vaaratonta ja hyvin halpaa lääkettä — sitä on koko maailmassa vain kahdeksan naulaa. Mutta minun täytyisi pyytää heitä luovuttamaan minulle patenttioikeus Mongolissa, Bargassa, Sinkiangissa, Koko Norissa ja kaikissa muissa Keski-Aasian maissa.

Vanha venäläinen siirtolainen tuli mukaani oppaaksi. Sain isot, mutta kevyet ja mukavat kärret, joita vedettiin kummallisella tavalla. Kärrejen molempiin aisoihin oli kiinnitetty poikittain neljän metrin pituinen tanko. Tämän tangon otti kaksi ratsumiestä satulansa eteen ja ratsasti täyttä laukkaa tasangolle. Takanamme nelisti neljä ratsumiestä kuljettaen neljää varahevosta.

Pidätettynä!

Noin kahdentoista mailin päässä Zainista näimme ratsuväkiosaston käärmemäisenä viiruna laskeutuvan vuorelta laaksoon. Kohtasimme osaston puoli tuntia myöhemmin syvän, mutaisen virran rannalla. Siihen kuului mongoleja, burjetteja ja tiibetiläisiä, jotka kaikki olivat aseistetut venäläisillä kivääreillä. Kulkueen edessä ratsasti kaksi miestä. Toinen heistä, jolla oli päässään huikean suuri musta astraakaanilakki, josta punainen olkasuojus riippui kaukaasialaiseen tapaan olkapäille, asettui tielleni ja kysyi karkealla, tyyllä äänellä: »Keitä olette ja minne matka?»

Vastaukseni oli yhtä lyhyt. Johtaja sanoi sitten, että hänen osastonsa kuului paroni Ungernin väkeen ja että sitä johti kapteeni Vandalov.

»Olen kapteeni Besrodnov, sotatuomari.» Sitten rupesi hän yht'äkkiä nauramaan täyttä kurkkua. Hänen hävyttömyöt, tyhmät kasvonsa eivät miellyttäneet minua. Käskin ratsastajiani jatkamaan matkaansa ja kumarsin muille upseereille.

»Ei, ei», huusi kapteeni Besrodnov taas asettuen tielleni. »En voi sallia, että matkustatte eteenpäin. Tahtoisin keskustella kanssanne kauan ja vakavasti. Senvuoksi teidän on palattava kanssani Zainiin.»

Vastustin ja vetosin eversti Kazagrandin kirjeeseen. Mutta Besrodnov vastasi hyvin kylmästi:

»Kirje on eversti Kazagrandin asioita. Minun tehtäväni on viedä teidät takaisin Zainiin ja puhua kanssanne. Antakaa minulle aseenne.»

Mutta tätä käskyä en halunnut täyttää, vaikka kuolema olisi uhannut.

»Kuulkaapa», sanoin. »Puhukaa minulle vapaasti. Onko osastonne tosiaan sellainen, joka taistelee bolshevikkeja vastaan, vai onko se punaisia joukkoja?»

»Bolshevistinen se ei ole, vakuutan teille», puuttui burjettiupseeri Vandalov puheeseen lähestyen minua. »Jo kolme vuotta olemme taistelleet bolshevikkeja vastaan.»

»Silloin en voi luovuttaa teille aseitani», virkoin tyyneästi. »Ne ovat oileet mukanani punaisesta Siperiasta saakka. Olen monesti taistellut näillä uskollisilla aseilla, ja nytkö valkoiset upseerit ne riisuisivat? Sellaista häpeää en voi sietää.»

Näin sanoen heitin kiväärini ja mauserini jokeen. Upseerit olivat hämillään. Besrodnov punastui vihasta.

»Säästin teiltä ja itseltäni nöyryytyksen», sanoin.

Ääneti Besrodnov käänsi hevosensa. Koko hänen kolmisatamiehinen osastonsa asettui heti eteeni. Vain kaksi viimeistä miestä jäi paikoilleen, ja he käskivät mongolia kääntämään rattaani. Sitten he asettuivat pienen saattojoukkoni taakse. Niin olin siis pidätetty. Eräs ratsastajista takanani oli venäläinen, joka kertoi Besrodnovin kantavan vastuulleen monta kuolemanrangaistusta. Olin varma, että omanikin tulisi niiden joukkoon. Tyhmää! Hyvin tyhmää! Mitä kannatti tunkeutua punaisten joukkojen läpi, kärsiä nälkää ja vilua ja melkein kuolla Tiibetissä kuollakseen sitten Besrodnovin mongolien luodeista? Tämän huvin vuoksi ei kannattanut matkustaa niin pitkälle ja niin kauan. Jokainen siperialainen tshekä olisi ilomielin osoittanut minulle saman kunnian.

Kun saavuimme Zain Shabiin, tarkastettiin tavarani. Besrodnov kyseli minulta hyvin tarkkaan Uliassutain tapahtumia. Puhelimme keskenämme kolmisen tuntia. Koetin puolustaa Uliassutain upseereja väittämällä, ettei olisi tullut luottaa yksinomaan Domojiroviin. Kun keskustelumme oli päättynyt, nousi kapteeni seisaalleen ja pyysi anteeksi minulle tuottamaansa häiriötä. Sitten hän lahjoitti minulle kauniin revolverin, jonka kädensijassa oli hopeiset koristeet, ja sanoi:

»Ylpeytenne miellytti minua suuresti. Pyydän teitä ottamaan tämän aseän muistoksi minulta.»

Seuraavana aamuna lähdin uudelleen Zain Shabista, mutta nyt oli minulla taskussani Besrodnovin matkalupa.

31.

»Urga.»

Taas matkustimme minulle nyt tuttujen paikkojen ohi, vuoren, jolta olin nähnyt Besrodnovin osaston, ja joen, johon olin heittänyt aseeni. Pian oli kaikki takanamme. Ensimmäisessä majapaikassa kohtasi meitä pettymys: ei ollut yhtään hevosta. Jurtissa oli vain yksi mongoli kahden poikansa kanssa. Kun näytin hänelle paperiani, huudahti hän: »Noyonilla on oikeus urgaan (kyytihevosiin). Hevosia tulee heti.»

Hän hyppäsi satulaan ja otti kaksi mongoliani mukaansa varustaan heidät ja itsensä neljän viiden metrin pituisilla riu'uilla, joitten päissä oli köysisilmukat. Kaikki kolme nelisivät pois. Kärryni läksivät liikkeelle heidän jälkeensä. Poikkesimme tieltä ja kuljimme tunnin ajan pitkin aroa. Sitten tapasimme ison lauman laitumella olevia hevosia. Mongoli pyydysti riu'ullaan tarvittavan määrän hevosia, kun lauman omistaja äkkiä laukkasi sinne vuorilta. Heti kun vanha mongoli oli viitannut papereihini, tuli omistaja säyseäksi ja tarjosi minulle neljää miestä mongolien sijaan, jotka tähän saakka olivat kulkeneet muassani.

Tällä lailla matkustavat »urgaa» käyttävät mongolit suoraan laumalta toiselle käyttämättä varsinaisia teitä ja majataloja. Kaikki urga-velvolliset mongolit koettavat täyttää tehtävänsä niin nopeasti kuin mahdollista. He laukkaavat kuin hullut seuraten matkan yleistä suuntaa seuraavalle laumalle siirtäkseen velvollisuutensa naapurille. Kellä vain on urga-oikeus, saa itse ottaa kiinni hevosia, ja jos

omistajia ei ole läsnä, pakottaa tähänastiset omistajat seuraamaan mukana ja jättämään hevoset seuraavaan laumaan, josta uusia otetaan. Tämä tapahtuu kuitenkin harvoin, sillä mongoli ei valitse mielellään hevosia toisten laumoista, koska siitä saattaa syntyä riitaa.

Tästä järjestelmästä, niin selitetään, on Urgan kaupunkikin saanut nimensä ulkomaalaisten keskuudessa. Mongolian kesken se on Ta Kure, iso luostari. Syy siihen, miksi venäläiset ja burjetit, jotka ensimmäisinä matkustivat näillä seuduilla, nimittivät kaupungin Urgaksi, johtuu siitä, että he matkustivat aron poikki tätä vanhaa matkustustapaa käyttäen. Toinen selitys sanoo, että kaupunki on »silmukassa», jonka sivuina on kolme vuorenselännettä ja neljäntenä Tola-joki, ihan kuin urga-riu'un silmukassa.

Tämän erikoisen urga-matkalipun avulla kuljin noin 200 mailia Mongolian tuntematonta aluetta. Minulla oli tällöin tervetullut tilaisuus tutustua tämän maanosan eläimistöön. Näin isoja laumojia Mongolian antiloopeja, joissa oli viisi-, kuusituhatta päätä, ja paljon paksusarvilampaita, vapiteja ja kabarga-antiloopeja. Välistä vilahti näköpiirissä pieniä laumojia villejä aaseja ja hevosia nopeasti kuin näky.

Eräässä paikassa näin taas isoja murmelieläinten yhteiskuntia. Useitten neliömailien alue oli niiden sinne sirottuneitten multaläjien peitossa, joiden aukot veivät eläinten käytäviin ja pesiin. Näiden läjien välissä makailevat harmaankeltaiset ja ruskeat eläimet kaikkialla, kaikenkokoisina. Suurimmat ovat keskikokoisen koiran mittaisia. Niiden liikkeet ovat kömpelöitä. Nahka niiden lihavan ruumiin päällä liikkuu, ikäänkuin se olisi liian väljä. Murmelit ovat mainioita kaivamaan. Kun ne kovertavat syviä luoliaan, heittävät ne aina kivet maanpinnalle. Monin paikoin näin murmelieläinten kasoja, joissa oli kuparimalmin kappaleita. Kauempana pohjoisessa löysin usein kasoista mineraaleja, jotka sisälsivät volframia ja vanadiumia. Kun murmelieläin istuu luolansa ovella, pysyttelee se pystyssä

takajaloillaan ja näyttää puupötkelöltä tai kiveltä. Kun se jonkun matkan päässä näkee ratsastajan, katselee se häntä hyvin uteliaasti ja päästelee kimeitä vihellyksiä. Tätä murmelien uteliaisuutta metsästäjät käyttävät hyväkseen lähes-tyen koloja heilutellen käsissään liehuvia kangaskappaleita, jotka on kiinnitetty riukuihin. Silloin eläimen koko huomio suuntautuu kankaaseen. Vasta tappava luoti ilmaisee sille oudon esineen tarkoituksen.

Näin hyvin mielenkiintoisen näytelmän kulkiessani murmeliasutuksen läpi Orkhon-joen läheisyydessä. Siellä oli tuhansittain koloja, niin että mongolieni täytyi noudattaa suurta varovaisuutta, jotteivät hevoset taittaisi jalkojaan. Yläpuolellamme liiteli kotka. Yht'äkkiä se pudottautui kuin kivi murmelikummulle jääden siihen istumaan kuin kivilohkareeksi jähmettyneenä. Jonkun ajan kuluttua kummussa asuva murmeli juoksi ulos aukostaan mennäkseen naapurin oven eteen. Kotka hypähti kaikessa rauhassa maahan ja sulki toisella siivellään aukon suun. Murmeli kuuli suhinan, kääntyi ja hyökkäsi heti kotkan kimppuun tunkeutuakseen omaan loukkoonsa, sillä se oli nähtävästi jättänyt poikueensa sinne. Taistelu alkoi. Kotka taisteli vapaalla siivellään, toisella jalallaan ja nokallaan avaamatta pääsytiestä. Murmeli kävi kiivaasti pedon kimppuun, mutta vaipui maahan päähän saamastaan iskusta. Vasta sitten kotka veti pois siipensä aukon edestä. Tapettuaan murmelin se kantoi saaliinsa vaivalla vuorille.

Alastomilla seuduilla, missä harvoin tapaa ruohonkort-takaan, asuu toinen jyrsiä, *imuran*. Se on jokseenkin oravan kokoinen. Sen turkki on aron pinnan värinen, ja se liikkuu kiemurrellen kuin käärme. Se kokoaa tuulen lennättämiä siemeniä ja kantaa ne pikkuiseen pesäänsä.

Imuranilla on hyvä ystävä, arojen keltainen leivonen, jonka pää ja selkä on musta. Kun leivonen näkee imuranin juoksevan tasangolla, istuutuu lintu sen selkään, räpyttää siipiään pysyäkseen tasapainossa ja ratsastaa siten aika

vauhtia, imuranin heiluttaessa hyväntuulisesti takkuista häntäänsä. Tämän retken aikana leivonen pyydystää hyvin taitavasti ja hämmästyttävän nopeasti ystävänsä selässä olevat loiseläimet ja ilmaisee ilonsa tässä työssä lyhyellä, riemukkaalla viserryksellä. Mongolit sanovatkin imurania sen takia »iloksen leivosen ratsuksi». Leivonen varoittaa imurania, jos kotkia tai haukkoja lähestyy, päästäen kolme kimeää vihellystä, heti kun se huomaa petolinnut ilmassa. Se pakenee sitten kiven taakse tai pieneen kuoppaan. Tämän merkin jälkeen ei yksikään imuran näyntyädy, ennenkuin vaara on ohi. Niin elävät iloinen leivonen ja sen ratsu mitä parhaassa naapurisovussa.

Muissa osissa Mongoliaa, missä on paljon ruohoa, olen tavannut vielä kolmannen jyrсийн, jonka kohtasin kerran jo Urianhaissa. Se on isokokoinen musta, lyhythäntäinen arorotta, joka elää noin kaksisatapäisissä yhdyskunnissa. Tämä rotta on erikoinen ja mielenkiintoinen, sillä se on talviravintonsa valmisteluun nähden taitavin maanviljelijä koko eläinkunnassa. Niinä viikkoina, jolloin ruoho on mehukkainta, se leikkaa sitä nopeasti päättään nykäyttelemällä purren pitkällä, terävillä etuhampaillaan kaksi-, kolmekymmentä kortta kerrallaan poikki. Sitten se panee heinät kuivumaan ja kasaa näin valmistetun varaston hyvin taitavasti. Se laittaa ensiksi noin jalan korkuisen kasan. Tämän läpi se työntää tikkuja vinosti maahan, niin että ne yhtyvät kasan keskellä, ja sitoo heinäkasan päällyksen pitkällä oljenkorsilla, joitten päät se jättää näkyviin. Sen päälle se taas latoo yhtä paksun kerroksen ja kiinnittää sen taas samalla tavalla. Tämä menettely estää tuulta viemästä heiniä muassaan. Heinäkokonsa se laittaa aina asuntonsa oven välittömään yhteyteen, jotta sen ei tarvitse talvella tehdä pitkiä matkoja. Hevoset ja kameelit pitävät paljon tuon pienen maamiehen heinistä, koska ne ovat hyvin makeita ja ravitsevia. Mutta keot on sidottu niin kovasti, että ne saa hajalle vain suurella vaivalla.

Melkein kaikkialla Mongoliassa tapasin harmaankeltaisia arokanoja joko parittain tai suurina parvina. Niitä sanotaan *salga*-linnuiksi tai pääskyspeltopyiksi. Nimi johtuu siitä, että niillä, kuten pääskysillä, on pitkät, suipot pyrsöt, joten ne lennossaan ovat hyvin pääskysten näköisiä. Nämä linnut ovat hyvin kesyjä. Ne päästävät ihmisen viidentoista, jopa kymmenenkin askelen päähän. Mutta kun ne pyrähtävät lentoon, kohoavat ne hyvin korkealle ja lentävät pitkiä matkoja, jolloin visertelevät kuin pääskyset. Yleensä ne ovat harmaanruskeita, mutta joskus on uroksilla kauniita, suklaanvärisiä täpliä selässä ja siivissä sekä jaloissa ja säärissä paksu höyhenpeite.

Tilaisuuden seurata eläinten elämää sain matkustaesani urga-kyydillä vähän asuttujen seutujen läpi. Tällä matkustustavalla oli sentään pahatkin puolensa. Mongolit kuljettivat minua suoraan eteenpäin suurella nopeudella päämäärää kohti ja ottivat maksuksi hyvin mielellään kiinalaisia dollareita, joita heille lahjoitin. Kun tätä ennen olin matkustanut jo viisituhatta mailia kasakansatulassani, joka nyt lepäsi pölyisenä ja käyttämättömänä kärriksen pohjalla, alkoi minusta tuntua vastenmieliseltä kärriksen hillitön keikkuminen, kun hurjat hevoset ja yhtä hurjat ratsastajat vetivät niitä kivien, kumpujen ja kuoppien yli, niin että se meno oli lopulta repiä minut kappaleiksi. Jäseniä alkoi pakottaa, ja lopulta koski joka hengenvetokin. Havoittunutta jalkaani kiusasi ankara iskhias. Seuraavana yönä en voinut nukkua enkä loikoa, ja istuminenkin oli vaikeaa. Vietin siis yön kävellen edestakaisin arolla ja kuunnellen ankaraa kuorsausta jurtista. Sainpa puolustautua kahta vihaista koiraakin vastaan, jotka äkkiä hyökkäsivät kimppuuni. Seuraavan päivän kestin tärinää vain puolipäivään saakka. Minun oli pakko pysähtyä ja ruveta makuulle. Tuska oli sietämätön. En saattanut liikuttaa jalkaani enkä taivuttaa selkääni. Lopulta sain kovan kuumeen. Nielin koko aspiriini- ja kiniini- ja kininiivarastoni, mutta

sekään ei helpottanut. Edessäni oli siis taaskin uneton yö. Sen ajatteleminen tuntui kaamealta. Olimme asettuneet vierasjurttaan, joka oli luostarin vieressä. Mongolini lähettivät hakemaan laamalääkäriä, joka antoi minulle kaksi kitkerää pulveria ja vakuutti, että seuraavana aamuna kykenisin jatkamaan matkaa. Pian tunsin sydämen toiminnan virkoavan, mutta tuskat kävivät siitä yhä ankarammiksi. Niin täytyi minun kuitenkin viettää uneton yö. Mutta kun aurinko nousi seuraavana aamuna, katosi tuska samassa. Tuntia myöhemmin käskin satuloida ratsun. Kärrijä en enää tahtonut käyttää.

Sill'aikaa kuin mongolit ottivat hevosia kiinni, tuli eversti N. N. Filipov teltaani. Hän kertoi minulle saaneensa kumotuksi kaikki ne tiedot, joiden perusteella häntä, hänen veljeään ja Poletikaa syytettiin bolshevikeiksi, ja Besrodnov oli antanut hänelle luvan matkustaa Van Kureen, paroni Ungernin luo, jota odotettiin sinne. Filipov ei kuitenkaan tietänyt, että hänen mongolinen oppaansa oli varustettu pommilla ja että toinen mongoli jo oli viemässä kirjettä paroni Ungernille. Hän ei myöskään tietänyt mitään siitä, että hänen veljensä ja Poletika oli ammuttu Zain Shabissa.

Filipovilla oli kiire. Hän toivoi pääsevänsä Van Kureen samana päivänä. Läksin matkalle tuntia myöhemmin kuin hän.

32.

Vanha ennustaja.

Tästä alkaen matkustimme taas varsinaisella tiellä. Seudulla, jonka läpi nyt kuljimme, olivat mongolien hevoset hyvin heikkoja ja väsyneitä, sillä jurttien asukkaiden oli pakko alituiseen hankkia hevosia Kazagrandin ja

Daitshin Vanin monille läheteille. Meidän täytyi viettää yö viimeisessä majapaikassa ennen Van Kurea, jossa vanha mongoli poikineen isännöi. Illallisen jälkeen otti vanha mongoli käteensä lampaan lapaluun, raapi huolellisesti pois kaikki lihan jätteet ja katseli tuleen lapaluun läpi. Hän jatkoi tutkimustaan jonkun aikaa. Sitten hän laski pelon ilme kasvoillaan lapaluun kädestään hiilille.

»Mitä näitte?» kysyin nauraen.

»Olkaa hiljaa», kuiskasi hän. »Olen löytänyt kamalia ennusmerkkejä.»

Hän otti taas luun tulesta ja tutki sitä vielä kerran kaikilta puolin mumisten rukouksia ja tehden outoja liikkeitä. Sitten hän ennusti tynnellä, juhlallisella äänellä seuraavaa:

»Kuolema suuren, valkoisen, punatukkaisen miehen hahmossa on seisova takanasi ja katseleva sinua kauan aivan läheltä. Mutta kuolema on väistyvä sinusta . . . Toisesta valkoisesta miehestä tulee ystäväsi . . . Ennen neljättä päivää tulet menettämään tuttavasi. Nämä kuolevat pitkän veitsen iskusta. Näen jo, kuinka koirat kaluavat heitä. Varo miestä, jolla on pää kuin satula. Hän haluaa nähdä sinut kuolleen.»

Pitkän aikaa tämän ennustuksen lausumisen jälkeen istuimme vielä poltellen ja teetä juoden yhdessä. Mutta vanha mies tarkasteli minua yhä pelokkain ilmein. En saattanut olla ajattelematta, että noin katselevat vankilatoverit toisia, jotka on tuomittu kuolemaan.

Seuraavana aamuna jätimme ennustajan, ennenkuin aurinko vielä oli noussut. Kun olimme matkustaneet noin viisitoista mailia, tuli Van Kure näkyviin.

Tapasin eversti Kazagrandin päämajassaan. Eversti oli hyvästä perheestä, kokenut insinööri ja oivallinen upseeri, joka sodan aikana oli saavuttanut mainetta Muhun puolustuksessa Itämerellä ja myöhemmin taistelussa bolshevikkeja vastaan Volgalla. Eversti Kazagrandi tarjosi minulle kylvyn oikeassa kylpyammeessa, joka oli Van Kuren kauppa-

kamarin puheenjohtajan talossa. Ollessani siellä astui sisään nuori, isokasvuinen kapteeni. Hänellä oli pitkä, kiharainen punainen tukka ja omituisen valkoiset kasvot. Hänen silmänsä olivat suuret ja kylmät kuin teräs, hänen huulensa kauniit, hennot ja melkein tyttömäiset. Mutta silmissä oli niin paljon kovaa julmuutta, että tuntui epämiellyttävältä katsella noita muuten kauniita kasvoja. Kun hän poistui huoneesta, sanoi isäntäni, että hän oli kapteeni Veselovski, kenraali Resuhinin adjutantti, joka taisteli Pohjois-Mongoliassa bolshevikkeja vastaan. Kenraali ja hänen adjutanttinsa olivat tänään tulleet Van Kureen neuvotellakseen paroni Ungernin kanssa.

Päivällisen jälkeen eversti Kazagranti pyysi minua tulemaan hänen jurttaansa. Hän neuvotteli siellä kanssani asemasta Länsi-Mongoliassa, joka oli käynyt hyvin jännittyneeksi.

»Tunnetteko tohtori Gayn?» kysyi hän. »Tiedättehän hänen auttaneen minua järjestämään osastoni. Urgassa häntä kuitenkin syytetään siitä, että hän olisi bolshevikkien asiamies.»

Puolustin Gayta niin hyvin kuin taisin. Hänhän oli auttanut minua, ja olihan Koltshak vapauttanut hänet kaikista epäluuloista.

»Niin, niin. Sitä minäkin väitin Gayn puolustukseksi», sanoi eversti. »Mutta Resuhinin hallussa on Gayn bolshevikkeille lähettämiä kirjeitä, jotka on siepattu matkalla. Paroni Ungernin käskystä lähetettiin Gay perheineen tänään Resuhinin päämajaan, ja pelkään, että he eivät ole tulleet perille.»

»Kuinka niin?» kysyin.

»Heidät teloitetaan matkalla», vastasi eversti.

»Mitä meidän on tehtävä sen estämiseksi?» huudahdin. »Gay ei voi olla bolshevikki. Hän on liian hyvin kasvatettu ja liian viisas.»

»En tiedä, en tiedä», mutisi Kazagranti avuttomana viitaten. »Koettakaa puhua asiasta Resuhinille.»

Päätin heti hakea Resuhinin käsiini. Juuri silloin astui eversti Filipov sisään ja alkoi puhua sotilaitten harjoituksessa tehdyistä virheistä. Kun olin saanut viitan ylleni, tuli jurtaan eräs upseeri. Tämä oli pienikasvuinen mies, jolla oli päässään vanha vihreä kasakkalakki ja yllään vanha, repeytynyt mongolinen viitta. Oikeassa kädessään hänellä oli nuoransilmukka. Uusi tulokas oli kenraali Resuhin. Minut esiteltiin heti hänelle. Keskustelun aikana kenraali tiedusteli hyvin kohteliaasti ja taitavasti minun ja Filipovin elämänvaiheita viimeisinä kolmena vuonna. Hän laski samalla leikkiä, naurahteli hiljaa ja vaatimattomasti. Kun hän jätti hyvästit, käytin tilaisuutta mennäkseni ulos hänen kanssaan.

Kun ilmaisin arveluni Gayn asiassa, kuunteli hän hyvin tarkkaavasti ja kohteliaasti. Sitten hän sanoi rauhallisella äänellä:

»Tohtori Gay on neuvostohallituksen asiamies, joka on olevinaan valkoinen, siten paremmin nähdäkseen ja kuulakseen kaiken. Meitä ympäröivät viholliset joka taholla. Venäjän kansa on pilalla. Venäläinen tekee kullasta mitä hyvänsä. Sellainen mies on Gay. Mutta mitä hyötyä on enää puhua hänestä? Hän ja hänen perheensä eivät enää ole elossa. Väkeni on hakannut heidät kappaleiksi viiden kilometrin päässä täältä.»

Kauhistuneena katselin tuota pientä vilkasliikkeistä miestä, jolla oli niin pehmeä ääni ja niin kohtelias käytöstapa. Silloin luin hänen silmistään niin paljon vihaa ja päättäväisyyttä, että ymmärsin hyvin sen värisyttävän pelon, joka valtasi upseerit hänen lähettyvillään. Myöhemmin kuulin Urgassa enemmän Resuhinista, joka oli tunnettu väistymättömästä urhoollisuudestaan ja rajattomasta julmuudestaan. Hän oli paroni Ungernin vahtikoira, joka oli joka hetki valmis menemään johtajansa puolesta vaikka tuleen tai karkaamaan sen kimppuun, jonka herransa hänelle osoitti.

Ei ollut kulunut neljää päivääkään, kun »tuttavani saivat kuoleman pitkästä veitsestä», niin että osa vanhan mongolin ennustusta oli käynyt toteen. Nyt oli minun vuoroni katsella silmiin uhkaavaa kuolemaa. Minun ei tarvinnut kauan odottaa. Kaksi päivää myöhemmin saapui Aasialaisen Ratsuväkidivisioonan komentaja, kenraali, paroni Ungern von Sternberg Van Kureen.

33.

»Kuolema valkoisen miehen hahmossa on seisova takanasi.»

»Hirmuinen kenraali, paroni» saapui ihan huomamatta eversti Kazagrandin etuvartijalinjan läpi kaupunkiin. Keskusteltuaan Kazagrandin kanssa käski kenraali eversti Filipovin ja minun tulla luokseen. Eversti Kazagrandi toi minulle tiedon siitä. Tahdoin mennä heti, mutta eversti pidätti minua puoli tuntia. Sitten hän päästi minut lähtemään sanoen:

»Nyt auttakoon teitä Jumala! Menkää.»

Se oli omituinen jäähyväistervehdys, joka kuulosti kaikkea muuta kuin lohduttavalta ja ennen kaikkea arvoitukselliselta. Otin revolverin mukaani ja kätkin syankaliumin hihaani.

Paroni oli asettunut asumaan sotilaslääkärin jurttaan. Pihalla tuli kapteeni Veselovski minua vastaan. Hänellä oli kädessään kasakanmieikka ja vyössään revolveri ilman koteloa. Hän meni jurttaan ilmoittamaan tuloni.

»Käykää lähemmäksi», sanoi hän tultuaan ulos. Jurttan edessä pisti silmäni verilammikko, joka ei vielä ollut ehtinyt imeytyä maahan — kohtalokas tervehdys joltakulta siellä ennen minua olleelta. Kolkuin.

»Sisään», vastasi korkea tenoriääni. Kun astuin kynnyksen yli, hyökkäsi kimppuuni kuin tiikeri punaiseen mongoliseen silkkiviittaan puettu olento, tarttui käteeni ja pudisti sitä heittäytyen sitten pitkälleen vuoteeseen teltan seinämällä.

»Sanokaa kuka olette! Täällä on kaikkialla vakoojia ja kiihoittajia!» huusi mies teltassa hysteerisellä äänellä iskien silmänsä kiivaasti minuun. Silmänräpäys riitti minulle saadakseni kuvan hänen olemuksestaan ja mielenlaadustaan. Pieni pää leveillä hartioilla, vaalea, siistimätön tukka, punertava, pörröinen huuliparta ja laihat, väsyneet kasvot kuin vanhojen bysanttisten ikonien piirteet. Mutta kaikki jäi varjoon korkean, teräksisten silmien yläpuolella kaartuvan otsan rinnalla. Nuo silmät olivat suunnatut minuun kuin häkissä olevan villin eläimen. Tarkasteluni kesti vain sekunnin. Kuitenkin käsitin heti, että olin hyvin vaarallisen miehen edessä, joka aina oli valmis tekemään peruuttamattomia. Vaikka tunsinkin olevani suuressa vaarassa, olin sentään syvästi loukkaantunut.

»Istukaa!» huusi hän sihisevällä äänellä osoittaen tuolia ja kierrellen viiksiään. Tunsin, kuinka viha alkoi kiehua sisälläni, ja vastasin istuutumatta:

»Olette suvainnut loukata minua, paroni. Nimeni on siksi tunnettu, ettei teidän olisi tarvinnyt alentua moisiin loukkauksiin. Voitte tehdä minulle mitä haluatte, sillä valta on teidän puolellanne. Mutta ette voi pakottaa minua puhumaan sellaisen kanssa, joka on minua loukannut.»

Kun sanoin nämä sanat, heitti paroni Ungern jalkansa vuoteelta ja silmäili minua ilmeisesti hämmästyneenä pidättäen henkeään ja yhä viiksiään punoen. Säilytin ulkonaisesti rauhallisuuteni ja katselin ympärilleni jurtassa. Silloin vasta huomasin, että kenraali Resuhinkin oli läsnä. Tervehdin häntä kumartaen ja sain samanlaisen vastauksen. Sitten suuntautuivat silmäni taas paroniin, joka istui paikoillaan pää painuksissa ja silmät suljettuina, hieroi silloin tällöin silmäluomiaan ja mutisi itseksensä.

Äkkiä paroni nousi seisomaan ja sanoi katsoen ohitsemi:

»Menkää ulos. En tarvitse sellaista enää . . .»

Käännyin ja näin vasta nyt kapteeni Veselovskin valkeine, kylmine kasvoineen. En ollut kuullut hänen tulevan sisään. Hän kääntyi ympäri ja meni ulos ovesta.

»Kuolema valkoisen miehen hahmossa» oli seisonut takanani, ajattelin. Mutta oliko se jo kokonaan väistynyt minusta?

Paroni seisoj jonkin aikaa paikallaan mietteissään. Sitten hän alkoi puhua katkonaisin, päättämättömin lausein:

»Minä pyydän anteeksi . . . Teidän tulee ymmärtää, on niin paljon pettureita. Rehelliset ihmiset ovat kadonneet. En voi luottaa kehenkään . . . Kaikki nimet ovat joko vääriä tai otettuja. Asiakirjoja väärennetään. Silmät ja sanat pettävät. Kaikki on turmeltunutta ja bolshevismiin saastuttamaa. Annoin juuri käskyn lyödä maahan eversti Filipovin, joka sanoi itseään valkoisen venäläisen järjestön edustajaksi. Hänen pukunsa vuorin alta löytyi bolshevikkien salaisia ohjeita . . . Kun upseerini heilutti miekkaansa hänen päänsä yläpuolella, huusi hän: 'Miksi tapatte minut, tavarishtsh?' En voi luottaa kehenkään . . .»

Sitten hän vaikenä. Minäkin olin vaiti.

»Pyydän anteeksi», aloitti hän taas. »Olen loukannut teitä, mutta en ole vain ihminen, vaan myös suurten sota-voimien päällikkö, ja minulla on päässäni niin paljon surua ja huolta.»

Hänen äänensä ilmaisi samalla epätoivoa ja vilpittömyyttä. Luottavasti hän ojensi kätensä minua kohti. Taas olimme vaiti. Lopulta vastasin:

»Mitä käskette minun nyt tehdä? Sillä minulla ei ole oikeita eikä väärennettyjä papereita. Useat upseereistanne tuntevat minut, ja Urgassa on monta, jotka voivat todistaa, etten kykene olemaan kiihoittaja enkä . . .»

»Tarpeetonta, tarpeetonta», keskeytti paroni. »Kaikki

on selvää. Olen tunkeutunut sieluunne ja tiedän kaikki. Narabantshin hutuktun tiedot teistä puhuivat totta. Mitä voin tehdä puolestanne?»

Selitin hänelle, kuinka ystäväni agronomi ja minä olimme päässeet pakoon Neuvosto-Venäjältä ja pyrimme kotiin, ja kuinka joukko puolalaisia sotilaita oli liittynyt meihin toivoen vielä kerran pääsevänsä Puolaan. Pyysin häntä antamaan meille apua, jotta saavuttaisimme lähimmän sataman.

»Mielelläni, mielelläni . . . Autan teitä joka suhteessa», vastasi hän kiihtyneesti. »Vien teidät autollani Urgaan. Lähdemme huomenna ja sovimme muusta Urgassa.»

Hyvästelin ja lähdin jurtasta. Kun saavuin asuntooni, tapasin eversti Kazagrandin hyvin huolissaan.

»Kiitetty olkoon Jumala!» huudahti hän tehden ristimerkin.

Hänen ilonsa oli hyvin liikuttava, mutta arvelin kuitenkin itsekseni, että eversti olisi voinut tehdä vieraansa pelastukseksi paljon enemmän, jos olisi tahtonut.

Päivän mielenliikutukset olivat väsyttäneet minut, niin että tunsin itseni vuosia vanhemmaksi. Kun katsoin peiliin, näytti minusta, kuin olisin tullut harmaammaksikin. Yöllä en saanut unta. Ehtimiseen täytyi minun ajatella eversti Filipovin nuoria, kauniita kasvoja, verilammikkoa, kapteeni Veselovskin kylmiä silmiä ja paroni Ungernin äänen kaikua, jossa soivat epätoivo ja huoli. Lopulta vaivuin syvään horrokseen.

Siitä herätti minut paroni Ungern. Hän oli tullut pyytämään anteeksi, ettei hän voinutkaan ottaa minua autoonsa, kuten oli aikonut, vaan hänen täytyi antaa paikka Daitshin Vanille. Hän kertoi minulle käskeneensä, että minulle annettaisiin ratsuksi hänen valkea kameelinsa ja kaksi kasakkaa palvelijoiksi. Minulla ei ollut aikaa kiittää häntä, niin nopeasti hän syöksyi tämän sanottuaan huoneesta.

Olin nyt aivan valpeilla. Pukeuduin poltin piipullisen

toisensa jälkeen. Samalla ajattelin: Kuinka paljoo helpompaa onkaan taistella bolshevikkien kanssa Seybin soilla ja kulkea Ulan Taigan lumihuippujen yli, missä pahat henget tappavat kaikki matkustajat. Siellä oli kaikki yksinkertaista ja käsitettävää. Mutta täällä on kaikki hurjaa painajaisunta, synkkää, raivoavaa pyörrettä. Tunsin, että murhenäytelmä, jotakin kauhistuttavaa piili paroni Ungernin jokaisessa liikkeessä, miehen, jonka takana kulki tuo vaitelias, valkokasvoinen Veselovski ja kuolema.

34.

Sodan kauhut.

Aamun sarastaessa tuotiin minulle paroni Ungernin komea valkoinen kameeli. Lähdimme liikkeelle. Seurassani oli kaksi kasakkaa, kaksi mongolista sotilasta ja laama. Meitä seurasi kaksi kuormakameelia, jotka kantoivat telttoja ja elintarpeita.

Pelkäsin vielä paronin aikovan ehkä ottaa minut päiviltä tiellä, jottei hänen tarvitsisi tuhota minua ystäväieni silmien edessä Van Kuressa. Luoti selkään, ja kaikki olisi ohitse. Senvuoksi pidin itseni valmiina joka hetki tarttumaan revolveriini ja puolustautumaan. Pidin myös silmällä sitä, että kasakat aina olivat joko edessäni tai rinnallani.

Puolenpäivän aikaan kuulimme kaukaa auton toivotuksen ja näimme kohta paroni Ungernin ajavan eteenpäin täyttä vauhtia. Hänen seurassaan oli kaksi adjutanttia ja prinssi Daitshin Van. Paroni tervehti minua hyvin ystävällisesti ja huusi:

»Näkemiin Urgassa!»

Siis saavutan ainakin Urgan, ajattelin, ja minun ei tarvitse olla huolissani matkalla. Urgassa taas minulla on paljon ystäviä. <http://rcin.org.pl>

Sen jälkeen kuin olimme kohdanneet paronin, tulivat kasakat hyvin huomaavaisiksi minua kohtaan ja alkoivat huvittaa minua kertomuksilla. He kertoivat vaikeista taisteluistaan bolshevikkeja vastaan Baikalin tuolla puolen ja Mongoliassa ja taistelusta kiinalaisten kanssa Urgan lähellä. He mainitsivat, että kiinalaisilta kaatuneilta löytyi usein bolshevikkien antamia passeja, he ylistivät kenraali Ungernin suurta urhoollisuutta ja kuinka hänellä oli tapana istua keskellä taistelulinjaa tupakoiden ja teetä juoden yhdenkään luodin häntä vahingoittamatta. Esimerkkinä he mainitsivat, että eräässäkin taistelussa oli seitsemänkymmentäneljä luotia sattunut hänen viittaansa, satulaansa ja satulapusseihin hänen vähääkään vahingoittumatta, ja he arvelivat, että se oli yksi syy hänen suureen vaikutusvaltaansa mongoleihin. He kertoivat vielä, että paroni Ungern oli ennen Urgan taistelua ollut tiedustelumatkalla ja palatessaan lyönyt bambukepillään kuoliaaksi kiinalaisen upseerin ja kaksi sotilasta. He antoivat täyden tunnustuksensa sillekin seikalle, ettei paronilla ollut kuin kaksi alusvaatekertaa ja kaksi paria saappaita, ja selittivät hänen olemuksensa sellaiseksi, että hän taistelussa oli aina rauhallinen ja hyväntuulinen, mutta harvoin rauhanpäivinä ankara ja kiukkuinen.

Omasta puolestani kerroin kasakoille paostani Siperiasta, ja näin puhellen kului päivä hyvin nopeasti. Kameelimme ravasivat koko ajan, niin että me pääsimme eteenpäin melkein viisikymmentä mailia tavallisen kahdeksantoista, kahdenkymmenen mailin päivämatkan sijaan. Minun ratsuni oli nopeampi kuin toisten. Se oli suunnattoman kookas, valkoinen kameeli, jolla oli komea, pitkä harja. Paroni Ungern oli saanut sen lahjaksi eräältä Sisä-Mongolian ruhtinaalta.

Orkhon-joen tuolla puolen tapasimme ensimmäisen kiinalaisen sotilaan ruumiin. Se makasi kasvot ylöspäin ja kädet levällään keskellä tietä. Kun olimme kulkeneet

Burgut-vuorten yli, jouduimme Tola-joen laaksoon, jonka varrella Urga on hiukan ylempänä. Tie oli nyt viittojen, paitojen, saappaiden, hattujen ja kattiloiden peitossa, jotka kiinalaiset olivat paetessaan heittäneet tänne, ja joka paikassa oli ruumiita. Sitten tie kulki suon halki, jonka molemmilla puolilla oli röykkiöittäin ihmisten, kameelien ja hevosten ruumiita, rikkonaisia kärryjä ja kaikenlaisten sotatarpeiden pirstaleita. Täällä olivat paroni Ungernin tiibetiläiset saartaneet kiinalaisten kuormaston sen paetessa.

Oli omituinen vastakohta nähdä ruumiita kevään heräävän, versovan elämän vieressä. Jokaisessa lammikossa uiskenteli erilaisia sorsia. Korkeassa ruohikossa haikarat hyppelivät kummallista lemmentanssiaan. Järvillä vilisi joutsenia ja hanhia suurissa parvissa. Soita eläyttivät aina kaksittain esiintyvät *surpaanit* eli »laamahanhet», nuo mongolien pyhät linnut, jotka loistavine väreineen ovat kuin ohivilahtavia väripilkkuja. Korkeammilla, kuivilla paikoilla hyppelivät villit kalkkunat ja taistelivat keskenään samalla hakien ruokaansa. Parvittain salga-peltopyitä lenteli ohitsemme, ja vuorten rinteillä loikoili, ihan lähellä keväästä iloitsevien eläinten luona, haukkuvia ja päivää paistattavia susia kuin leikkiviä koiria.

Luonto tuntee vain elämän. Kuolema on sille vain välikohtaus, jonka jäljet se pyyhkii pois hiekalla, lumella, vehmaan vihreyden kirkkaudella ja pensaitten ja kukkien loistavilla väreillä. Mitäpä luonto välittää siitä, jos joku äiti Tshifussa tai Jangtsen rannoilla kantaa jumalalleen riisilautasen ja suitsuttaa pyhää savua uhrilippaan ääressä rukoillen poikansa paluuta, joka kaikiksi ajoiksi tuntemattomana on kaatunut arolla Tola-joen rannalla, missä hänen luunsa kuivuvat luonnon tuhlaavan tulen hehkussa ja tuulet hajoittavat ne erämaan hiekkaan? Luonnon välinpitämättömyys kuolemasta ja sen elämönhimo on suurenmoinen.

Neljäntenä päivänä saavuttiimme yön tullessa Tola-joen

rannan. Emme kyenneet löytämään tavallista kahlaamoaa. Niinpä pakotin kameelini veteen päästäkseni yli onneeni luottamalla. Onneksi löysinkin matalan, vaikka vähän mutaisen kohdan. Niin pääsimme ehyinä yli. Siitä sain olla kiitollinen, sillä jos vesi on liian syvää kameeleille ja märkä neste ulottuu sen kaulaan saakka, niin se ei ui hevosen tapaan, vaan laskeutuu tavallisesti kyljelleen virran kuljettavaksi, seikka, joka on ratsastajalle hyvin epämukava. Virran rannalle pystytimme telttamme.

Kuljettuamme vielä viisitoista mailia jouduimme seuraavana päivänä kentälle, jossa kolmas suuri taistelu Mongolian vapauden puolesta oli taisteltu. Täällä olivat paroni Ungernin joukot kohdanneet kuusituhatta kiinalaista, jotka olivat kiiruhtaneet Kiahtasta tuomaan apua kansalaisilleen Urgaan. Kiinalaiset voitettiin perin pohjin, ja heitä jäi vangiksi neljätuhatta. Nämä antautuneet olivat kuitenkin koettaneet paeta yöllä. Paroni Ungern lähetti Transbaikalin kasakat ja tiibetiläiset ajamaan heitä takaa, ja näitten työn tuloksia saimme nyt katsella tällä kuoleman kentällä. Siinä oli vielä noin tuhatviisisataa hautaamatonta ruumista. Vielä suurempi osa, selittivät taistelussa olleet kasakkani, oli jo haudattu. Kuolleilla oli kauheita sapelinhaavoja, kaikkialla oli sekaisin sotavarustuksia. Mongolit olivat lähteneet tältä kauhun paikalta. Heidän sijalleen olivat tulleet sudet, joita makasi joka kiven takana, joka kuopassa. Susien kanssa taistelivat saaliista villiityneet koiraparvet.

Lopultakin jäi tuo kirotululle sodanjumalalle pyhitetty uhripaikka taaksemme. Pian saavuimme matalan, vuolaan joen luo. Siellä mongolit laskeutuivat kameeleittensa selästä. Se oli Elävän Buddhan asumuksen ohitse juokseva pyhä virta.

Mutkikkaasta laaksosta jouduimme pian toiseen syvennykseen, jossa silmäimme eteen ilmestyi suuri, synkkää tiheää lehtikuusimetsää kasvava vuori.

<http://rcin.org.pl>

»Pyhä Bogdo-Ol», huudahti laama. »Elävää Buddhaamme suojelevien jumalien asunto.»

Bogdo-Ol on tavaton solmu, jossa yhtyy kolme vuorijonoa . . . Gegyl lounaassa, Gangyn etelässä ja Huntu pohjoisessa. Aarniometsää kasvava vuori on Elävän Buddhan omaisuutta. Metsässä asuu kaikenlaisia eläimiä, joita Mongoliassa on. Metsästys ei ole sallittu. Mongoli, joka rikkoo tätä lakia, tuomitaan kuolemaan, ja ulkomaalainen karkoitetaan. Bogdo-Olin läpi kulkeminenkin tuottaa kuoleman. Tämän käskyn rikkoi vain yksi mies, paroni Ungern, joka viidenkymmenen kasakan kanssa kulki vuoren yli Elävän Buddhan palatsiin, missä kiinalaiset pitivät vankina Urgan ylipappia. Hän tunkeutui sinne ja varasti pois Elävän Buddhan.

35.

Elävien jumalien, kolmenkymmenentuhannen papin ja kuudenkymmenentuhannen munkin kaupungissa.

Niin oli siis Elävän Buddhan olinpaikka edessäni. Bogdo-Olin juurella kohoaa valkoinen tiibetiläinen rakennus, joka on katettu sinisenvihreillä, auringonpaisteessa kimaltelevilla tiilillä. Puuryhmien keskellä se lepää kauniina pyhäkköjen kummallisten kattojen ja pienten palatsien keskellä. Sitä yhdistää toisella puolen munkkien kaupunkiin pitkä, Tola-joen yli vievä silta, ja se on pyhä koko Idässä Ta Kuren nimellä. Täällä asuu joukoittain alemman luokan ihmeittäjijöitä, profeettoja ja parannustaitoisia lääkäreitä. Kaikki nämä ovat jumalallista alkuperää, ja heitä kunnioitetaan elävinä jumalina. Vasemmalla on tasalakisella kukkulalla vanha luostari, jossa on suunnattoman korkea, tummanpunainen torni. Tämä luostari tunnetaan

nimellä »temppelelaaman kaupunki». Siellä on suunnattoman suuri, kullattu Buddhan kuva, joka istuu kultaisella lootuskukalla. Varsinaiseen mongolien kaupunkiin taas kuuluvat pienet temppelet, uhrilippaat, obot, avoimet alttarit, astrologiset tornit ja harmaa, yksikerroksista taloista ja jurtista muodostunut laamojen kaupunki, jossa asuu noin kuusikymmentätuhatta kaikenikäistä ja -arvoista munkkia. Siellä ovat koulut, pyhät arkistot ja kirjastot, bandien asunnot ja kiinalaisten, tiibetiläisten ja burjettien ja kalmukien maan arvokkaiden vieraiden majatalot.

Luostarin alapuolella on ulkomaalaisten siirtola, missä venäläiset, rikkaimmat kiinalaiset ja muut ulkomaalaiset kauppiat asuvat ja värikäs itämainen basaari viettää vilkasta elämäänsä. Kilometriä alempana sulkee Maimaitshengin valli sisäänsä muut kiinalaiset kauppatalot, ja vielä alempana laaksossa on pitkä rivi venäläisiä yksityisiä taloja, sairashuone, kirkko ja vihdoin kömpelö nelikulmainen, punainen tiilirakennus, joka aikaisemmin oli Venäjän konsulivirasto.

Olimme jo lähellä luostaria, kun huomasin joukon mongolisia sotilaita erään lähellä olevan rotkon edessä. He heittivät kolme ruumista rotkoon.

»Mitä he tekevät?» kysyin.

Kasakat vain nauroivat vastaamatta. Äkkiä he oikaisivat vartalonsa jäykkään tervehdykseen.

Rotkon suulta tuli esiin pieni mongolinen hevonen, jonka selässä istui pienikasvuinen mies. Kun hän ratsasti ohitsemme, tunsin hänet olkalapuista everstiksi. Hän tarkasteli minua kylmin, värittömin silmin, jotka olivat paksujen kulmakarvojen alla. Ohimennessään hän otti lakin päästään ja pyyhki hikeä kaljulta päälaltaan. Silmäni pisti hänen pääkallonsa kummallinen muoto. Hän oli »satulakalloinen mies», josta vanha ennustaja viimeisessä majatalossa ennen Van Kurea oli varoittanut minua.

»Kuka tuo upseeri on?» kysyin.

Vaikka hän jo oli jonkun matkan päässä, uskalsivat kasakat vain kuiskata: »Eversti Sepailov, Urgan komendantti.»

Eversti Sepailov, hämärin ilmiö mongolisten tapausten virrassa! Ensin teknikko, sitten santarmi, kohosi nopeasti tsaarien hallituksen aikana. Mies oli tunnettu ihan epänormaaliksi. Hänen ruumiinsa väänteledi ja väräsi aina hermostuneesti. Kun hänen puheensa valui virtanaan, kuului hänen kurkustaan hyvin vähän miellyttäviä ääniä syljen ja vaahdon kiehuessa huulilla. Hänen kasvonsa olivat aina suonenvetoisesti kierossa. Sepailov oli mielipuoli. Paroni Ungern oli kahdesti nimittänyt lääkärivaliokunnan tutkimaan häntä ja käskenyt hänen vetäytyä rauhaan. Hän oli toivonut siten pääsevänsä irti tästä pahasta hengestä. Mutta turhaan. Epäilemättä Sepailov oli sadisti. Myöhemmin kuulin, että hän mielellään toimitti omin käsin teloitukset ja että hän silloin nauroi ja lauleskeli ääneensä. Hänestä oli Urgassa liikkeellä hirmuisia tarinoita. Hän oli verikoira, joka tarttui uhreihinsa kuoleman kourilla. Paroni Ungernin julmuuden maine kuuluu oikeastaan hänelle. Paroni Ungern kertoi minulle kerran, että Sepailov oli hänen tiellään ja että tämä kerran tappaisi hänetkin. Kenraali pelkäsi Sepailovia, ei ihmisenä, vaan taikauskon takia, sillä mielipuoli eversti oli Transbaikalissa keksinyt velholääkärin, joka oli ennustanut, että paroni kuolisi, jos erottaisi Sepailovin palveluksestaan. Sepailov ei antanut mitään armoa henkilöille, jotka hän tiesi bolshevikeiksi tai jotka olivat jossakin yhteydessä bolshevikkien kanssa. Hänen kostonhimonsa syynä oli se, että bolshevikit olivat kiduttaneet häntä vankilassa ja hänen paettuaan murhaneet koko hänen perheensä.

Sain asunnon erään venäläisen liikemiehen luona, jonne toverini Uliassutaista heti tulivat vierailulle. He tervehtivät minua hyvin iloisina, sillä he olivat olleet hyvin huolissaan minusta Van Kuressa ja Zain Shabissa sattuneiden tapausten vuoksi.

Kun olin kylpenyt ja taas jossakin määrin ihmismäistynyt, lähdin tuttavineni kadulle kävelemään. Menimme basaariin. Torilla vallitsi mitä ankarin tungos. Ostaville, myyville ja tavaroitaan kehuville joukoille antoivat loistavat kiinalaiset nauhat, helmivyöt, korva- ja rannerenkaat juhlahusen leiman. Sillä välin kuin ostajat tunnustelivat eläviä lampaita saadakseen selville, olivatko ne lihavia vai laihoja, leikkasi teurastaja vieressä isoja lihapaloja riippumaan pannuista lampaanruhoista. Joka puolella näki nau-ravia ja leikkiviä aron lapsia. Mongoliset naiset, joilla oli korkeat tukkalaitteet ja raskaat hopeaompeleiset päähineet kuin nurinkäännetyt lautaset takaraivolla, ihailivat nähtäviksi asetettuja silkkinauhoja ja korallihelyjä. Komean näköinen mongoli tarkasteli pientä laumaa kauniita hevosia ja tinki hintaa mongoliselta *zahahinilta*, hevosten omistajalta. Ryhmyinen, sukkelaliikkeinen, mustaksi päivettynyt tiibetiläinen, joka kai oli tullut Urgaan rukoilemaan Elävää Buddhaa tai ehkä tuomaan salatietoa toiselta »jumalalta» Lassasta, lörpötteli ja tinki saadakseen akaattiin leikatun, lootuksella istuvan Buddhan kuvan. Toisessa paikassa seiso-i joukko mongoleja ja burjetteja kiinalaisen kauppiaan ympärillä, joka myi kauniisti maalattuja, lasista, kristallista, posliinista, ametistista, jaspiksesta, akaatista ja nefriitistä tehtyjä nuuskarasioita ja vaati eräästä vihreänmaitoisesta, ruskeajuovaisesta nefriitistä leikatusta ostonhaluisilta mongoleilta kymmenen nuorta härkää. Ja kaikkialla oli burjet-teja pitkine punaisine viittoineen ja punaisine, kullalla kirjailtuine lakkeineen, ja heidän väri-vastakohtanaan musta-viittaisia tataareja, joilla oli takaraivollaan mustat sametti-hiipat. Koko vilinä teki todella itämaisen vaikutuksen.

Laamat olivat taulun taustana. He kulkivat ympäri puettuina punaisiin ja keltaisiin viittoihinsa, jotka oli komeasti heitetty alas hartioilta, päässä monimuotoiset lakit, joista eräät muistuttivat keltaisia sieniä, toiset punaisia fryygialaisia lakkeja ja vanhoja, pumertavia kreikkalai-

sia kypäröitä. He sekaantuivat kansanjoukkoon, tarinoivat juhlallisesti, sormeilivat rukousnauhojaan ja ennustivat tulevaisuutta niille, jotka halusivat kuunnella heitä, hakien etupäässä käsiinsä rikkaita mongoleja. Monenlaista valtiolista ja uskonnollista vakoiluakin harjoitettiin markkinoilla. Niitä monia mongoleja, joita näihin aikoihin saapui Urgaan Mongolian kaikista osista, ympäröi aina näkymätön verkko tarkastelevia laamoja.

Rakennuksien katoilla liehui venäläisiä, kiinalaisia ja mongolisia lippuja. Yksi ainoa tähtilippu vain näkyi pienen talon katolla torin vieressä. Lähellä olevat teltat ja jurtat oli myös runsaasti koristeltu lipuilla. Siinä näki nelikulmioita ja ympyröitä, jotka ilmaisivat ruhtinaiden tai yksityishenkilöiden asumuksia, ja myös kolmikulmaisia lippuja, jotka ilmaisivat, että ihmiset siellä sairastivat rokkoa tai spitaalia ja olivat kuolemaisillaan. Auringonpaisteessa oli värien loiste sanomaton. Siellä täällä näki myös paroni Ungernin sotilaita komeilemassa, venäläisillä pitkät, siniset takit yllä, mongoleilla ja tiibetiläisillä punaiset viitat keltaisine olkalappuineen, joihin oli piirretty Dshingiskaenin svastika ja Elävän Buddhan alkukirjaimet, ja Mongolian armeijan kiinalaisen osaston kiinalaisia. Kiinan armeijan tuhon jälkeen oli näet kaksituhatta kiinalaista anonut Elävältä Buddhalta oikeutta päästä hänen legiooniinsa ja vannonut hänelle uskollisuutta. Heidän toivomuksensa olikin täytetty. Heitä oli nyt kaksi rykmenttiä, joilla oli olkalapuissaan ja lakeissaan Kiinan muinaiset hopeaiset lohikäärmeet.

Kun kuljimme torin poikki, tuli nurkan takaa iso auto. Siinä istui paroni Ungern puettuna keltasilkaiseen mongoliseen takkiin, jossa oli sininen vyö. Hänen autonsa ajoi täyttä vauhtia, mutta hän tunsu kuitenkin minut. Hän pysäytti heti, astui alas ja pyysi minua tulemaan hänen jurtaansa.

<http://rcin.org.pl>

Paroni asui pienessä, yksinkertaisesti kalustetussa jur-

tassa, joka oli pystytetty kiinalaisen kauppahuoneen pihalle. Hänen päämajansa oli sijoitettu kahteen lähellä olevaan jurttaan, kun taas hänen palvelusväkensä oli asetettu kiinalaiseen taloon. Kun muistutin häntä lupauksestaan auttaa meitä matkallamme merisatamaan, katsahti kenraali minuun kirkkailla silmillään ja sanoi ranskaksi:

»Työni täällä lähenee loppuaan. Yhdeksän päivän kuluttua aloitan taistelun bolshevikkeja vastaan ja marssin rajan poikki Transbaikaliin. Pyydän teitä jäämään tänne vielä niin kauaksi. Monta vuotta minun on täytyntä elää ilman sivistynyttä seuraa. Olen aina yksin ajatuksineni. Kerron teille mielelläni mitä ajattelen. Tahtoisin kerran keskustella kanssanne niin, ettette näkisi minussa 'veristä raivopäätä paronia', kuten viholliseni sanovat, ettekä 'ankaraa isoisää', kuten upseerini ja sotilaani minua nimittävät, vaan tavallisen ihmisen, joka on paljon etsinyt ja kärsinyt vielä enemmän.»

Paroni mietti muutaman hetken. Sitten hän jatkoi: »Olen harkinnut matkanne jatkamista ja valmistan teille kaiken. Pyydän teitä kumminkin jäämään yhdeksäksi päiväksi luokseni.»

Mitä saatoin tehdä? Paroni puristi kiitollisena kättäni ja käski tuomaan teetä.

36.

Ristiretkelijäin ja merirosvojen jälkeläinen.

»Kertokaapa minulle itsestänne ja matkastanne», vaati hän minua. Selostin kaiken, minkä arvelin kiinnittävän hänen mieltään. Kertomukseni näytti kiihdyttävän häntä suuresti.

»Nyt kerron teille itsestäni ja sanon teille kuka ja mikä

olen. Minun nimeäni ympäröi sellainen määrä vihaa ja pelkoa, ettei kukaan voi tietää mikä on oikeaa ja mikä väärää, mikä historiaa ja mikä tarua. Kirjoitatte ehkä ker-
ran siitä, kun kuvaillette matkaanne Mongolian läpi ja oloanne 'verisen kenraalin' jurtassa.»

Paroni Ungern sulki silmänsä ja poltteli piippuaan sysäten puhuessaan lauseet suustaan katkonaisesti, niitä päättämättä, aivan kuin joku estäisi häntä niitä oikein rakentamasta.

»Ungern von Sternbergien suku on hyvin vanha, saksa-
laisten, unkarilaisten ja hunnien sekoitus Attilan ajoilta. Sotaiset esi-isäni ovat ottaneet osaa kaikkiin eurooppalai-
siin sotiin. He olivat mukana ristiretkillä. Eräs Ungern
kaatui taistellessaan Rikhard Leijonamielen johdolla Jerusa-
lemiin muurien edustalla. Traagillisella lasten ristiretkelläkin
menetti yksi Ungern, Ralph, yksitoistavuotias poika, hen-
kensä. Kun maan urhoollisimmat sotilaat lähetettiin 1100-
luvulla Saksan keisarikunnan rajoille slaaveja vastaan, oli
heidänkin joukossaan eräs esi-isäni, paroni Arthur Hals
Ungern-Sternberg. Siellä rajalla perustettiin Saksalainen
Ritarikunta, joka levitti kristinuskoa liettualaisten, lättiläis-
ten, virolaisten ja slaavien keskuuteen tulella ja miekalla.
Kun Saksalainen Ritarikunta tuhoutui Grünwaldin taiste-
lussa liettualaisia ja puolalaisia vastaan, kaatui siellä kaksi
Ungern-Sternbergin paronia. Sukuni on aina ollut sotaista
ja mystillisyyteen ja askeettisuuteen taipuvaista.

Kuudennella- ja seitsemännellätoista vuosisadalla oli
useilla Ungern-Sternbergin paroneilla linnoja Virossa ja
Latviassa. Monenlaisia tarinoita ja juttuja liittyy heihin.
Heinrich Ungern v. Sternberg, liikanimeltään Kirves, oli
vaeltava ritari. Turnauksissa Ranskassa, Englannissa,
Espanjassa ja Italiassa oli hänen nimensä ja keihäänsä
niin tunnettu, että vastustajat pelkäsivät häntä. Hän kaa-
tui Cadizissa, Espanjassa, erään ritarin miekan iskusta,
joka halkaisi hänen kypäränsä ja päänsä. Paroni Ralph

von Ungern oli rosvoritari, joka harjoitti ammattiaan Riian ja Tallinnan välillä. Paroni Peter Ungernilla oli linna Saarenmaalla, josta hän rosvoritarina hallitsi sen ajan merenkulkua.

Kahdeksantoista vuosisadan alussa eli tunnettu paroni Wilhelm Ungern, joka oli alkemisti ja jota sanottiin 'saatanan veljeksi'. Isoisäni oli merirosvona Intianmerellä ja otti lunnaita englantilaisilta kauppailta englantilaisten sotalaivojen saamatta häntä kiinni moniin vuosiin. Lopuksi hänet kuitenkin vangittiin ja luovutettiin Venäjän konsullille, joka lähetti hänet Venäjälle, ja sieltä hänet karkoitettiin Transbaikaliin. Minäkin olen meriupseeri, mutta venäläis-japanilainen sota pakotti minut luopumaan oikeasta ammatistani ja rupeamaan palvelukseen Zabaikalin kasakkarykmenttiin. Olen omistanut koko elämäni sodalle ja Buddhan opin tutkimukselle. Isoisäni oli tuonut meille Buddhan opin Intiasta. Isäni ja minä tunnustimme sen vuoksi tätä oppia. Transbaikalissa koetin, saadakseni hilttömän taistelun käyntiin vallankumouksen halpamaisuutta vastaan, perustaa taistelevan buddhalaisuuden järjestön.»

Kun paroni oli päässyt näin pitkälle, hän vaikeni ja joi hermostuneesti kupin teetä toisensa jälkeen. Hänen teensä oli vahvaa ja mustaa kuin kahvi.

»Vallankumouksen halpamaisuus . . . Onkohan milloinkaan kukaan muu ajatellut sellaista kuin ranskalainen filosofi Bergson ja korkeasti oppinut Tiibetin Tashi-laama?»

Merirosvon poika jatkoi kertomustaan mainiten sen ohella tieteellisiä teorioja ja teoksia, tiedemiesten ja kirjailijoiden nimiä, raamattua ja buddhalaisten pyhiä kirjoja ja puhuen sekaisin ranskaa, saksaa, venäjää ja englantia.

»Buddhalaisissa ja vanhoissa kristillisissä kirjoissa luemme ajasta, jolloin sota hyvän ja pahan välillä syttyy. Silloin saapuu tuntematon 'kirous', joka valtaa maailman,

hävittää sivistyksen, tappaa moraalin ja tuhoaa jokaisen. Sen aseena on vallankumous. Jokaisen vallankumouksen aikana astuu kokemuksen kypsyttämän äyllisen luoja sijalle hävittäjän raaka-väkivalta. Tämä nostaa esiin alhaisimmat vaistot ja halut. Ihmiskunta loittonee vieläkin kauemmaksi jumaluudesta ja henkisyydestä. Suuri sota on osoittanut, että ihmiskunnan on noustava korkeampaan aatteellisuuteen. Mutta silloin ilmestyi tuo 'kirous', jota Kristus, apostoli Johannes, Buddha, ensimmäiset kristityt marttyyrit, Dante, Leonardo da Vinci, Goethe ja Dostojevskij ovat ennustaneet. Se ilmestyi, keskeytti ihmiskunnan edistyskulun ja sulki tiemme jumaluuteen. Vallankumous on tarttuva tauti. Kun Eurooppa teki sopimuksia Moskovan kanssa, petti se itseään ja muita maanosia. Suuri henki on asettanut elämämme kynnykselle Karman, joka ei tunne vihaa eikä armoa. Se on istuva tuomiolla ja se on oleva nälkä, hävitys, sivistyksen ja maineen, kunnian ja hengen tuho, valtion häviö ja kansojen kato. Näen jo nuo kauhut, ihmiskunnan synkän ja hullun hävityksen.»

Jurtan ovi aukeni äkkiä. Adjutantti astui sisään ja pysähtyi asentoon.

»Miksi tulette ilmoittamatta huoneeseen?» huusi kenraali vihaisesti.

»Teidän ylhäisyytenne, etuvartiot rajalla ovat ottaneet vangiksi bolshevikkipatrullin ja tuoneet sen tänne.»

Paroni nousi. Hänen silmänsä välähtelivät, hänen kasvonsa nytkähtelivät.

»Tuokaa ne tänne, jurttani eteen!» käski hän.

Kaikki oli unohtunut: ankaran päällikön karu komennus oli vienyt mennessään innoittuneen puheen, hartaan äänenpainon. Paroni pani lakin päähänsä, tarttui bambukeppiinsä, joka aina oli hänen mukanaan, ja syöksyi jurtasta ulos. Seurasin häntä. Jurtan edessä seisoi kuusi punaista sotilasta kasakoitten ympäröiminä.

Paroni pysähtyi paikoilleen ja tuijotti hetkisen vankei-

hin kiinteästi. Hänen kasvoillaan näkyi ajatusten ankara kiista. Sitten hän kääntyi vangeista pois, istuutui kiinalais-talon kynnykselle ja vaipui pitkäksi aikaa mietteisiinsä. Äkkiä hän nousi, lähestyi vankeja ja kosketti hyvin päättävällällä liikkeellä jokaista heistä sauvallaan olalle sanoen: »Sinä oikealle, sinä vasemmalle.» Täten hän jakoi vangit kahteen ryhmään: oikealla seisoj neljä, vasemmalla kaksi miestä.

»Tarkastakaa nuo kaksi. He ovat komissaareja», käski paroni. Sitten hän kysyi toisiin kääntyen: »Oletteko bolshevikien mobilisoimia talonpoikia?»

»Olemme, teidän ylhäisyytenne», vastasivat säikähtyneet sotilaat.

»Menkää komendantin luo ja sanokaa hänelle, että olen ottanut teidät joukkoihini.»

Molemmilta vasemmalla seisovilta löydettiin passit, jotka osoittivat heidän olevan tshekan komissaareja. Kenraali rypisteli kulmiaan ja sanoi hitaasti:

»Pieskää ne kuoliaiksi solmuruoskilla.»

Hän kääntyi ympäri ja astui jälleen jurttaansa. Mutta keskustelumme ei oikein tahtonut ruveta sujumaan, ja niin jätin paronin itsekseen.

Illallisen jälkeen venäläisessä kauppahuoneessa, jossa asuin, tuli sinne eräitä Ungernin upseereja. Keskustelimme hyvin vilkkaasti, kun äkkiä kuulumme auton törähdyksen. Upseerit vaikenivat heti.

»Kenraali kulkee ohi jossakin lähellä», sanoi eräs heistä omituisesti muuttunein kasvoin. Keskeytynyt puhelu alkoi pian jälleen. Mutta sitä ei kestänyt kauan. Liikeapulainen syöksyi huoneeseen ja huusi: »Kenraali!»

Paroni tuli sisälle ja seisautui ääneti kynnykselle. Lampuissa ei vielä ollut tulta, vaikka huoneessa jo alkoi tulla pimeä. Siitä huolimatta paroni heti tuns jokaisen meistä. Hän lähestyi talon emäntää, suuteli hänen kättään, tervehti jokaista sydämellisesti ja istuutui pöydän ääreen

ottaen vastaan hänelle tarjotun teekupin. Pian hän alkoi puhua.

»Aion varastaa teiltä vieraanne», sanoi hän talon emännälle. Sitten hän kysyi minulta: »Haluatteko lähteä kanssani autoretkelle? Näytän teille kaupungin ja ympäristön.»

Kun puin ylleni, pistinapani mukaan revolverin taskuuni, ja se nauratti paronia. »Jättäkää tuo kappale tänne. Täällä te olette turvassa. Sitäpaitsi teidän täytyy muistaa Narabantshin hutuktun ennustus, että onni aina on myötänne.»

»Hyvä on», vastasin itsekin nauraen. »Muistan hyvin tuon ennustuksen. Kuitenkaan en tiedä, mitä hutuku tarkoittaa onnella minuun nähden. Saattaa olla, että hän ennusti minulle kuoleman onnea.»

Menimme ulos. Ovella seisoi Fiat-vaunu kauas loistavine lyhtyineen. Kuljettajana palveleva upseeri istui ohjauspyörän ääressä kuin kuvapatsas ja pysyi jäykästi istumassa sen aikaa kuin me nousimme vaunuun ja istuimme.

»Radioasemalle», komensi paroni.

Me melkein lensimme. Kaupungissa vallitsi yhä itämainen vilinä. Mutta kuva oli nyt vieläkin merkillisempi ja ihmeellisempi. Kaikkiällä joukossa näkyi reippaita mongolisia, burjettilaisia ja tiibetiläisiä ratsastajia. Karavaanien kameelit nostivat komeasti päitään ohi kiitäessämme. Mongolisten rattaiden puiset pyörät kirskuivat tuskallisesti. Kaikki kylpi suurten kaarilamppujen valossa, joihin virta tuli paroni Ungernin heti Urgan valloituksen jälkeen rakennuttamalta voima-asemalta. Hänen perustamansa oli myös puhelin- ja langaton lennätinasema. Hänen käskystään oli kadut puhdistettu ja talot desinfioitu, jota ei kai ollut tapahtunut sitten Dshingis-kaanin päivien. Hän oli myös järjestänyt raitiovaunuliikenteen kaupungin eri osien välille, rakennuttanut sillat Tola- ja Orkhon-joen yli, perustanut sanomalehden, hankkinut laboratorion eläinlääkäreille,

avannut sairashuoneita ja kouluja ja ryhtynyt toimenpiteisiin kaupan suojelemiseksi hirtättämällä armotta venäläiset ja kiinalaiset sotilaat, jotka oli tavattu kiinalaisten kauppahuoneita ryöstämässä. Niinpä oli komendantti kerran vanginnut kaksi kasakkaa ja mongolisen sotilaan, koska he olivat varastaneet viinaa kiinalaisten puodista. Kun rikoksenteijät tuotiin paronin eteen, hän heitätti heidät autoonsa, joka heti vei pahanteijät ryöstön alaisen puodin eteen. Siellä hän antoi varastetun viinan takaisin ja käski vangitun mongolin heti hirttää toisen venäläisen portin korkeaan kaareen. Kun se oli tapahtunut, käski hän: »Hirttäkää nyt toinenkin.» Kun mongoli oli toimittanut senkin, käski kenraali komendanttia hirttämään mongolin. Se oli nopeaa ja oikeudenmukaista menettelyä. Mutta kiinalainen kauppias tuli silloin suuressa hädässä juosten kenraalin luo ja pyysi: »Kenraali paroni! Kenraali paroni! Käskekää ottamaan pois nuo ruumiit minun portistani. Sillä muuten ei kukaan tule puotiin.»

Kun kauppiaitten kaupunginosa oli lentänyt silmiemme ohii, tulimme venäläiseen siirtolaan. Eräitä venäläisiä sotilaita ja neljä puhtaasti puettua mongolinaista seisoivat siljalla, jonka yli meidän oli ajettava. Sotilaat kavahtivat oitis asentoon, seisoivat paikoillaan kuin kuvapatsaat ja katsoivat suoraan ankaran päällikkönsä kasvoihin. Naiset aikoiivat ensin juosta tiehensä. Mutta sitten tarttui tottelevaisuus heihinkin. Hekin kohottivat kätensä tervehdykseen otsalle ja seisoivat yhtä liikkumattomina kuin heidän pohjoismaiset kosijansa. Paroni katsahti minuun ja nauroi:

»Se on kuria. Mongolinaisetkin tervehtivät minua.»

Pian olimme arolla. Auto kiiti eteenpäin kuin nuoli tuulen viuhuessa korvissamme ja riuhtoessa lakkejamme ja viittojemme liepeitä. Mutta paroni Ungern ei ollut tyytyväinen. Istuen paikoillaan silmät suljettuina hän huusi tuon tuostakin: »Nopeammin, vielä nopeammin!» Sitten hän oli kauan aikaa vaiti.

»Eilen adjutanttini sai selkäänsä siitä, että hän syöksyi jurttaani ja keskeytti keskustelumme», kertoi hän.

»Haluatteko nyt jatkaa sitä?» vastasin.

»Eikö tarina ikävystytä teitä? Sitä ei enää olekaan paljoa jäljellä. Sanoin teille jo eilen, että aikomukseni oli perustaa Venäjälle buddhalainen taistelujärjestö. Mitä var-
ten? Ihmiskunnan kehitystoiminnan turvaamiseksi ja taisteluksi bolshevismia vastaan. Sillä olen varma siitä, että kehitys vie jumaluuteen ja vallankumous eläimellisyyteen. Mutta minun oli työskenneltävä Venäjällä. Venäjällä talonpojat ovat raakoja, kehittymättömiä, hurjia ja aina tyytymättömiä, siellä he vihaavat jokaista ja kaikkea tietämättä miksi. He ovat epäileviä ja materialistisia, eikä heillä ole mitään pyhitettyjä ihanteita. Venäjän sivistyneistö taas tavoittelee kuviteltuja ihanteita, joissa ei ole todellisuutta. Heillä on voimakas kyky arvostella kaikkea, mutta heiltä puuttuu luova voima. Heillä ei ole tahtoa, ja he osaavat vain puhua, puhua. Kuten talonpojat eivät hekään voi rakastaa ketään, ei mitään. Heidän rakkautensa ja tunteensa ovat kuviteltuja. Heidän ajatuksensa ja tunnelmansa tulevat ja menevät kuin haihtuvat sanat jättämättä jälkeäkään. Siitä johtui, että seuralaiseni pian alkoivat rikkoa järjestön sääntöjä. Sitten määräsin aviottomuuden, ainaisen täydellisen kieltämisen, mukavuuden ja ylellisyyden hylkäämisen, kuten keltainen oppi vaatii. Ja tehdäkseni venäläiselle fyysillisen luonteensa voittamisen mahdolliseksi, sallin rajattoman alkoholin-, hashishin- ja oopiuminnauttimisen. Nyt hirtätän upseerini ja sotilaani juoppittelusta. Siihen aikaan joimme aina 'valkoiseen kuumeseen', delirium tremensiin saakka. Järjestöä en kuitenkaan voinut perustaa. Mutta kokosin ympärilleni kolmesataa miestä, jotka olivat hurjan rohkeita ja urhoollisia. Sodassa Saksaa vastaan he esiintyivät sankareina, niinkuin myöhemmin taisteluissa bolshevikkien kanssa. Nyt heitä on vielä muutama jäljellä.»

»Radioasema, teidän ylhäisyytenne», ilmoitti ajaja.

»Ajakaa sinne», käski kenraali.

Eräällä kukkulalla oli mahtava radioasema, jonka kiinalaiset perääntyessään olivat osaksi hävittäneet, mutta jonka paroni Ungernin insinöörit olivat jälleen saattaneet kuntoon. Kenraali silmäili läpi saapuneet sähkösanomat ja ojensi ne minulle. Niitä oli tullut Moskovasta, Tshitasta, Vladivostokista ja Pekingistä. Keltaisella paperilla olivat salasähkösanomat. Ne pisti kenraali taskuunsa sanoen minulle:

»Nämä saapuvat asiamiehiltäni, joita on Tshitassa, Irkutskissa, Harbinissa ja Vladivostokissa. Asiamieheni ovat kaikki juutalaisia, hyvin taitavia ja rohkeita miehiä, joista iloitsen. Minulla on joukoissani juutalainen upseerikin, Vulfovitch, joka komentaa oikeaa sivustaa. Hän on hurja kuin pahlainen ja viisas ja urhoollinen . . . Mutta nyt takaisin!»

Taas kiisimme tietä pitkin ja upposimme yön pimeyteen. Vauhti oli hurja. Vaunut hyppivät yli pienten kivien, kuoppien, jopa purojenkin. Kun lensimme arolla, huomasin silloin tällöin tuikahtavia pieniä tulia, jotka aina näkyivät silmänräpäyksen ajan.

»Susien silmiä», selitti seuralaiseni. »Olemme ruokki-
neet ne kylläisiksi omien ja vihollistemme lihalla.» Sitten hän jatkoi uskontunnustustaan.

»Sodan aikana huomasimme Venäjän armeijan jatkuvan turmeltumisen, aavistimme etukäteen Venäjän pettävän liittolaisensa ja näimme myös vallankumouksen vaaran. Jälkimmäisen välttämiseksi laadittiin suunnitelma, jonka mukaan kaikkien mongolisten kansojen, jotka eivät olleet unohtaneet vanhaa uskoaan ja tapojaan, piti yhdistyä yhdeksi aasialaiseksi valtioksi. Tähän valtioon tuli eri heimojen kuulua autonomisina ja olla Kiinan, vanhimman ja korkeimman kulttuurin moraalisen ja hallinnollisen ylijohdon alaisina. Siihen tuli kuulua kiinalaisten, mongolien,

afganilaisten, tiibetiläisten, Turkestanin mongolisten heimojen, tataarien, burjettien, kirgiisien ja kalmukkien. Sen tuli olla aineellisesti ja moraalisesti voimakas ja olla etuvarustuksena vallankumousta vastaan oman henkensä, oman filosofiansa ja oman yksilöllisen politiikkansa kautta. Jos hullu ja pilaantunut ihmiskunta yhä jatkaisi uhmaansa ihmisellisessä sukukunnassa piilevää jumalallista henkeä vastaan, vuodattaisi verta ja estäisi siveellisen kehityksen, niin silloin aasialainen valtakunta lopettaisi päättävästi tällaisen suunnan ja loisi kestävän, vahvan rauhan. Kiihoituksemme tuotti sodan aikana runsaasti hedelmiä turkmeenien, kirgiisien, burjettien ja mongolien keskuudessa . . . Seis!» huusi paroni äkkiä.

Auto pysähtyi äkilliseen nykäykseen. Kenraali hyppäsi maahan ja käski minun tulla mukaansa. Kävelimme aroa. Kenraali asteli koko ajan pää eteenpäin taivutettuna, kuin jotakin hakien.

»Ah», mutisi hän sitten. »Hän onkin poissa . . .»

Katsahdin hämmästyneenä häneen.

»Tässä oli aikoinaan rikkaan mongolin jurtta. Hän oli venäläisen kauppiaan Noskovin tavaranhankkija. Noskov oli hurja mies, kuten mongolien hänelle antama nimi 'Saatanana' todistaa. Hän antoi kiinalaisten viranomaisten pieksää niitä, jotka olivat hänelle velkaa, ja panetti heidät vankeuteen. Niin hän tuhosi tämänkin mongolin, joka menetti kaikki ja pääsi pakenemaan täältä kolmenkymmenen mailin päässä olevalle paikkakunnalle. Mutta Noskov löysi hänet sieltä, otti kaikki mongolille jääneet lehmät ja laumat ja jätti hänet perheineen kuolemaan nälkään. Kun valloitin Urgan, tuli tämä mongoli kolmenkymmenen muun Noskovin tuhoaman perheen kanssa luokseni. He vaativat hänen henkeään . . . Minä hirtätin 'Saatanan' . . .»

Taas jatkoi auto raivoisaa kulkuaan läpi yön tehden laajan kaaren aavikolla, ja taas päästi paroni Ungern, puhuen hermostuneella, terävällä äänellä, ajatuksensa kiertämään Aasiaa.

»Venäjä petti Ranskan, Englannin ja Yhdysvallat. Se teki Brest-Litovskin rauhan ja vaipui sekasortoon. Silloin päätimme nostattaa Aasian Saksaa vastaan. Asiamiehemme tunkeutuivat Mongoliaan, Tiibettiin, Turkestaniin ja Kiinaan. Mutta silloin bolshevikit aloittivat upseerien murhat. Niin oli meidän pakko käydä kansalaissotaan heitä vastaan ja jättää pan-aasialaiset suunnitelmamme. Mutta kuitenkin toivomme, että voimme myöhemmin pudistaa Aasian unestaan ja palauttaa sen avulla rauhan ja uskonnon maan päälle. Minusta tuntuu, että olen edistänyt tätä aatetta vapauttamalla Mongolian.»

Paroni mietti hetkisen.

»Mutta eräät aatetoverini eivät pidä minusta hirmutekojeni ja ankaruuteni takia», huomautti hän surullisella äänellä. »He eivät vielä kykene käsittämään, ettemme taistele poliittista puoluetta, vaan koko nykyaikaisen henkisen sivistyksen murhaajalahkoa vastaan. Miksi italialaiset teloittavat 'Mustan käden' jäsenet? Miksi amerikkalaiset ottavat anarkistiset pommimiehet hengiltä sähkötuolissa? Ja minulleko ei sallittaisi vapauttaa maailmaa niistä, jotka tahtoisivat murhata kansan sielun? Minulle, saksalaiselle, ristiretkeläisten ja rosvoritarien jälkeläiselle? Tiedän, että murhaajat ansaitsevat vain kuoleman . . . Kääntäkää!» käski hän kuljettajaa.

Puolentoista tunnin kuluttua näimme edessämme Urgan sähkövalot.

37.

Paroni Ungernin upseerien parissa.

Kaupungin portin luona seisoi auto pienen talon edessä.

»Mitä tämä merkitsee?» huudahti paroni. »Ajakaa sinne!»

<http://rcin.org.pl>

Vaunumme pysähtyivät toisen auton viereen. Talon ovi lensi auki. Useita upseereja hyökkäsi ulos ja koetti piilotautua.

»Seis!» komensi kenraali. »Takaisin taloon!»

Upseerit tottelivat. Kenraali astui sauvaansa nojaten sisälle heidän jälkeensä. Kun ovi jäi auki, saatoin nähdä ja kuulla mitä tapahtui.

»Voi heitä!» kuiskasi ajajamme. »Upseerit tiesivät, että paroni oli lähtenyt autolla kaupungista, ja se merkitsee aina pitkää matkaa. Sen johdosta he kai olivat päättäneet hankkia hauskan hetken. Hän määrää heille selkäsaunan kepeillä.»

Huomasin, että pöydän toinen pää oli täynnä pulloja ja säilykeastioita. Pöydän ääressä istui kaksi nuorta naista. Kenraalin sisään astuessa he hypähtivät seisaalleen. Kuulin paroni Ungernin äänen lausuvan lyhyitä, kovia, ankaroita lauseita.

»Isänmaanne menee perikatoon . . . Häpeä teitä kaikkia venäläisiä . . . jos te ette kykene käsittämään sitä . . . ette voi tuntea sitä . . . Te tarvitsette viiniä ja naisia . . . Roistot, raakimukset . . . Sataviisikymmentä kepiniskua jokaiselle!»

Sitten hänen äänensä aleni kuiskaukseksi:

»Ja te, hyvät naiset. Ettekö tekään tunne mitään kansanne tuhoutuessa? Ette? Teille se on yhdentekevää. Eikö teillä myöskään ole tunteita miehiänne kohtaan rintamalla, jotka ehkä juuri nyt tapetaan? Te ette ole naisia . . . Kuulkaa mitä sanon: Kerta vielä, niin teidät hirtetään . . .»

Hän tuli taas vaunujen luo ja töräytti useita kertoja auton torvea. Heti ratsasti paikalle mongolisia ratsumiehiä.

»Viekää nämä herrat komendantin luo. Käsken myöhemmin mitä heille tehdään.»

Matkalla paronin jurttaan olimme vaiti. Hän oli kiihtynyt ja hengitti vaivalloisesti sytyttäen savukkeeseen toisensa jälkeen ja heittäen ne pois vedettyään muutaman savun.

»Syöttehän illallista kanssani», ehdotti hän.

Hän kutsui vielä esikuntapäällikkönsä, pidättyväisen, vaatimattoman, mutta hyvin sivistyneen miehen vieraakseen. Palvelijat tarjosivat hyvin kuumaa kiinalaista ruokaa, jota seurasi kylmä liharuoka ja hilloa. Välttämätöntä teetä ei luonnollisesti saanut puuttua. Söimme puikoilla. Paroni oli vaipunut ajatuksiinsa.

Aloin senvuoksi puhua upseereista, jotka olivat poikenneet säännöistä, ja koetin selittää heidän käytöstään viittaamalla niihin perin vaikeihin oloihin, joissa heidän täytyi elää.

»He ovat läpeensä huonoja, turmeltuneita ja syvimpiin syvyyksiin vajonneita», mutisi kenraali.

Esikuntapäällikkö auttoi minua. Lopuksi paroni antoi esikuntapäällikölle määräyksen soittaa komendantille, että upseerit oli päästettävä vapaiksi.

Seuraavan päivän vietin ystävieni kanssa kuljeksimalla paljon ympäri kaduilla ja katsellen kirjavaa elämää. Paronin tavaton tarmo pani hänet itsensä ja jokaisen hänen ympärillään ainaiseen liikkeeseen. Hän oli kaikkialla ja näki kaikki, mutta ei milloinkaan sekaantunut alaistensa tehtäviin. Jokaisen oli hoidettava tehtävänsä.

Illalla esikuntapäällikkö kutsui minut luokseen, ja siellä tapasin monta sivistynyttä upseeria. Minun täytyi taas kertoa matkastani. Juttelimme vilkkaasti. Samassa astui eversti Sepailov sisään. Hän hyräili itsekseen. Muut läsnäolevat tulivat heti harvapuheisiksi ja koettivat, mikä milläkin tekosyyllä, päästä lähtemään huoneesta. Sepailov ojensi isännällemme eräitä asiakirjoja ja kääntyi sitten meihin: »Lähetän teille illalliseksi hyvän kalapiiraan ja kuumaa tomaattikeittoa», sanoi hän.

Kun hän oli mennyt, väänteli isäntämme käsiään ja sanoi: »Tuollaisen roskaväen kanssa meidän on nyt vallankumouksen jälkeen pakko työskennellä.»

Muutamaa minuuttia myöhemmin soiflas toi meille

liemimaljan ja kalapiiraan. Kun hän kumartui pöydän yli laskeakseen astiat siihen, viittasi esikuntapäällikkö minulle ja kuiskasi: »Katsokaapa noita kasvoja.»

Kun mies oli mennyt, kuunteli esikuntapäällikkö siksi, kunnes hänen askelensa ei enää kuulunut, ja sanoi:

»Hän on Sepailovin pyöveli. Hän hirttää ja kuristaa onnettomat tuomitut.»

Sitten hän suureksi ihmeekseni kaasi liemen hiiliastian viereen, meni ulas jurtasta ja heitti kalapiiraan aidan yli.

»Ne ovat Sepailovin laitoksia, ja niissä saattaa olla myrkkyä, vaikka ne ovatkin hyvin maukkaita. Sepailovin talossa on vaarallista syödä tai juoda mitään.»

Näitten tapahtumien johdosta palasin alakuloisena kotiin. Isäntäni ei vielä nukkunut, vaan tuli säikähtyneen näköisenä vastaani ovella. Ystäväni olivat kaikki siellä.

»Jumalan kiitos!» huudahtivat he. »Teille ei ole tapahtunut mitään.»

»Mikä sitten on kyseessä?» ihmettelin.

»Kuulkaahan», aloitti isäntäni. »Heti kun olitte mennyt, tuli Sepailovin sotilas hakemaan tavaranne sanoen, että te olitte pyytänyt niitä. Tiesimme kuitenkin mitä se merkitsi . . . että ne ensin tutkitaan ja sitten . . .»

Käsitin heti vaaran. Sepailov saattoi panna tavaroitteni joukkoon mitä hyvänsä syyttääkseen sitten minua sen perusteella, mitä oli löytänyt.

Vanha ystäväni agronomi ja minä lähdimme heti Sepailovin asuntoon. Jätin ystäväni oven ulkopuolelle.

Kun astuin sisään, tuli vastaani sama sotilas, joka oli tuonut meille illallisen. Vastalauseeni johdosta hän ilmoitti, että oli tapahtunut erehdys, ja pyysi minua odottamaan, kunnes hän palaisi. Odotin viisi, kymmenen, viisitoista minuuttia. Ketään ei tullut. Kolkutin oveen, mutta en saanut vastausta. Silloin päätin lähteä paroni Ungernin luo, mutta ulos vievä ovi oli suljettu. Koetin toista ovea, sekin oli suljettu. Olin mennyt ansaan. Aioin antaa merkin ystä-

välleni, mutta silloin huomasi puhelimen seinässä. Pyysin paroni Ungernille. Muutaman minuutin kuluttua hän oli paikalla Sepailovin seurassa.

»Mitä tämä merkitsee?» kysyi hän Sepailoilta ankaralla, uhkaavalla äänellä ja antoi hänelle, vastausta odottamatta, sellaisen iskun sauvallaan, että Sepailov kaatui maahan.

Menimme ulos. Kenraali käski tuoda tavarani ja vei minut omaan jurttaansa.

»Jääkää asumaan tänne», sanoi hän. »Iloitsen tästä tapauksesta», lisäsi hän hymyillen, »sillä nyt voin kertoa teille kaikki mitä haluan».

Se sai minut kysymään:

»Ja saanko kirjoittaa muistiin kaiken, mitä olen kuullut ja nähnyt täällä?»

Hän mietti hetken ja sanoi sitten:

»Antakaa minulle muistikirjanne?»

Ojensin hänelle vihkon, joka sisälsi matkakertomukseni luonnoksen. Hän kirjoitti siihen: »Kuolemani jälkeen. Paroni Ungern.»

»Mutta minähän olen vanhempi kuin te ja kuolen ennen teitä», huomautin.

Hän sulki silmänsä, painoi päänsä kumaraan ja kuis-kasi: »Ette suinkaan. Vielä satakolmekymmentä päivää. Sitten päättyy kaikki, ja sitten . . . nirvana. Kuinka olen-kaan väsynyt suruissani, huolissani ja vihassani.»

Olimme kauan vaiti. Tunsin, että eversti Sepailov oli nyt veriviholliseni ja että minun oli lähdettävä Urgasta niin pian kuin suinkin. Kello oli kaksi yöllä. Paroni Ungern nousi äkkiä pystyyn.

»Menkäämme suuren ja hyvän Buddhan luo», sanoi hän miettivästi ja loistavin silmin koko olennon hymyillessä surumielistä, katkeraa hymyä. Hän käski auton esiin.

Buddhan kasvojen edessä.

Luostariin saavuttuamme nousimme autosta ja sukelsimme ahtaitten katujen sokkeloihin, kunnes lopulta seisomme Urgan suurimman temppelin edessä, jonka seinät ja ikkunat olivat tiibetiläiset, mutta katto vaateliasta kiinalaista tyyliä. Yksi ainoa lyhty paloi sisäänkäytävän edessä. Raskas, pronssi- ja rautakoristeinen ovi oli suljettu. Kun kenraali löi isoon messinkirumpuun, joka riippui oven vieressä, juoksi joka suunnalta säikähtyneitä munkkeja paikalle. Nähdessään »kenraali paronin» he syöksyivät polvilleen maahan kohottaen pelästyksissään kasvonsa suurta miestä kohti.

»Nouskaa», hän sanoi, »ja päästäkää meidät temppeliin».

Sisustus oli samanlainen kuin useimmissa laamatempeleissä: samat moniväriset liput rukouksineen, symbolisine pyhine kuvineen ja merkkeineen, samat katosta riippuvat silkkinauhat ja samat jumalien ja jumalattarien kuvat. Molemmin puolin alttaria oli punaisia penkkejä laamoja ja kuoroa varten. Pienet lamput heittivät säteitään alttarin kultaisiin ja hopeisiin maljakkoihin ja kynttiläjalkoihin. Alttarin takana riippui raskas, keltasilkkinen verho tiibetiläisine kirjoituksineen.

Laamat vetivät verhon syrjään. Lamppujen levittämässä värisevässä valossa näkyi takahuoneessa oleva kultaisella lootuskukalla istuvan Buddhan kuva. Jumalan kasvot olivat välinpitämättömät ja rauhalliset. Heikko valon kajastus ikäänkuin hiukan elävöitti niitä. Buddhan molemmin puolin oli asetettu tuhansittain pienempiä jumalan kuvia: hurskaiden temppelissä-kävijöiden uhrilahjoja. Paroni löi rumpua kiinnittääkseen suuren Buddhan huomion rukoukseensa ja heitti kourallisen rahoja isoon

pronssimaljakkoon. Sitten sulki ristiretkeläisten jälkeläinen, joka oli lukenut kaikki lännen filosofien teokset, silmänsä, pani kätensä kasvoilleen ja rukoili. Näin mustan rukousnauhan hänen vasemman ranteensa ympärillä. Hän rukoili noin kymmenen minuuttia. Sitten hän vei minut luostarin toiseen päähän. Sinne mennessämme hän sanoi:

»En pidä tästä temppeleistä. Se on uusi ja se rakennettiin, kun Elävä Buddha tuli sokeaksi. En näe kultaisen Buddhan kasvoilla kyyneleitä, en toivoa enkä murhetta, en edes kansan kiitostakaan. Ei ole vielä kulunut kylliksi aikaa, että jumalan kasvoille olisi jäänyt sellaisia merkkejä. Nyt menemme vanhaan ennustuspyhäkköön.»

Se oli pieni, ajan mustaama rakennus, joka muistutti sileä- ja pyöreäkattoista tornia. Ovet olivat auki. Molemmiin puolin ovea oli asetettu käännettäviä rukouspyöriä. Ovien yläpuolella oli kuparinen linnunradan merkki-laatta. Pyhäkössä oli kaksi munkkia, jotka alkoivat laulaa pyhiä hymnejä. He eivät kohottaneet kasvojaan, kun astuimme sisään. Kenraali meni heidän luokseen ja sanoi:

»Heittäkää kuutiot, jotka tietävät päivieni luvun.»

Papit toivat kaksi maljakkoa, joissa oli joukko kuutioita. Kuutiot oli heitettävä matalalle pöydälle. Paroni seurasi toimitusta ja lasi pappien mukana tuloksen, sitten hän sanoi:

»Satakolmekymmentä. Taas satakolmekymmentä.»

Käyden alttarin ääreen, jolla oli vanha Intiasta tuotu Buddhan kivikuva, hän alkoi taas rukoilla.

Kun aamu valkeni, kävimme vielä toisissa temppeleissä ja pyhäköissä, lääketieteellisen koulun museossa, astrologisessa tornissa ja pihalla, jossa bandit ja nuoret laamat toimittivat jokapäiväisiä aamuharjoituksiaan voimien koettelussa. Toisessa paikassa he harjoittelivat jousella-ampumista. Eräät korkeammat laamat tarjosivat meille lämmintä lampaanlihaa, teetä ja villejä sipuleita.

Palattuamme jurttaan koetin turhaan saada unta. Liian

monta kysymystä liikkui aivoissani. »Missä olen? Millä aikakaudella elän?» Tiesin, että epäselvästi olin tuntenut jonkin suuren aatteen, jonkin jättiläismäisen suunnitelman, jonkin kuvaamattoman inhimillisen tuskan näkymättömän kosketuksen.

Päivällisen jälkeen sanoi kenraali, että hän halusi tutustuttaa minut Elävään Buddhaan. Koska on hyvin vaikea päästä Elävän Buddhan puheille, iloitsin suuresti tarjoutuvasta tilaisuudesta. Automme pysähtyi pian jumalan palatsia ympäröivän, punaisella ja valkoisella maalatun muurin portin eteen. Kaksisataa keltaista ja punaista laamaa juoksi luoksemme tervehtimään tshang-tshyniä, kenraalia, kuiskaamalla kunnioittavasti: »Kaani! Sodanjumala!» He veivät meidät laajan hallin läpi, jonka ankarointa ääriiivoja hämäryys lievensi. Raskaat, koristellut ovet veivät palatsin sisäosiin. Hallin perällä oli koroke, jolla seisoivat keltaisilla silkkityynyillä peitetty valtaistuimien selustassa oli punainen, keltareunainen kuvio, ja sen molemmin puolin oli asetettu keltasilkkiä varjostimia, joiden kehykset olivat leikeltyä, mustaa kiinalaista puuta. Valtaistuimen vieressä oli vielä lasikantisia laatikoita, joissa oli taide-esineitä Kiinasta, Japanista, Intiasta ja Venäjältä. Valtaistuimen edessä taas oli matala, pitkä pöytä, jolla istui kahdeksan mongolista ylimystä. Heidän esimiehensä oli hyvin arvokkaan näköinen vanhus, jolla oli viisaat, tarmokkaat kasvot ja suuret, läpitukevat silmät. Hänen olentonsa muistutti buddhalaisten pyhimysten puukuvia, joitten silminä oli jalokiviä. Olin nähnyt niitä aikaisemmin Tokion keisarillisessa museossa, buddhalaisuudelle omistetussa osastossa, jossa japanilaiset näyttelivät vieraille vanhoja Amidan, Daunichi-Buddhan, Kwanon-jumalattaren ja muhoilevan iäkkään Hotein kuvia.

Tuo vanhus oli Jahantsin hutuktu, Mongolian ministerineuvoston puheenjohtaja, mies, jota kunnioitettiin kaukana Mongolian rajojen ulkopuolellakin. Muut läsnäolevat olivat

kaaneja ja Khalkhan kuuluisimpia ruhtinaita. Jahantsin hutuktu pyysi paroni Ungernia istuutumaan hänen paikalleen. Minulle tuotiin eurooppalainen tuoli. Paroni Ungern ilmoitti tulkin välityksellä ministerineuvostolle, että hän muutaman päivän kuluttua lähtee Mongoliasta, ja kehoitti niitä suojelemaan Dshingis-kaanin jälkeläisten jälleenvoittamaa vapautta, sillä suuren keisarin sielu elää yhä ja vaatii mongoleja jälleen tulemaan mahtavaksi kansaksi ja yhdistämään hänen kerran hallitsemansa aasialaiset kuningaskunnat yhdeksi ainoaksi, suureksi Keski-Aasian valtakunnaksi.

Kenraali nousi seisomaan. Kaikki muut seurasivat hänen esimerkkiään. Hän jätti hyvästit jokaiselle erikseen. Puheenjohtajan edessä hän kumarsi syvään. Tämä laski kätensä paronin pään päälle ja siunasi häntä.

Neuvostohuoneesta menimme heti venäläiseen tapaan rakennettuun taloon, joka oli Elävän Buddhan yksityisasunto. Talo oli kokonaan punaisten ja keltaisten laamojen, palvelijoiden, Bogdon neuvosmiesten, virkailijoiden, ennustajien, lääkäreitten ja suosikkien ympäröimä. Tämän talon ovelta vei ulkomuurille pitkä, punainen köysi, jonka pää riippui muurin ulkopuolella. Pyhiinvaeltajilla on tapana ojentaa polvilleen laskeutuen siellä seisovalle munkille silkkinen hatyk tai hopearaha. Koskettamalla köyden päätä, jonka toinen pää on Bogdon kädessä, pääsee välittömään yhteyteen pyhän, jälleensyntyneen, elävän jumalan kanssa. Uskotaan, että tämän kameelinvillaisen ja jouhisen köyden läpi kulkee siunauksen virta rukoilijaan. Jokainen salaperäistä köyttä koskettanut mongoli kantaa pyhiinvaelluksensa täyttämisen merkiksi punaista nauhaa kaulassaan.

Olin kuullut puhuttavan hyvin paljon Bogdo-kaanista, ennenkuin sain tilaisuuden nähdä hänet. Olin kuullut, kuinka perso hän on alkoholille, joka on aiheuttanut hänen sokeaksi tulemisensa, kuinka paljon hän ulkonaisesti rakas-

taa länsimaista sivistystä ja että hänellä vaimoineen, joka hänen nimessään ottaa vastaan lukuisia lähetystöjä ja lähettejä, on tapana katsoa syvälle pikariin.

Huoneessa, jota Bogdo käytti yksityisenä työhuoneenaan, oli kaksi laamakirjuria. Heidän tehtävänään oli yötä päivää vartioida lipasta, jossa säilytettiin Bogdon isoja sinettejä. Matalalla, kiilloitetulla kiinalaisella pöydällä olivat Bogdon kirjoitusneuvot ja keltaiseen silkkiin verhottu pienten sinettien lipas, jotka Kiinan hallitus ja Dalai-laama olivat hänelle lahjoittaneet. Sen vieressä oli matala nojatuoli ja pronssinen hiiliastia, jossa oli rautainen uunitorvi. Seinillä oli svastika-merkkejä ja tiibetiläisiä mongolisia kirjoituksia. Nojatuolin takana oli pieni alttari, jolla seisoi kultainen Buddhan kuva, ja sen edessä paloi kaksi talitynttilää. Permanto oli peitetty paksulla keltaisella matolla.

Sisään tullessamme oli Elävä Buddha yksityisessä rukoukshuoneessaan viereisessä huoneessa. Kenenkään ei ole sallittu astua sinne paitsi Bogdon itsensä ja erään laaman, Kanpo-Gelongin, jonka on pidettävä huolta temppelin menoista ja avustettava Elävää Buddhaa hänen yksinäisissä rukouksissaan. Toinen kirjuri sanoi meille, että Bogdo oli tänä aamuna ollut hyvin kiihtyneessä mielen-tilassa ja että hän keskipäivällä oli mennyt kappeliinsa.

Kauan aikaa saatoimme kuulla keltaisen opin päämiehen äänen vakavasti rukoilevan. Sitten alkoi kuulua toinen, tuntematon kirkas ääni. Pyhäkössä oli tapahtunut keskustelu maallisen ja taivaallisen Buddhan välillä; niin selittivät ainakin laamat.

»Odottakaamme hiukan», ehdotti paroni. »Ehkä hän tulee pian ulos.»

Odottaessamme paroni kertoi minulle Jahantsi-laamasta. Hän sanoi, että kun Jahantsi oli rauhallinen, oli hän kuin tavallinen ihminen, mutta kun hän oli kiihtynyt tai syvissä mietteissä, näkyi hänen päänsä ympärillä sädekehä.

Puolen tunnin kuluttua kirjurit osoittivat suuren pelon merkkejä. He kuuntelevat rukouskappelin oven vieressä. Sitten he yht'äkkiä heittäytyivät kasvoilleen maahan. Ovet aukenivat hitaasti. Hänen Pyhyytensä Bogdo Djebtsung Damba Hutuktu, Mongolian keisari, Elävä Buddha, Ulko-Mongolian kaani astui sisään. Hän oli paksu vanha mies, jonka kasvot olivat vakavat ja paljaksi ajellut ja joka mielestäni muistutti katolisen kirkon kardinaaleja. Hänellä oli pukuna mustareunuksinen, keltasilkkinen mongolinen viitta. Sokean miehen silmät olivat ammollaan, ja niissä kuvastui pelko ja jähmetyttävä hämmästys. Hän vaipui raskaasti nojatuoliin ja kuiskasi: »Kirjoittakaa!»

Kirjuri otti heti paperia ja kiinalaisen kirjoitussiveltimen. Bogdo saneli äsken näkemänsä näyn, joka oli hyvin sekava. Se päättyi seuraaviin sanoihin:

»Tämän olen minä, Bogdo Hutuktu Khan, nähnyt, kun puhuin suuren, viisaan Buddhan kanssa, jota hyvät ja pahat henget ympäröivät. Viisaat laamat, hutuktut, kanpot, marambat ja pyhät gheghenit, antakaa vastaus näkyyni.»

Kun hän oli lopettanut sanelemisen, pyyhki hän hien otsaltaan ja kysyi, kuka oli läsnä.

»Kaani tshang-tshyn — paroni Ungern ja eräs vieras», vastasi kirjuri polvistuen.

Kenraali esitteli minut Bogdolle, joka nyökäytti päätään tervehdyksen merkiksi. Kenraali ja Bogdo puhelivat hiljaa keskenään. Avonaisesta ovesta näin osan rukouspyhäkköä. Erotin ison pöydän, jolla oli kasa kirjoja avoinna ja vielä toisia maassa, hiiliastian punaisina hekuvine hiiliseen ja vasun, jossa oli lampaan lapaluita ja suolia ennustuksia varten. Pian nousi paroni seisaalleen ja kumarsi Bogdolle. Tiibetiläinen pani kätensä paronin päälaelle mumisten samalla rukousta. Sitten hän otti kaulastaan raskaan pyhimyskuvan ja ripusti sen paronin kaulaan.

»Te ette ole kuoleva, vaan saatte syntyä uudelleen elävän olennon korkeimmassa muodossa. Ajatelkaa sitä, te jälleensyntynyt sodanjumala, kiitollisen Mongolian kaani.»

Minulle selvisi, että Elävä Buddha siunasi »verisen kenraalin» ennen hänen kuolemaansa.

Seuraavina kahtena päivänä minulla oli kolme kertaa tilaisuus käydä Elävän Buddhan luona hänen ystävänsä, burjettiruhtinaan Djam Bolonin seurassa. Näistä käynneistä kerron myöhemmin tämän kirjan neljännessä osassa.

Paroni Ungern järjesti seurueeni ja minun matkani Tyynellemerelle. Meidän tuli käyttää kameeleja aina Pohjois-Mandshuriaan saakka. Koska olin jo Uliassutaista kirjoittanut Pekingissä olevalle Ranskan lähettiläälle ja minulla oli mukana tuon kaupungin kiinalaisen kauppakamarin kirje, jossa minua kiitettiin siitä, että olin pelastanut Uliassutain verilöylystä, niin oli aikomukseni tunkeutua lähimmälle Itä-Kiinan radan asemalle jatkaakseni sieltä matkaani Pekingiin. Tanskalainen kauppias E. V. Olufsen tuli mukaani ja vielä lisäksi oppinut Turgut-laama, joka myös pyrki Kiinaan.

En koskaan unohda toukokuun 20 p:n vastaista yötä v. 1921. Illallisen jälkeen paroni Ungern ehdotti, että lähtisimme käymään Djam Bolonin jurtassa; tähän ruhtinaaseen olin tutustunut ensimmäisenä päivänä Urgassa ollessani. Djam Bolonin jurtta oli rakennettu puiselle alustalle ja oli venäläisen siirtokunnan takana. Kaksi burjettiupseeria otti meidät ovella vastaan ja seurasi meitä jurttaan. Djam Bolon oli keski-ikäinen mies, pitkäkasvuinen ja hoikka, ja hänellä oli omituisen pitkät kasvot. Ennen maailmansotaa hän oli ollut vain vaatimaton lammaspaimen, mutta hän oli taistellut paroni Ungernin johdolla ensiksi Saksan rintamalla ja sitten bolshevikkeja vastaan. Hän oli burjettien suuriruhtinas, entisten burjettikuninkaiden jälkeläinen, jotka Venäjän hallitus oli syössyt valtaistuimelta, kun he pyrkivät palauttamaan burjettien itsenäisyyden.

Palvelija toi pähkinöitä, rusinoita, taateleita ja juustoa ja tarjoili teetä.

»Tämä on viimeinen yö, Djam Bolon. Lupasitte minulle . . .»

»Ajattelen juuri sitä», vastasi burjetti. »Kaikki on valmiina.»

»Haluan, että kohtaloni vielä kerran ennustetaan», sanoi paroni Ungern minulle, ihan kuin haluten selittää käytöstänsä. »Asiamme edun kannalta on minun liian aikaista kuolla . . .»

Djam Bolon palasi seurassaan keski-ikäinen nainen, joka itämaiseen tapaan kyyristyi hiiliastian ääreen, kumarsi syvään ja alkoi tuijottaa paroni Ungernia. Hänen kasvonsa olivat valkeammat, kapeammat ja ohuimmat kuin muilla mongolinoisilla. Hänen silmänsä olivat mustat ja terävät. Hänen pukunsa muistutti mustalaisnaisten vaatteita. Myöhemmin kuulin, että hän oli burjettien kuuluisa ennustajatar ja profeetta, mustalaisen ja burjetin tytär.

Hän veti hitaasti vyöstään pienen kukkaron, otti siitä pieniä linnunluita ja kourallisen kuivia ruohoja. Sitten hän alkoi kuiskailla hajanaisia, käsittämättömiä sanoja ja heitellä silloin tällöin ruohoja tuleen. Telтта tuli vähitellen täyteen hyvänhajuista tuoksua. Tunsin selvästi, kuinka sydämeni löi ja päähäni nousi sumua. Kun ennustajatar oli polttanut kaikki ruohonsa, pani hän linnunluut hiilille pyörیتellen niitä lakkaamatta pienellä pronssitikulla. Kun luut olivat mustuneet, tutki hän niitä. Silloin hänen kasvonsa alkoivat äkkiä ilmaista pelkoa ja tuskaa. Hän repäisi hermostuneesti päänsä ympärille kiedotun liinan pois, vaipui maahan koko ruumis nytkähdellen ja päästi suustaan lyhyitä, iskeviä lauseita.

»Näen . . . näen sodanjumalan . . . Hänen elämänsä on loppumassa . . . kauheaa . . . sitten varjo . . . musta kuin yö . . . varjo . . . vielä satakolmekymmentä askelta . . . Sen jälkeen pimeys . . . En näe enää mitään . . . Sodanjumala on kadonnut . . .»

Paroni Ungernin pää painui. Nainen vaipui taaksepäin

selälleen, käsivarret levällään. Hän oli menettänyt tajuntansa, mutta minusta tuntui kerran, kuin olisin nähnyt kiiltävän silmäterän hänen suljettujen luomiensa alla. Kaksi burjettia kantoi elottoman olennon ulos. Sitten vallitsi jurtassa kauan hiljaisuus. Lopuksi paroni Ungern nousi ja alkoi kiertää hiiliastiaa kuiskaillen itseksensä. Sitten hän pysähtyi ja puhui nopeasti:

»Minä kuolen, kuolen . . . Mutta se ei tee mitään, ei mitään. Asia on käynnissä, ja se ei kuole . . . Tunnen tiet, joita asia seuraa. Dshingis-kaanin jälkeläiset ovat heränneet. Kukaan ei sammuta tulta mongolien sydämistä. Aasiassa on syntyvä suuri valtakunta Tyyneltä ja Intian valtamereltä aina Volgan rannoille saakka. Buddhan viisas oppi leviää länteen ja pohjoiseenkin. Se on oleva hengen voitto. On nouseva valloittaja, joka on rohkeampi ja voimakkaampi kuin Dshingis-kaani ja Ugadai. Hän on oleva viisaampi ja armollisempi kuin sulttaani Baber ja hän on pitävä valtaa käsissään aina niihin onnellisiin päiviin saakka, jolloin maailman kuningas astuu päivänvaloon maanalaisesta pääkaupungistaan. Miksi, miksi en saa olla buddhalaisuuden sotilaitten eturivissä? Miksi karma on sen päättänyt? Mutta niin täytyy olla. Venäjän on ensin puhdistuttava vallankumouksen häpeästä, verestä ja häviöstä, ja kaikkien ihmisten, jotka tunnustavat bolshevismia, tulee tuhoutua perheineen, jotta heidän perillisensäkin hävitettäisiin maan päältä.»

Paroni nosti kätensä päänsä yläpuolelle ja teki liikkeen kuin olisi antanut näkymättömille henkilöille hävityskäskyn.

Päivä sarasti.

»Aikani on tullut», sanoi kenraali. »Pian minä lähdän Urgasta.»

Hän pudisti nopeasti ja kovasti käsiämme: »Jääkää hyvästi ikuisesti. Saan kuolla kamalan kuoleman. Mutta maailma ei ole milloinkaan ennen nähnyt sellaista terroria, sellaista verivirtaa, kuin se nyt on näkevä . . .»

Jurtan ovi pamahti kiinni. Hän oli poissa. En ole milloinkaan sen jälkeen nähnyt häntä.

»Minunkin täytyy lähteä, sillä matkustan vielä tänään Urgasta.»

»Tiedän sen», vastasi ruhtinas. »Paroni on jättänyt teidät tänne määrätystä syystä. Annan teille neljänneksi seuralaiseksi Mongolian sotaministerin. Se on välttämätöntä teille . . .»

Djam Bolon lausui viimeisen lauseensa korostaen jokaista sanaa. En kysynyt häneltä syytä siihen, sillä olin tottunut tämän salaisuuksien maan salaisuuksiin ja hyviin ja pahoihin henkiin.

39.

»Satulakalloinen mies.»

Kun olin juonut teetä Djam Bolonin jurtassa, ratsastin nopeasti asuntooni kääriäkseni kokoon vähäisen omaisuuteni. Laama oli jo siellä.

»Sotaministeri matkustaa kanssamme. Se on välttämätöntä.»

»Hyvä on», vastasin ja ratsastin Olufsenin talolle hakemaan tanskalaista matkatoveriani. Mutta Olufsen ilmoitti minulle odottamatta, että hänen oli pakko jäädä Urgaan vielä muutamaksi päiväksi. Se oli kohtalokas päätös, sillä kuukautta myöhemmin ilmoitti Sepailov, joka paroni Ungernin lähdettyä jäi kaupungin päälliköksi, hänen kuolleen.

Sotaministeri, lyhytkasvuinen, nuori mongoli, liittyi karavaaniin. Kun olimme matkustaneet noin kuusi mailia, näimme auton tulevan jäljessämme. Laama vetäytyi peloissaan viittansa sisään. Minä tunsin — se

oli jo tuttu tunne — että vaara oli lähellä. Avasin revolverikoteloni ja poistin varmuushanan. Pian sen jälkeen auto pysähtyi viereemme. Siinä istui Sepailov hymyilevin kasvoin ja hänen molemmilla puolillaan pyövelit, Hestiakov ja Idanov. Sepailov tervehti meitä perin ystävällisesti ja kysyi:

»Vaihdatteko hevosia Khazahudukissa? Käykö tie sinne tuon vuorensolan kautta? En tunne tietä ja minun täytyy tavoittaa sinne mennyt lähetti.»

Sotaministeri vastasi, että saavumme samana iltana Khazahudukiin, ja selitti Sepailoville tien. Auto kiiti pois. Kun se oli kadonnut selänteen taakse, käski sotaministeri mongolia ratsastamaan edellä katsomaan, eikö se ollut pysähtynyt johonkin selänteen tuolle puolen. Mongoli kiihoitti ratsuaan ja laukkasi pois. Seurasimme häntä hitaasti.

»Mitä on tapahtunut?» kysyin. »Olkaa hyvä, selittäkää minulle.»

Ministeri kertoi Djam Bolonin saaneen eilen tiedon, että Sepailov aikoi tavoittaa minut matkalla tappaakseen minut, sillä Sepailov epäili minun kiihoittaneen paronia häntä vastaan. Djam Bolon oli ilmoittanut asiasta paronille, joka olikin ryhtynyt toimenpiteisiin minun turvaamiseksi.

Edellä ratsastanut mongoli palasi ja ilmoitti, ettei autoa ollut näkyvissä.

»Nyt käännyimme», sanoi sotaministeri, »toiselle tielle, että Sepailov saa turhaan odottaa meitä Khazahudukissa».

Undur Dobossa käännyimme pohjoiseen ja saavuimme yöllä erään ruhtinaan leiriin. Täällä erosimme ministeristä, saimme oivalliset, uudet hevoset ja jatkoimme matkaamme itää kohti mitä suurimmalla nopeudella, jättäen kauas taaksemme »satulakalloisen miehen», josta vanha ennustaja Van Kuren lähellä oli varoittanut minua.

Kahdentoista päivän kuluttua, jolla aikaa minulle ei

sattunut mitään erikoisia seikkailuja, saavutimme ensimmäisen aseman Itä-Kiinan radalla. Sieltä matkustimme mielestäni uskomattoman mukavasti Pekingiin.

*

Komean hotellin kaikkien mukavuuksien ympäröimänä en kuitenkaan voinut unohtaa vaikutelmiani tuolta yhdeksän päivän ajalta, jolloin olin aina nähnyt »uudestisyntyneen sodanjumalan», paroni Ungern von Sternbergin. Sanomalehdet toivat tietoja paronin verisestä marssista Transbaikalin halki, ja niin heräsivät muistot uudelleen. Vielä nytkin, vaikka on jo kulunut enemmän kuin seitsemän kuukautta, en voi unohtaa noita mielipuolisuuden, päähänpistojen ja vihan öitä.

Ennustukset ovat täyttyneet. Noin satakolmekymmentä päivää edelläkerrottujen tapausten jälkeen bolshevikit ottivat paroni Ungernin hänen upseeriensa petoksen johdosta vangiksi ja teloittivat hänet, kuten kerrotaan, syyskuun lopulla.

Paroni R. F. Ungern von Sternberg . . . Kuin koston karman verinen myrsky hän kiiti läpi Keski-Aasian. Mitä hän jätti jälkeensä? Ankaran, Johanneksen ilmestyksen sanoihin päättyvän käskyn sotilaille:

»Ei kukaan saa asettua estämään kosta, joka kohtaa Venäjän kansan sielun raiskaajia ja murhaajia. Vallankumous on hävitettävä pois maailmasta. Siitä on Pyhän Johanneksen ilmestys varoittanut meitä. 'Ja se nainen oli puettu purppuraan ja helakanpunaan ja koristettu kullalla ja jalokivillä ja helmillä ja piti kädessään kultaista maljaa, joka oli täynnä ilettävyyksiä ja hänen haureutensa saastaa. Ja hänen otsaansa oli kirjoitettuna nimi, salaisuus: Suuri Babylon, maan porttojen ja ilettävyyksien äiti. Ja minä näin sen naisen olevan juovuksissa pyhien verestä ja Jeesuksen todistajain verestä.'» <http://rcin.org.pl>

Se on eräs inhimillinen asiakirja, Venäjän murhenäytelmän asiakirja, ehkäpä maailman tragedian asiakirja.

Mutta hän jätti toisenkin ja paljoo tärkeemmän jäljen.

Mongolien jurtissa ja burjettien, mongolien, kirgiisien, kalmukkien ja tiibetiläisten leiritulilla kertovat lammaspaimenet toinen toiselleen tämän ristiretkelijöiden ja merirosvojen jälkeläisen tarinaa:

»Pohjoisesta tuli valkoinen soturi. Hän vaati mongoleja nousemaan ja katkaisemaan orjankahleensa, jotka nyt putosivat vapautetulle maalle. Tämä valkoinen soturi oli uudestisyntynyt Dshingis-kaani. Hän ennusti suurimman mongolin tuloa, joka levittäisi Buddhan jaloa oppia ja Dshingis-kaanin, Ugadain ja Kublai-kaanin jälkeentulevaisten valtaa. Niin on tapahtuva.»

Aasia on herännyt, ja sen pojat puhuvat jo rohkeita sanoja.

On onneksi maailmalle, jos he esiintyvät viisaan rakentajan Ugadain ja sulttaani Baberin seuraajina, eikä »hävittäjä Tamerlanin» pahojen henkien edustajina.

NELJÄS OSA
ELÄVÄ BUDDHA

Tuhansien ilojen onneatuottavissa puutarhoissa.

Mongoliassa, ihmeitten ja mysteerioden maassa, asuu kaiken sen säilyttäjä, mikä on salaperäistä ja tuntematonta, Elävä Buddha, Hänen Pyhyytensä Djebtsung Damba Hutuktu Khan eli Bogdo-gheghen, Ta Kuren ylipappi. Hän on kuolemattoman Buddhan inkarnatio, suurten keisarien keskeytymättä, salaperäisesti jatkuvan suvun edustaja, keisarien, jotka hallitsevat vuodesta 1670 lähtien ja joissa piilee Buddha-Amitabhan jalostava henki ja Hanra-zi eli »vuorien säälivä henki». Häneen keskittyy kaikki: aurinkotarut, Himalajan tuntemattomien kukkuloiden viehäytys, kertomukset intialaisesta pagodista, mongolisten keisarien, koko Aasian keisarien karu majesteetti, kiinalaisten viisaiden vanhat hämäret tarut, tunkeutuminen bramaanien ajatuksiin, »Siveyden veljien» munkkikunnan ankarat elämänsäännöt, ainaisesti vaeltavien sotilaiden kosto, Olets ja hänen kaaninsa, Batur Hun Taigi ja Gushi, Dshingiskaenin ja Kublai-kaanin ylpeä perintö, laamojen kirkollinen taantumuksellinen psykologia ja tiibetiläisten kuninkaiden mysteeri, joka alkoi Srong-Tsang Gampon aikana, ja keltaisen *pasp*a-lahkon armottomuus. Koko Aasian, Mongolian, Pamirin, Himalajan, Mesopotamian, Persian ja Kiinan hämärä historia ympäröi Urgan Elävää Jumalaa. Ei ole ihme, että hänen nimeään kunnioitetaan Volgalla, Siperiassa ja Arabiassa, Eufraatin ja Tigriin välillä, Indiinassa ja Jäämeren rannoilla.

Urgassa ollessani kävin useita kertoja Elävän Buddhan asunnoissa, puhelin hänen kanssaan ja tarkastelin hänen elämäntapaansa. Hänen suosikkinsa oppineiden marambain joukossa selostivat minulle laajasti hänen elämäänsä. Näin hänet selvittämässä horoskooppeja, kuulin hänen ennustuksiaan, ja minulla oli tilaisuus luoda silmäys hänen arkitoihinsa, kirjoihinsa ja käsikirjoituksiinsa, jotka sisältävät kaikkien Bogdo-kaanien elämäntarinat ja ennustukset. Laamat olivat minuun nähden hyvin avomielisiä, sillä Narabantshin hutuktun kirje oli herättänyt heissä luottamusta.

Elävällä Buddhalla on, kuten kaikella laamalaisuudessa, kaksinainen persoonallisuus. Hän on viisas, terävä ja tarmokas, mutta samalla hän on vajonnut juoppouteen, joka on vienyt hänen näkönsä. Kun hän tuli sokeaksi, syökyivät laamat epätoivon tilaan. Eräät heistä olivat sillä kannalla, että Bogdo-kaani olisi myrkytettävä ja hänen sijalleen saatava toinen Buddhan ruumistuma. Toiset taas viittasivat ylimmäisen papin suuriin ansioihin mongolien ja keltaisen opin tunnustajien joukossa. Niin päätettiin lopulta, että lepytettäisiin jumalat rakentamalla suuri temppele, johon pystytettäisiin Buddhan jättiläiskuva. Tämä ei kuitenkaan parantanut Bogdon sokeutta. Mutta tapahtuma antoi hänelle kuitenkin aiheen auttaa ne laamat, jotka olivat ehdottaneet pulman radikaalisinta ratkaisua, pikemmin pääsemään korkeamman elämän maille.

Bogdo-kaani mietiskelee aina kirkon ja Mongolian asiaa, mutta samalla hän antautuu hyödyttömiin leikittelyihin. Tykistö huvittaa häntä suuresti. Eräs entinen venäläinen upseeri lahjoitti hänelle kerran kaksi vanhaa tykkiä, josta antaja sai arvonimen Tumbaiir Hun — »sydäntäni lähellä oleva ruhtinas». Juhlapäivinä laukaistiin tykit sokean miehen suureksi riemuksi. Autot, gramofonit, puhelimet, kristallit, posliinit, kuvat, hajuvedet, soittokoneet, harvinaiset eläimet ja linnut, elefantit, Himalajan karhut, apinat, intialaiset käärmeet ja papukaijat — kaikkia näitä oli »jumalan» palatsissa, mutta ne unohtuivat aina pian.

Urgaan saapuu pyhiinvaeltajia ja kerääntyy lahjoja koko laamalaisesta ja buddhalaisesta maailmasta. Palatsin aarrekkamion hoitaja, arvoisa Balma Dorji, vei minut keran isoon halliin, jossa lahjoja säilytettiin. Se on ihan erikoinen kalliiden esineiden museo. Siellä on harvinaisia tavaroita, jotka ovat ihan tuntemattomia Euroopan museoissa. Kun aarremestari avasi erään hopealukkoisen kaapin, sanoi hän minulle:

»Täällä on puhtaita kultakimpaleita Bei Kemistä, mustia soopelinnahkoja Kemtshikistä ja ihmeitätekeviä hirven-sarvia. Täällä on lipas, jonka orohonit ovat lähettäneet ja joka sisältää kallisarvoisia ginseng-juuria ja hyvänhajuista myskiä. Tämä on kappale meripihkaa 'jäätyneen meren' rannalta, se painaa satakaksikymmentäneljä liangia (n. 4 1/2 kg). Tässä näette jalokiviä Intiasta, hyvänhajuista *sebetiä* ja norsunluuleikkauksia Kiinasta.»

Hän puheli kauan näytteillä olevista esineistään, ja näkemäni olivat tosiaan ihmeellisiä. Silmiäni edessä oli kimp-puittain harvinaisia turkiksia, valkeita majavia, mustia soopeleita, valkeita, sinisiä ja mustia kettuja ja mustia panttereita, pieniä sieviä kilpikonnankuoresta veistettyjä rasioita, jotka sisälsivät kymmenen — viidentoista metrin pituisia hiuksenhienosta intialaisesta silkistä kudottuja hatykeja, pieniä, kultarihmoista kudottuja laukkuja, joissa oli helmiä, intialaisten ruhtinaiden kalliita lahjoja, arvokkaita kiinalaisia ja intialaisia sormuksia rubiineineen ja safiireineen, suuria jaspiskappaleita, hiomattomia timantteja, elefantin hampaita, jotka oli koristettu kullalla, helmillä ja jalokivillä, komeita vaatteita, joihin oli neulottu kultaisia ja hopeaisia lankoja, mursunhampaita, joita primitiiviset taiteilijat Beringin-salmen rannoilla olivat veistelleet, ja vielä paljon muuta, jota en osaa kuvatakaan. Toisessa huoneessa oli kaappeja, joissa oli Buddhan kuvia, kaikki kullasta, hopeasta, norsunluusta, koralleista, helmiäisestä tai hyvänhajuisista, harvinaisenvärisistä puulajeista tehtyjä.

»Tiedättehän, että kun valloittajat tunkeutuvat maahan, jossa jumalia kunnioitetaan, niin he tuhoavat ja kaatavat patsaat. Niin tapahtui yli kolmesataa vuotta sitten, kun kalmukit hyökkäsivät Tiibettiin, ja se toistui myös Pekingissä, kun eurooppalaiset joukot vuonna 1900 ryöstivät palatsin. Ottakaapa käteenne yksi kuvista ja katselkaa sitä tarkasti.»

Otin minua lähinnä olevan puisen buddhankuvan ja tarkastin sitä. Sen sisällä oli jotakin kolisevaa.

»Kuuletteko?» sanoi laama. »Ne ovat jalokiviä, jumalan sisuksia. Siitä syystä valloittajat aina rikkovat jumalankuvat. Paljon ihania jalokiviä on Intiassa, Babyloniassa ja Kiinassa löydetty jumalankuvien sisästä.»

Useita palatsin huoneita täyttävät kirjastot, joissa säilytetään eri aikojen erikielisiä ja erisisältöisiä kirjoja ja käsikirjoituksia pitkillä hyllyillä. Eräät kaikkein vanhimmat hajoavat vähitellen ja muuttuvat tomuksi, mutta nyt laamat osaavat sivellä niitä aineella, joka taas tekee ne vahvoiksi ja suojelee niitä jossakin määrin ajan hampaalta ja ilman vaikutukselta. Siellä on myös savitauluja, joissa on kiilakirjoitusta, nähtävästi Babyloniasta tulleita. Kiinalaisia, intialaisia ja tiibetiläisiä kirjoja on mongolisten vieressä. Puhtaan buddhalaisuuden teoksia, »punahattuisten», turmeltuneen buddhalaisuuden edustajien kirjoja, »keltaisen» eli laamalaisen buddhismien raamattuita, tarina-, pyhimystaru- ja esimerkkikokoelmia; kaikkea on täällä koottuna. Joukko laamoja puuhailee aina kirjastossa, he tutkivat teoksia ja jäljentävät niitä, säilyttääkseen siten esi-isäin viisauden jälkipolville ja levittääkseen sitä.

Eräs osa kirjastoa on omistettu magian salaperäisille kirjoille, kolmenkymmenenyhden Elävän Buddhan elämäkertoille ja muistelmille sekä Dalai-laaman ja muiden korkeiden pappien ja viisaiden paimenkirjeille. Vain Bogdohutuktu ja maramba Ta-Rimpo-Ha saavat käydä tässä salaperäisessä huoneessa. Sen avaimet ovat yhdessä Elä-

vän Buddhan sinettien ja svastikan merkillä koristetun Dshingis-kaanin rubiiniformuksen kanssa pienessä lippaassa Elävän Buddhan yksityisessä työhuoneessa.

Hänen Pyhyttään ympäröi viisituhatta laamaa. Nämä on jaettu neljään luokkaan, yksinkertaisesta palvelijasta aina »jumalan neuvosmiehiin», jotka ovat varsinaisena hallituksena. Neuvosmiehiin kuuluvat kaikki Mongolian neljä kaania ja viisi korkeinta ruhtinasta.

Laamaluokissa on kolme arvoastetta, jotka ansaitsevat erikoista huomiota. Niistä kertoi minulle Elävä Buddha itse yhtä ja toista, kun kävin hänen luonaan Djam Bolonin kanssa.

»Jumalaa» huolestutti se turmeltunut ja irstaileva elämä, jota laamat viettivät, sillä siten väheni nopeasti ennustajien ja »kaksikasvoisten» pappien luku.

»Jolleivät Narabantshin ja Jahantsin luostarit olisi säilyttäneet ankaroita sääntöjään, niin Ta Kure olisi pian ilman profeettoja ja ennustajia. Barun Abaga Nar, Dorchiul-Jurdok ja kaikki muut pyhät laamat, joilla oli valta nähdä sellaista, mikä pysyy tavallisilta ihmisiltä salassa, ovat menneet luotamme vieden jumalain siunauksen muassaan.»

Ennustajien luokka on hyvin tärkeä, sillä kun huomattava henkilö tulee käymään Urgan luostareihin, niin näytetään hänet ensimmäiseksi, hänen tietämättään ennustajalaamalle. Tämä ottaa selville kävijän tulevaisuuden. Tulos ilmoitetaan sitten Bogdo-hutuktulle, niin että hän tietää, kuinka hänen nyt on kohdeltava vierasta. Ennustajat, *tzurenit*, ovat useimmiten vanhoja miehiä, laihoja, väsyneitä ja ankaroita askeetteja. Mutta olen nähnyt muutamia, jotka olivat ihan nuoria poikia. He olivat »hubilganeja», uudestisyntyneitä jumalia, eri mongolisten luostareiden tulevia hutuktuja ja ghegheneitä.

Seuraavassa arvoasteessa ovat tohtorit eli »ta lamat». Heidän on tutkittava kasvien ja eräitten elimellisten tuot-

teiden vaikutuksia ihmiseen, säilyttää tiibetiläisen lääketieteen tiedot ja hoitomenetelmät ja tutkia anatomiaa kuitenkään käyttämättä vivisektiota. He ovat taitavia jäsenien paikalleen panossa, hieronnassa ja hyviä hypnotismin ja animaalisien magnetismin tuntijoita.

Kolmas luokka on tohtoreitten korkein. Siihen kuuluu myrkynekoittajia, jotka enimmäkseen ovat tiibetiläisiä tai kalmukkeja. Heitä voisi sanoa »poliittisen lääketieteen» harjoittajiksi. He elävät erillään tovereistaan ja ovat äänetön ase Elävän Buddhan kädessä. Minulle kerrottiin, että suurin osa heistä oli mykkiä. Olen nähnyt sellaisen tohtorin, saman miehen, joka tappoi kiinalaisen lääkärin, sen, jonka Kiinan keisari oli lähettänyt toimittamaan Elävän Buddhan pois päiviltä. Hän oli pieni, kalpea mies, jonka kasvot olivat syvissä rypyissä. Hänellä oli pieni valkoinen parta ja vilkkaat silmät, jotka aina pälyivät tutkivina ympäröivänsä. Jos hän ilmestyi johonkin luostariin, niin sikäläinen jumala lakkasi heti syömästä ja juomasta peläten tätä mongolista myrkyttäjää. Mutta sekään ei voi pelastaa tuomittua, sillä myrkytetty lakki, myrkytetty paita, myrkytetty saappaat, myrkytetty rukousnauha, myrkytetty kirjat tai myrkytetty uskonnolliset esineet saavuttavat varmasti sen, mitä Bogdo-kaani niillä tarkoittaa.

Sokeaa ylipappia ympäröi mitä syvin kunnioitus ja syvin uskonnollinen hartaus. Hänen edessään vaipuvat kaikki polvilleen. Kaanitkin ja hutuktut lähenevät häntä vain ryömien. Hänen ympärillään on kaikki pimeää, täynnä itämaista muinaisuutta. Juoppo vanhus, joka kuuntelee gramofonin laulamia mitättömiä aarioita ja sähköittää palvelijoihin dynamolla, tuo viekas vanha koiranleuka, joka myrkyttää valtiolliset vastustajansa, laama, joka pitää kansaansa henkisessä pimeydessä ja pettää sitä ennustuksillaan ja velhontempuilla, tämä mies ei kuitenkaan ole ihan tavallinen ihminen.

Eräänä päivänä istuimme Bogdon huoneessa. Ruhtinas

Djam Bolon käänsi hänelle kirjoittamaani suuren sodan historiaa. Vanha mies kuunteli hyvin tarkkaavasti. Äkkiä hän avasi silmänsä hyvin auki ja kuunteli ääniä, jotka tunkeutuivat huoneeseen ulkoa. Hänen kasvonsa olivat hartaat, pyytävät ja kauhistuneet.

»Jumalat kutsuvat minua», kuiskasi hän mennessään hitaasti yksityiseen kappeliinsa. Siellä hän rukoili ääneensä noin kaksi tuntia paikoilleen polvistuneena kuin patsas. Hänen rukouksensa oli keskustelua näkymättömän jumalan kanssa, jonka kysymyksiin hän vastasi. Hän palasi kappelistaan kalpeana ja uupuneena, mutta tyytyväisenä ja onnellisena. Hän oli rukoillut oman rukouksensa.

Tavallisen temppelipalveluksen aikana hän ei ota osaa rukouksiin, sillä hän on jumala, joka istuu valtaistuimella. Hänet asetetaan alttarille, ja siinä laamat ja kansa rukoulevat häntä. Hän ottaa vain vastaan kansan rukoukset, toiveet, kyyneleet, surun ja epätoivon tuijottaen lakkaamatta terävillä ja loistavilla, mutta sokeilla silmillään ilmaan. Tilaisuuden vaatimusten mukaan laamat pukevat hänet eri pukuihin, keltaisen ja punaisen yhdistelmiin, ja vaihtavat hänen päähineitäänkin. Temppelipalvelus päättyy aina siihen hetkeen, jolloin Elävä Buddha tiaara päässään antaa seurakunnalle papillisen siunauksensa kääntäen kasvonsa kaikkiin neljään ilmansuuntaan ja sitten ojentaa kätensä luodetta kohti, siis Eurooppaan päin, jonne keltaisen opin mukaan viisaan Buddhan uskonnon pitäisi levitä.

Vakavien rukousten ja pitkän temppelipalveluksen jälkeen ylipappi tekee aina hyvin järkyttävän vaikutuksen. Silloin hänellä on tapana kutsua kirjurinsa luokseen ja sanella heille näkynsä ja ennustuksensa, jotka aina ovat hyvin sekavia ja joita hän ei milloinkaan täydennä johtopäätöksillä.

Joskus hän sanoen: »Heidän sielunsa haluavat puhua», pukeutuu valkoisiin vaatteisiin ja menee rukoilemaan kappeliinsa. Silloin suljetaan kaikki palatsin ovet. Kaikki laa-

mat jäävät juhlallisen, mystillisen pelon valtaan. Kaikki rukoilevat, sormeilevat rukousnauhojaan, kuiskailevat pyhää lausetta »Om! Mani padme hom!» ja pyörittävät rukoillessaan rukousrattaita. Ennustajat laativat horoskooppeja, »kaksikasvoiset» papit kirjoittavat muistiin näkyjään, ja marambat hakevat vanhoista kirjoista selityksiä Elävän Buddhan sanoihin.

41.

Vuosisatojen tomu.

Oletteko milloinkaan nähneet tomuisia hämähäkinverkkoja ja hometta jonkin vanhan linnan kellarissa Italiassa, Englannissa tai Ranskassa? Se on vuosisatain tomua. Ehkäpä se kerran on koskettanut jonkun roomalaisen Augustuksen, Ludvig Pyhän, inkvisiittorin tai kuningas Rikhardin kasvoja, kypärää tai miekkaa. Sydämenne kutistuu vaistomaisesti, ja tunnette syvää kunnioitusta näitten vanhan ajan esineitten edessä. Sama tunne valtasi minut Ta Kuressa, vaikka se ehkä oli vieläkin syvempi ja todellisempi. Täällä jatkuu elämä melkein samanlaisena kuin se on ollut kahdeksan vuosisataa sitten. Täällä ihminen elää vain menneisyydessä. Nykyaikaisuus vain tekee normaalin elämän monimutkaisemmaksi ja on sen tiellä.

»Tänään on suuri päivä», sanoi Elävä Buddha kerran minulle. »Buddhalaisuuden voitonpäivä, jolloin se sai voiton kaikista muista uskonnoista. Kauan aikaa sitten kutsutti Kublai-kaani kaikkien uskontojen laamat luokseen ja käski heidän selittää hänelle, mihin he uskoivat ja mihin heidän uskonsa nojasi. Tässä kokouksessa ylistivät eri uskontojen laamat jumaliaan ja hutuktujaan. Syntyi kes-

kusteluja ja riitoja, vain yksi laama pysyi vaiti. Lopulta hän nauroi pilkallisesti ja sanoi:

'Suuri keisari, káske jokaista lásnäolevaa osoittamaan jumalainsa mahti jonkin ihmeen esittämisellä. Tuomitse sen mukaan ja valitse.'

Kublai-kaani menetteli neuvon mukaan ja káski kaikkia laamoja näyttämään ihmeensä. Mutta he vaikenivat, niin hämillään ja voimattomia he olivat.

'No sinä', sanoi keisari kääntyen ehdotuksen tehneen laaman puoleen, 'näytäppä sinä jumaliesi voima'.

Laama katseli ääneti kauan aikaa keisaria. Sitten hän kääntyi ympäri ja katseli samalla tavalla kokoontuneita. Sitten hän ojensi kätensä rauhallisesti heitä kohti. Sillä hetkellä nousi keisarin kultainen malja pöydältä ja kosketti kaanin huulia, näkyvän käden sitä pitämättä. Keisari tunsi, kuinka suloinen viini kostutti hänen suutaan. Jokainen oli ihmeissään, mutta keisari sanoi:

'Rukoilen sinun jumaliasi, ja sinun jumaliasi täytyy kaikkien niiden kansojen rukoilla, jotka ovat minun alamaisiani. Miksi nimität uskoasi? Mistä tulet ja kuka olet?

'Minun oppini on viisaan Buddhan oppia. Olen panditalaama Turjo Gamba, kaukaisesta ja kuuluisasta Sakkian luostarista Tiibetistä, jossa Buddhan henki, hänen voimansa ja viisautensa elää lihaksi tulleen ihmisruumiissa. Tiedä, oi keisari, että ne kansat, joilla on tämä usko, omistavat koko läntisen maailman ja että Buddhan oppi kahdeksansadanyhdentoista vuoden kuluttua on levinnyt koko maailmaan.'

Tämä tapahtui monta sataa vuotta sitten. Turjo Gamba ei palannut Tiibettiin, vaan asui siitä lähtien Ta Kuressa, jossa silloin oli vain pieni temppeli. Täältä hän matkusti Karakorumiin keisarin luo ja myöhemmin hänen muassaan Kiinan pääkaupunkiin vahvistaakseen häntä uskossa, ennustaakseen hänelle tulevaisuutta ja antaakseen hänelle jumalan tahdon mukaan tarpeellisen valaistuksen.»

Elävä Buddha oli hetkisen vaiti. Kun hän oli kuis-kannut rukouksensa, jatkoi hän taas:

»Urga, buddhalaisuuden vanha pesäpaikka . . . Dshingis-kaanin mukana oletsit ja kalmukit lähtivät valloitusmatkalle Eurooppaan. He jäivät vieraille maille melkein neljäksi vuosisadaksi, asustaen Venäjän aroilla. Sitten he taas palasivat Mongoliaan, koska keltaiset laamat kutsuivat heidät taisteluun Tiibetin kuninkaita ja 'punahattuisia' laamoja vastaan, jotka sortivat kansaa. Kalmukit ovat tehneet keltaiselle opille suuria palveluksia. He huomasivat, että Lassa on liian kaukana muusta maailmasta ja ettei uskomme sen takia voi sieltä levitä yli koko maailman. Senvuoksi toi kalmukki Gushi-kaani mukanaan Tiibetistä pyhän laaman, Undur-gheghenin, joka oli käynyt maailmankuninkaan luona. Siitä päivästä alkaen on Bogdogheghen keskeytymättä asunut Urgassa suojelemassa Mongolian ja Kiinan keisareitten vapautta, jotka olivat mongolista alkuperää. Undur-gheghen oli ensimmäinen Elävä Buddha mongolien maassa. Hän jätti meille, seuraajilleen, Dshingis-kaanin sormuksen, jonka Kublai-kaani oli lähettänyt Dalai-laamalle kiitokseksi laama Turjo Gamban näyttämästä ihmeestä. Hän jätti meille myös mustan, salaperäisen intialaisen ihmeittentekijän pääkallon, josta Strongtsan, Tiibetin kuningas, oli tuhatkuusisataa vuotta sitten juonut temppelijuhlissa, sekä vanhan Buddhan kivikuvan, jonka keltaisen opin perustaja, Paspas, oli tuonut mukanaan Delhistä.»

Bogdo löi käsiään yhteen. Eräs hänen kirjureistaan otti punaisesta kangasnyytistä ison hopeisen avaimen. Tällä Elävä Buddha avasi sinettilippaan. Hän otti sieltä pienen elfenluisen rasian, josta taas tuli päivänvaloon iso kultasormus. Sitä koristi komea, svastikan merkillä varustettu rubiini.

»Tätä sormusta pitivät Dshingis-kaani ja Kublai-kaani aina oikeassa kädessään», sanoi Bogdo.

Kun kirjuri oli taas sulkenut lippaan, käski Bogdo häntä kutsumaan hänen suosikki-marambansa, jonka hän sitten pani lukemaan vanhasta, pöydällä olevasta kirjasta. Laama luki yksitoikkoisella äänellä:

»Kun Gushi-kaani, oletsien päämies, oli lopettanut sodan 'punahattuja' vastaan, otti hän mukaansa ihmeitä tekevän mustan kiven, jonka maailmankuningas oli lähettänyt Dalai-laamalle. Gushi-kaani aikoi perustaa keltaisen opin pääpaikan Länsi-Mongoliaan. Mutta oletsit olivat silloin sodassa mandshu-suvun kanssa Kiinan keisariudesta ja kärsivät tappion toisensa jälkeen. Amursana, oletsien viimeinen kaani, pääsi pakenemaan Venäjälle, mutta lähetti ennen pakoaan pyhän kiven tänne Urgaan. Niin kauan kuin tämä kivi pysyi Urgassa ja Elävä Buddha saattoi sillä siunata kansaa, säilyivät mongolit ja heidän karjansa taudeilta ja onnettomuuksilta. Mutta sata vuotta sitten pyhä kivi varastettiin, ja siitä ajasta saakka ovat buddhalaiset turhaan hakeneet sitä kaikkialta maailmasta. Sen katoamisen jälkeen on mongolien kansa vähitellen alkanut kuolla pois . . .»

»Riittää», keskeytti Elävä Buddha . . . »Naapurimme halveksivat meitä. He ovat unohtaneet, että kerran olimme heidän herrojaan. Mutta me säilytämme pyhät perintätietomme ja tiedämme, että mongolisten heimojen ja keltaisen opin kunnianpäivä kerran on tuleva. Burjetit ovat uskomme suojelijoita. He ovat Dshingis-kaanin perinnön uskollisimmat vartijat.»

Niin puhui Elävä Buddha, ja niin ovat vanhat kirjat puhuneet!

42.

Ihmeitten kirja.

Ruhtinas Djam Bolon pyysi erästä marambaa näyttämään meille Elävän Buddhan kirjaston. Se on iso huone,

jossa kymmenittäin kirjureita jäljentää vanhoja teoksia ja merkitsee muistiin Elävän Buddhan ihmetöitä. He aloittavat jo Undur-gheghenistä ja lopettavat nykyisten mongolisten luostareitten ghegheneihin ja hutuktuihin. Nämä kirjat jaetaan sitten kaikkiin laamaluostareihin, temppeleihin ja bandien kouluihin. Maramba luki meille muistiinpanoista seuraavat kohdat:

» . . . Autuas Bogdo-gheghen hengitti peiliin. Heti ilmestyi sen pinnalle kuin sumusta laakson kuva, jossa tuhannet sotilaat taistelivat keskenään . . . »

»Viisas ja jumalien suosima Elävä Buddha poltti suitsutusta ja rukoili jumalia antamaan hänelle näyn, joka ilmaisisi hänelle ruhtinaan kohtalon. Sinisessä savussa näkivät kaikki synkän vankilan ja kuolleen ruhtinaan kalpean, kidutetun ruumiin . . . »

Erikoinen kirja, jota on jo valmistettu tuhansia kappaleita, käsittelee nykyisen Elävän Buddhan ihmetöitä. Ruhtinas Djam Bolon kertoi minulle eräitä kohtia sen sisällyksestä.

»On olemassa vanha puinen Buddhan kuva, jonka silmät ovat auki. Se on tuotu Intiasta. Bogdo asetti sen alttarille ja alkoi rukoilla. Kun hän oli tullut ulos kappelistaan, tuotatti häiri luokseen Buddhan kuvan. Kaikki olivat hyvin ihmeissään, sillä jumalan silmät olivat kiinni. Niistä valui kyneleitä. Puiseen ruumiiseen ilmestyi vihreitä ituja. Bogdo sanoi: 'Minua odottaa suru ja ilo. Minä tulen sokeaksi, mutta Mongolia vapautuu.'»

Tämä ennustus on täyttynyt. Toisen kerran tuotti Elävä Buddha, kun hän oli hyvin levoton, vesiastian, jonka hän asetti alttarin eteen. Hän kutsui laamat ympärilleen ja alkoi rukoilla. Äkkiä syttyivät lamput ja kynttilät alttarilla itsestään ja vesi astiassa alkoi väreillä sateenkaaren väreissä.»

Ruhtinas selitti minulle myös, kuinka Elävä Buddha lukee tulevaisuuden tuoreesta verestä — sen pinnalle

ilmestyy nimittäin vain hänelle näkyviä sanoja — tai lampaitten ja vuohien suolista, joitten kietoutumista Bogdo saattaa lukea ruhtinaitten kohtalon ja ajatukset, tai kivistä ja luista, jotka mitä tarkimmin antavat tiedon kaikkien ihmisten kohtaloista, ja tähdistä, joitten keskinäistä asemaa Bogdo tarkastelee valmistaessaan amuletteja luoteja ja tauteja vastaan.

»Entiset Bogdo-kaanit ennustivat tulevaisuutta vain 'mustan kiven' avulla», sanoi maramba. »Kiven pinnalle ilmestyi nimittäin tiibetiläisiä kirjaimia, joista Bogdo sai tietää kaikkien kansakuntien kohtalon.»

Kun maramba puhui mustasta kivistä, jonka pinnalle ilmestyi tiibetiläisiä merkkejä, muistui heti mieleeni, että siinä oli jotakin, minkä saattoi selittää luonnollisella tavalla. Kaakkoisessa Urianhaissa, Ulan Taigassa, tulin kerran paikalle, jossa oli mustaa, rapautuvaa liusketta. Tämän liuskeen palasia peitti valkoinen kalvo, jossa oli hyvin monimutkaisia juovia, muistuttaen venetsialaista pitsimallia tai salaperäisiä riimukirjoituksia. Kun liuske kastui, katosivat nuo merkit. Heti kun se kuivi, tulivat ne taas esille.

Kenelläkään ei ole oikeutta pyytää Elävää Buddhaa ennustamaan hänelle. Bogdo ennustaa vain silloin, kun hän tuntee kutsumuksen tai kun erikoinen Dalai-laaman tai Tashi-laaman lähetti tulee hänen luokseen siinä tarkoituksessa. Kun Venäjän keisari Aleksanteri I joutui paronitar Krüdenlerin vaikutuksesta äärimmäisen mystisismien valtaan, lähetti hän erikoislähettiläänsä Elävän Buddhan luo saadakseen tietää kohtalonsa. Silloinen Bogdo-kaani, joka oli aivan nuori mies, ennusti »mustan kiven» mukaan ja sanoi, että tsaari lopettaisi elämänsä hyvin surullisessa vaelluksessa, kaikille tuntemattomana ja kaikkien ahdistamana. Venäjällä uskoo kansa, että Aleksanteri I vietti elämänsä lopun Euroopan Venäjällä ja Siperiassa Feodor Kusmitshin salanimellä ja lohduitti vankeja, kerjäläisiä ja muita kärsiviä, mutta että häntä vainottiin, heitettiin vankeuteen ja

että hän kuoli Tomskissa, Siperiassa, missä vielä nytkin näytetään hänen asuinhuonettaan ja hänen hautaansa. Niitä pidetään pyhinä ja niiden avulla paranevat pyhiinvaeltajat taudeistaan. Romanovien hallitsijasuku on osoittanut suurta mielenkiintoa Feodor Kusmitshin elämäkertaa kohtaan, joka vahvistaa sitä olettamusta, että Aleksanteri I tosiaan ryhtyi tähän ankaraan katumustyöhön.

43.

Elävän Buddhan syntymä.

Elävä Buddha ei kuole. Hänen sielunsa siirtyy lapsen ruumiiseen, joka syntyy hänen kuolinpäivänään, taikka, monesti vielä Buddhan eläessä, jonkun toisen olennon ruumiiseen. Tämä Buddhan pyhitetyn hengen uusi kuolevainen asuinsija löydetään tavallisesti jonkun köyhän tiibetiläisen tai mongolisen perheen jurtasta. Se johtuu poliittisista syistä. Jos Buddha ilmestyisi jonkun rikkaan ruhtinaan perheessä, niin se johtaisi mahdollisesti perheen nousuun, ja tämä ei ehkä enää olisikaan taipuvainen tottelemaan pappeja. (Sellaista on menneisyydessä todella tapahtunut.) Kun sen sijaan outo ja köyhä perhe nousee Dshingis-kaanin valtaistuimelle ja siten saavuttaa rikkautta, niin se on yleensä altis alistumaan laamojen ohjaukseen. Vain kolme tai neljä Elävää Buddhaa on ollut puhdasta mongolista alkuperää. Kaikki muut ovat olleet tiibetiläisiä.

Eräs Elävän Buddhan neuvoston jäsen, laama-kaani Jassaktu, kertoi minulle seuraavan tarinan:

»Lassan ja Tashi Lumpon luostareihin saapuu alituisen tietoja Urgan Elävän Buddhan terveydestä. Heti kun Bogdon ihmisellinen <http://ruun.org> tulee vanhaksi ja Buddhan henki osoittaa pyrkimystä lähteä vaellukselle, alkavat tii-

bettiläisissä tempeleissä erikoiset menot, joissa astrologi-
sin keinoin koetetaan määrätä tulevaisuutta. Näitä menoja
ohjaavat erikoisen hurskaat laamat, jotka kykenevät keksi-
mään, missä uusi Buddha on tullut lihaksi. Näitten hurs-
kaitten laamojen on sitten matkustettava ympäri koko maan
ja tehtävä huomioita. Joskus jumala itse antaa heille vält-
tämättömät merkit. Joskus ilmestyy valkoinen susi jonkun
köyhän lammaspaimenen jurtan luo, tai syntyy kaksipäinen
lammas, tai meteori putoaa taivaasta. Eräät laamat pyy-
tävät kaloja Tangri Norin pyhästä järvestä ja lukevat
suomuista tulevan Elävän Buddhan nimen. Toiset taas
tutkivat kiviä, joitten halkeamat ilmoittavat heille, mistä
uutta Buddhaa on haettava. Toiset taas väistyvät yksi-
näisyyteen ahtaihin vuorensoliin kuunnellakseen vuorenhen-
kien ääniä, jotka ilmoittavat heille jumalien valitseman
nimen. Kun uusi Bogdo on löydetty, kerätään salaa kaikki
tietämisen arvoinen hänen suvustaan ja annetaan hyvin
oppineelle Tashi-laamalle, jolla on nimi Erdeni, 'tietä-
myksen suuri jalokivi', ja joka vielä tarkastaa tuloksen
Raman riimukirjoitusten mukaan. Jos hän hyväksyy tulok-
sen, lähettää hän salaisen kirjeen Dalai-laamalle, joka
sitten pitää Vuorien hengen temppelissä erikoisen uhri-
palveluksen ja vahvistaa valinnan painamalla ison sinet-
tinsä Tashi-laaman kirjeen alle.

Jos vanha Elävä Buddha vielä on hengissä, pidetään
hänen seuraajansa nimi tarkoin salassa. Mutta jos Buddhan
henki jo on lähtenyt Bogdo-kaanin ruumiista, tulee maahan
erikoinen lähetystö Tiibetistä uuden Elävän Buddhan
kanssa. Samanlaista menetelmää käytetään kaikkien laama-
luostarien ghegheneitä ja hutuktuja valittaessa. Tässä
tapauksessa on vain vahvistus Elävän Buddhan tehtävä, ja
valinta ilmoitetaan kaikkien muodollisuuksien täyttämisen
jälkeen Lasaan.»

Nykyisen Elävän Buddhan elämästä.

Ulko-Mongolian nykyinen Bogdo-kaani on tiibetiläinen. Hän polveutuu köyhästä suvusta, joka elää Sakkia Kuressa Länsi-Tiibetissä. Aikaisimmasta nuoruudestaan saakka on hänen luonteensa ollut myrskyinen, ihan epähengellinen. Hän on aina ollut innostunut Mongolian riippumattomuuden ajatuksesta ja Dshingis-kaanin jälkeläisten ihailusta. Tämä seikka antoi hänelle heti suuren vaikutusvallan laamoihin, ruhtinaihin ja kaaneihin Mongoliassa, jopa Venäjän hallitukseenkin, joka aina on koettanut saada hänet puolelleen. Hän ei pelännyt esiintyä Kiinan mandshusukua vastaan, ja hänellä oli aina apunaan Venäjä, Tiibetti, burjetit ja kirgiisit, jotka antoivat hänelle rahaa, aseita, sotilaita ja diplomaattistakin avustusta. Kiinan keisarit koettivat välttää avointa sotaa Elävän Buddhan kanssa, jotteivät Kiinan buddhalaiset nousisi vastarintaan.

Kerran kiinalaiset lähettivät Bogdo-kaanin luokse tohtorin, joka oli taitava myrkynekoittaja. Elävä Buddha käsitti heti tämän lääketieteellisen huomaavaisuuden merkityksen ja lähti, koska hän tunsii aasialaisten myrkkujen voiman, kohta kiertomatkalle mongolisiin luostareihin ja Tiibettiin. Edustajakseen hän jätti hubilganin, joka hankkiutui kiinalaisen lääkärin ystävyYTEEN ja sai tältä tietää syyn siihen, miksi hänet oli lähetetty. Pian sen jälkeen kiinalainen kuoli »tuntemattomaan tautiin», ja Elävä Buddha saattoi huoletta palata pääkaupunkeensa.

Toisessakin tilaisuudessa oli Elävä Buddha vaarassa, silloin, kun Lassassa huomattiin hänen harjoittavan Tiibetistä riippumatonta politiikkaa. Dalai-laama kutsui koolle useita kaaneja ja ruhtinaita ja voitti heidät puolelleen suunnitelmalla, jonka tarkoituksena oli jouduttaa Buddhan hengen muuttamista toiseen kuolevaiseen majaan. Ruhti-

naat tulivat Urgaan, jossa Bogdo-kaani otti heidät vastaan kunnian ja suuren ilon osoituksilla. Heille valmistettiin suurenmoinen juhla-ateria, ja salaliittolaiset luulivat jo olevansa Dalai-laaman käskyn täyttäjiä. Mutta aterian jälkeen olivat heidän tunteensa kokonaan toiset. He kuolivat jo seuraavana yönä, ja Elävä Buddha lähetti heidän ruumiinsa suurella loistolla heidän perheilleen.

Bogdo-kaani tuntee ruhtinaitten ja kaanien jokaisen ajatuksen, jokaisen häntä vastaan suunnatun salaliiton. Vastustaja kutsutaan tavallisesti ystävällisesti Urgaan, josta hän ei milloinkaan palaa kotiinsa.

Kerran oli Kiinan hallitus päättänyt, että Elävien Buddhain jatkuva sukupuu oli katkaistava. Keskeyttäen avoimen riidan Urgan ylipapin kanssa se keksi seuraavan menetelmän: Pekingin hallitus pyysi luokseen Dolo Norin pandita-gheghenin ja kiinalaisten laamalaisten päämiehen, Utain hutuktun, jotka kumpikaan eivät tunnusta Elävän Buddhan yliherruutta. Nämä huomasivat kysytyään neuvoa vanhoilta buddhalaisilta kirjoilta, että nykyinen elävä Bogdo-kaani oli viimeinen Elävä Buddha, sillä se osa Buddhan henkeä, joka asui Bogdo-kaaneissa, saattoi syntyä uudestaan ihmisruumiissa vain kolmekymmentäyksi kertaa. Nykyinen Bogdo-kaani oli juuri yhdesneljättä lihaksittunut Buddha Undur-gheghenin jälkeen. Hänessä kuolisi siis tämän mukaan Urgan ylipappien suku. Kun Bogdo-kaani sai tietää tämän päätöksen, löysi hän vanhoista tiibetiläisistä käsikirjoituksista sen tiedon, että eräs tiibetiläisistä ylipapeista oli ollut naimisissa ja että hänen poikansa siis oli luonnollinen lihaksi muuttunut Buddha. Bogdo-kaani meni naimisiin, ja hänellä on nyt poika, perin tarmokas ja lahjakas nuori mies. Tällä lailla ei Dshingiskaenin uskonnollinen valtaistuini milloinkaan saata jäädä tyhjäksi. Kiinan keisarien hallitsijasuku on hävinnyt poliittiselta näyttämöltä, mutta Elävä Buddha on yhä pannaasialaisen ajatuksen keskipiste.

V. 1920 piti Kiinan uusi hallitus Elävää Buddhaa vangittuna tämän omassa palatsissa, mutta vuoden 1921 alussa paroni Ungern tunkeutui pyhään Bogdo-Oliin ja saapui palatsiin takateitse. Tiibetiläiset ratsumiehet ampui-
vat kiinalaiset vartijat nuolillaan. Sitten hyökkäsivät mongolit palatsiin ja varastivat »jumalansa», joka heti nostatti koko Mongolian ja herätti aasialaisten kansojen nukkuvat toiveet.

Bogdo-kaanin suuressa palatsissa laama näytti minulle kalliilla matolla peitetyn vasun, jossa säilytettiin Dalai-laaman ja Tashi-laaman paimenkirjeitä, Venäjän ja Kiinan keisarien käskykirjeitä ja Mongolian, Kiinan, Venäjän ja Tiibetin välisiä sopimuksia. Samassa vasussa on kuparilevy, jossa on maailmankuninkaan mystilliset merkit ja Elävän Buddhan viimeinen näky muistiin kirjoitettuna.

45.

Elävän Buddhan näky toukokuun 17 p:nä 1921.

»Rukoilin ja näin sen, mikä kansan silmiltä on salattu. Laaja tasanko, jota vuoret ympäröivät, lepäsi edessäni. Vanha laama kantoi raskailla kivillä täytettyä vasua. Hän saattoi tuskin liikkua paikoiltaan. Silloin ilmestyi pohjoisesta ratsumies, jolla oli valkeat vaatteet ja joka istui valkoisen hevosen selässä. Hän ratsasti laaman luo ja sanoi: 'Anna miulle vasusi. Autan sinua kantamaan sen Kureen.'

Laama ojensi hänelle raskaan kantamuksensa. Mutta ratsastaja ei jaksanut nostaa sitä satulaan saakka, niin että vanhan laaman taas täytyi ottaa se olalleen ja vaeltaa eteenpäin kumarassa raskaan taakan alla. Silloin tuli pohjoisesta toinen ratsastaja. Tällä oli mustat vaatteet, ja hän ratsasti mustalla hevosella. Hänkin tuli laaman luo ja sanoi:

'Kuinka tyhmää. Miksi kannat kiviä, joita on joka paikassa maassa?' Näin sanoen hän sysäsi laaman kumoon hevosen rinnalla, niin että kaikki kivet lensivät maahan. Kun kivet koskettivat maata, muuttuivat ne timanteiksi. Silloin syöksyivät kaikki kolme maahan ottaakseen ne taas ylös. Mutta kukaan ei saanut niitä maasta nostetuksi. Epätoivoissaan huusi vanha laama:

'Oi jumalat! Koko ikäni olen kantanut tuota raskasta taakkaa, ja nyt, kun vain lyhyt matka on jäljellä, olen menettänyt ne. Auttakaa minua, hyvät jumalat!'

Äkkiä ilmestyi vanha vapiseva mies. Hän kokosi kaikki timantit vaivatta vasuun, pyyhki niistä tomun, nosti kuorman omille hartioilleen ja lähti matkalle sanoen vanhalle laamalle:

'Lepää hiukan. Olen juuri kantanut kuorman perille ja iloitsen voidessani auttaa sinua.'

Molemmat jatkoivat sitten kulkuaan ja olivat pian näkymättömissä. Sillä välin ryhtyivät ratsumiehet taisteluun keskenään. He kamppailivat koko päivän ja sitten vielä koko yön. Kun aurinko nousi tasangon äären yli, ei kumpikaan heistä ollut jäänyt paikalle kuolleena eikä elävänä. Heistä ei ollut jäänyt minkäänlaista jälkeä.

Tämän olen minä, Bogdo Hutuktu Khan, keskustellussani suuren ja viisaan Buddhan kanssa, jota hyvät ja pahat henget ympäröivät, itse nähnyt. Viisaat laamat, hutuktut, kanpot, marambat ja pyhät gheghenit, antakaa vastaus näkyyni.»

Tämä kirjoitettiin muistiin minun läsnäollessani toukokuun 17 päivänä v. 1921 Elävän Buddhan sanelun mukaan. En tiedä, mitä hutuktut ja gheghenit, ennustajat, velhot ja »kaksikasvoiset» papit vastasivat. Mutta eikö vastaus ole selvä, kun ajattelee Aasian nykyistä asemaa?

Heräävä Aasia on täynnä arvoituksia, mutta se on myös täynnä vastauksia ihmiskunnan kohtalon asettamiin kysymyksiin. Tuo suuri <http://www.cim.org.fi> salaperäisine ylipappeineen,

Elävine jumalinen, mahatmoineen ja Karman kamalan kirjan lukijoinen herää, ja tuo monisatamiljoonainen ihmisvaltameri kuohuu jättiläismäisinä aaltoina.

VIIDES OSA

MYSTEERIOITTEN MYSTEERIO
MAAILMANKUNINGAS

Maanalainen kuningaskunta.

»Pysähtykää», kuiskasi vanha mongoli-oppaamme, kun kerran kuljimme arolla Tzagan Lukin lähellä. »Pysähtykää!»

Hän liukui maahan kameelinsa selästä, joka ilman käsikäy laskeutui vatsalleen. Mongoli peitti kasvonsa käsillään rukoillakseen ja lausui yhä uudelleen pyhän lauseen: »Om! Mani padme Hom!» Muutkin mongolit pysäyttivät kameelinsa ja alkoivat rukoilla.

»Mitä on tapahtunut?» ajattelin, kun katselin hentoa, vihreää ruohoa, pilvetöntä taivasta ja ilta-auringon uneksivia, pehmeitä säteitä. Mongolit rukoilivat jonkin aikaa. Sitten he kuiskailivat keskenään, tiukensivat kuormakameelien hihnoja ja jatkoivat marssiaan.

»Näittekö», kysyi mongoli, »kuinka kameelimme liikutivat pelokkaasti korviaan, kuinka hevoslauoma laitumella tarkkaavasti kuunteli ja lampaat ja lehmät makasivat kyyristyneinä maassa? Huomasitteko, että linnut lakkasivat lentämästä, että murmelieläimet jäivät paikoilleen makamaan ja että koirat lakkasivat haukkumasta? Ilmassa kävi hiljainen tuuli ja toi korviimme kaukaa laulun sävelen, joka tunkeutui ihmisten, eläinten ja lintujen sydämeen. Maa ja taivas lakkasivat hengittämästä. Tuuli ei puhaltanut enää, ja aurinko pysähtyi paikalleen. Sellaisena hetkenä jää lampaan kimppuun hiipivä susi makamaan sille paikalle, missä

se juuri on, säikähtynyt antilooppilauma pysäyttää äkkiä hurjan juoksunsa, lammaspaimenen veitsi putoaa kädestä, vaikka hän juuri silloin aikoi leikata lampaan kaulan, ja ahnas kärppä lakkaa kiipeämstä huolettoman oravan kimp-puun. Kaikki elävät olennot joutuvat yht'äkkiä rukouksen halun valtaan ja odottavat kohtaloaan. Niin tapahtui juuri äsken. Niin tapahtuu aina, kun maailmankuningas rukoi-lee maanalaisessa palatsissaan ja suunnittelee maan kansojen kohtaloita.»

Tällä tavain puhui minulle vanha mongoli, yksinkertainen, oppimaton karjanpaimen ja metsästäjä.

Alastomine, kamaline vuorineen ja rannattomine aroi-neen, jotka ovat peitetyt mongolien suvun esi-isien luilla, on Mongolia synnyttänyt mysteerion. Sen kansa, jonka luonnon myrskyisä intohimoisuus saattaa kauhun valtaan tai uuvuttaa rauhaan kuolemaa muistuttavalla tyyneydel-lään, tuntee maan salaperäisyyden. Sen punaiset ja keltai-set laamat säilyttävät salatietonsa ja ympäröivät sen runoilla. Lassan ja Urgan ylipapit vain tuntevat kaiken salaperäisyyden.

Matkallani Keski-Aasian läpi kuulin ensimmäistä kertaa mysteerioiden mysteeriosta. En osaa antaa sille mitään muuta nimeä. Aluksi en kiinnittänyt siihen paljoakaan huomiota enkä antanut sille niin suurta merkitystä kuin myö-hemmin, kun olin saanut kootuksi kaikenlaisia satunnaisia, hämäriä ja usein vastakkaisia viittauksia sen olemassa-olosta ja eritellyt ne.

Amyl-joen rannalla kertoivat vanhat ihmiset minulle, että vanhan tarinan mukaan eräs mongolinen heimo kät-keytyi maanlaiseen maailmaan päästäkseen pakoon Dshingis-kaanilta. Eräs Nogan Kulin järven seuduilta kotoi-sin oleva sojootti näytti minulle sen höyryävän oven, jonka pitäisi olla sisäänkäytävä Agharti'n kuningaskuntaan. Tästä ovesta oli eräs metsästäjä kerran päässyt maan-alaiseen valtakuntaan. Palattuaan hän oli alkanut kertoa

mitä oli nähnyt siellä, mutta silloin laamat olivat leikanneet häneltä kielen, että hän ei saisi tehdä selkoa mysteerioitten mysteeriosta. Kun hän oli tullut vanhaksi, oli hän taas mennyt luolan ovelle ja kadonnut maanalaiseen kuningaskuntaan vanhojen muistojen vetämänä.

Tästä asiasta sain realistisia tietoja Jelyb Djamsrapilta, Narabantshin hutuktulta. Hän kertoi minulle pikemmin maallisesti käsitettävän tarinan mahtavan maailmankuninkaan saapumisesta maanalaisesta kuningaskunnastaan, hänen ulkonäöstään, hänen ilmeistään ja ennustuksistaan. Vasta sitten aloin käsittää, että tässä legendassa, oli se sitten otaksuman tai joukkohypnoosin tulos, ei piillyt ainoastaan salaisuus, vaan myös realistista ja vaikuttavaa voimaa, joka kykenee vaikuttamaan Aasian valtiollisen elämän kehitykseen. Siitä alkaen rupesin toimittamaan tiedusteluita.

Ruhtinas Hultun Beylin mieli-gelongi ja ruhtinas itse kertoivat minulle maanalaisesta kuningaskunnasta.

»Kaikki maailmassa», sanoi gelongi, »on alituudessa muuttumisen ja vaelluksen tilassa: kansat, tiede, uskonnot, lait ja tavat. Kuinka monet loistavat keisarikunnat ja loistavat sivistysjaksot ovatkaan jo tuhoutuneet. Ainoa pysyvä on paha, pahojen henkien toimintaväline. Enemmän kuin kuusikymmentätuhatta vuotta sitten katosi pyhimys kokonaisen sukukunnan kanssa maan alle, eikä heitä sitten enää milloinkaan ole nähty maan pinnalla. Monet ihmiset ovat sen jälkeen käyneet tässä kuningaskunnassa: Sakkia Muni, Undur-gheghen, Paspaa, Baber-kaani ja muut, mutta kukaan ei tiedä, missä tuo kuningaskunta on. Toiset sanovat Afganistanissa, toiset Intiassa. Siellä on kansa turvassa pahalta. Rikoksia ei tapahdu sen rajojen sisällä. Tiede saa siellä rauhassa kehittyä, eikä tuho siellä uhkaa mitään. Maanalainen kansa on saavuttanut suurimman tietäväisyyden. Nyt on maan alla suuri kuningaskunta. Sen alamaisia on miljoonittain. Sen hallitsija on maailmankuningas. Hän

tuntee kaikki maailman voimat ja osaa lukea ihmiskunnan sielusta ja sen kohtaloiden suuresta kirjasta. Näkymättömänä hän hallitsee niitä kahdeksaasataa miljoonaa ihmistä, jotka asuvat maan pinnalla. He ovat kaikessa hänen käskyjensä alaisia.»

Ruhtinas Hultun Beyli jatkoi: »Tämä kuningaskunta on Agharti. Se ulottuu kaikkiin maailman maanalaisiin käytäviin. Kuulin, kuinka oppinut kiinalainen laama kertoi Elävälle Buddhalle, että Amerikan maanalaisissa luolissa oli ennen asunut meidän maanosamme entisiä asukkaita. Kaikkia maanalaisia kansoja ja maan alla olevia luolia hallitsevat maailmankuninkaan alaiset ruhtinaat. Siinä ei ole mitään kovin ihmeellistä. Tiedättehän, että muinoin oli sekä idän että lännen suurissa valtamerissä kaksi mannerta, jotka katosivat meren alle. Niitten kansat kuuluvat nyt maanalaiseen kuningaskuntaan. Maan pinnan alla olevissa luolissa vallitsee erikoinen valo, jonka vaikutuksesta siellä kasvaa viljaa ja yrtejä ja ihmiset saavat viettää pitkää, taudeista vapaata elämää. Siellä on paljon erilaisia kansoja ja heimoja. Vanha buddhalainen bramaani Nepalista toteutti jumalien tahdon, kun hän kävi eräässä Dshingiskaenin entisessä kuningaskunnassa, Siamissa. Siellä hän tapasi kalastajan, joka pyysi häntä istuutumaan venheeseensä ja lähtemään hänen kanssaan merelle. Kolmantena päivänä he saapuivat saarelle, ja siellä bramaani tapasi ihmisiä, joilla oli kaksi kieltä ja jotka senvuoksi saattoivat puhua kahdenlaista murretta. Nämä ihmiset näyttivät hänelle hyvin merkillisiä eläimiä, kuusitoistajalkaisia, yksisilmäisiä kilpikonnia, hyvin maukaslihaisia jättiläiskäärmeitä ja lintuja, joilla oli hampaat, niin että ne voivat pyytää kaloja saaren väestölle. Nämä ihmiset kertoivat hänelle, että he olivat tulleet maanalaisesta kuningaskunnasta ja kuvailivat eräitä sen osia.»

Kanssani Pekingiin matkustanut Turgut-laama kertoi vielä lisää yksityiskohtia.

»Aghartin pääkaupunkia ympäröivät kaupungit, joissa asuu ylipappeja ja tiedemiehiä. Ne muistuttavat Lassaa, jossa Dalai-laaman palatsi, Potala, kuvaa vuoren huippua, joka on luostareiden ja temppelien peittämä. Maailmankuninkaan valtaistuinta ympäröivät miljoonat lihaksitulleet jumalat. Nämä ovat pyhiä panditoja. Itse palatsia ympäröivät *gorojen* asunnot. Nämä hallitsevat kaikkia näkyväisiä ja näkymättömiä voimia maailmassa, helvetissä ja taivaassa ja voivat tehdä kaiken mikä koskee ihmisten kuolemaa tai elämää. Jos mielipuoli ihmiskuntamme ryhtyisi sotaan maanalaista kuningaskuntaa vastaan, niin se saattaisi räjähdyttää ilmaan koko maankuoren ja muuttaa sen erämaaksi. Aghartin asukkaat saattavat kuivattaa meriä, muuttaa mantereita valtameriksi ja vuoristoja erämaan hiekaksi. Maailmankuninkaan käskystä voi syntyä ruohoja ja pensaita, vanhat ja heikot ihmiset saattavat taas tulla nuoriksi ja väkeviksi, kuolleet taas eläviksi. Vaunuissa, jollaisia me emme tunne, maanalaisen kuningaskunnan asukkaat kiitävät pitkin kapeita rakoja maapallon sisällä. Eräät intialaiset bramaanit ja tiibetiläiset laamat ovat vaivoin ponnistellensa vuoren huipuille, joita ihmisjalka ei milloinkaan ole tallannut, tavanneet kallioissa kirjoituksia ja lumessa jalkojen ja pyörien jälkiä. Siunattu Sakkia Muni tapasi eräällä vuorenhuipulla kivitauluja. Niihin oli kirjoitettu sanoja, jotka hän vasta vanhoilla päivillään saattoi ymmärtää. Sitten hän tunkeutui Aghartin kuningaskuntaan, josta hän toi muassaan maailmaan pyhän tiedon katkelmia muistiinsa jääneinä. Aghartissa elävät ihmeellisissä, kristalleista rakennetuissa palatseissa kaikkien hurskaiden ihmisten näkymättömät hallitsijat, maailmankuningas eli Brahytma, joka voi puhua jumalan kanssa, niinkuin minä nyt puhelen teille, ja hänen molemmat apulaisensa: Mahytma, joka tietää kaikkien tulevien tapausten tarkoituksen, ja Mahynga, joka hallitsee näitten tapausten syitä.

Pyhät panditat tutkivat maailmaa ja kaikkia sen voi-

mia. Joskus oppineimmat heistä kokoontuvat ja lähettävät lähettinsä paikoille, minne ihmissilmä ei milloinkaan ole katsonut. Tämän tapahtuman on kuvannut eräs kahdeksansataaviisikymmentä vuotta sitten elänyt Tashi-laama. Menetelmä on seuraava: Korkeimmat panditat peittävät silmänsä toisella kädellään, toisen käden he laskevat nuorten miesten takaraivon alle ja vaivuttavat heidät siten syvään uneen. Sitten he pesevät nukkuvien ruumiit eräällä ruohoista saadulla nesteellä, tekevät heidät tuskaa tuntemattomiksi ja kovemmiksi kuin teräs, kietovat heidät maagillisiin liinoihin ja sitovat heidät. Sitten he rukoilevat suurta jumalaa. Kivettyneet nuorukaiset makaavat silmät avoinna ja tarkkaavina. He kuulevat, näkevät ja muistavat kaiken, mitä heidän ympärillään tapahtuu. Silloin astuu goro heidän luokseen ja katsoo heitä pitkällä, terävällä katseella. Hitaasti nousevat heidän ruumiinsa maasta ja katoavat ilmaan. Goro jää paikoilleen ja katselee yhtämittaa siihen suuntaan, jonne hän lähetti lähettinsä. Näkymättömät langat sitovat hänen tahtonsa nuorukaisten tahtoon. Eräät heistä nousevat tähtiin saakka ja seuraavat sikäläisiä tapahtumia, tutkivat tähtimaailman outoja kansoja, niiden elämää ja lakeja. He kuulevat mitä tähti-ihmiset sanovat, lukevat heidän kirjojaan, ymmärtävät heidän kohtalonsa ja kärsimyksensä, heidän pyhyytensä ja syntinsä, hurskautensa ja pahat puolensa. Toiset lähetit taas joutuvat liekkiin ja näkevät siellä, kuinka hurja tuli syntyy, tuli, joka ikuisesti taistelee, sulattaa metalleja kiertotähtien syvyyksissä, keittää vettä geisereitä ja kuumia lähteitä varten, rikkoo kalliot ja lähettää vuorten repeytymistä laavavirtoja maan pinnalle. Toiset taas kiitävät perin pienien, näkymättömien ilmalentojen kanssa pois ja tunkeutuvat heidän salaisuksiinsa ja heidän elämänsä tarkoituksiin. Muut uppoavat merien syvyyksiin ja tarkastelevat valkeitten vesi-ihmisten kuningaskuntaa, jotka kantavat yli maapallon hyvää lämmintä ja hallitsevat, tuulia, aaltoja ja myrskyjä . . . Erdeni

Dzussa oli kerran pandita, joka oli tullut Aghartista. Kun hän kuoli, kertoi hän ajasta, jolloin hän goron tahdosta oli elänyt punaisella tähdellä idässä, harhaillut jään peittämällä valtamerellä ja leijailut myrskyisten tulien välillä maan uumenissa.»

Tällaisia olivat ne kertomukset, joita kuulin ruhtinaiden jurtissa ja laamaluostareissa. Kaikki tarinat kerrottiin juhlassisessa äänilajissa, joka ei sallinut vastaansanomista.

Mysterio!

47.

Maailmankuningas jumalan kasvojen edessä.

Myös Urgassa ollessani koetin saada selvityksiä legendaan maailmankuninkaasta. Elävä Buddha olisi tietysti voinut kertoa enemmän. Senvuoksi koetin saada tietää häneltä jotakin. Kerran hänen kanssaan keskustellessani mainitsin maailmankuninkaan nimen. Silloin vanha ylipappi käänsi kasvonsa kiivaasti minua kohti ja suuntasi liikkumattomat sokeat silmänsä minuun. Vastoin tahtoani tulin vähäpuheiseksi. Vaitioloamme kesti kauan. Sitten ylipappi jatkoi keskustelua tavalla, josta huomasin, ettei hän halunnut puhua tästä seikasta. Toisten läsnäolevien kasvoille näin sanojeni johdosta nousevan hämmästyttä ja pelkoa, varsinkin Bogdo-kaanin kirjaston hoitajan kasvot värähtivät. Saattanee ymmärtää, että se vain kiihoitti uteliaisuuttani.

Kun lähdin Bogdo-hutuktun työhuoneesta, kohtasin kirjastonhoitajan, joka oli mennyt ulos ennen minua. Pyysin häntä näyttämään minulle Elävän Buddhan kirjaston. Tämä antoi minulle tilaisuuden käyttää hyvin yksinkertaista tempua.

<http://rcin.org.pl>

»Kuulkaahan, hyvä laama», sanoin, »eräänä päivänä matkustin arolla juuri sillä hetkellä, jolloin maailman kuningas puhui jumalan kanssa. Tunsin hetken vaikuttavan majesteettisuuden.»

Ihmeekseni vastasi vanha laama hyvin rauhallisesti:

»Ei ole oikein, että buddhalaiset ja keltainen uskontomme salaavat sen. Tietoisuus pyhimmän ja mahtavimman miehen, siunatun kuningaskunnan ja pyhän tieteen temppelein olemassaolosta on sellainen lohdutus syntisille sydämillemme ja turmeltuneelle elämällemme, että on synti salata sitä ihmiskunnalta . . . Kuulkaa mitä sanon. Koko vuoden johtaa maailmankuningas panditoiden ja gorojen työtä Aghartissa. Vain satunnaisesti hän menee temppelekkukulalle, jossa hänen edeltäjänsä ruumis lepää mustakivisessä arkussa. Hautakammio on aina pimeä. Mutta kun maailmankuningas astuu sinne sisälle, näkyy sen seinillä tulikiekkkeitä ja arkun kannesta nousee liekkejä. Vanhin goro seisoo maailmankuningaan edessä pää ja kasvot peitettyinä, kädet ristissä rinnalla. Tämä goro ei milloinkaan paljasta kasvojaan, sillä hänen päänsä on vain pääkallo elävien silmineen ja puhuvien kielineen. Hän on yhteydessä kaikkien manallemenneiden sielujen kanssa.

Maailmankuningas rukoilee hetken. Sitten hän astuu arkun ääreen ja ojentaa kätensä. Liekit palavat kohta kirkaammin. Tulenkiekkkeet katoavat kammion seiniltä ja palaavat taas. Ne kiemurtelevat ja muodostavat siten Vatannankirjaimiston salaperäisiä merkkejä. Arkusta valuu läpinäkyviä nauhoja tuskin huomattavaa valoa. Nämä on maailmankuningaan edeltäjän ajatus synnyttänyt. Pian on maailmankuningas sädeloisteen ympäröimä. Tuliset kirjaimet kirjoittavat seinille jumalan käskyt ja toiveet. Tällä hetkellä on maailmankuningas yhteydessä kaikkien niiden miesten ajatusten kanssa, jotka vaikuttavat ihmisten elämään ja kohtaloihin, kuninkaiden, tsaarinen, kaanien, sotajoukkojohtajien, ylipappien, tiedemiesten ja muiden voimakkaiden

persoonallisuuksien kanssa. Hän ymmärtää heidän ajatuksensa ja suunnitelmansa. Jos tällainen ajatus on hyödyllinen, niin maailmankuningas edistää sitä, mutta jos se ei miellytä jumalaa, niin maailmankuningas tuhoaa sen. Tämän mahdin on Aghartille antanut salaperäinen Om-tieto, jolla aloitamme kaikki rukouksemme. Om on erään pyhimyksen nimi, ensimmäisen goron, joka eli kolmesataa-kolmekymmentätuhatta vuotta sitten. Hän oli ensimmäinen ihminen, joka tunsu jumalan ja joka opetti ihmiskuntaa uskomaan ja toivomaan ja taistelemaan pahaa vastaan. Sen jälkeen jumala antoi hänen valtaansa kaikki voimat, jotka hallitsevat näkyvää maailmaa.

Näin keskusteltuaan edeltäjänsä kanssa kutsuu maailmankuningas koolle jumalan suuren neuvoston, tuomitsee suurten ihmisten toimia ja ajatuksia ja tukee niitä tai tuhoaa ne. Mahytma ja Mahynga osaavat määritellä maailmaa hallitsevien ajatusten ja tekojen syyt. Tämän jälkeen maailmankuningas lähtee suureen temppeliinsä ja rukoilee yksin. Alttarille ilmestyy tulta, joka vähitellen leviää muillekin lähellä oleville alttareille. Palavien liekkien läpi näyttyvät jumalan kasvat. Maailmankuningas ilmoittaa sitten kunnioittavasti jumalan neuvoston päätökset ja toimenpiteet ja saa omasta puolestaan kaikkivaltiaan määräykset. Temppelistä astuessaan maailmankuningas säteilee jumallista valoa.»

Todellisuutta vai uskonnollista mielikuvitusta?

»Onko kukaan milloinkaan nähnyt maailmankuningasta?» kysyin.

»On kyllä», vastasi laama. »Vanhan buddhalaisuuden juhlapäivien aikana Siamissa ja Intiassa on maailman-

kuningas esiintynyt viisi kertaa. Hän istui komeissa vau-
nuissa, joita vetivät valkoiset elefantit ja jotka olivat kul-
lalla, jalokivillä ja taiteellisilla leikkauksilla koristetut. Hän
oli puettu valkoiseen viittaan, ja hänellä oli päässään punai-
nen tiaara, jossa riippui timanttirihmoja peittäen hänen kas-
vonsa. Hän siunasi kansaa kultaisella omenalla, jonka
päällä lepäsi karitsa. Sen jälkeen saattoivat sokeat taas
nähdä, kuurot kuulla, raajarikot liikkua vapaasti, ja missä
maailmankuninkaan silmät milloinkin lepäsivät, siellä nou-
sivat kuolleet uuteen elämään. Maailmankuningas ilmestyi
myös viisisataaneljäkymmentä vuotta sitten Erdeni Dzussa.
Hän on myös ollut vanhassa Sakkian luostarissa ja Nara-
bantshi Kuressa.

Kerran sai eräs Elävä Buddha ja eräs Tashi-laama tie-
don häneltä. Se oli kirjoitettu kultaiselle levyille tuntemat-
tomilla kirjaimilla. Kukaan ei osannut lukea kirjaimia. Sen-
vuoksi Tashi-laama meni temppeliin, asetti levyn päänsä
päälle ja alkoi rukoilla. Tällä tavalla tunkeutuivat
maailmankuninkaan ajatukset hänen aivoihinsa. Niin saat-
toi Tashi-laama, vaikk'ei hän osannutkaan lukea sala-
peräistä kirjoitusta, ymmärtää ja täyttää kuninkaan
käskyn.»

»Kuinka monta ihmistä on kaikkiaan käynyt Aghar-
tissa?» kysyin laamalta.

»Hyvin monta», vastasi hän. »Mutta he ovat kaikki
pitäneet salassa siellä näkemänsä. Sen jälkeen kuin oletsit
olivat hävittäneet Lassen, tunkeutui eräs heidän osastonsa
luoteisilla vuorilla Aghartin rajamaille. Siellä oletsit oppi-
vat eräitä vähäisempiä salatietoja ja toivat ne mukanaan
maan pinnalle. Siitä syystä oletsit ja kalmukit ovatkin niin
erinomaisia taikureita ja ennustajia. Myöskin itäisiltä
alueilta tunkeutui eräitä mustia heimoja Aghartiin ja eli
siellä monta vuosisataa. Myöhemmin heidät karkoitettiin
kuningaskunnasta ja he palasivat jälleen maan päälle. Heillä
oli nyt ruohoista, korteista ja käden viivoista ennustamisen

salaisuus. Nuo jälkimmäiset olivat mustalaisia . . . Jossakin Pohjois-Aasiassa on heimo, joka on kuolemaisillaan sukupuuttoon ja periytyy myös Aghartista. Se on erittäin kykenevä kutsumaan takaisin henget kuoleman mailta, kun ne liitelevät ilmassa.»

Laama vaikeni. Sitten hän jatkoi ihan kuin arvaten ajatukseni:

»Aghartissa oppineet panditat kirjoittavat kaikki meidän kiertotähtemme ja muitten maailmojen tieteet muistiin kivi- tauluille. Oppineet kiinalaiset buddhantutkijat tietävät sen. Heidän tieteensä on korkeimmillaan ja on puhtainta. Kerran vuosisadassa kokoontuvat viisaat kiinalaiset salaiselle paikalle meren rannalle. Meren syvyyksistä nousee silloin sata ikuisesti elävää kilpikonaa. Niitten kuoriin kiinalaiset kirjoittavat jumalallisen tieteen kehityksen vuosisadan kuluessa.»

Näitä rivejä kirjoittaessani joudun pakostakin ajattelemaan tarinaa, jonka vanha kiinalainen kerran kertoi minulle Pekingin Taivaan-tempelissä. Hän sanoi minulle, että kilpikonat elävät enemmän kuin kolmetuhatta vuotta syömättä ja hengittämättä ilmaa ja että sinisen Taivaan-tempelin pylväät lepäävät kilpikonnilla, jotta säilyisivät mätänemiseltä.

»Monesti ovat Lassen ja Urgan ylipapit lähettäneet lähettejä maailmankuninkaalle», sanoi kirjastonhoitaja, »mutta he eivät ole voineet löytää häntä. Vain eräs tiibettiläinen opas löysi oletsien kanssa taisteltuaan luolan, jonka sisäänkäytävän päälle oli kirjoitettu: 'Tämä on Aghartin ovi.' Luolasta tuli hyvän näköinen mies, joka antoi tiibettiläiselle kultaisen taulun salaperäisine kirjoituksineen ja sanoi: 'Maailmankuningas on ilmestynvä kaikille kansoille johtaakseen maailman hyvät ihmiset pahoja vastaan. Mutta se aika ei ole vielä tullut. Kaikkein pahimpia ihmisiä ei ole vielä syntynyt.'»

Tshang-tshyn pateri/Ungeri lähetti kaksi kertaa nuo-

ren Punzig-ruhtinaan etsimään maailmankuningasta. Ensimmäisellä kerralla hän palasi mukanaan Lassin Dalailaaman kirje. Kun paroni lähetti hänet toisen kerran matkalle, ei hän enää palannut.

49.

Maailmankuninkaan ennustus vuonna 1890.

Narabantschin hutuktu kertoi minulle seuraavaa, kun kävin hänen luostarissaan alussa vuotta 1921.

»Kun maailmankuningas kolmekymmentä vuotta sitten ilmestyi jumalan suosimille laamoille luostarissamme, ennusti hän seuraavaa tulevaksi puoleksi vuosisadaksi:

'Yhä enemmän ihmiset unohtavat oman sielunsa ja ajattelevat vain ruumiillista hyvää. Suurin synty ja turmelus on hallitseva maailmassa. Ihmiset tulevat olemaan kuin villedä eläimiä ja janoamaan veljiensä kuolemaa ja verta. Puolikuu on synkäksi tuleva, ja sen seuraajat vaipuvat kerrjäläisyyteen ja loppumattomiin sotiin. Sen valloittajat saavat kärsiä auringonpistosta eivätkä voi enää nousta ylemmäs. Kahdesti on heitä kova onnettomuus kohtaava, joka on koitua heille häpeäksi muitten kansojen silmissä. Suurten ja pienten kuninkaitten kruunut tulevat putoamaan . . . Yksi, kaksi, kolme, neljä, viisi, kuusi, seitsemän, kahdeksan . . . Hirmuinen taistelu on syttyvä kaikkien kansojen välillä . . . Meri on käyvä punaiseksi . . . Maa ja merenpohja on peittyvä luilla . . . Kuningaskunnat hajaantuvat . . . ja kokonaiset kansat tulevat kuolemaan sukupuuttoon . . . Ja nälkä, taudit ja rikokset, jollaisia maailma ei ole milloinkaan ennen nähnyt, tulevat hallitsemaan. Jumalan ja ihmisen jumalallisen hengen viholliset saapuvat . . . Se, joka tarttuu toisen käteen, on kuoleva. Unohdetut ja

vainotut tulevat nousemaan ja vetämään koko maailman huomion itseensä. Syntyy sumua ja nousee suuria myrskyjä . . . Alastomat vuoret tulevat äkkiä peittymään metsiin, maanjäristyksiä on tuleva . . . Miljoonat tulevat vaihtamaan orjankahleensa ja alennuksensa nälkään, tautiin ja kuolemaan. Vanhat kulkutiet joutuvat ihmisjoukkojen peittämiksi, kun ne vaeltavat paikasta paikkaan. Suurimmat ja kauneimmat kaupungit joutuvat liekkien uhriksi . . . Yksi, kaksi, kolme . . . Isä on nouseva poikaansa, veli veljeänsä ja äiti tytärtään vastaan . . . Paheita, rikoksia ja ruumiin ja sielun hävitys on seuraava . . . Perheet joutuvat hajalleen . . . Usko ja rakkaus on katoava . . . Kymmenestätuhannesta ihmisestä on jäävä jäljelle vain yksi, ja hänkin on oleva alaston ja hullu ja ilman voimaa ja ilman tietoa, kuinka talonsa rakentaisi ja ravintonsa löytäisi . . . Hän on ulvova kuin raivoisa susi, syövä ruumiita, pureva omaa lihaansa ja vaativa jumalan kamppailuun kanssansa. Koko maa on autioituva. Jumala on kääntävä kasvonsa siitä, ja sen ylle on vain yö ja kuolema levittäytyvä. Silloin minä tulen lähettämään kansan, nyt vielä tuntemattoman kansan, joka on väkevällä kädellä hulluuden ja paheen rikkaruohon poisrepivä ja johtava taisteluun pahaa vastaan ne, jotka ovat pysyneet uskollisina ihmiskunnan hengelle. Tämä kansa on kansojen kuoleman puhdistamalle maalle synnyttävä uuden elämän. Viidentenä-kymmenentenä vuonna on kolme kuningasta ilmestyvä, jotka tulevat hallitsemaan onnellisesti seitsemänkymmentäyksi vuotta. Sitten tulee kahdeksantoista hävityksen ja sodan vuotta, ja sitten tulevat Aghartin kansat nousemaan luolistaan maan alta maan pinnalle . . .»

Kun myöhemmin matkustin Itä-Mongolian läpi Pekingiin, ajattelin usein:

»Ja mitä jos . . .? Kuinka käy, jos kokonaiset eri-

väriset, eriuskoiset ja eriheimoiset kansat ryhtyvät vaeltamaan länttä kohti?»

Nyt, kun kirjoitan näitä rivejä, kääntyvät silmäni vastustamatta kohti Aasian sydäntä, jonka yli vaellukseni jäljet kulkevat. Gobin pyryävän hiekan ja tuiskuavien lumipilvien läpi ne palaavat katselemaan Narabantshin hutuktun kasvoja, kun hän selittää minulle sisimpiä ajatuksiaan rauhallisella äänellä osoittaen hennolla kädellään näköpiiriä:

»Karakorumin lähellä ja Ubsa Norin rannoilla näen jättiläismäisiä, kirjavia leirejä, hevos- ja karjalaumoja ja paimenten sinisiä jurttia. Sen yllä näen Dshingis-kaanin ja entisten Tiibetin ja Siamin kuninkaiden, Afganistanin ja Intian ruhtinaiden liput, laamalaisten ylipappien pyhät merkit, oletsi-kaanien vaakunat ja pohjoismongolisten heimojen yksinkertaiset merkit. En kuule kirjavan joukon melua. Laulajat eivät laula yksitoikkoisia vuorten, arojen ja erämaiden säveliä. Nuoret ratsastajat eivät riemuitse ratsujensa kiivaasta kilpajuoksusta . . . Siellä on lukemattomia laumoja vanhoja miehiä, naisia ja lapsia, ja kaukana pohjoisessa ja etelässä, niin kaukana kuin silmä kantaa, on taivas punainen kuin liekit. Sieltä kuuluu tulen räiske ja melu ja hurja taistelun kohina. Kuka johtaa noita satureita, jotka punertavan taivaan alla vuodattavat omaansa ja muitten verta? Kuka johtaa noita aseettomia vanhojen miesten ja naisten laumoja? Näen ankaraa järjestystä, syvää uskonnollista päämäärän ymmärrystä, kärsivällisyyttä ja kestävyyttä . . . Toinen suuri kansainvaellus, mongolien viimeinen marssi . . .»

Karma on kai kääntänyt historian kirjassa uuden lehden.

Ja entä jos maailmankuningas olisi heidän kanssaan?

Mutta tämä mysteeri sitten suurin mysteeri säilyttää yhä syvän äänettömyytensä.

SISÄLLYS.

Ensimmäinen osa.

Elämän ja kuoleman vaiheilla.

	Siv.
1. Syvälle metsiin.....	9
2. Matkatoverini salaisuus	14
3. Taistelu olemassaolosta	19
4. Kalastajana	22
5. Vaarallinen naapuri.....	23
6. Raivoisa virta	27
7. Läpi Neuvosto-Siperian	30
8. Kolme päivää vihollisten parissa.....	32
9. Sajanin alueella	37
10. Taistelu Seybi-joella	44
11. Punaisten sissien saartolinja	51
12. Ikuisen rauhan maassa	54
13. Ihmeitä, taikoja ja uusi taistelu	62
14. Pirunvirta	68
15. Henkien marssi.....	73
16. Salaperäisessä Tiibetissä.....	77

Toinen osa.

Henkien maassa.

17. Salaperäinen Mongolia	87
18. Salaperäinen kostaja-laama	97
19. Hurjat tshaharit	104
20. Jagistain henki	107
21. Kuoleman koto	115
22. Murhaajien parissa	118
23. Tulivuorella	123
24. Kamala rikos	130
25. Levottomia päiviä	134

26. Joukko valkeita hunguuseja.....	145
27. Pienen temppelin salaisuus	148
28. Kuoleman henkäys	152

Kolmas osa.

Aasian sydän vavahtelee.

29. Suurten valloittajien teillä.....	163
30. Pidätettynä!	175
31. „Urga“	177
32. Vanha ennustaja	182
33. „Kuolema valkoisen miehen hahmossa on seisova takanasi“	186
34. Sodan kauhut	190
35. Elävien jumalien, kolmenkymmentuhannen papin ja kuudenkymmentuhannen munkin kaupungissa	194
36. Ristiretkelijäin ja merirosvojen jälkeläinen	199
37. Paroni Ungernin upseerien parissa	209
38. Buddhan kasvojen edessä	214
39. „Satulakalloinen mies“	223

Neljäs osa.

Elävä Buddha.

40. Tuhausien ilojen onneatuottavissa puutarhoissa	229
41. Vuosisatojen tomu	236
42. Ihmeitten kirja	239
43. Elävän Buddhan syntymä	242
44. Nykyisen Elävän Buddhan elämästä	244
45. Elävän Buddhan näky toukokuun 17 p:nä 1921	246

Viides osa.

Mysterioitten mysterio — maailmankuningas.

46. Maanalainen kuningaskunta	251
47. Maailmankuningas jumalan kasvojen edessä.....	257
48. Todellisuutta vai uskonnollista mielikuvitusta?.....	259
49. Maailmankuninkaan ennustus vuonna 1890	262

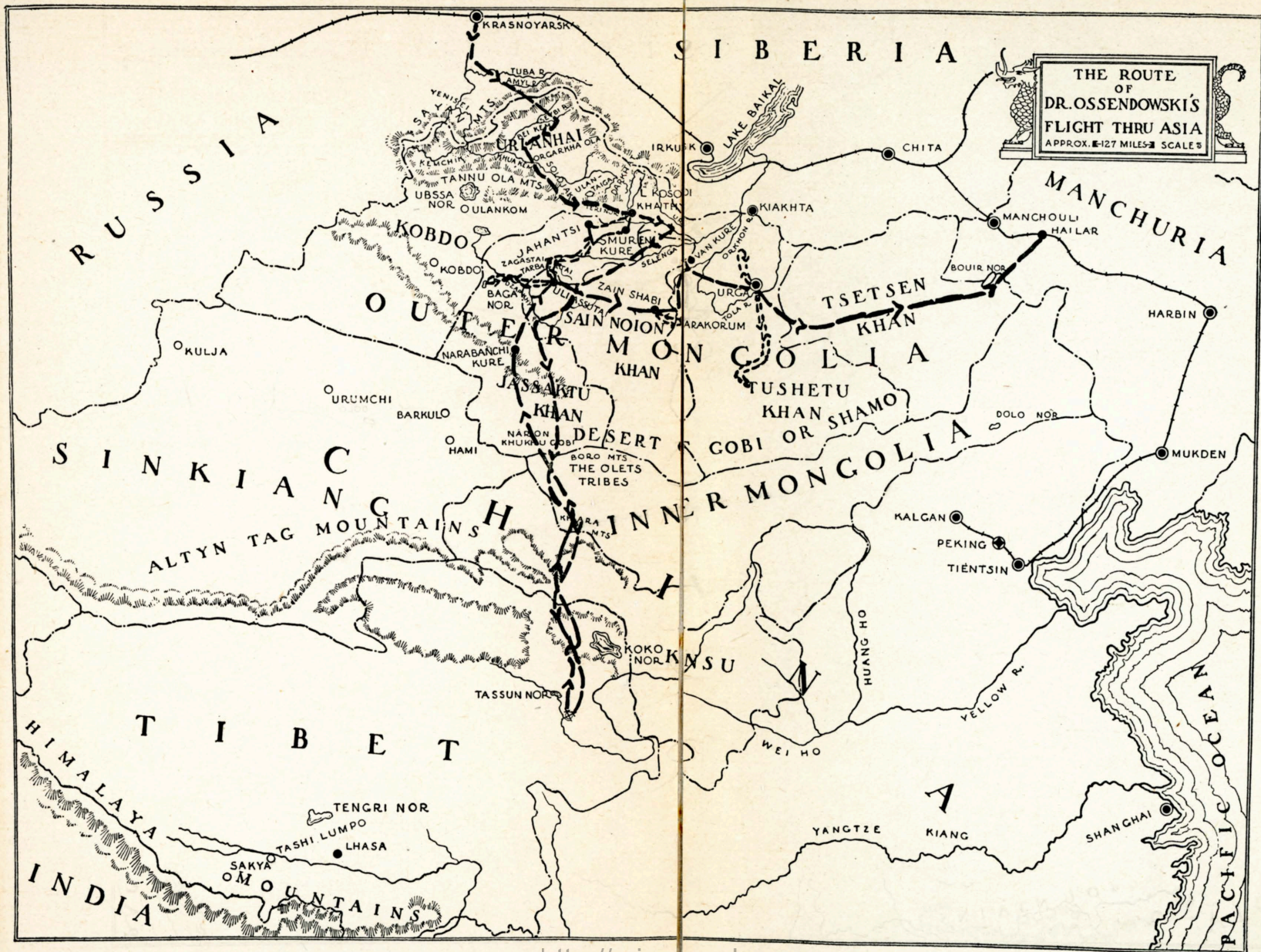
INSTYTUT

BADAŃ LITERACKICH PAN
BIBLIOTEKA

00-330 Warszawa, ul. Nowy Świat 79

Tel. 26-68-63

<http://rcin.org.pl>

<http://rcin.org.pl>

K

53